

LAURENTII BANCK
Norcopenfis Gothi. I.U.D. & Professe
in Acad. Franequerana.
ROMA TRIUMPHANS

Roma

LAURENTII BANCK Norco-
pensſis Gothi, J.U.D. & Profeſſ. Friſii

R O M A
TRIUMPHANS

S E U

Actus inaugurationum & coro-
nationum Pontificum Romano-
rum, & in ſpetie.

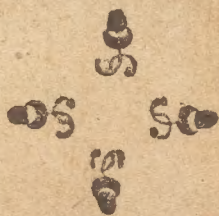
INNOCENTII X. Pont. Max.
Brevis Descriptio,

Cum omnibus triumphis & Cerimo-
niis eidem actui additis.

*Accessit in fine appendix, de quarundam Roman.
Pontific. Cerimoniarum Origine.*

Cum triplici indice, Capitum, rerum &
verborum, ac Latino - Barbaro.

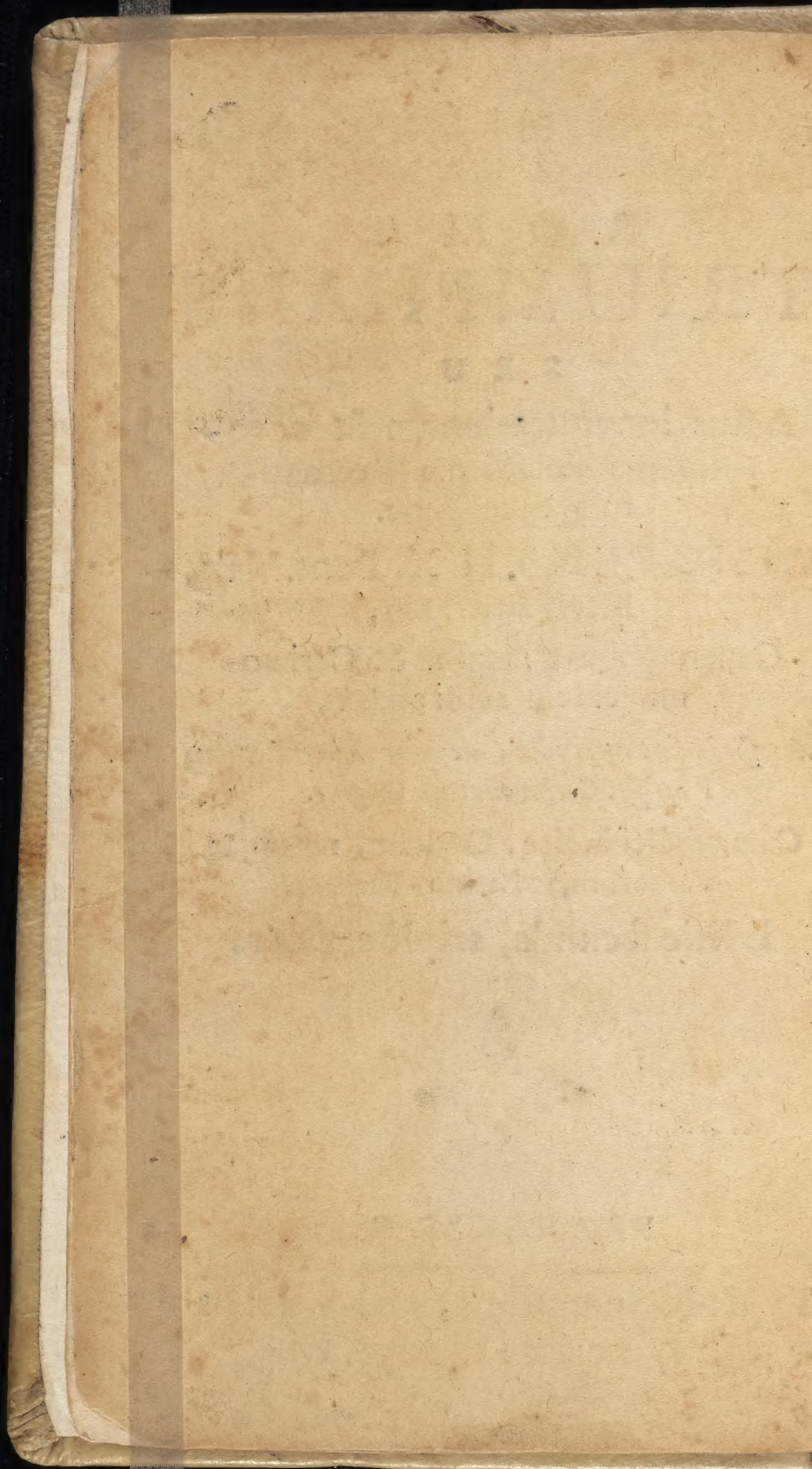
Editio ſecunda, triplò auctior.

FRANEKERÆ,

Typis & Sumptibus, JOHANNIS
ARCERII. 1656.

*Illustrissimo & Generosissimo
Principi ac Domino,*

D. GUILIELMO FRIDERICO
Nassovia Comiti, &c.
&c. Frisia, Gro-
ningæ, Omlan-
diæ, Gubernatori
Excellentissimo, at-
que ibidem supremo
militiæ Præfecto,
Felici, Pio. Domino
suo gratiosissimo.

Illustribus & Præpotentibus
DEPUTATIS FRISIÆ
ORDINIBUS,
Patriæ Patribus,

D. DOMINICO ab AYLUA,
Prætori in Leuwerderadeel.

D. CAROLO à ROORDA,
Prætori Idaerderano.

D. UNONI à GROUSTINS,
Prætori Hennaerderano.

D. ELCONI à GLINSTRA.

D. AUGUSTINO de LYKLAMA,
Prætori in Stellingwerf Oostende.

D. EGBERTO de BAARD,
Prætori in Haskerland.

D. ONIÆ GELDORPIO IC.
& Consuli Stauriano.

D. ALLARDO van BURUM
Consuli Leoverdiensi.

D. CORNELIO HAUBOIS
Consuli Snecano.

Et eorundem Secretario Consuliissimo,

D. ASSUERO à VIERSEN.

*Illustrissimi Princeps, Illustres ac Præpo-
tentes Domini, Patriæ Patres, &c.*

PRæter fati arcanum, & albi-
cantis circuli secreta molimi-
na, cum ager Romanus pa-
scendo pecori, & pastoralitugurio
sacer, pomposa illa heroum limina,
theatra, & porticus ignoraret, ante-
quam Romuli casam, & projecta in
ripam dubii partus pignora pro-
deret, suctoque ferino ubere adole-
scentem ferociam vastandis terris fa-
talem; aliquid, æternâ constitutio-
ne, nexuque causarum latentium,
& multò ante destinatarum fuisse
crediderim, quod æternitatem ac
duraturæ famæ spem æternæ Urbi
conciliaret. Quippe, cum pasto-
ria paupertas inde jam exulasset, &
Tarpejæ molis fabrica indies auge-
retur, defervescentibus cum Impe-
rio lallante, laudationibus, ex suc-
cessione temporū, incrementū solidi
& clarissimi per æmula divinitatis
testimonia aut ornamenta nominis,
invenit; dum cum ipso cælestis mac-

Dedicatio.

clinae motu, atque agitatione, suas
aves, sua signa circumferret, ma-
gisque ex virtutis suae merito, ac fa-
ma, quam versatilis fortunae levi-
tate celebraretur, quae destituere
ante maturitatem solet, felicitatis
infantiam ingressos. Postea, ad-
ditis nepotibus, terrarum Orbi do-
minaturis, Romana majestas aucta,
ac post praecaptata auguria, areas-
que lustris respersas, post immolatas
triumphaturis victimas, subactarum
gentium victoris, triumphis, manu-
biis, spoliisque, & catenatorum Re-
gum atque mancipiorum agminibus
claras, utrumque solem, & quicquid
siderum nox illustrat, suo Imperio
& Capitolinis sedibus, inclusit. In-
de omnia caduca felicitatis ac super-
biae ambitionis fulmina spiravit, ac
perenni temporum memoriae ad su-
perbam dominationem inscripsit.
Mox Jovi Capitolino, aut Statori,
aut Tonanti, aut Sponsori, aut Fe-
retrio,

• Dedicatio.

retrio , aut Victori, Bellonæ & Baccho , Dianæ & Floræ, Fidei & Hortæ , Ifidi & Serapidi, Junoni & Lucinæ, Marti & Minervæ, Soli & Lunæ, Neptuno & Palladi, Virtuti & Paci , Jano & Bisultori templa, Delubra, sacella, & sacrificia statuit, ut surgentis Romæ lateritii labores, cum marmoreis, aureis, & eboreis, componerentur. Mox Romuli atque Pompilii, Bruti atque Camilli, Fabii atque Scipiones, Pompeji atque Tullii, Cato- nes atque Aquilii, Catuli atque Gallieni, Crassi atque Gordiani, Clodii atque Augusti, statuis, in omnis seculi perenne ac non perituum decus, decorati, quorum inferiæ, Conditoria, ac Monumenta, auro, argento, æri, Marmori, Cedro, aut Buxo inserta. Mox umbrosas Porticus; mox Circos, fluxuosis Euripis distinctos; Mox Thermas, Lavacra, & Balnea, argenteam sup-
(*) 5 pel-

Dedicatio.

pellecilem , impurissimis corpo-
rum commodantia ; mox Amphitheatra , hemicyclis & circulis ,
contignationibus & contiguis operibus distincta , ubi varia dram-
mata , paria gladiatorum , ferarumque
venationes ; Mox Naumachias , ubi
Navales pugnas ; mox Colosæas mo-
les diurno syderi sacras ; mox Odæa ,
Columnas , Theatta , Obeliscos ,
Equiria , ludosve Curules , in Capi-
tolio , in Campo , in Foro , in Circo ,
in Viâ , in Monte , erexit : quæ artis
inventique miracula , artificum ma-
nus atque cæla animavit , quæ na-
turæ simulacra & imagines rerum ,
superba illa ætas , nascenti luxuriæ
obtrusit , ne scilicet fortunæ specta-
cula , & superbæ dominationis mo-
nimenta , longissimæ ætatis nebulâ
reconderentur , ast eorundem potius
memoria , voragini temporum sub-
duceretur. Illustri documento po-
steritati , opulentam luxuriam , pro-
fusam-

Dedicatio.

fusamque superbiam, Imperio fatalem fuisse, molique casuræ Civitatis siparium obtendisse, ut moribundo Urbis corpori, & mox in funus efferendo, apparatus pompæ & luctum simul, luxus præstaret, ac semel insolens populi lascivia mollitiesue, & imodestæ ac effrenis potentiae lubido, extingueretur. In medio hoc superbientis seculi ac lascivæ Civitatis luxu, Imperii Romani Principes, inter secreta turpitudinis ministeria, mollium contactus, mollesque amplexus, bellaria & dapes, vina & vœneres, tripudia & saltus, delicatè lascivientes, ac tripudiantes, levitate ac deliciis delibuti, mortalitatis immemores, fatigue arcana contemnentes, divinos honores sectati sunt, ac divinitatem quandam mentiebantur, ut populum simplicem delitiis & mollitiei deditum, sopitumve, æternitatis spe vel somnio illini-

Dedicatio.

rent. Ita Augustus, vivus, per A-
ras & Flamines cultus, illum velu-
ti Deum populus suspiciebat, quem
postea Livia Drusilla ejus Sacerdos,
ex terreno Deo, cælestem fecit. Cæ-
sari è Græciâ in Italiam redeunti, &
Urbē intranti, sacrificia oblata. Por-
cio, Pompilio, Camilloq; templa, aræ
ac delubra posita. Cajus Caligula se
Jovem, aliquando etiam Junonem,
Dianam, Venerem, mutato cum no-
mine habitu, fingeat. Illius sella
per ejus absentiam in templo Capi-
tolino posita, sanctissimo cultu &
adorationis ritu, à toto Senatu vene-
rata, cui, tanquam præsentī Cajo,
argentum sacrificii loco oblatum e-
rat. Horum Romani Episcopi, seu
pontifices, æmuli, & inmoderate
dominationis affectatores, qui sub
fictæ sanctitatis specie, Deorum ci-
bo se implent, ut depleant, dum
tempestatibus cælestium, Stoicâ la-
sciviâ populum, dementant ac illu-
dunt,

Dedicatio.

dunt, dum mimum aut pathicum sub cucullâ agendo sexum, quem induerant, monstrosâ transfiguratione, aut variâ inutilive ceremoniâ, eundem illinientes fallunt. Hi, egressam humanâ potestatem, insanîæ ac furoris conscii, proscrip- tamque campo ac foro, Curiâ ac Ca- pitolio libertatem, vanis suis super- stitionibus occæcato populo ob- trudunt; ipsasque Curias, Capito- lia, Circos, & Colles fulgore fictæ divinitatis ac ceremoniis acriter verberant, ut mortalium judicio, mortalitatem exuant, & in Deorum referantur numerum. Paucas Ro- manorum ceremonias, cultusque in eligendo creandoque Pontifice, seu, summo Ecclesiæ suæ Præfide, vel Numinum simulachro, jam aquis terram miscente, ac fulgura toni- truave spuente, Romæ præsens no- tavi, pagellisque hisce paucis, in- clusi. Quas, nitori secundò resti-
(*) 7 tutas,

Dedicatio.

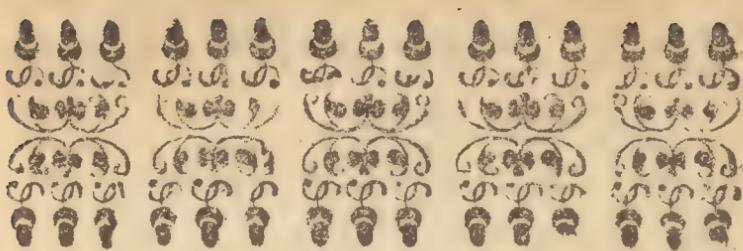
tutas , VV. Illustriss. & P. P. nominibus , ac sacræ famæ , inscriptum eo , humilimè rogans , ut easdem , veluti omnes conatus honestos , dignari velitis. Deum Ter Opt. Max humilissimis precibus adorans , ut Vos Religioni , Reipublicæ , Academiae , diu superstites , salvosque fervet. Dabam Franequeræ Frisiorum 20. Martii , Anno 1656.

W. Ill. & PP.

Nominibus & famæ, deditissimus Cultor

L. B A N C K
Norcopensis Gothus.
J.U.D.& Profess.

IN RO-

IN ROMAM
TRIUMPHANTEM

*Clariss. Iurisc. Philosophi, &
Oratoris eximii,*

D. LAUR. BANCK,
Gothi, Professoris Franequera-
ni, & Collegæ.

Q*uis, quid longinquâ geritur
regione Latinâ,
Nos edocebit clarius,
Quam qui, quæ narrat, producit
lumina testes?*

Huic deneganda non fides.

*Quis mundo Hoc melius Romanâ
devia fasti*

Rerum impiarum semina

Expo-

*Exponet, quam qui in Latiis regio-
nibus Vrbes*

Varias peragravit celer?

*Tu B A N C K I exiguo declaras æ-
re triumphos*

Romula tribus impios:

*Tu satagis Belgis fœdæ proponere
Romæ*

Superbiam damnabilem,

*Et quos, cum P A P A M triplici
exornare coronâ*

Parat, triumphos tunc agat.

ARNOLD. VERHEL,
J. U. D. Philos. Professor.
Primarius.

IN ROMAM

TRIVMPHANTEM

D. LAURENTII BANCK,
J. U. D. & L. A. ac Philos. M. ex-
cellentissimi, Collegæ
honorandi.

EUERHARD. FULLENIUS
Math. Professor.

Tempus edax rerum, tacite
rapit omnia tempus:

Stabile nil quicquam maxi-
mus orbis habet.

Sic decus antiquum periit tibi,
Roma Triumphans.

Rudera quæ tantum, & no-
men inanetenes.

Hæc

Hæc quoq; ne spiffis se condant
noctis in umbris,
His sed ut in longum durer
avitus honos:
En tibi, quæ seris redit annis,
Roma Triumphans,
Quam dat ab extremo BANC-
KIUS axe poli.
Barbara sic cesset dici gens Sue-
cica, quæ dat,
Ipsa sibi quæ nunc *Roma* su-
perba negat.
Ergo per immensum ut fulge-
res clariùs orbem.
Qui dedit, huic grates *Roma*
repende tuas.

Bene-

Benevolo Lectori

S. P.

SEcundò Tibi, Benevole
Lector, creandi Pontifi-
cis Romani ritus, & cerimo-
nias, solemnitateſve uſitatas
offero ; eâ fide à me con-
ſcriptas, ut nihil, quod ſo-
lemnem electionis vel coro-
nationis actum, ſpectat, me
omiſiſſe ſciam. In ſpetie ve-
rò ritus, in coronatione I N-
NOCENTII X. Pont. Max.
uſitatos, pagellis hiſce inclu-
ſi, non tamen alio, quam ad-
hibiti erant, ordine. Omnia
ipſe tunc temporis Romæ
præ-

præfens, in aliorum invidiam, diligenter notavi. Privilegia quoq; Conclavistis, post creati Pontificis in Lateranense palatium introductionem, concessa, quæ aliàs in multorum manibus reperiri non solent, capite 19. addidi. Appendicis quoque loco præfata, de quarundam ceremoniarum Pontif. origine, subjunxi, quis enim omnium vel saltem indicem daret?

Ad quæ, benigne Lector, perlegenda cum accesseris, summoperè rogandus es, ut errata typographica, quæ

quæ ipsius correctoris incur-
riâ, per meam absentiam ir-
repperunt, tuo benevolò a-
nimo candidè corrigas. Fa-
teor plurima offensurum,
quæ Te in lectione impe-
dient, veluti pag. 3. *pro cufis*,
cesis habes. pag. 49 *erant pro*
erat; pag. 157. *Aristoteles*,
pro, Aristocles; pag. 166. *Indu-*
cebatur, pro, induebatur, præ-
cicta, pro, præcincta, aliaque
multa similia, quæ, si be-
nevolus æstimator esse vo-
lueris, facilè ipse corriges.
Sin Te invidum sistere ma-
lueris, ac alieni operis ro-
forem, patere, ut hunc
meum

meum librum cum sequenti
viatico, in lucem mittam: a-
ge nunc proficiscere cautus ;
Sit fortunatus , & felix exitus
ausis.

Vive liber , liberque vige: sed si
qua nocebunt,

Disce libens , livore nihil subli-
mius esse :

Cum tibi mordaces obliquent læ-
va lachinnos

Murmura : cum cupiant linguis
lacerare profanis,

Sis utinam invidiâ dignus , qua
summa laceffit ,

Quam pascit presens , extrema-
que terminat ætas.

INDEX

I N D E X

Tabularum ærearum, quo quæ-
que ordine inferi, cuique pa-
gellæ includi debeat,
ostendens.

1. **M**oneta Urbani VIII. pag. 3.
2. **M**oneta Sede Vacante cusa. p. 64.
3. Coronatio Pontificis in Basilicâ SS. Pe-
tri & Pauli. pag. 271.
4. Deductio Papæ in Palatium & Basili-
cam Lateranensem. pag. 364.
5. Quatuor mundi partes. pag. 284.
6. Arca Noë. pag. 282.
7. Solennis Cavalcata Innocentii X. &c.
pag. 352.
8. Crucis Oscultatio in Basilica Latera-
nensi. pag. 383.
9. Oblatio clavium ligandi & solvendi.
pag. 385.
10. Sedes marmorea perforata. pag. 387.
11. Moneta Innocentii X. pag. 392.
12. Moneta Anno jubilæo cusa. pag. 468.

INNOCENTIUS DECIMUS
CREATUS P.O.M. DIE XV
SEPTEMB ANNO 1644

L. B A N C K
 NORCOPENSIS GOTHI,
 Phil. & J. U. Doct. & Profess.
 Frisii.

R O M A
 TRIUMPHANS.

C A P. I.

*De Urbani VIII. P. M. Morte
 & exequiis.*

P Rocedebat in æstatem Annus Chri-
 stianorum, post mille sexcentos,
 quadragesimus quartus, mortalium
 judicio minax, & rerum Italicarum
 turbator; Vix enim à bellicis motibus,
 Italiæ respirare licuit, ita namque indies,
Barbarinorum & Farnesiorum crescente
 inimiciâ & odio, magis magisque Mar-
 tis fulmina grassabantur & accrescebant, ut
 præter armorum pestem, nihil reliquum
 videretur. Timor inde afflictis usque pro-
 vinciiis, ab armis in extremam earum itu-
 ris perniciem. Eo quidem major, quò ac-
 cisis viribus opportunior esset gravissimis
 A casibus.

casibus. Pacem enim sperare, supra mortalium spem & sperandi audaciam erat. Tandem tamen, supremo illi Numini ita dirigere placuit, ut quod difficulter Mortales expectare auderent, id ultro offerret, motosque animos sisteret, quò pacis solatia rectius haberentur. Firmata igitur eadem astate, pace, omnibusque sopitis & tranquillitati restitutis, *Urbanus*, ejus nominis *V III*, *Pont. Rom.* tumultibus illis non ita pridem sedatis, diu vexatus, peneque enervatus, ac annorum numero gravis, tandem morbo correptus erat. Postquam ipse, Urbem, raro Prædecessorum exemplo ampliorem reddidisset, tanta incolis omnia reliquisset, peregrinos ut doctum decebat, *Doctos*, plus quam humaniter excepisset, aliisque vivendi normam seipsum ita stitisset, ut merito suo, Urbani Barbarinique nomen æternitati sacratum haberet. Ipse etiam Senatus Populusque Romanus, in Templo Virginis ab *Ara Cæli* multorum beneficiorum quæ in Urbem & Ecclesiasticam ditionem contulit, memor, insigne illi rerum gestarum monumentum, posuit.

Urbano V III. Pont. Opt. Max. quod Urbem grassante per Italiam accerbissimæ pestilentie hic incolumem servaverit, & sparsa alicubi

TRIUMPHANS. 3

alicubi contagionis semina properè extinxerit; quod, Dominatum Ecclesiasticum, peropportuna ditionis accessione, amplificaverit : quod Italiam eductis jam ad prælium adversarum partium exercitibus, in ipso pugnae principatu, summâ felicitate pacaverit : quod Romam Aliâ arce, in meliorem formam redactâ, magno ænerorum tormentorum paratu, & copiosissimo armamentario, fines verò Arce Urbanâ à fundamentis excitatâ, Urbesque alias complures firmissimis operibus muniverit : quod, Trajani portu ad Centum Cellulas restituto, perfectoque, variis opificiorum generibus ubique inductis, rei frumentariæ inopiâ ingenti sumptu sublevatâ, quâ templis exædificatis, quâ refectis, ornatisque, ac temperatâ vereque paternâ dominatione, populorum commodis, vigili curâ prospexerit,

S. P. Q. R.

Æternum memoris, gratique animi monumentum posuit.

Anno Sal. MDC. XXXII.

Hanc quoque suam in Pontificem optimum gratitudinem, monetis tam aureis quam argenteis, majori figura cesis declaravit. Ille, cum, vitæ suæ terminum non procul abesse sentiret, quò reliquis exemplum esset, proprium suum Confessarium, in præsentia Prælatorum do-

A 2

mesti-

mefticorum, aliorumque potentiorum, fuæ tamen familiæ devinctorum, ad fe vocari juffit, à quo cum indulgentiam plenariam fibi concedi petiiffet, reliquos præfentes hortatus erat, ut diligentiffimè pro animâ ejus coram Deo intercederent, quibus fimul largiffima fpiritualia præmia largiebatur, poftea vero more in Ecclefia Rom: ufitato, Sacramenta fibi adminiftrari curavit.

Convocavit deinde pofterâ die, totum Cardinalium Senatum, quem fimul flentibus ocellis maximoperè monebat, ut pro animâ ejus fideliffimè oraret, cum haud dubius efferet, fibi horam mortis inftare; Cui Collegii Apostolici Senior, Cardinalis Lantius, totius Coll: Apost: nomine fuaviter fatis, non fine capitis ad terram inclinatione, refpondit, fe nullam in ejus exequendo mandato moram, admiffurum fore: quare, fe fe cum reliquo Senatu, ad majus Sacellum Palatii Vaticanæ contulit, ibique junctim cum reliquis, vefperas cecinit, quibus ad finem deductis, poft interceffionem coram Sanctorum ordine pro Papâ additam, quilibet Cardinalis fe ad Palatium fuum recepit, exceptis *Francifco & Antonio Barbarinis*, cum pauciffimis aliis ejus familiæ addictiffimis, eadem nocte in

ſte in Palatio Vaticano remanentibus.

Luce viciffim proximè ſequenti, totum Cardinalium Collegium denuò convocari juſſit, patreſque illos purpuratos paternè admonuit, ut curam Eccleſiæ Apoſtolicæ fideliter gererent, in electione Petri & ejus Succeſſoris, ſepoſitis omnibus diſſidiis & ſimultatibus, unanimi conſenſu convenirent, ut denique omnia quæ Eccleſiæ ſaluti, fidei Catholicæ propa- gationi, Orbisque & Urbis tranquillitati & commodo inſervirent, diligentiffimè pro- curarent; quibus omnibus longo ſatis ſermone propoſitis, & tandem finitis, Cardinales rurfus limina Palatii Vaticani reliquerunt, & ad ſua palatia in Urbe re- dierunt.

Innotuit porrò, Collegio Cardinalium, die 28. Julii, ipſum Pontificem in extremis verſari, unde totius Collegii conſilio fa- ctum erat, quod tres Cardinales ſenio- res, una cum Camerario in Palatium Va- ticanum ablegarentur, qui diligenter ea annotari, & in loco ad id deſtinato, ſervari curarent, quæ in eodem Palatio inveni- rentur, ne fortè bona Eccleſiæ diſſipa- rentur & aliorum prædæ fierent: Nec conſilia deſuerunt, pro Urbis ſecuritate, & tranquillo ſtatu, quamvis eventus vo-

tis non adeo favere visus fit.

Oriebatur tandem, dies 29. Julii, ipsi Urbano VIII. fatalis, ac statui Ecclesiæ, Romanæ turbator, quo, morbus majori ac majori impetu, ipsum adortus est, altiori vehementiâ, ægroti vires diminuit, & quid fatorum vis, naturæque lex esset, satis documento fuit; ita enim Ille, vario atque vario cum eodem conflictu, debilitari incepit, ut nec verbum amplius proferre potuerit; Quod cum præsentibus Prælati, Cubicularii, Sacristæ, Pænitentarii, ejusque familiæ addicti, cernebant, quidam Prælatorum, Crucem inspicendam, osculisque salutandam, quovis fermè momento, Illi obtulit, paulo post ejus Sacrista, ne suo abesset officio extremam unctionem addidit.

His, & aliis Ceremoniis, major diei pars, consumebatur, tandem tamen, cum vires essent exhaustæ, horaque mortis instaret, 29. Julii Anni 1644, hora II. prædictus URBANUS VIII. *Pont. Max.* humana vestigia secutus, supremum clausit diem; Postquam Romanæ Ecclesiæ, Annis XX. Mensibus XI. & diebus viginti tribus præfuisset.

Remanebant interea omnes Cardinales in Collegio Apostolico, quibus, cum de

TRIUMPHANS.

7

de morte Papæ fuisset nuntiatum, omnes in idem conclave ubi defunctus, repositus erat, intrarunt, quorum quilibet, exceptis responsoriis & versiculis Orationem pro defuncto Pontifice, recitavit, formulâ sequenti:

O R A T I O.

Deus, qui inter Apostolicos Sacerdotes, hunc defunctum URBANUM VIII, Pontificali fecisti dignitate vigere, præsta quæsumus, ut eorum quoque perpetuo aggregetur consortio, Per Dominum nostrum Iesum Christum qui regnat in seculorum secula, Amen.

Deinde aquâ benedicta corpus ejus Card. Dec. asperfit, hac additâ Oratione:

O R A T I O.

Suscipe Domine pro animâ famuli tui, quas offerimus hostias, ut, Cui, in hoc sæculo, Ponticale donasti meritum, in Cælesti regno, Sanctorum tuo eum jubeas jungi consortio, Per Dom. N. I. C. &c.

Postea verò ut quilibet ritibus his, eundem absolvit, ita discessit. Reliqua porro juxta ordinem in *Ceremoniali Romano lib. I. tit. 15. d. Exeq. Rom. Pont. descrip-*

tum peragebantur. Scilicet *Cubicularii Apostolici* qui aliàs LX. ut plurimum numerari solent, aquam herbis odoriferis mixtam, pararunt calidam, quâ *Collectores Plumbi*, ejus corpus inprimis lavarent, Accesserunt postea *Magistri Plumbi*, qui denuò, vino albo aromatibus mixto, coque calido, idem officium peregerunt, loca porrò spumantia, aromatibus, myrrha Thure & Aloë; Nares & aures musco implerunt. *Cubicularii & Sacrista*, manus & totum deinde corpus balsamo unxerunt. *Penitentiarii* demum, vestimenta eidem induerunt sacra, qualia aliàs cum vivus esset, habuit, quando Missam celebraret; incipiendo à Sandaliis usque ad Mitram simplicem, posthæc, Annulo pastoralis cum fanone, Pallio, spinulis, & omnibus aliis ornamentis Pontificalibus additis, idem ornaverunt, ita ornatum, fetro, panno nigro, auro intertexto, obducto, armisque seu insigniis Ecclesiæ Rom. & defuncti Pontificis, depicto, imposuerunt; Sub capite cervical ex panno aureo, ad pedes verò duo, super quibus duo pilei Pontificales, ponebantur.

Ita ornatum Cadaver, postea in sacellum Pontif. Vaticani Palatii majus, præcedente cum Cruce Papali subdiacono Apostolico,

TRIUMPHANS. 9

stolico, insequentibus 28. Scutiferis, totidem faces cereas incensas portantibus, ferebatur; comitabantur verò, omnes Barbarinorum familiis conjuncti & additi. Vesperas & vigilias pro defuncto Pontifice, cantabant Pœnitentarii, aliique, donec Monachorum & Canonicorum ordines adventarent, qui perpetuò quasi, ipsum cadaver aquâ lustrali asperferunt & absolverunt, proque animâ defuncti flexis genibus orarunt.

Deducebatur posterâ die funus, in Basilicam S. Petri, ibique in medio Basilicæ pavimento, non procul ab altari majori positum, ac per quatrimum relictum erat, ut unicuique toto illo temporis intervallo, illud invisere, ac pedes & manus expositi cadaveris, tanquam sanctissimo cultu, deosculari integrum esset. Quibus etiam diebus, tantus hominum confluxus, in templo Vaticano conspiciebatur, ut unus alterum ab illo pedibus oscula insignendi officio, impediret & revocaret, quilibet enim, peccatorum suorum remissionem, vel saltem aliquam indulgentiam exinde expectabat.

Conveniebant interim Cardinales in eadem S. Petri Basilicâ, ubi quotidie, ab ipsis, ejusque Basilicæ Canonicis, aliisque

centum missæ celebrabantur , excepto die primo, quo ducentæ habebantur; Monachorum verò ordines cum Episcopis , Prælatiis , aliarumque Basilicarum ac templorum Canonicis, per totam urbem in omnibus templis & Monasteriis , quasi uno ore & indefinenter , Missam pro defuncti Papæ animâ, cantabant ; Faces & Candelæ cereæ innumerabiles, ubique incensæ , Elemosinæ per Thesaurarium & Cameræ Apostolicæ Præfectum, inter Monasteria liberaliter distributæ, cæra pro faculis, Cardinalibus , Prælatiis , Curialibus , aliisque omnibus Eminentioribus, qualibet luce oblata , & absolutiones prope *Castrum doloris* à Cardinalibus in fine uniuscuiusque Missæ quotidie factæ erant. Post peractas verò Missas quotidianas, Cardinales in Collegio Apostolico convenerant , consulentes , de iis quæ pompæ funebri, quæ securitati Urbis, quæ commodo Ecclesiæ , quæ exstruendo conclavi, intervirent , ne tempore illo periculoso , quo res Romanæ & Eccl. Cathol. dubiæ, ac variis fluctibus expositæ erant, aliquid deesse videretur, neque ipsorum culpæ & negligentiae tribueretur, si quid in Urbe, quod voto non responderet, accidisset, ut hoc ipso contra præsti-

TRIUMPHANS. II

præstitum solemniter juramentum aliquid facerent, quod mox audito Pontificis obitu, coram præfecto Urbis Principe Savellio, Clero, Populoque Romano ad id specialiter convocato, corporaliter præstare cogebantur, juxta Gregorii X. P. M. decisionem in Consilio Lugdunensi factam, quæ habetur *c. ubi periculum. Ext. d. Elect. & Elect. pot. in 6.*

Finitis igitur decem diebus qui ritui exæquali dicati erant, corpus defuncti Papæ, in Basilicâ Vaticanâ, innumerabili hominum multitudine præsentem, summâ solemnitate infinitisque ceremoniis, è regione sepulchri Pauli III. Farnesii, Pont. Max. depositum & sepultum erat.

Quo peracto D. Lantius, Cardinalis Senior, & Collegii Apostolici Decanus, post, ab alio Card. absolutam Missam, *de defunctis*, (ut vocant) *Spiritus Sancti*, in Choro Canonorum S. Petri, suo ritu celebravit, cui, cum finem imposuisset, in medio Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, Abbatum, Monachorum, Canonorum, &c. & in omnium Cardinalium præsentia surrexit, *Jacobus Accarisus Bonniensis, Romanæ inquisitionis Theslogus qualificatus, & designatus Episcopus Vesta-*
A 6 nus,

nus, & sequentem Orationem, de eligendo Pontifice, IX. August. ad S R. E. Cardinales, Vaticana comitia ingressuros, è memoriæ penu habuit:

O R A T I O.

Propius vos operi accingitis, *EMINENTISSIMI PRINCIPES*, quo nullum inter mortalia gravius reperitur, scilicet ex augustissimo vestro Senatu, tanquam fecundissimo Pontificum Seminario, deligendus est unus, qui in Apostolicum Thronum evectus, à mortalium nemine deinceps iudicari possit, à vobis tantummodo, antequam evehatur, tempestivè examinandus, ac probè judicandus.

Et quamvis, in maximo hoc munere perficiendo, divini spiritus *Aura*, quam, hodiernâ luce, inter Sacrificia, supplices imploramus, vestras aures ac pectora, sine cuiuspiam voce, vehementer sit impulsura; tamen, quia non semper Deo placet, inter tonitrua, nubesque cum Mose colloqui, aut prodigiose in *Aegypto* virgæ manum admove, sed plerumque nostrati, communique conditioni abstrusiora suæ mentis arcana, explicanda committit; ideo peropportunè tempori, nutuique vestro obtemperabo, si nonnullas eligendi

gendi Pontificis conditiones vobiscum, quam paucissimis, interea meditabor.

Ut verò, quoad fieri potest, à me Vos abstraham, inducam in hunc Sacrosanctum Confessum, fortissimi pectoris Leonem Magnum, qui, in sustinendâ Pontificiâ Majestate, tantâ valuit auctoritate, ut, vel solâ inermi voce, armatos Tyrannos jam jam urbi imminentes, comprefferit. Hunc ita censuisse, gravissimorum testimonio virorum perhibetur. Tum demum Romani Pontificis Electionem, non ex discordiâ, aut ambitionis spiritu, sed ex divino afflatu profecturam, si in eo, qui subrogatur, tria potissimum spectentur; Hoc est, Providentia, Charitas, Auctoritasque, multis experimentis probata.

Porro autem, si primum accuratius expendamus: proh! quantum deliberationi vestræ difficultatis, hoc tempore, adiungitur: (Eminentissimi Principes!) decernendus enim à vobis est, qui in Ecclesiasticæ Navis Puppi sedens, motos possit componere fluctus. Qui verò turbines, quæ tempestates, ac procellæ, universum Christianum Orbem involvunt? Qui scopuli in Cælum, propè dixerim, minantur?

Hinc enim potentissima, firmissimæque summorum Principum sceptræ: (quorum

præcipuè tutelæ, Christi fides commissa est, luctuosissimo & formidolosissimo bello invicem colliduntur. Inde hæresis, insolito ausu, refractaria, pertinaxque, non jam in angulis clanculum, virus suum effundit; sed validissimis classibus, Exercitibusque Maria quatit, ateras. Germania undique dilaceratur, ac discerpitur. Pannonia claustra sibi ab immanissimo hoste perfringi lamentatur. Italia, magnâ ex sui parte, sub armorum pondere, ingemiscit.

Et dubitabitis, tot inter mundi dolores, parere PONTIFICEM, quem Reipublicæ maximè salutarem arbitremini? Hæsitabitis in communis naufragii periculo, non amicissimum vobis, sed exercitatissimum, ac intelligentissimum, fluctuantis Ecclesiæ clavo admove? Ne fortè si lethalius crudeliusque malum serpat, fidei Catholicæ propagandæ cursus, tantis difficultatibus impeditus, nedum latius non extendatur, sed inversâ vice, angustioribus terminis circumscribatur.

Providentiam, Paterni pectoris charitas comitatur, quæ absolutissimæ perfectionis vinculum est. Hæc profecto in PONTIFICE, communi omnium Patre, tam exaggerata, prolixique requiritur, ut universi terrarum Orbis sit capax, cumque Sole ipso, benefici-

centiæ,

TRIUMPHANS.

15

centiæ, lenitatisque radios, in omne hominum genus, ordinemque sive summum, mediumque, seu infimum, indiscriminatim extendat. Quamobrem, Pontificiæ dignitatis fundator, Christus, non discipulum, quem benigniori, ac suaviori sensu diligebat; Sed PETRUM, à quo robustius amabatur, sibi Vicarium, hoc est, Catholicæ Ecclesiæ Episcopum, emissâ tamen prius Charitatis professione substituit. Perinde quasi sapientissimus dominus, Apostolorum Principem idoneam fundandæ Ecclesiæ Petram, non arbitraretur, nisi, vel leviter icta, amoris scintillas undique vibraret; Regni que cælestis claves, eidem ante committere nollet, quàm in flagrantissimâ Apostolicæ charitatis fornace ignescerent, ac quodammodo emolli-
rentur.

Nunc autem si unquam aliàs, ô quàm la-
tus PONTIFICI augurando, campus, aperiretur; in quo, fatigatam diuturnis ancipitibusque bellis, Christianam Europam, partâ Regum, Principumque Concordiâ, non in dominationis aut majestatis, sed in amoris Charitatisque venerando Triumpho deducat. Ex hac geminâ virtutum complexione, si doctrinæ præsertim, morumque probitati innectantur, efflorescit illa tandem Auctoritas, quæ plurimum momenti continet, tunc ad colligendam

gendam apud Principes, Populosque obtemperantes existimationem; tum ad extorquendum timorem ab iis, qui Romanis Clavibus, nempe frenis excussis, læsâ jam religionem, ab Ecclesiâ damnati, proscriptique desciverunt.

Nimirum vis, formidandaque Pontificalis auctoritatis potestas, mirum quantum summo Animarum Pastori, Supremoque Religionis Interpreti ac Doctore necessaria sit. Quod Personam angustiore humanâ sustineat, ejusque jussa pro Oraculis, nutus pro ratione, populi venerentur. Ante quem denique vel li, qui portant Orbem, incurvantur.

Veruntamen, cum jam angustis temporis excludar, vosque eâ sapientiâ sitis, ut nihil auribus vestris, accidere possit, quod prius animo probè non comprehenderitis: Quid reliquum est? nisi ut Catholicæ Ecclesiæ, meas partes occupantis, venerandas voces paulisper audiat, quæ in hunc modum Vos tacita alloquitur, atque obsecrat.

Agite (Patres Amplissimi) quandoquidem omnium arbiter Deus, mei tutelam vobis demandavit: Ne moremini, Sponsum mihi viduatæ sufficere, à quo in dotem nihil aliud quam virtutum, ac Sanctimonie patrimonium depono. Intueamini Christum Dominum, è calo vestram deliberationem expectantem,

Etantem, ut sui Vicariam, idest Pontificiam Auctoritatem, cum eo quem elegeritis, sine morâ conjungat. Admoveat quam primum summæ dignitatis, curarumque fastigio eum, qui, & interceptam nunc supremam, ligandi solvendiue potestatem, cælo, terraue tantoperè formidandam, mihi restituat; & armatum cum Regibus suis Christianum Orbem, componat. Sinite igitur, quemadmodum par est; Vestræque dignitati consentaneum, ut Ratio assensum præstet; non vero privatus aut Amor aut Odium judicium extorqueat.

Sacro sancta igitur Vaticani Comitia ingressuri, omnes quæso simultates, omnes privatas utilitates, omnia dissidia, ante fores ingenti spiritu, qualem vos decet, è pectore excutite. Hinc enim discent omnium terrarum gentes ac regna; Vos, non populari, sed Sancti Spiritus aurâ afflato, regnandi causâ jus fasque nullâ ex parte læsisse. Demum præstate, ut illud de Vobis, in omnem æternitatem celebrari possit elogium, Vos, concordii suffragatione vestrà, auxiliares potentesque dexterarum, non solum Sanctissimo Patri, in Petri solium evehendo, sed etiam communi Matri Ecclesiæ erigendæ, festinanter porrexisset. Dixi.

C A P. I I.

*De loco ipsius Conclavis, ejusque
structurâ.*

Proximum jam erat, ut Cardinales, juxta *Gregorii X. Pont. Max. Constitutionem d. c. cum periculum. Ext. d. Elect. & Elect. pot. in 6. & Clementis VI. decretum Anno M. CCC. XL. Avenioni VIII. Id. Decemb. promulgatum*, in præparatum conclave se conferrent, cujus descriptionem hic primum subjiciemus.

Est verò conclave illud, si Papa Romæ moritur, in Palatii Vaticani parte istâ, quam *Symmachus I.* seu ut aliis placet, *Nicolaus III. Pont. M.* ædificari curavit, quæ, postea opibus Ecclesiæ crescentibus, à *Nicolao V. P. M.* maximum in modum aucta, & omnigenis sculpturis & picturis ornata, ac magnificentior reddita erat, Basilicæ verò Vaticanæ contigua est, ut inde ad ipsum conclave, ascensus saltem unus pateat, per portam scilicet primæ Aulæ, meridiem versus. In facie autem primæ Aulæ quæ *Regia* vocari solet, eo, quod ibi publica consistoria, pro Regibus Regiisque Legatis suscipiendis, celebrari soleant,

soleant, fenestræ portæque omnes muro ac cemento erant firmatæ, præter eas, per quas ad facella & secundam Aulam transitus patet.

Porta prima, in principio aulæ, ferreis vectibus & clausuris quatuor, muniebatur, in cujus medio, foramina quædam seu rotæ, ad similitudinem rotarum, in Cellulis Carthusianorum, vel Monasteriis Monialium, usitatarum, conspiciebantur, quibus, quæ vitæ sustentationem spectabant, apponebantur, & per rotæ revolutionem ipsum conclave intrabant. In angulo ad sinistram intranti, Camerula, pro loco secretiori, erat fabricata, quæ nullum planè exitum, nullamque fenestram habuit, in eadem, die nocteque lampades ardebant, ibique, Ceremoniarum Ministri dormiebant.

Ad dextram, ubi alias facellum Pontificis minus, seu *Paulinum*, descensus erat ad facellum *Sixti IV*, ubi Cardinales ad Missas celebrandas & electionem instituentiam, quotidie convenerant. In Papæ facello majori ad sinistram, Cor erat conclavis, ibi namque omnium Cardinalium Romæ tunc temporis præsentium, cellulæ construebantur, in cujus intranti, parte dextrâ, camerae erant, Sacristarum palatii

latii Apostolici habitationi destinatae, reliqua omnia muro erant clausa & benè firmata, ut ab illa parte nihil præter tenebras conspici potuerit.

Cardinalium verò in facello majori, Cellulae, non muro sed cortinis lineis vel laneis tenuioribus distinguebantur, in unaquaque tamen, fenestella eminentiori loco posita, & subtilissimâ telâ obducta, conspiciebatur. Ipsæ verò cellulae, à parte superiore tignis quaternis, à quibus cortinae dependebant, erigebantur, ipsaque tigna aliis transversis, ne pars interior macularetur firmabantur, interstitium cellulae à cellula, unius erat pedis.

Illas igitur hoc modo constructas, Ecclesiae Apostolicae Marescallus, & Camerae Clericus, inter ipsos Cardinales, sorte postea distribuebant, unaquaque cellula suâ litterâ deinde signatâ. Totus denique ille conclavis locus ita clausus & ferramentis munitus cernebatur, ut nec minimus ad eundem aditus alicui pateret, quò occasio omnis, ipsos inclusos videndi, alloquendi, ad eosve clam aliquid mittendi, illisque signo, voce, sono, nutu, vel quocunque alio medio, quæpiam suppeditandi, denegaretur, ut hâc viâ dictæ constitutioni *Greg. X. P. M.* satisfaceret, cujus hæc sunt verba:

Hoc

Hoc sacro concilio approbante Statuimus ,
 ut si eundem Pontificem in civitate , in quâ
 cum suâ Curiâ residebat , diem claudere con-
 tingat extremum : Cardinales , qui fuerint in
 civitate ipsâ præsentes , absentes expectare
 decem diebus , tantummodo teneantur : Qui-
 bus elapsis , siue absentes venerint , siue non ,
 extunc omnes conveniant in Palatio , in quo
 idem Pontifex habitabat , contenti singuli
 singulis , tantummodo servientibus Clericis ,
 vel Laicis , prout duxerint eligendum. Illis
 tamen quibus patens necessitas id suggerit in-
 dulgeri , duos habere permittimus , eisdem ele-
 ctionis arbitrio reservato.

§. In eodem autem Palatio unum Concla-
 ve , nullo intermedio pariete seu alio velamine ,
 omnes inhabitent in Communi : quod (reser-
 vato libero ad secretam Cameram aditu) ita
 claudatur undique , ut nullus illud intrare va-
 leat , vel exire.

§. Nulli ad eosdem Cardinales aditus pa-
 teat , vel facultas secretè loquendi cum eis , nec
 ipsi aliquos ad se venientes admittant , nisi eos ,
 qui de voluntate omnium Cardinalium inibi
 præsentium , pro his tantum quæ ad electionis
 instantis negotium pertinent , vocarentur.

§. Nulli etiam fas sit , ipsis Cardinalibus ,
 vel eorum alicui nuncium mittere vel scriptu-
 ram. Qui verò contra fecerit scripturam
 mittendo,

*mittendo, vel nuntium, aut cum aliquo ipso-
rum secretè loquendo: ipso facto sententiam
excommunicationis incurrat.*

*§. In Conclavi tamen prædicto, aliqua fe-
neſtra competens dimmittatur, per quam eiſ-
dem Cardinalibus ad victum commodè neceſ-
ſaria miniſtrantur: Sed per eam nulli ad i-
pſos, patere poſſit ingreſſus, &c.*

Quò verò hæc omnia eò melius ſerva-
rentur, diverſæ cuſtodix tam Palatii Vati-
cani, quam etiam Conclavis, omniumque
portarum, conſtitutæ erant, ut Purpurati
illi Patres, à malignorum hominum incur-
ſionibus tumultibus & turbis, tutiores ef-
ſent. Primæ portæ, prope ſcalas aſcen-
ſus in Palatium Vaticanum, cuſtodia,
CCCC. Helvetiis demandata fuit, eandem
etiam portam ubi ad conclave aſcenditur,
Urbis Conſervatores, & ſeptem Regionum
Præfecti, cum numerosâ Nobilium multi-
tudine, cuſtodiebant. Tertia verò Cuſto-
dia, in ſecunda porta, prope majorem Pa-
latii aream, Regum ac Principum, Oratori-
bus, Proceribus & illuſtrium familiarum
Nobilibus, committebatur. Quarta demum
& ultima, quæ in unico illo Conclavis adi-
tu fuit, Romanæ Eccleſiæ Mareſcallo
Principi Savellio, ipſiſque Prælatiſ ſupe-
rioribus & dignioribus concredita erat. A
quibus

quibus omnibus, ante ipsum Cardinalium introitum prope altare. *Sixti IV.* à Card. Lantio, Collegii Apostolici Decano, fidelitatis juramentum exigebatur, idque à Bonvisio Camerae Clerico, & Regionis S. *Angeli* gubernatore, omnibus Palatii & conclavis Custodibus prælegebatur: Ut scilicet tactis Sacris Euangeliiis omnes in secundâ & tertiâ custodiâ constituti, jurent, se fideles & diligentes fore ad custodiendum & defendendum Palatium, & Conclave DD. Cardinalium, neutiquam verò permetterent, eosdem Cardinales, ullo modo gravari, ultra constitutiones Sanctorum Patrum, de Electione Romani Pontificis, & maximè *Clementis VI.* in Concilio Avenionensi Anno M. CCC. XC, quas, quantum ad ipsos pertineret, omni studio & integritate servarent, & ab omnibus aliis pro viribus observari facerent. Portæ autem ultimæ, seu introitus conclavis custodes, præter hæc etiam jurant, quod neminem ad portam Conclavis venire, vel litteras quasdam afferre permetterent, nisi id expresso consensu, totius Collegii Apostolici esset; Porro, quod omnia cibaria & vasa, quæ per rotam supradictam in Conclave intromitterentur, summâ fide & solertiâ introspicerent,

rent, neve inter fercula & epulas, litteræ quædam laterent, diligentissimè inquirerent, Vinum & aquam in vasis vitreis apportari facerent, & constitutiones præfatas, etiam ad minimum punctum ritè & sanctè servarent, additâ proinde solemnij juramenti formulâ, quam quisque clarè & distinctè proferret, his verbis: *Ita me Deus adjuvet, cui in Die tremendi judicii, redditurus ero de hoc & cunctis operibus meis rationem.*

C A P. I I I.

De Cardinalium in conclave introitu.

HIs omnibus ita ordinatis & feliciter constitutis, post supradictam *Spiritus Sancti Missam* finitam, & Orationem habitam, *Dominicus Bellius* Ceremoniarum Magister, sumptâ Cruce papali (præcedentibus quoque Papæ Muscis ordinariis, qui tristi, sed suavissimâ voce canebant, *Veni Sancte Spiritus,*) ad conclave ita constructum se contulit, quem ordine sequebantur Cardinales infra scripti:

I. Lan-

TRIUMPHANS. 25

1 Lantius Romanus, Cardinalis
Senior, & Ecclesie Apost.
Decanus.

2 Crescentius, Romanus.

3 Cenninus, Senensis.

4 Bentivolius, Ferrariensis.

5 Capponus, Florentinus.

6 Roma, Mediolanus.

7 Cueva, Hispanus.

8 S. Onophrius, Florentinus.

9 Ab Arrach, Germanus.

10 Spada, Brexellensis Lombardus.

11 Cornarus, Venetianus.

12 Sachettus, Florentinus.

13 S. Cecilia, Genuensis.

14 Baptista Pamphilus, Romanus.

15 Albernotus, Hispanus.

16 Lugdunensis, Gallus.

17 Rocchus, Romanus.

18 Pallotta, Marchianus.

19 Montius, Mediolanus.

B

20 Bran-

26

R O M A

20 Brancaccius, Neapolitanus.

21 Bichius, Senensis.

22 Carpegna, Vrbinatus.

23 Franciottus, Lucensis.

24 Durasius, Genuensis.

25 Machiavellus, Florentinus.

26 Philomarinus, Neapolitanus.

27 Bragadinus, Venetianus.

28 Cesium, Romanus.

29 Verospus, Romanus.

30 Maculanus, Fidentinus.

31 Montaltus, Romanus.

32 Polus, Cassiensis.

33 Falconierus, Florentinus.

34 Mattheus, Romanus.

35 Fachinettus, Bononiensis.

36 Grimaldus, Genuensis.

37 Rosettus, Ferrariensis.

38 Altierus, Romanus.

39 Theodolus, Romanus.

40 Rapacciolus, Romanus.

41 Ceva,

- 41 Ceva, Sebusianus.
- 42 Giorus, Camerinus.
- 43 Lugus, Hispanus.
- 44 Medicus, Florentinus.
- 45 Franciscus Barbarinus, Florentinus.
- 46 Ginettus, Vollaterranus.
- 47 Antonius, Barbarinus Romanus.
- 48 Columna, Romanus.
- 49 Trivultius, Mediolanus.
- 50 Gabriellus, Romanus.
- 51 Estius, Modenensis.
- 52 Costagutus, Genuensis.
- 53 Dongus, Genuensis.
- 54 Romdaninus, Romanus.
- 55 Valentius, Gallus.

Cardd. verò Borghia, Hispanus. Sandoval Hispanus, & Spinola Genuensis, in Hispaniâ remanserunt.

Cardd. Rocchafugus Gallus, & Massarinus Romanus, in Galliâ detenti erant.

Cardd. Pancirollus Romanus, ex Hispania

nico itinere Romam veniens, post clausum conclave intravit.

Card. *Bentivolius*, post decimum introitus diem, è conclavi exiit, & in Palatio Vaticano 19. Augusti die, circa vesperam mortuus est.

Card. *Mattheus*, ob nimiam corporis infirmitatem & debilitatem, vel potius animi dolorem ex votorum disparitate, in ipsâ novi Pontificis electione ortum, conclave reliquit, seque in suum palatium duci curavit, nec in creatione, Papæ præsentem se exhibuit.

Card. *Gabriellus*, morbo correptus, etiam è conclavi exiit.

Card. *Orsinus Romanus*, ob summam corporis debilitatem, viriumque extenuationem, ante diem quo Papa electus erat, conclave non intravit.

Antequam verò prædicti Cardinales, in præfatum conclave venirent, omnes primò junctim in Sacello *Sixti IV.* P. M. convenerant, cumque quilibet suum occupasset locum, Cardinalis *Lantius, Decanus*, sequentem Orationem habuit:

Tam tempus Nos vocat, Eminentissimi Viri Fratres, ut tristi illo rerum statu hoc exigente, afflictissima nostræ Matri jam viduæ, consiliorum gravitate adsumus. Hoc nimirum di-

vin.e

vinæ placuit Majestati, ut illam suo sponso tandem privari videremus, hoc etiam naturæ ordo, rerumque vicissitudo postulavit. Cum verò factorum vis æternaque & inviolabilis illa naturæ necessitas atque lex, ita voluerint, animos nos tandem erigamus, dolorem aliquantisper mitigemus, & quod sanctissimum hunc nostrum ordinem decet, præstemus. Scilicet nostrum est, Viri Principes, & Ecclesiæ novum sponsum, & nobis summum caput, ex divino hoc concessu & augustissimo Senatu, eligere: Nostrum est, jam oves quasi dispersas, & Pastorem suum anxie quærentes, colligere: Nostrum est, communem nostram Matrem, in suâ viduitate consolari; Nostrum est, mærenti Ecclesiæ consiliorum gravitate adesse, ne tempore hoc periculoso, vel vi ventorum nimium agitetur, vel fluctibus hinc inde crescentibus miserè obruatur, ad id enim à suprèma illa Majestate, electi, constituti, confirmati sumus. Agite, Viri Principes, quod officii nos ratio monet, exequamur, è medio enim Vestrum nobis unus sistendus est, qui à Vobis ritè electus, vestrisque communibus & propè divinis suffragiis, firmatus, & probatus, Universalis Ecclesiæ Pastor, Caput, Rector, & ricarius Christi in terris esse possit. Ille quippe nobis sistendus, qui consiliorum gravitate, rerum prudentiâ, virtute, sanctitate &

justitiâ, inter Vos primas tenet.

*Sed, nimis grave hoc esse fateor, inter tot faces, de sapientiâ, Justitiâ, aliisque virtutibus invicem summè certantes, lumen eligere; inter tot fulgentes stellas clariorem invenire, inter tot lucentia astra, illustrius & splendidi-
dius reperire: Verum enimvero;*

Estis pares: Et ob hoc concordēs vivite.

Nam vos

*Et decor, & virtus, & amor sociavit
& ætas.*

*Sit certamen virtutis inter vos initum, interim si Concordiæ studium accesserit, omnis difficultatis acies hebescet, citò quem anxie quaesivistis invenietis. Concordia sanè hic requiritur. Vocibus quippe simul sonantibus, gravior imò & suavior fit concentus; Quanto major suavitas, si Vos jucundo & unanimi consensu, junctisque animis, quod vestrum est, præstatis. Absint simultates, absint dissidia, absit invidia, absit odium, absit ira, haud enim animus facile verum providet, ubi illa offi-
ciunt, vix virtuti locus est, ubi illa adsunt, neque enim quisquam suo genio & usui simul paruit. Vobis providete, ne barbaris, qui Ecclesiam Dei insultant, vexant, premunt, vestra discordia gaudium afferat, novistis probè quibus procellis, sanctissima nostra Mater, jam sit exposita; Vos ergo qui custodes ejus estis,*

Vim

vim illam arcete, prudentiæ vestræ Clypeum eam defendite, & sanctâ vestrâ concordia tantum præstate, ut unus inter eos, qui illam tue-ri & sub alis suis favere ac defendere possit, citissimè eligatur. Cujus potentiam cœlestia & infernalìa timeant, coram cujus sanctissi-mo vultu, hæreticorum acies tremat & quem totus mundus revereatur & adoret. Hoc est, è divino hoc vestro ordine, Vobis ac Ecclesiæ, unum Pontificem Optimum Maximum eligi-te, qui, eandem Christi Ecclesiam sibi unicè demandatam pascere, oves suas à quibusvis injuriarum & tyrannidis telis, defendere, qui, motos in imperiis fluctus componere, qui, corda Regum & Principum emollire, qui, pacem Ur-bi & Orbi restituere, hæreses extirpare, & Sanctæ Ecclesiæ turbatores evellere ac eradi-care possit. Ut tandem unus Pastor & unum Ovis fiat, quò impii recipiscant, & gremio veræ Ecclesiæ Apostolicæ & Romanæ jun-gantur.

Vigilate igitur Viri Principes, & consi-liorum maturitate tantum præstate, ut Pa-trem Sanctum, Justum, Pium, Clementē, Pro-vidum, nobis sistatis, cujus auctoritate bar-bara gens repressa, in posterum audacius sese non efferat, sed suis tandem edocta periculis & erroribus, metu deinceps coërceatur. Ita fiet, ut nominis æternitas, uti vobis debetur, sic

porrò crescat, ut ad omnes posteros, viva tandem transferatur.

Post hanc Orationem ad finem perductam, idem Prior Cardinalium, ad ipsum altare ejusdem sacelli se contulit, ibique altâ gravique voce Orationem, *Deus qui corda fidelium*, &c. Ut tantum negotium etiam à pietate auspiciū habere videretur, recitavit.

Quibus omnibus finitis, quilibet Cardinalis, locum sibi debitum, occupavit; Prælati verò, Episcopis, Presbiteris, Canonicis, Diaconis, Monachis, Musicis, aliisque, qui simul cum prædictis Cardinalibus, sacellum illud intrarunt, à Cæremoniarum Clericis, injunctum erat, ut recederent, quorum monitis haud difficulter parebant.

Tum demum omnes Conclavis portæ erant clausæ, remanentibus intra Conclave, & in dicto *Sixti IV.* Sacello, junctim cum Cardinalibus; *Josepho Phrenphanello Collegii Apostolici Secretario, & quinque Cæremoniarum Magistris*, ex ordine ejusdem Collegii. Illis omnibus ad silentium rursus compositis, Prior Episcoporum Cardinalium, *Lantius*, denuò verbis convenientibus reliquos Cardinales hortatus est, ut cogitare vellent, magnitudinem, rei de
quâ

quâ essent tractaturi, quâ nihil in terris
sublimius imò divinius esse posset. Ele-
cturi enim essent Jesu Christi Vicarium,
Petri Successorem, Pastorem dominici
Gregis, Aulæ cælestis Clavigerum, & om-
nium Christianorum Principem, atque Pa-
trem, debere eos memoria repetere for-
mam, atque regulas à Sanctis patribus tra-
ditas, in electione diligentissimè servan-
das, quas sine gravissimâ Dei offensâ &
propriæ salutis discrimine, præterire non
possent. Dimissis propterea omnibus a-
nimi affectibus, solum honorem Dei, salu-
tem Reipub. Christianæ & Romanæ ac
Apostolicæ Ecclesiæ commodum & incre-
mentum, ante oculos haberent, talemque
eligerent, qui Ecclesiæ Dei præesse, ean-
dem dirigere, augere, ac defendere & sci-
ret, & posset, & valeret.

Postquam hæc protulisset verba, ipse
suam occupavit sedem. Sed mox in me-
dio pavimenti, ante ipsum altare, consti-
tuti erant Clerici Cæremoniarum Came-
ræ, *Dominicus Bellus* & *Franciscus Maria*
Phœbeus, cum *Josepho Phrenphanello* Coll.
Apost. Secret. qui, mandato ipsius Decani,
& Principis Savelli, quædam diplomata
novi Pontificis electionem spectantia, altâ,
& clarâ voce recitare, inceperant. Con-

stitutio verò Greg. X. in Conc. Lugd. promulgata, præmittebatur, his verbis :

Hoc sacro Concilio approbante statuimus, &c. Et paucis interiectis.

§. Verum, si quod absit intra tres dies, postquam conclave præfatum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipsi Ecclesie de Pastore provisum : per spatium quinque dierum immediate sequentium, singulis diebus tam in prandio, quam in cena, uno solo ferculo sint contenti: quibus (provisione non factâ) decursis, extunc tantummodo panis, vinum & aqua, ministrentur eisdem, donec eadem provisio subsequatur.

§. Provisionis quoque huiusmodi, pendente negotio, dicti Cardinales nihil de camera Papæ recipiant, nec de aliis eidem Ecclesie tempore vacationis obvenientibus undecunque : Sed ea omnia, ipsâ vacatione durante, sub ejus, cujus fidei & diligentie Camera eadem est commissa, custodia, maneant: Per eum, dispositioni futuri Pontificis reservanda.

§. Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc à receptione quorumlibet reddituum ad eos spectantium abstinere, donec de receptis aliter plenariam satisfactionem impendant.

§. Idem quoque Cardinales accelerande provisioni sic vacent attentius, quod se de alio negotio nequaquam intromittant, nisi forsan neces-

necessitas adeo urgens incideret, quod cos oporteret de terrâ ipsius Ecclesiæ defendendâ, vel ejus parte aliquâ providere: vel nisi aliquod tam grande vel tam evidens periculum emerneret, quod omnibus & singulis Cardinalibus præsentibus concorditer videretur ei celeriter occurrendum.

§. Sanè si aliquis ex prædictis Cardinalibus, conclavè prædictam non intraverit: aut intrans absque manifestâ causâ infirmitatis exierit, ipso minimè requisito, nec in ejusdem electionis negotio ulterius admittendo, per alios ad eligendum summum Pontificem liberè procedatur.

§. Si vero infirmitate superveniente, idem Conclavè ex eis aliquem, exire contingat, ipsâ etiam infirmitate durante, poterit ejus suffragio, non requisito, ad electionem procedi: Sed si ad alios, post sanitatem sibi redditam, seu ante, redire voluerit: vel etiamsi alii absentes quos per decem dies diximus expectandos, supervenerint, re integrâ, videlicet antequam eidem Ecclesiæ sit de Pastore provisum, in eodem negotio, in illo statu, in quo ipsum invenerint, admittantur: præmissa tam de clausurâ, quàm de servientibus, cibo ac potu, & reliquis, cum aliis servaturi.

§. Præterea, quia parum est jura condere, nisi sit qui eadem tueatur, adjiciendo sancimus,

ut domini aliique rectores & officiales civitatis illius, in quo Romani Pontificis electio fuerit celebranda, auctoritate nostrâ, & ejusdem approbatione, concilii potestate sibi traditâ, præmissa omnia & singula plenè, ac inviolabiliter, sine fraude, ac dolo aliquo faciant observari: Nec Cardinales ultra quam præmittitur, arctare præsumant.

§. Super his autem taliter observandis, statim audito Pontificis obitu, coram Clero & populo universo, ad hoc specialiter convocandis, præstent corporaliter juramentum.

§. Quod si præmissa diligenter non observaverint, aut fraudem in eis, vel circa ea commiserint, cujuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante privilegio, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & perpetuò sint infames: nec unquam eis portæ dignitatis pateant, nec ad aliquod publicum officium admittantur.

§. Ipsos insuper fundis, & bonis cæteris, quæ ab eadem Romanâ Ecclesiâ, & quibuslibet aliis Ecclesiis obtinent, ipso facto decernimus esse privatos, ita quod ad Ecclesias ipsas, plenè, ac liberè revertantur, administratorum eorundem Ecclesiarum arbitrio, sine contradictione aliquâ disponendâ.

§. Civi-

§. Civitas vero ipsa, non solum sit interdicto supposita, sed Pontificali dignitate privata.

§. Caterum, quia cum arbitrium, vel inordinatus captivat affectus, vel ad certum aliquem, obligationis cujusque necessitas adigit, cessat electio, dum libertas adimitur eligendi, Cardinales eosdem obsecrantes, per viscera misericordiae Dei nostri, per asperionem sui pretiosi sanguinis obtestamur, ut pensantes attentius, quid eis imminet, cum agitur de Creatione Vicarii Jesu Christi, Successoris Petri, Rectoris universalis Ecclesiae, gregis Domini Directoris, omni privatae affectionis inordinatione deposita, & cujuslibet pactiois, conventionis, obligationis necessitate, nec non conducti & intendimenti contemplatione, cessantibus: Non in se reciprocent considerationis intuitum, vel in suos: non quae sua sunt quarant: non commodis privatis incendunt: Sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium, nisi Deo, puris & liberis mentibus, nudam electionis conscientiam, utilitatem publicam liberè prosequantur: Omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas patitur, id acturi tantummodo, ut eorum ministerio acceleretur utilis & pernecessaria totius Mundi provisio, idoneo celeriter eidem Ecclesiae sponso dato.

§. Qui autem secus egerint, divinæ subja-
ceant ultioni, eorum culpâ nisi gravi propter
hoc, peractâ pœnitentiâ, nullatenus abolendâ.

§. Et nos nihilominus, pactiones, conventio-
nes, obligationes, condictam & intendimenta
omnia, sive juramenti, sive cujuslibet alterius
fuerint vinculo firmitatis annexa, cassamus,
irritamus, & viribus decernimus omninò care-
re; ita quod nullus ad illa observanda quomo-
dolibet sit astrictus, nec quisquam ex eorum
transgressione, notam vereatur fidei non ser-
vatae, sed non indignæ laudis titulum potius
mereatur, cum lex etiam humana testetur,
Deo magis transgressiones hujusmodi, quam
jurisjurandi observationes acceptas, &c.
Nulli ergo omninò hominum, liceat hanc
paginam, &c. Datum in generali concilio
Lugd.

Addebantur postea ordine, super eodem
negotio, Constitutiones Clementis V. circa
annum, M CCC VI. Avenioni datæ, & de-
cretum Clementis VI. Anno M CCC XL.
etiam Avenioni publicatum, quæ decreta
cum omnia illa quæ in supradictâ Greg. X.
Const. continentur, saltem confirmet,
eadem non addo, præter ea quæ in Clem
VI. Decr. d. Card. victu, habentur:

Nos de his providere cupientes, statuimus,
quod Cardinales postquam Conclave hujus-
modi,

modi, seu clausuram pro dictâ electione celebrandâ intraverint, singuli duos servientes tantum Clericos, vel laicos prout duxerint eligendos, ac insuper singulis diebus præter panem, vinum, & aquam in prandio, & in cænâ, unum duntaxat ferculum carniū, unius speciei tantummodò, aut piscium, seu ovorum cum uno potagio de carnibus, vel piscibus, principaliter non confecto, habere valeant; ultra carnes salitas, & herbas crudas, ac caseum, fructus, seu electuaria.

Ex quibus tamen, nullum specialiter ferculum conficiatur, nisi ad condimentum fieret vel saporem, nullus verò eorum de alterius ferculo vesci possit, liceat etiam eis ex decentiâ honestatis, habere in clausurâ huiusmodi, cum in lectis quiescendi causâ vel dormiendi esse voluerint, intermedia seu velamina simplicium tantummodò cortinarum: & felicitis memoriæ Clementis Pap. V. prædecessoris nostri, & aliis constitutionibus Apostolicis contrariis, quibus propter hoc in aliis derogari nolumus, non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo, &c. Datum Avenioni, circa Annum Sal. MCCCXL. VIII. Id. Decemb. Pontif. X.

Annectebatur illis, Nicolai II. Pont. Opt. Max. Constitutio, in Concilio Lateranensi sancita & publicata, tenore sequenti:

IN no-

IN nomine Domini nostri & Salvatoris
 Jesu Christi. Anno, ab incarnatione ejus-
 dem, M. L. IX. mense Aprili, indictione
 XXII. propositis sacrosanctis Euangelis,
 presidente verò Reverendissimo & Beatissimo
 NICOLAO, Apostolico Papa, in basili-
 cā Lateranensis Patriarchii, quæ cognomina-
 tur, Constantiniana, confidentibus etiam Re-
 verendissimis Episcopis, Cardinalibus, Abbati-
 bus, Presbyteris, Diaconis, &c. Idem vene-
 rabilis Pontifex, auctoritate Apostolicā de-
 cernens de electione summi Pontificis, inquit:
 Novit Beatitudo vestra, dilectissimi Fra-
 tres, & Episcopi, inferiora quoque membra
 Christi non latuit, defuncto piæ memoriæ Do-
 mino Stephano, prædecessore nostro, hæc Apo-
 stolica Sedes, cui, auctore Deo, deservio, quot
 adversa pertulerit, quot denique per simonia-
 cæ hæresis Trapezitas, repetitis malleis, cre-
 brisque tursionibus subjacuerit; adeò ut co-
 lumna Dei viventis, jam jam penè videretur
 concussa nutare, & sagena summi Piscatoris,
 procellis intumescens, cogeretur in nau-
 fragii profunda submergi. Unde, si placet
 fraternitati vestræ, debemus, auxiliante Deo,
 futuris casibus prudenter occurrere, & Eccle-
 siastico statui, ne recidiva (quod absit) mala
 prævaleant, præcavere. Quapropter, instructi
 Prædecessorum nostrorum, aliorumquæ San-
 ctorum Patrum auctoritate decernimus, atque
 statui-

statuimus, ut, obeunte hujus Romanæ universalis Ecclesiæ Pontifice, inprimis Cardinales Episcopi, diligentissimè simul de electione tractantes, mox Christi Clericos Cardinales, adhibeant: sicque reliquus Clerus, & populus ad consensum novæ electionis accedat: nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus, aliquâ occasione sub. pat. Et ideo Religiosissimi Viri, Præduces sint, in promovendâ Pontificis electione, reliqui autem sequaces. Certus verò, atque legitimus hic electionis ordo perpenditur: si perspectis diversorum Patrum regulis, sive gestis, etiam illa, Beati LEONIS Prædecessoris nostri, sententia recolatur. (Nulla, inquit, ratio finit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à Plebibus expetiti, nec à Comprovincialibus Episcopis, cum Metropolitanis iudicio consecrati.) Quia verò, Sedes Apostolica, cunctis in orbe terrarum præfertur Ecclesiis, atque ideo super Metropolitanum habere non potest, Cardinales Episcopi, procul dubio Metropolitanis vice funguntur, qui videlicet, electum Episcopum, ad Apostolici culminis apicem provehant. Eligatur autem, de ipsius Ecclesiæ gremio, si reperitur idoneus, vel, si de ipsâ non inveniatur, ex aliâ assumatur: salvo debito honore, &c. Et paucis interjectis. Quod si pravorum, atque iniquorum hominum
per-

peruersitas invaluerit, ut pura, sincera, atque
 gratuita, fieri in urbe non possit electio, Car-
 dinales, & Episcopi, cum religiosis clericis,
 Catholicisque Laicis, licet paucis, jus po-
 tatis obtineant, eligere Apostolicæ Sedis
 Pontificem, ubi congruere viderint; planè, post-
 quam electio fuerit facta, si bellica tempestas,
 vel qualiscunque hominum conatus, maligni-
 tatis studio restiterit, ut is, qui electus est,
 in Apostolicâ Sede, juxta consuetudinem in
 thronizari non valeat: Electus tamen sicut ve-
 rus Papa, obtineat auctoritatem regendi Ro-
 manam Ecclesiam, & disponendi omnes fa-
 cultates illius: quod beatum Gregorium, ante
 suam consecrationem fecisse cognovimus. Quod
 si quis contra hoc nostrum decretum Synodali
 sententiâ promulgatum, per seditionem, vel
 præsumptionem, aut quolibet ingenio electus,
 aut etiam ordinatus vel inthronizatus fuerit:
 auctoritate divinâ, & Sanctorum Apostolo-
 rum, Petri & Pauli, perpetuo anathemate
 cum suis auctoribus, fautoribus, & sequaci-
 bus, à liminibus Sanctæ Dei Ecclesiæ sepa-
 ratus abjiciatur, sicut Antichristus, invasor,
 & destructor totius Christianitatis: nec ali-
 qua ei super hoc audientia reseruetur: sed ab
 omni Ecclesiastico gradu, in quocunque fuerat
 prius, sine retractatione deponatur: Cui, quis-
 quis adhæserit, vel qualemcunque tanquam
 Ponti-

Pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumpserit, pari sententiâ sit mancipatus. Quisquis autem hujus nostræ decretalis sententiæ temerator extiterit, & Romanam Ecclesiam suâ præsumptione confundere, & conturbare contra hoc statutum tentaverit, perpetuo anathemate, atque ex communicatione damnetur, & cum impiis, qui non resurgent in judicio, reputetur, Omnipotentis iram, contra se sentiat, & Sanctorum Apostolorum, Petri, & Pauli, (quorum Ecclesiam præsumit confundere) in hac vitâ & in futurâ furorem sentiat: fiat habitatio ejus deserta, & in tabernaculis ejus, non sit, qui habitet; fiant filii ejus Orphani, & uxor ejus vidua: Commotus, amoveatur ipse, & filii ejus, & emendicent & ejiciantur de habitationibus suis: scrutetur fenerator omnem substantiam ejus, & diripiant alieni, labores ejus: Orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa sint ei contraria, & omnium Sanctorum quiescentium merita, illum confundant, & in hac vitâ super eum apertam vindictam ostendant. Observatores autem, hujus nostri decreti, omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas Beatorum Apostolorum, Petri, & Pauli, ab omnium peccatorum vinculis absolvat. Datum in Basilicâ Lateranensi, Anno, mense, & die, ut supra.

Cum

Cum verò hæc omnia, à Cardinalibus summâ attentione essent audita, quilibet se, ad suam cellulam recepit, cum tempus cænæ adesset.

Finîâ cænâ, Universi illi Patres purpurati, denuò ad campanæ pulsim in idem sacellum convenerant, ubi, omnes & singuli, coram Collegii Apostolici Decano Seniore, *Card. Lantio*, Ecclesiæ Apostolicæ Marescallo perpetuo, & ejus portæ Conclavis, quæ toto illo tempore, quo Cardinales in conclavi sunt, sola manet aperta, & nunquam clauditur, Custode, *Principe Savello*, Camerae Ap. Clerico & gubernatore suburbii *S. Angeli D. Bonvisio*, aliisque Prælati & Nobilibus Romanis, quibus reliquarum Rotarum Custodia, commissâ fuit, juramento & fide firmarunt, se, omnia quæ præscriptis Decretis, Constitutionibus, & placitis, erant contenta, publicèque prælecta, exactissimè & sanctissimè servaturos. Formam juramenti, *Franciscus Maria Phœbeus*, Camerae Apost. Clericus, unicuique ordine prælegebat, hoc modo :

Ego N. N. titulo *S. Petri ad vincula Cardinalis*, &c. Ego N. N. *Cardinalis Episcopus Hostiensis*, &c. Furo & promitto

mitto omnipotenti Deo, Patri, & filio, & Spiritui Sancto, ac Beato Petro Apostolorum Principi, eum eligere in Pontificem, quem credam Ecclesiae universali, in spiritualibus & temporalibus utilem, & tantae dignitati idoneum: Nec illi vocem dare, quem verissimiliter scivero, promissione, aut datione alicujus rei temporalis, seu prece, per se, vel per alium interposita, aut alias qualitercunque directè vel indirectè, pro se electionem procurare; electoque in Pontificem, non prius obædientiam facere, quam juret juxta formulam decreti sacri Basileensis Concilii; ita me Deus adjuvet, cui in die tremendi judicii, redditurus sum de hoc & cunctis operibus meis rationem.

Cum juramentum illud suâ solennitate, digitis scilicet ad sacra Euangelia positus, esset præstitum, quilibet Cardinalis ad locum intra conclave sibi destinatum recessit, ut Regum & Principum Legatis & Commissariis, locus esset, ea proponendi, quæ in mandatis habebant; ad tertiæ tamen noctis horæ sonitum, unus inter cæremoniarum Magistros, campanulâ quadam signum dabat, quâ significatum erat, tempus adesse, ut Legati se vicissim, in Urbem recipèrent, ne amplius
Cardi-

Cardinalibus, multis discursuum involu-
cris, & ambagibus, molesti essent, eosdem-
què, suâ præsentia à profundis suis deli-
berationibus avocarent; adeoque summo-
perè maturandum, sanctum illud opus, à
populo Romano, Orbequè Christiano, tam
avidè, totquè suspiriis, expectatum, nutan-
te jam ob capitis defectum, Ecclesiâ, retar-
darent. Cum autem illi discessissent, mox
quasi in momento, Cæmentarii suo offi-
cio probè aderant, omniaque, in ipso con-
clavi, cæmento lapidibusque etiam minu-
tissimas rimas claudebant. Ne verò ali-
cui, vel in speciem saltem, suspicioni, locus
esset, quin unusquisque ad tantum nego-
tium promovendum vires omnes adderet,
Cardinalis Lantius Decanus, & Camera
Apostolicæ Præfectus, accesserant, ut dili-
genter inquirerent, an omnia benè & fir-
miter essent clausa, ne fortè aliis extra
Conclave manentibus, via aperiretur, se-
creta quædam, quæ vel hujus, vel illius
partibus, favere viderentur, cum ipsis
Cardinalibus communicandi, unde via ad
dissensiones & discordias facilè aperire-
tur, quæ occasionem certissimam præbe-
ret, quod electio Papæ, quæ alias finem
citò esset visura, protraheretur, unde ma-
ximum Ecclesia, Pastore suo tam diu or-
bata,

bata, damnum sentiret, seditiones verò in Urbe, aliisque locis, per plurimæ, inde manarent, imò & onera alia, quæ tempore Sedis Vacantis, accrescere solent, magis magisque orirentur; atque ita populum Romanum facultatibus suis & fortunæ momentis gravius eviscerarent, & sic demum enervatum, ad mutuas collisiones, ac intestinos tumultus, cum omnia adhuc tranquilla, ac in statu satis quieto, manerent, invitarent.

Quilibet igitur Cardinalis, ad campanæ pulsum, se, ad suam sibi destinatam Cellulam, contulit, (Cellula autem est Camera solitaria clausa. *c. privilegium. extr. d. V. S. in 6.*) cum suis insequentibus famulis & Conclavistis. Cuilibet enim Cardinali, Conclavistæ duo, ætate verò provectioribus & infirmis, ex gratiâ & votis secretis Collegii Apostolici, Conclavistæ tres, concessi erant, ita ut numerus Conclavistarum benè auctus fuerit, ipsique, ultra centum & quadraginta numerati sint.

Cardinalibus autem & Conclavistis exceptis, sequentes etiam idem conclave intrarunt: Sacrarii Pontificii seu Apostolici Sacrista unus, cum adiutore; Cæremoniarum Magistri quinque, cum suis famulis; Dominicus Bellus Secretarius, cum famulo;

Valenti-

Valentinus Mangionius Jesuita, Confessarius: Medici duo, DD. Collicola & Fonseca; Chirurgus unus, Nicolaus Boncuore, hodiè S. Jacobi incurabilium, Chirurgus, Joannes Baptista Paolucci Pharmacopola, cum duobus sibi assistentibus. Tonsores duo, cum duobus famulis: Cæmentarius unus: Faber Lignarius unus: Palangarii seu famuli qui conclave ab immunditie quotidie purgarent, sedecim. Qui omnes, votis secretis à prædicto Confessario Jesuita, in sacrario Apostolico, quolibet mane ante Cardinalium in Conclave introitum, post dictam missam, **R E Q U I E M**, erant electi. Quo tempore etiam multa alia, pro felici & tranquillo Urbis, totiusque status Ecclesiastici, regimine, in Collegio Apostolico, agebantur.

C A P. I V.

De Cardinalium habitu, & præcipuè in Conclavi.

OBiter hic, vel verbo, Cardinalium originem præmittam; cum valdè obscurum sit, quando eorundem, prout nunc est, ordo & dignitas cæperit. Sunt, qui illorum originem ad Marcellinum Pont. Max.

Max. Anno Sal. 303. referunt. Quorum ordo propterea ab ipso institutus, ut mortuos sepelirent ac infantes baptizarent. Archid. & Joann. Andr. *in c. ubi majus periculum. x. d. Elect. & elect. pot. in 6.* Alberic. *in rubr. x. d. summ. Trin. & fid. Cath. Alex. in c. quanquam. 2. q. 6.* Rom. Consil. ult. Joan. d. Selua *in tr. d. benef. in 1. part. q. 4. n. 30.* Alciat. *libr. prætermis. in pr.* Alii, Pontianum Unic. Pont. circa annum, 235. Ordinis ejus Authorem fuisse asserunt. Mart. Laudens. *in 2. tract. d. Card. q. 11.* Archid. *in d. c. ubi periculum. x. d. elect. in 6.* Cardin. Tusch. *Præct. Conclus. 95. lit. C.* Quidam sub Constantino Magno, eos initium suum habuisse volunt. *c. Præsul. 2. q. 5.* Oldrad. *cons. 63.* Card. Tusch. *præct. concl. 95.* Verum illorum tempore non tanta erant Cardinalium dignitas, quippe, cum eâ ætate Parochiarum Præbyteri, Episcopi, &c. Romæ, Cardinales, veluti inter alios præcipui, dicerentur. Non tamen tunc eligendi Pontificis absolutam potestatem habebant, sed Eum, vel Imperator, vel Clerus, Populusve Romanus nominabat. Guid. Pancirol. *thes. var. lect. lib. 1. cap. 19.* Postea tamen majoris æstimationis habitum factumque erat Cardinalium nomen, ut etiam hi, aliis omnibus Præbyteris, etiam ipsis Episcopis, præpo-

C

fiti

liti fuerint. 1. Propter dignitatis accessionem à Constantino Imp. *in c. Constantinus. Dist. 96.* acceptam. 2. Quod propter sæpius ortos tumultus, Pontificis electio, ad solos Cardinales, in Concil. Lateranens. Anno 1059. devoluta sit. *c. in nomine Domini. Dist. 23. & Dist. 70. per tot.* 3. Quod soli adesse cæperint Pontifici in Consiliis, cum ante nec soli, nec primarii, ejus Consiliarii, fuissent; siquidem primis 600. vel 800. annis, Pontifices ad graviora Ecclesiæ Rom. negotia dijudicanda, cogeant concilia nationalia Italiæ, quibus intererant quidam Cardinales Præbyteri, sed tamen primus locus Episcoporum erat. At postea crescentibus opibus Ecclesiæ Romanæ, creverunt etiam eidem lites & negotia, præcipuè cum accessisset principatus temporalis, vel ut quidam opinantur, tempore Constantini M. seu potius Pipini & Caroli Magni liberalite. Proinde egebat Pontifex consiliariis sæpius quam ante. Hinc, postremis hisce annis 700. vel 800. cæperunt paulatim omitti concilia Episcopalia & res tota redigi ad Senatum Cardinalium. Quibus ex causis, tantæ sunt dignitatis & præminentiae, ut ipsius Pontificis fratres nuncupentur. *c. fundamenta. §. decet. x. d. Elect. & elect. pot.*

TRIUMPHANS.

51

*in 6. c. 1. §. proinde. x. d. offic. legat. in 6. c. licet
x. d. test. c. dilecto x. d. præbend. & dign. Et
pars corporis Papæ dicti sint, c. quisquis. 6.
q. 1. Clem. filius d. poenitent. Ac Coadiuto-
res ejus, cum quibus totum orbem judicet.
Panorm. in c. Ecclesia vestra. x. d. elect. &
in c. ex gestis. x. d. Cleric. non resident. In
comitiis Regnorum, præsideant, Regibus
æquentur, imò præferantur. Cæremon.
Rom. lib. 1. sect. 8. cap. 6. & seqq. Illi sunt,
quibus tota Machina mundi sustentatur,
& ad quos post Papam. spectat providere
animabus populi Christiani. Castr. cons.
troviso puncto n. 3. v. primò quia lib. 1. E
quorum medio, tanquam fertilissimo Pon-
tificum seminario, universalis Papa, Petri
successor, & Ecclesiæ sponsus eligitur. d. c.
ubi periculum x. d. elect. & elect. pot. in 6.
Plura de eorundem excellentiâ & pote-
state, vid. ap. Card. Tusch. Consil. 96. 97.
& seqq. & ibi alleg. Auth. Propterea,
absolutis solemnibus in Creatione Cardi-
nalem, Pontifex, nuper creatos Cardina-
les, hâc formulâ alloqui solet :*

*Maximâ, dilectissimi Fratres, & excel-
lentissimâ dignitate donati estis: ad Collegium
Apostolicum vocati, Consilarii nostri, & con-
judices Orbis terrarum eritis: inter causam &
causam, inter sanguinem & sanguinem, in-*

ter lepram & lepram discernere, Vos oportebit: successores Apostolorum circa thronum sedebitis. Vos Senatores Urbis & Orbis, ac Regum similes, eritis veri mundi Cardinales, super quos, militantis ostium Ecclesiae volventum & regendum est. Cogitate animo, quos Viros, quæ ingenia, quam integritatem, hæc dignitas requirat; humilitatem, non superbiam: abstinentiam, non ebrietatem: continentiam, non libidinem: scientiam, non ignorantiam: virutes omnes, nullum vitium hic honor exposit. Si fuistis hætenus vigilantes, nunc vigiletis oportet adversus malignum hostem, qui nunquam dormit, cogitans quem devoret. Si liberales fuistis, nunc opes in rebus honestis profundue, & maximè in alendis pauperibus Christi: sicibi potiusque abstinentes, nunc præcipuè luxuriam fugite: abstinentia, facessat crudelitas, exulet arrogantia, sint libri sacri semper in manibus vestris, dies noctesque, aut discite aliquid, aut alios docete: operâ perficite, per quæ, lux vestra coram hominibus luceat: & denique tales esto, quales esse debere Cardinales dijudicastis, antequam hoc culmen ascenderitis.

Hinc factum ut crescente eorundem dignitate, & summâ auctoritate, ad omni generam pompam, etiam majestas quæpiam ex habitu accederet. Primus, Constanti-

stantinus Magnus Imp. sumptuosam illam in vestimentis magnificentiam Cardinalibus indulgisse videtur. ex d. c. *Constantinus Dist. 96. Ibi: Viris autem Reverendissimis Clericis, in diversis ordinibus* (dicebantur enim eo tempore Diaconi & Presbyteri, Cardinales, quos hic per Clericos intelligit, ut clarè ostendit, Barb. in tract. d. præstant. Cardinal. in 1. q. n. Ibi: quod sit mentio de reverendissimis Clericis, & intelligitur de Cardinalibus) eidem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ servientibus, illud culmen, singularitate, potentiâ, habere sancimus, cujus amplissimus noster Senatus, videtur gloriâ adornari, id est, patritios atque consules effici, nec non & ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis militia ornatur, ita & Clerum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officiis diversis, Cubiculariorum, nempe & Ostiariorum, atque omnium Excubitorum ornatur, & ita Sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissimè Pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, Clericorum ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, manipulis & linteaminibus, id est, candissimo colore, decorari equos, ita & equitare. Et sicut noster Senatus calceamentis utitur camudonibus,

bus, id est, candido linteamine illustratis, sicut utantur & Clerici, ut sicut caelestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur, &c.

Hos, postea innocentius IV. Pont. Max. circiter annum humanæ salutis 1220. in Lugdunensi Synodo, galero purpureo insignivit, *οριόδιον* Græci vocant, quali, primi decem Imperatoris Constantinopolitani procures, honestabantur, unde & hunc anorem ad Romanos derivatum, verissimum est. Erat galerus is *προσκόκκινος*, id est, coccineus, auroque intextus. Placuit is color, ut meminissent Cardinales pro Christo sanguinem effundere. Blond. lib. 7. decad 2. Ex iisdem suas *συνματήρας* i. e. longas vestium seu togarum caudas, quibus in publicum euntes utuntur, traxisse certum est. Teguntur porrò Capasiis, quæ humeralia sunt coccinea, humeros & pectus circumdantia. Decrevit quoque idem Innocentius, ut equo in publico veherentur. Blond. dict. lib. 7. dec. 2. Volaterr. in *Anthropol.* lib. 22. Polyd. Virgil. d. rer. invent. cap. 9. Fræna quoque & deaurata calcaria haberent: Host. in c. antiqua. x. d. privileg. Alb. in c. Clerici. x. d. ut & honest. Cleric. sub. num. 4. Quamvis hodiè maximâ ex parte mulis, ad publicos confessus euntes, utantur. Præmittuntur etiam

TRIUMPHANS. 55

etiam iisdem, in processibus, vel quocunque se aliàs conferunt, clavæ argenteæ, seu sceptrâ majora ex argento deaurata, quæ olim in aulâ Constantinopolitanâ *Dicantia* dicebantur, in quibus eorundem insignia sunt exsculpta. Interim, si in propriis suis manent palatiis, superpellicium portant, super togâ, seu vestes sui ordinis si religiosi fuerint, cooperti mitrâ albâ. Supra superpellicium Cardinales seculares habent togam sine caudâ, (*mantellum* vocant) à parte anteriori apertam, & coloris violacei seu obscuri: Religiosi verò, coloris sui ordinis, sed eodem modo apertas; ita ut nihil splendidi & sumptuosi in eorum vestitu desiderari possit.

Interim cum jam conclave intrarunt, ei-que inclusi manent, præterquam quod cortinæ cellularum anteriores & collaterales, semper apertæ esse debeant, nisi in lecto interdium sive noctu quiescunt; etiam vestitum seu habitum mutant. Cum enim collegialiter aliquid à Cardinalibus agendum erit, utuntur Croceis obscuris, & subtus parvo caputio seu cucullo, super tunicâ, quam *rochetum* aliàs vocant. Est autem Crocea genus chlamydis longæ, ad terram usque, à parte anteriori aperta, à summo ad imum circa collare, rugosa; in

formam tunicarum Prælatorum, si demas cucullum. Quando verò suis sunt inclusi cellulis, aut per aulas recreationis causâ deambulant, solent tunicas portare, cum parvis, uti loquuntur, mantellis, seu palliis desuper; nocturno verò tempore, cum sese ad requiem componunt, illis in more est, candidissima vestimenta, ex serico contexta, induere. Ipsorum verò familiares, & ipsis inservientes, seu Conclavistæ, veluti in statu & conditione variant, ita eorundem quilibet, vestitum suo ordini convenientem servat; scilicet, ad eum respiciendo statum, in quo fuerat, cum Conclave intrasset; nam, electo & creato Pontifice, ad summa postea promoventur conclavistæ officia, ut pro ratione dignitatis & ordinis accepti, varium atque varium induant habitum.

C A P. V.

De Statu Urbis, Sede Vacante.

SEde ita vacante, & ingressis Conclave Cardinalibus, omnia tumultibus, clandestinis factionibus, conspirationibus, seditionibus, scelere, impietate, & quovis flagitii genere, erant plenissima, ita omnes vitis dediti & moribus perdit erant, ut
cui

cui tuto crederes, neminem fermè Romæ invenires. Virtus omnis exulare iussa est, iustitia sepulta; trucidabantur, per plateas, aquis suffocabantur, manibus, pedibus, naribus, truncabantur passim homines. Furta, raptus, spolia, stupra, adulteria & quævis alia facinora, primis diebus impunè fermè grassabantur, nec in domo, nec in foro tutus eras. Agitabatur ibi animus ferox, inopiâ rei familiaris, & conscientia scelerum, accerrima nequitiei, improbitatis, malitiæ, ac discordiæ incitamenta, ceu sceleratorum eximia solatia, & facinorum perpetratorum levamina, perditim mortales, flagitiis & metu vecordes, miscere cuncta, modò palàm turbidis vocibus, modo occultis literis, privata vulnera, Romanæ Reipublicæ malis, operire, studiosè statuebant. Quicumque impudicus, adulter, incendiarius, latro, raptor, prædo, grassator, viarum obsessor, ganeo, &c. ventre, manu, pede, voce, gulâ, bona patria laceraverat: quique alienum æs grande conflaverat, quo flagitium aut facinus redimeret, hic pedem fixit: propterea omnes undique parricidæ, sacrilegi, convicti iudiciis, aut pro factis iudicium timentes: ad hoc quos manus, quos lingua, perjurio, vel innocente sanguine, alebat: de-

num, quoscunque flagitium, egestas, confcius animus exagitabat, illi omnes sub variis facinorum signis, hinc militabant: Dionysii quidam, popularis auræ captatores, Lampones, scribæ, seditionum incentores, inventores; curiosi rerum malarum, civitatis perturbatores. Candida simplicitas, quæ aliàs favore laudeque digna esse solet, cum irrisione deleta est; animis verò infestis inter se esse, & nullam alteri fidem habere, longè præstitit. Nam, nec ulla sermonis auctoritas, nec ullus jurisjurandi terror, illa malorum incrementa, impedire, aut certè diminuere poterat; sed cum omnes essent propensiores ad desperandum, de alterius fide, boni honestique studio, illud potius plerique prospiciebant, quomodo malum impendens vitarent, quàm ut cuiquam fiderent. Et qui prudentiâ minus valebant, plerumque superiores erant. Ita priscae consuetudinis auctoritas, populique Romani inter seipsum candor & fides, convellebatur: plusquè valuit quod violentia statuit, quam quod suavit ac præcepit verecundia. Nec etiam sperare licuit, in publicis flagitiis & crudelitate, mitem inveniri, in publicâ perfidiâ, fidelem; cum præmia proditorum & facinorum ingentia, ostenderentur, præ-

præmium fidei ac candoris, mortem concupiscere. Accessit, quod facinorum illi inventores, ac flagitiosi prædones, usitam vocabulorum significationem in rebus, arbitrato suo immutarent: nam, inconsiderata quidem audacia, fortitudo amicorum studiosa existimata est; considerata verò cunctatio, timiditas: speciosa modestia, ignaviæ prætextus. Adhibere verò prudentiam, ad rem omnem quæ gerenda suscipitur, in re qualibet cessatio & segnities existimabatur. At, vesana celeritas, viri fortis officio tribuebatur. Cautio autem in iterandâ deliberatione, speciosa negotii detrectandi materia. Et, qui iracundus erat, in fide dignus semper habebatur: at qui ei, verbis resistebat, hujus fides erat suspecta. Qui verò insidias aliis paraveret, si res ex animi sententiâ successisset, prudens, & si aliorum insidias sibi paratas, providisset, prudentissimus existimabatur. Qui autem prospexisset ne ullis hujusmodi rebus ipse indigeret, is, amicitiae dissolutor, & adversariorum timens vocabatur. In summâ, is laudabatur, qui alterum in injuriâ faciendâ prævertisset, & qui alium nihil tale cogitantem, ad hoc ipsum impulisset. Quare, hac flagitiosorum hominum turbâ sic ordinatâ,

Hinc audiebantur incendia , illinc homicidia ; hic rapinæ , ibi vis publica. Ita ut homo homini infensissimus esset , domus omnes privatorum clausæ , Cardinalium palatia , maximis catenis ferreis circumsepta, quòsceleratorum hominum invasiones, & incendiariorum aggressiones & nefarii ausus, prohiberentur, & impedirentur. Horis verò nocturnis, toto illo Sedis Vacantis tempore, faces, candelæ & lucernæ, per omnes plateas & vicos, domuum & palatiorum, fenestris & portis erant appensæ , ut eò melius, obscurâ nocte, maligni & scelerati homines invenirentur. Post paucos dies, cum adeò scelera & flagitia magis magisque accrescerent, tot diplomata, tot edicta, modo ab Urbis Conservatoribus , modo à sedis Apostolicæ Mareſcallo, erant publicata , & omnibus fermè palatiis aliisque locis publicis affixa, quibus facinora & flagitia illa strenuè erant prohibita. Edictis tamen illis, apud perditissimos, nullus locûs inventus, quilibet enim suo vivebat genio, nec quisquam vel superiorem, vel Dominum, agnoscere voluit. Addebantur processiones sacræ & quotidianæ , ab omnium ordinum Monachis & religiosis , ut colore religionis, sanctitatis, & pietatis , malignitas hominum

num refrænaretur , & vitia illa, nuper nata, facilius delerentur.

Processiones illæ, cum tanto Monachorum numero , quotidie à prima diei luce, usque ad ipsam ferme noctem, erant institutæ , auspicabantur Benedictini , & qui sub regulâ Divi Benedicti vivere dicuntur, ut religiosi Ordinis Cluniacensis, Vallis Umbrosæ, Cisterciensis, Camalduensis, Humiliatorum, Cœlestinorum ; quos sequebatur Ordo S. Trinitatis. Inde, Bernhardini, Dominicani, Augustiniani, & eorundem regulæ socii, ut sunt Cruciferi, Præmonstratenses & Grandimondenses. Deinde Monachi Mendicantes, Capucini, Restigeri, Discalceati, sequebantur porrò Monachi ex ordine Prædicatorum, Minorum, Carmelitarum & Eremitarum S. August. aliique, Ordinum diversorum, quorum catalogum hic subicere longum foret. Nec officio deerant, Imitatores regularum & vitæ S. Ignatii, & ejus discipuli Xaverii, vulgò Jesuitæ, seu, ex ordine societatis Jesu, cum omnium Ecclesiarum prælatis, & Canonicis, Abbatibus, &c. Addebantur binę processiones quotidianæ, *Confraternitatum*, ab iisdem quoque, per plateas variæ Cruces, cum omnis generis reliquiis Sanctorum, ferebantur, ut, quod

ipsi suis processionibus fortè præstare non possent, illarum reliquiarum sanctitate compensarent; quibus timor aliquis populo furibundo immitteretur, ad exemplum, procul dubio, GREGORII IX. qui cum populum Romanum, inclinari in partes Friderici II. cerneret, Apostolorum Petri & Pauli capita, manibus suis deportans & lacrymabili voce sanctorum reliquias populo commendans, ita derepente omnium animos immutavit, ut qui antea rebeli in Pontificem animo sævierant, contra Fridericum ultrò arma caperent. Fulgos. *lib. 8. cap. 10.* Interim inæquali exitu & fructu, res enim illæ vel parum, vel nihil, sceleratorum animos movebant. Accessit tandem Principis Savelli, sedis Apostolicæ Marescalli perpetui, summa industria & cura, qui, milites per quatuordecim Urbis partes, seu, *Regiones*, uti hodiè dicuntur, maximâ diligentia ad majorem Urbis, Conclavis, & Palatiorum Cardd. securitatem collocari jussit, qui prompti & parati essent, unumquemq; maleficum insequi & carceri mancipare, ne nimia illa nequissimorum hominum licentia altius proreperet, & publicam tranquillitatem non solùm turbaret, verum etiam omninò eradicaret. In areâ quo-

quodque ante Basilicam Apostolorum, seu, Templum Vaticanum, quatuor cohortes prætoriae, justo ordine erant dispositæ; sub scalâ palatii Apostolici è regione Obelisci Vaticani, duæ cohortes militum Helveticorum numerabantur, alia in ipsa palatii Vaticani areâ, duæ aliæ ad scalas ipsius Basilicæ erant positæ. Militibus ita per omnes vicos & loca civitatis ordinatis, omnia videbantur tutiora esse, pestisque quæ antea inter homines illos tantum invaluit, jam exulare visa fuit, illi enim qui in aliquo aperto crimine vel flagitio erant deprehensi, sine quopiam judiciali processu, mox suspendebantur, quibus, patibula Romana satis erant munita, eorumque cadaveribus benè vestita. Memini, me aliquoties, cum horis matutinis, Pontem *S. Angeli* transirem, ac in partem transtiberinam illam quæ *Burgum* dicitur, ubi Comitæ habebantur Vaticana; circa pontis ejusdem finem, ad partem Urbanam, ubi statuae SS. Petri & Pauli sunt erectæ, eo verò tempore cruces ac patibula collocata, ultra triginta, aliquando quadraginta, unâ nocte suspensorum cadavera, vidisse, ac numerasse. Quæ omnia rursus circa horam diei decimam

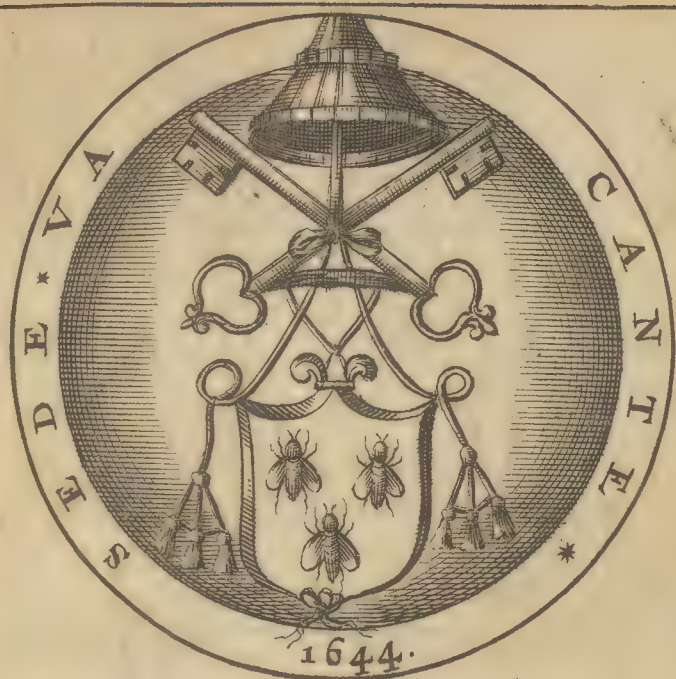
nam tertiam à Carnificibus extra Urbem
 ejusque mænia, portata, ac terræ manda-
 ta erant. Hic justitiæ rigor, sceleratorum
 hominum petulantiam ac nequitiam, ali-
 quantisper videbatur compescere, nec et-
 iam tot nefarii ausus postea auditi. Hoc
 tamen Sedis Vacantis tempore, etiam
 insignis moneta, tam aurea, quam argen-
 tea, Romæ cudebatur, quâ, stipendia mili-
 tibus, aliisque officialibus numerata soluta-
 que erant, à cujus parte unâ, effigies B.
 Mariæ cum suo filio, posita erat, Inscriptio
 verò: T U N O S P R O T E G E. Ab al-
 terâ autem parte, demortui Papæ U R B A -
 N I V I I I. insignia, obvelata tamen, in-
 scriptio: S E D E V A C A N T E.

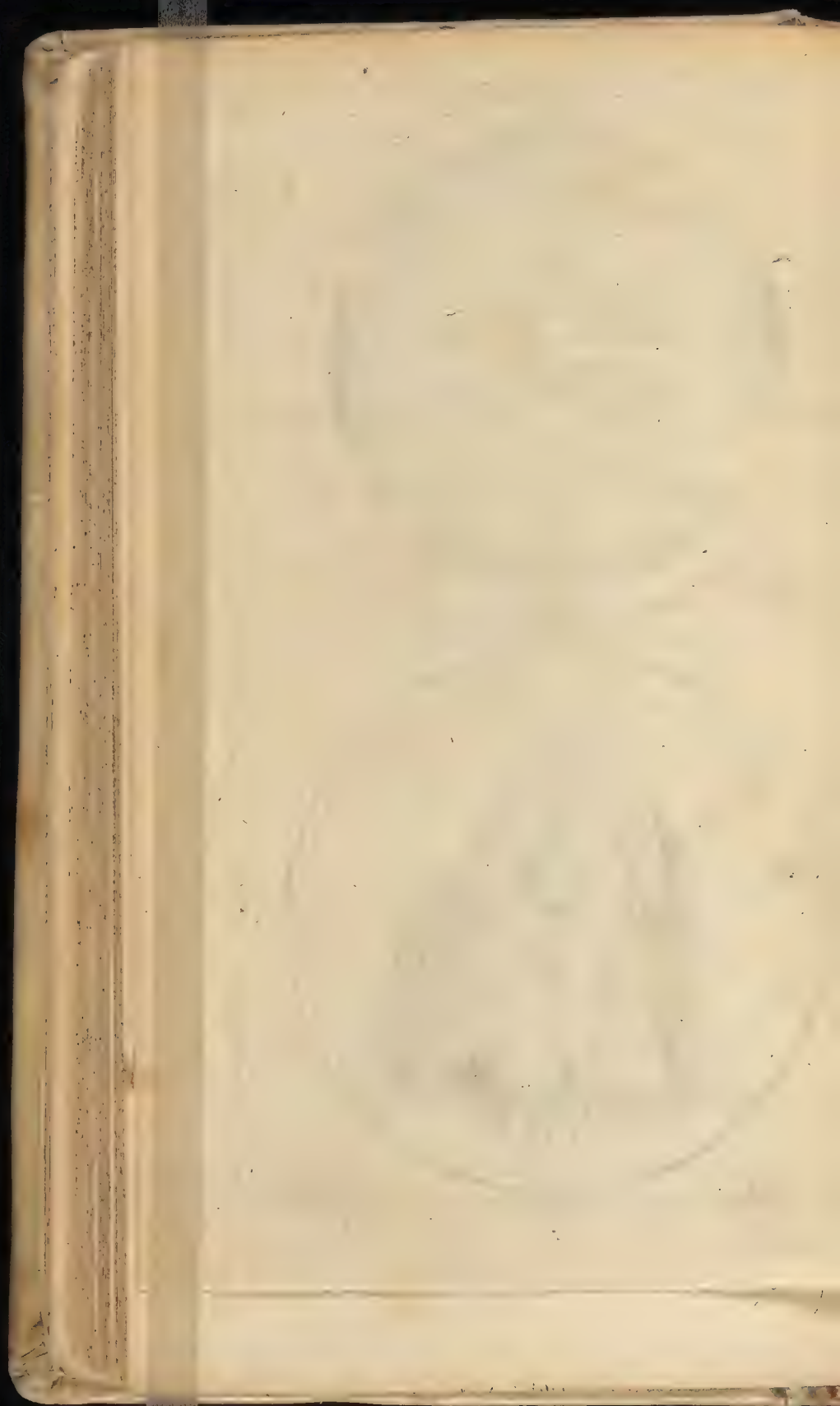
C A P. V I.

D E

*Ceremoniis Prandio vel Cœna
 in Conclavi præmissis, &
 aliàs usitatis.*

R Edeo ad Conclave, quod arctissimè ita
 lateribus, cæmento & gypso structum
 clausumq; erat, ut nulli pateret exitus, nulli
 etiam introitus, nec aliquod inventum, in
 eodem foramen; quibusdam tamen Cardi-
 nalibus

TRIUMPHANS. 65

nalibus fenestella, subtilissimâ telâ obdu-
cta, concedatur. Ab unâ atque alterâ
Conclavis parte, erant septem rotæ, seu
foramina, ad similitudinem rotarum, in
cellulis Carthusianorum, vel Monasteriis
Monialium usitatarum; quibus ea, quæ vi-
tæ sustentationem spectabant, appone-
bantur, & per rotæ revolutionem ipsum
Conclave intrabant. Cum verò tempus
vel prandii vel cœnæ adesset, dabatur si-
gnum parvâ quadam campanâ, mox aderat
maximus numerus nobilium, Prælatorum,
Canonicorum, aliorumque, qui se adeò
felices aestimabant, quod Cardinalibus, cel-
lulis suis inclusis, ita inservire concessum
foret, imò & illorum quidam, officialibus
ac conclavis custodibus dona offerebant,
ut illo honore ornari possent; quilibet ve-
rò suum expectabat tempus, donec no-
mine hujus, vel illius Cardinalis, vocaretur,
ut omnia justo fierent ordine; qui or-
do inter Cardinales ante introitum in con-
clave, semper fuit, idem etiam inter cel-
lulas, & in cibi potusque apportatione,
ac distributione servatus erat. Præibant
igitur primò, duo stratores, seu ministri
vulgo *palafrenieri* dicti, illius Cardinalis,
ad quem cibus erat missus, duos baculos
ligneos, justæ altitudinis, punicei autem
coloris,

coloris, in quibus ejus Cardinalis insignia, erant depicta, ad quam cibus potusque mittebatur, manibus gestantes; illos sequebatur, Atrienfis, sceptrum argenteum ejusdem Cardinalis insignibus decoratum, ferens; eum, quidam Nobiles, eidem familiæ addicti, comitabantur; istos Dapifer, cum mappâ mensali, sex famulis stipatus, insequutus est, hi crateras, poculaque; argentea deaurata, scyphos, cyathos, calicesque ferebant, post illos veniebant alii, qui omnis generis dapes & vina apportabant; omnes verò illi vestimentis punicei coloris vestiti erant; His, addebantur certi quidam Prælati deputati, quibus à Mareſcallo Savellio injunctum, ut diligentissimè inquirerent, quid per unamquamque rotam immitteretur, ne fortè simul cum cibo litteræ quædam secretæ per rotæ revolutionem, in manus alicujus Cardinalis venirent.

Illud tamen hic obiter notandum venit, quod quolibet fermè die, Dapiferorum, Prælatorum, aliorumque Cardinalibus inservientium, vestitus habitusque esset mutatio, maxima autem eorum pars, vestimentis punicei coloris utebatur, insignum quod familiis, fautoribus & Creaturis, defuncti URBANI VIII. adhærent.

TRIUMPHANS. 67

rent. Reliqui plerumque viridis coloris habitu induti erant. Pro ratione etiam coloris vestitus, sceptrâ aliaque ornamenta quæ pompam & magnificentiam Cardinalium spectabant, erant formata.

Finito prandio vel Cœnâ, astabat Camera Apostolicæ Cursor, cum scepro argenteo, cui strenuè demandatum, dictam rotam claudere, accessit demum Prælatus assistens, qui perlustraret an adhuc aliquam inveniret apertam. Postquam verò omnes rotæ essent clausæ, foramen exterius ab eodem obsignatum erat, idem etiam à Ceremoniarum Magistris intra Conclave manentibus, quolibet vice cum diligentia, fiebat.

CAP. VII.

D E

*Variis eligendi Pontificem modis,
& quis eorum hodiè maxime obtineat.*

Varias Pontificum constitutiones de eligendo Pontifice, supra capite III. ostend-

ostendimus, restat ut quædam ex illis hîc repetamus, & porrò quid olim circa ejusdem electionem fuerit observatum, à quibus potissimùm electus fuerit, quibus modis, & quid hodiernis temporibus, in Pont. Rom. electione, servetur. Debet autem ex consilio Stephani Papæ, *c. 1, 2, 3. Dist. 79.* & ex decreto Nicolai Papæ. *dict. c. in nomine Domini. Dist. 23.* in summum, Pontificem eligi, ex Cardinalium gremio, si inveniatur idoneus, aut si non sit, aliunde. Non aliter quam in omnibus aliis electionibus prælatorum statutum, ut de gremio & collegio Clericorum eligentium, primùm si idonei sint, eligantur, sin minus ab aliâ Ecclesiâ. *c. nullus c. obitum. Dist. 61. c. Metropolitano. Dist. 63. c. quam si. 18. q. 2. c. licet. 8. q. 1. Fund. c. cum nobis. c. inter. c. in causis. x. d. elect.* Aquibus autem eligatur summus Pontifex, quæstio temporum, inquit Greg. Tholos. *Syntag. jur. lib. 15. cap. 3. num. 17, 18, 19.* habet distinctionem. Et sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, (verba sunt ejus,) non ab Apostolis primùm, sed ab ipso Domino & salvatore nostro primatum obtinuit. *c. sacrosancta. Dist. 32. c. ita Dominus. Dist. 19.* Nam beato Petro Apostolo dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram, ædificabo Ec-*
cle-

clesiam meam, &c. Subinde D. Petrus, sibi in sede elegit successorem Clemen-tem. *c. si. Petrus. c. unde ipse Clemens. 8. q. 1. Clemens Epist. ad Iacobum fratrem Domini, Euseb. lib. 3. c. 11. tom. 1. concil. in Clement.* Quamquam is immediatè D. Petro in Sede, non successerit, & ipso volente, ante illum eandem tenuerint, Linus, Cletus seu Anacletus. *Iren lib. 3. cap. 3.* Eò, quod vivente adhuc D. Petro, Linus & Cletus adjutores asciti sint, in administrationem bonorum externorum, qualem Diacones habebant, & nunc Camerarii Papæ. *c. si Petrus. junct. Gloss. pen. 8. q. 1.* Fuitque Clemens secundum electionem, secundus, sed in administratione, quartus summus Pontifex. Deinceps, quia exemplo perniciosum visum est, ut quis deligeret sibi Episcopum successorem, *in Concil. Antiocheno. c. Episcopo non liceat pro se. & Concilio Martini Papæ. c. Episcopo non liceat ante. 8. q. 1. c. 1. x. d. concess. præb. & quæ Dei sunt ab hominibus dari, d. c. Episcopo non liceat ante. 8. q. 1. c. remoto. 7. q. 1. c. in canonibus. 10. q. 1. c. convenior. 23. q. 8.* Alia forma comprobata est, & à solis Ecclesiasticis delectus. Ecclesia postea pacem adeptæ, interfuit populus, & secuta Imperatorum comprobatio, seu auctoratio, Polyd. Virg. lib. 4. d. in-vent.

vent. rer. cap. 10. c. Episcopos. c. principali.
Dist. 63. Omiffa verò Imperatoris compro-
 batio, in electione Pelagii. *Platin. in vit.*
Pelag. & Gregorii I. Platin. in Greg. I. Be-
neditus II. Pont. Max. statuit, in poste-
rum deligi summos Pontifices, per clerum
& populum Romanum, sine consensu Im-
peratoris, Polyd. Virgil. lib. 4. d. Inventor.
rer. cap. 10. Platin. in Bened. II. Volaterr. Pro-
hibitum postea laicis, ne se immiscerent
Pontificum electioni, ab Adriano S. Pont.
& in VIII. Synodo. c. nullus. c. Adrianus.
Dist. 63. Neve consensus Imperatoris ad-
 hiberetur, ut ne electio ab Imperatoribus
 facta, rata esset, cautum est, *c. Valentinianus*
& cc. seqq. dict. Dist. 63. quamvis placuerit
 aliquando, plebem electioni adesse. *c. piebs*
Dist. 63. Sub Agathone summo Pontifi-
 ce Siculo, Imperatori dabatur certa pe-
 cunia, pro ordinatione Pontificis, & ideo
 ejus requirebatur auctoritas. *c. Agatho.*
dict. Dist. 63. Sub Anno Domini 680. Quin
 & Stephani Papæ extat decretum, ut
 præsentibus Imperatoris Legatis, ordina-
 retur summus Pontifex, videlicet ut
 coërcerentur scandala, quæ solent in ele-
 ctione intervenire. *c. quia sancta Romana.*
Dist. ead. Adrianus I. qui adeptus est sedem
 Apostolicam Ann. Dom. 772. cum ejus ro-
 gatu Carolus Magnus ad defendendas res
 Eccle-

TRIUMPHANS. 71

Ecclesiæ venisset, habitâ Synodo cum CLIII. patribus, electionem summi Pontificis, Archiepiscoporum, & Episcoporum, cum omnibus investituris, Carolo concessit cum dignitate patritiatus. *c. Adrianus. Dist. ead. 63. Sabell. Ennead. 8. lib. 8. Sigibert. Ludovicus I. Caroli Magni filius, cessit hoc jus electionis in perpetuum Paschali. c. Ego Ludovicus. dict. Dist. 63. summo Pontifici, qui sedit Anno 817. & ipse ante à populo Romano, sine consensu Imperatoris electus. Flatin. in Pasch. Volaterr. Anthropol. lib. 22. pag. m. 798. quare nec in electione Adriani II. adhibiti fuerunt legati Cæsaris Ludovici II. quamvis tunc in urbe essent, Anno Dom. 869. etsi quædam usurpata consuetudo ante obtinisset. c. in Synodo. Dist. 63. Henricus V. Imperator, contendere de principatu, & de investituris Episcoporum, cum Paschali II. ausus, excommunicatus, tandemque culpam deprecari coactus est, ut ejus temporis auctor consignavit literis, Gothofridus Viterbiensis, l. 17. historia, quæ pantheon inscribitur, in Henrico V. Adrianus III. qui sedit in pontificatu. Ann. Domini 886. primus ad populum retulit, ne in creando Pontifice consensus Imperatoris, Plat. in Adr. III, & Sabell. expectaretur. Veruntamen Leo VIII. summus Pontifex, qui sedit circa annū Domini*

Domini 968. Otthoni II. Imperatori potestatem eligendi Pontificem renovavit & confirmavit, certis ob id litteris datis, quod tutius se Imperii hostibus opponere posset. Platin. *in Leon. V III.* Albert. Crantz. *lib. 4. cap. 10. & 11. & c. in synodo. Dist. 63.* Juravit autem antea Ottho, Joanni XII. antecessori, fidelitatem, & nihil suo consilio consensuque, aut exhortatione perditurum, nullumque placitum de rebus quæ ad illum terramque S. Petri, sine consilio suo facturum. *c. tibi Domino. dict. dist. 63.*

Ex his tandem variis concessionibus, & remissionibus, & decretis, nihil præter seditiones crebras & schismata, Ecclesia accepit: donec Nicolaus II. Sabaudus, qui sedit circa annum 1059. ex concilii decreto, quod Mantuæ habitum est, statuit, Pontificem summum è solis Cardinalibus eligendum esse, cum præcedente tractatu. *c. in nomine Domini. Dist. 63.* Lantr. *d. Sacrament. Volater. anthrap. lib. 22.* Polyd. Virg. *lib. 4. cap. 10.* Hactenus ille. De cuius verbis, historiarum copulatione & connexionione, nec non canonum inter se collatione, atque adeò de causis tot mutationum in electione Pontificis, de jure eundem eligendi, ad quem spectet, &c. hic non disputo, meliori occasione id reservo.

Certum

Certum interim est, quod idem Nicolaus II. P. M. in Concilio Romano, præsentibus CXIII. Episcopis, circa annum 1059. Pontificis electionem ad solos Cardinales Episcopos, & Diaconos, devolutam voluit, his verbis: *Primò namque inspectore Deo est statutum, ut electio Romani Pontificis, in potestate Cardinalium Episcoporum sit, ita ut si quis Apostolicæ Sedi, vel pecuniâ, vel gratiâ humanâ, vel populari, seu militari tumultu, sine concordî & canonicâ electione ac benedictione Cardinalium Episcoporum, ac deinde, sequentium ordinum religiosorum Clericorum consensu, inthronizatur, is non Apostolicus, sed Apostaticus, habeatur, Liceatque Cardinalibus Episcopis, cum religiosis & Deum timentibus Clericis & laicis, invasorem etiam cum anathemate, & humano auxilio & studio, à Sede Apostolicâ repellere, & quem dignum judicaverint præponere. c. si quis pecuniâ, Dist. 79. Idem ostendit, in Epistolâ, quâ synodum à se Romæ habitam refert, cap. I. relat. c. si quis Apostolicæ. dict. Dist. 79. Quamvis idem dudum ante ipsum, Stephanus III. Pont. Max. qui sedit circa annum 768. in Concilio in basilicâ Constantianâ coacto, statuisset, his verbis: Oportebat ut hæc sacrosancta Domina nostra Romana Ecclesia: (juxta quod*

D

à bea-

à beato Petro & ejus successoribus institutum est,) ritè ordinaretur, & in Apostolatus culmen, unus de Cardinalibus Presbyteris, aut diaconis, consecraretur. Et paulò post: Tunc allatis sacratissimis canonibus, eisquè liquidò perscrutatis, prolata est sententia ab eodem sacerdotali concilio, sub anathemate interdicentes, ne ullus unquam præsumat laicorum, neque ex alio ordine, nisi per distinctos gradus ascendens, Diaconus, aut presbyter Cardinalis, factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoveri. &c. vid. c. oportebat. & Gloss. in c. nullus. Dist. 79. Hæc postea pluribus verbis repetiit & denuò confirmavit, Gregorius X. Pont. Max. in Concilio Lugdunensi, Anno 1273. uti patet ex c. ubi periculum. X. d. Elect. & elect. pot. in 6. Rursus deinde, eadem repetita & comprobata in Concilio Basileensi Sess. 23. sess. 37. 38. Ante Gregorium X. etiam Alexander III. in concilio Lateranensi priorum Pontificum, super electione Pontificis à solis Cardinalibus habendâ, statuta & constitutiones pluribus approbavit, veluti liquet ex verbis ejusdem concilii, & c. licet d. vitandâ. X. d. elect. & elect. pot. Denique omnia hæc, noviter stabilivit, & peculiari constitutione corroboravit, Clemens V. Clementin. ne Romani. cum suis §§. d.

§§. *d. elect. & elect. pot.* Qui mos eligendi pontificis, in Ecclesiâ Romanâ deinceps omni ævo, ipsoque factò confirmatus fuit, ac penitus invaluit, & ad hæc usque duravit tempora, hodièque servatur.

Modi autem Pontificem per Cardinales eligendi, priscis temporibus tres erant; I. per viam SPIRITUS SANCTI, quam quidam per *Adorationem*, vocant. II. Per COMPROMISSUM. III. Per SCRUTINIUM. Antiquissimus eligendi Pontificem modus est, per *Viam Sp. Sancti*: soletquè sequenti ratione peragi; cum enim Cardinales jam in conclavi essent, ipsosquè more solito receptove, Prior Episcoporum Cardinalis hortatus fuisset, ut diligentius magnitudinem rei de quâ acturi essent perpenderent, &c. confidentibus verò omnibus, apertè ab ipsis quærebat, per quam viam ad eligendum Pontificem procedere vellent, an per compromissum, vel scrutinium? Si verò mox plurimum votorum concursus sine scriptura tamen, seu schedulâ, aut compromisso, saltem nudâ voce & libero suffragio, in unum aliquem Illorum, factus est, Is, verus Pontifex Ecclesiæ, adeoque canonicè electus esse censebatur. Talisque electio, per *viam Spiritus Sancti*, dicebatur. Interim rarif-

fima sunt ejusmodi electionis exempla, cum difficulter Cardinales, & non sine maximâ collifione præmiffâ, super uno aliquo, & maximè in electionis principio, convenire soleant; hinc ille eligendi pontificem mos, penitus in defuetudinem abiit.

Per compromiffum verò, electio fieri solet, si omnes unaminiter & convenientibus votis, ad compromittendum concordent; & constitutis Compromiffariis tribus vel quinque, plenam illis potestatem offerant, vel unum ex se invicem, vel ex reliquis omnibus Cardinalibus eligendi aliquem, ut quicumque tandem illorum, ex Compromiffariis datis, Pontifex designatus fuerit, ipse legitimè ac canonicè per viam compromiffi electus intelligatur, ac verus Papa esse censeatur. Forma verò compromiffi fermè talis solebat esse.

In nomine Domini Amen. Anno, &c. Mense, &c. die, &c. Nos Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, omnes & singuli in Conclavi existentes, scilicet, Episcopus Ferrariensis, &c. Portuensis, &c. & porrò ita ordine reliqui præfentes nominantur, &c. Elegimus, & eligimus in hac electione Pontificis, per viam procedere Compromiffi, & unanimiter ac concorditer, nemine discrepante elegimus
Com-

TRIUMPHANS.

77

Compromissarios, Reverendissimos Patres, Dominos, Franciscum Episcopum Ostiensem. tit. S. Petri ad Vincula. Grimaldum Farnesium, titulo S. Mariæ liberatricis ab inferno, Presbyterum, & Levinum Bonangelum titulo S. Laurentii Diaconum, Cardinales, quibus damus plenariam potestatem, providendi S. Romanæ Ecclesiæ de Pastore, sub hac formâ, videlicet quod duo ex ipsis, possint eligere tertium de seipsis, & omnes tres concorditer de Collegio possint Romanæ & universalis Ecclesiæ providere. Et volumus, quod dicta potestas duret, usque ad consumptionem candelæ inibi ex consensu singulorum accensæ; & promittimus nos illum pro Romano Pontifice habituros, quem dicti Compromissarii in formâ prædictâ duxerint eligendum. Hæc quilibet Cardinalis se sanctè servaturum jurat; addita formulâ: ita me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia. Interim nec hic mos eligendi Pontificem, propter turbas exinde ortas, amplius in usu est.

Tertius, isque usitatissimus, magis receptus, & novissimus modus est, per VIAM SCRUTINII, à plurimis Romanæ Ecclesiæ Pontificibus, multis retrò seculis comprobatus, hodiernis etiam dum temporibus maximè usitatus. Morem quoque hunc inaugurandi Pontifi-

cem, post reliquos Ecclesiæ Romanæ Antistites summos, suis quoque decretis & constitutionibus confirmarunt, Alexander III. in concilio Lateranensi. *c. licet de vitanda. X. d. Elect. & elect. pot.* Gregorius X. in Concilio Lugdunensi generali. *d. c. ubi periculum. X. d. elect. in 6.* & Clemens V. in Concilio Viennensi. *Clement. I. ne Romani. d. elect. & elect. pot.* Soletque fermè sequenti ritu absolvi & peragi. Postquam enim omnes Cardinales in Conclavi præsentés, in Sacello Sixti IV. ad missam *Spiritus Sancti* audiendam convenerant, eâ finitâ, cum omnes confedisissent; Prior Episcoporum Cardinalium, schedulam quam piam in quâ votum scripsit suum, in manu habens, surgit, ac se ad ejusdem sacelli altare, confert, ubi flexis genibus paulisper manet, surgens postea, prædictâ schedulam osculatur & in calicem reponit, stante à parte alterâ, altaris, ad manum sinistram, Diaconorum Priore, hic patellam, vulgò *patenam* vocant, elevat. Interea, quilibet Cardinalis, suam schedulam, quæ votum eligendi Pontificis continet, scribit ac parat, sequenti verborum conceptione: *Ego Leonardus Buoncompagno, Cardinalis Episcopus Estensis, tit. S. Mariæ ab Arâ Cæli, &c. eligo in summum Pontificem*
Reve-

Reverendissimum Dominum meum, Petrum Brancaccium. tit. S. Birgittæ, Presbyterum Cardinalem, &c. Schedulam hanc unusquisque benè plicatam, proprio suo sigillo signat, & præmissâ oratione ac genu flexione, eandem primùm deosculatam, in prædictum calicem reponit.

Cum verò Episcoporum Cardinalium Prior, suam in calicem schedulam misisset, ad dextrum altaris cornu accedit, ubi cum Diaconorum priore, patellam junctim è calice elevat, cum interea omnes Cardinales ritu antea definito, ordineque justo, suas votorum schedulas eidem immittant.

Schedulis ita in calice depositis missisque, ac Purpuratis Patribus, ordine confidentibus, scabellum cum papyro ac pugillaribus coram unoquoque illorum ponitur: In papyro scripta sunt omnium Cardinalium in conclavi manentium nomina. Postea Episcoporum Prior, cum Diaconorum priore calicem dictum ab altari removet, ac mensæ ad id paratæ, imponit, deinde idem Cardinalis calicem manu dextrâ præhendit, ac in patellam omnes schedulas mittit, ex quâ postea schedulam unam extrahit, eamque statim Cardinalium Presbyterorum Priori, primùm mon-

strat, eam postea, Diaconorum Priori, legendam exhibet. Hic, eandem mox fracto sigillo aperit, ac voce, quâ ab omnibus præsentibus audiri possit, distinctè legit: *Ego Pharnutius Buoncuore Cardinalis Papiensis, & c. eligo in summum Pontificem, Reverendissimum Dominum meum, D. Laurent. Gunnarsoniũ, tit. S. Mariæ de Loreto, Presbyterum Cardinalem, &c.* Reliqui Cardinales omnes, junctim cum dictis tribus Diaconis, in suis papyris, ad uniuscujusque nomen antea scriptum, diligentissimè notant, vota jam data; postquam verò omnes schedulæ sunt perlectæ, attentè computant, quis omnium, votis superet, Cardinalis verò Diaconus post votorum computationem à se, & reliquis Prioribus, factam, voce altâ & clarâ eos nominat, qui alios votis superant, dicendo: *Reverendissimus D. Philomarinus habet vota decem. Reverendissimus D. Johannes Baptista Pamphilius, habet vota undecim. Reverendissimus D. L. Bragadinus habet vota septem, &c.* Si enim nemo duplo votis superat, Cardinales omnes, re infectâ, discedunt, ac se, in suas rursus cellulas, usque ad insequentem diem, recipiunt. Omnia hæc eadem, simili ritu, post divina peracta, die posterâ atque adeo indies, donec Ecclesiæ Romanæ de Pastore pro-

re pro-

re prospectum fuerit, repetuntur.

Ex hac votorum inæqualitate, solet aliquando oriri **VIA ACCESSUS**, scilicet, ut reliqui Cardinales, ad eos, qui in primo, secundo, vel tertio scrutinio, votis prævalebant, suis etiam acedant, ut: *Ego, &c. ad Reverendiss. D. Philo marinum accedo, &c. Ego, &c. ad Reverendiss. D. Pamphiliū accedo, &c.* Si enim quis tali viâ accessus plus quam mediam votorum partem, habere poterit, legitimè pontifex esse censetur. Constituit enim Alexander III. Senensis, circa annum 1165. in Concilio Lateranensi, ut dissentientibus inter se, in electione Cardinalibus, valeat illius electio, quem ex tribus partibus Cardinalium, duæ elegerint, verba Concilii hæc sunt:

Licet de vitandâ discordiâ, in electione Pontificis, manifesta satis à Prædecessoribus nostris constituta, manaverint: quia tamen sæpè post illa, per improbæ ambitionis audaciam, gravem passa est Ecclesia scissuram; Nos etiam ad malum hoc evitandum, de consilio Fratrum nostrorum, & sacri approbatione Concilii, aliquid decrevimus adjungendum.

§. Statuimus ergo, ut si fortè inimico homine superseminante zizaniā inter Cardinales, de substituendo summo Pontifice, non po-

terit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium præsumpserit nominare, ille absque ullâ exceptione, ab universali Ecclesiâ, Romanus Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione fuerit confisus (quia de ratione esse non potest,) sibi nomen Episcopi usurpaverit, tam ipse, quam ii, qui eum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis privatione mulctentur: ita ut viatica etiam eis (nisi tantum in ultimis,) communio denegetur: & si non resipuerint, cum Dathan & Abiron (quos terra vivos absorbit,) accipiant portionem.

§. Præterea, si à paucioribus, quàm à duabus partibus, aliquis electus fuerit ad Apostolatus officium: nisi major concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & prædictæ penæ subiaceat, si humiliter noluerit abstinere.

§. Ex hoc tamen, nullum canonicis constitutionibus, & aliis Ecclesiis præjudicium generetur: in quibus debet majoris & senioris partis sententia prævalere, quia quod in eis dubium venerit, superioris poterit iudicio definiri. In Romanâ verò Ecclesiâ speciale aliquid constituitur: quia non poterit ad superiorem recursus haberi.

Et quamvis juxta hanc Alexandri constitutionem, duæ Cardinalium partes requirantur, ut valeat electio; solet tamen aliquando casus necessitatis excipi, in quo duæ partes non expectantur, imo & huic solemnitati, renuntiare possunt eligentes. *Gloss. in d. c. licet, in verbis: à duabus partibus, & ibi Goffred. & Joan. Andr.* Et si duæ partes consentire omninò non poterint, brachio seculari cogi possunt Cardinales, ut convenient in eligendo uno, propterea tandiu in conclavi detinendi sunt, & victus ratio & regulæ exasperandæ: ita Perusii in electione Honorii III. Romani, circa annum 1216. Celestini IV. Mediolanensis, Anno 1241. & Innocentii IV. Genuensis, anno eodem, factum refert *Gloss. ad verb. nullatenus. dict. c. licet.* Idem factum tempore hujus Alexandri III. Senensis, qui, imperante Friderico Barbarossa, electus est, & simul cum ipso, ex votorum inæqualitate, quatuor alii Antipapæ; 1. Victor IV. 2. Paschalis. 3. Calistus. 4. Innocentius, qui ordine se Alexandro opposuerunt, & magnos tumultus in Ecclesiâ excitarunt. *Platin in Alexandr. III. Albert. Krantz. lib. 6. cap. 16. Randeun. libr. 4. cap. 72.* Hinc factum ut sub Gregorio X. summo Pontifice Anno Domini

1273. coacta est Synodus Lugdunensis II. generalis, in præsentia Michaëlis Paleologi Imperatoris. Paul. Æmil. lib. 7. hist. In quo inter alia capita & illud sancitum, quod ad firmam Pontificis electionem pertinet, prout fusè explicatur in constitutione Gregorii X. *in d.c. ubi periculum. x. d. elect. in 6.* Illam repetii supra pag. 34. & seqq. Eandem latius confirmavit Clemens V. propria suâ constitutione. *Clement. i. ne Romani. d. elect.* Pluribus etiam hoc summi Pontificis electionis argumentum tractavit ex professo Joann. d. Brunello, *in repetit. d. c. licet. x. d. elect.* Interim non adeo strictè hodiè observatur, ut si dissensus inter Cardinales in electione ortus fuerit, valeat illius electio, quem ex tribus partibus Cardinalium, duæ elegerint; sufficit saltem ut votis prævaleat, seu ut maxima Cardinalium pars, in uno eligendo conveniat, præcipuè si diu in Conclavi fuerant, & necessitas ac instans periculum id suadeat; hoc ipsum quoque in hodierni Pontificis electione servatum fuit, ut infra cap. VIII. visuri erimus.

Porro, cum electio juxta modum præscriptum, solemniter, ac ritè fuerit peracta, ejus est efficaciam, ut ita electo Pontifici nihil objici possit. *dict. c. dicet. d. vitanda. x.*

da. x. d. elect. Nisi quod *Primò*, ex formâ facta non sit, aut quod electus hæreticus sit. *c. si Papa. Dist. 40.* Ita enim puniendus est cum Diabolo in æternum, inquit *Gloss. dict.* *c. si papa. Dist. ead. verb. mancipio.* Cum ita innumerabiles populos catervatim secum ducat, primo mancipio gehennæ, cum ipso plagis multis, in æternum vapulatu-
dict. Dist. c. si papa. in med. Aut si Pontifex incorrigibilis sit. *Gloss. in d. c. si papa. in verb. à fide devius. per. c. apertè. c. ait. c. hæc est fides. 24. q. 1. c. dixit Apostolus. 2. q. 1.* Ob-
jectum est Johanni XII. summ. Pontifici in Concilio Romæ celebrato, in præsentia Otthonis Imp. inter alia, quod missam celebrarit, nec communicarit: quod in equorum stabulo Diaconos ordinarit; quod in ludo aleæ dæmonum auxilia imploraverit, &c. *Luitphrand. lib. 6. cap. 6. c. 7. 8. & capp. seqq. Thelof. Syntag. lib. 15. cap. 3. n. 23.*

Secundò, si simoniacè electus quis fuerit, quamvis omnes eligendi solemnitates additæ fuerunt, non valet tamen electio, eam ob causam decretum Mantuæ in Concilio latum, sub Nicolao Sabaudo, Pont. Max. contra Pontifices, largitione creatos. *Polyd. Virg. libr. 4. d. rer. invent. cap. 10.* Et defendit Bellemote, ut refert Cardinalis ejus, ut qui per pecuniam aut

tiam humanam, aut datione officiorum, vel aliarum etiam quarumcunque rerum, electus fuerit, electionem esse nullam. Card. in c. in nomine. Dist. 23. & post eum, Tholos. Syntagm. Juris univ. lib. 15. cap. 3. n. 21. Nicolai illud decretum postea multis ampliavit & confirmavit Julius II. Pont. Max. in Concil. Lateranens. verba concilii hæc sunt :

Cum tam divino quam humano jure in spiritualibus, præcipuè detestabiliter sit simoniæ labes prrhibita, & longè magis in electione Romani Pontificis, Vicarii Jesu Christi Domini nostri, abominabilis sit, & universali Ecclesiæ pernitiosa. Nos, qui regimini ejusdem universalis Ecclesiæ (meritis licet imparibus) annuente Deo præsidemus, cupientes quantum cum Deo possumus, in præmissis pro tantæ rei necessitate ac periculi magnitudine, ut teneamur, in posterum salubriter providere, de fratrum nostrorum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, consilio & unanimi consensu, hæc nostrâ perpetuò valiturâ constitutione, Apostolicâ authoritate, & de potestatis nostræ plenitudine, statuimus, ordinamus, decernimus & definimus, quod si (quod Deus pro suâ clementiâ & ineffabili bonitate avertat,) contigerit, postquam Nos, vel successores nostros, successive ipse Deus ab
hujus-

huiusmodi universalis Ecclesie regimine absolverit: humani generis inimico procurante, & ambitione vel cupiditate ad hoc inclinante, seu impellente, electionem Romani Pontificis, ab eo quem eligi contigerit, vel ab aliquo, seu aliquibus, de cætu Cardinalium, quomodolibet votum dantibus, per simoniacam hæresin, (in dando, promittendo, vel recipiendo pecunias, bona, cuiuscumque generis, castra, officia, vel beneficia seu promissiones & obligationes) commissam per se, vel alium & alios quomodocumque & qualitercumque (etiam in duarum partium, vel omnium Cardinalium unanimi concordia quomodolibet, etiam per viam assumptionis unaminiter, nemine discrepante, etiam sine serutinio factæ,) celebrari vel fieri: non solum huiusmodi electio vel assumptio eo ipso nulla existat, & nullam eidem sic electo, vel assumpto, administrandi in spiritualibus vel temporalibus, facultatem tribuat, sed etiam contra dictum sic electum vel assumptum, de simoniacâ labe à quocumque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit opponi, & excipi possit, sicut de verâ, & indubitata hæresi, ita quod à nullo, pro Romano Pontifice habeatur, quinimò ipse sit à priori Cardinalatu, & alio quoque honore, Ecclesiis Cathedralibus, etiam Metropolitanis, & Patriarchalibus, monasteriis, & dignitatibus, & aliis

aliis quibuscunque beneficiis, & pensionibus, quæ tunc obtinebat in titulum vel commendam, aut aliàs quomodocunque, absque aliâ declaratione privatus existat: & idem electus non Apostolicus sed Apostaticus, & tanquam simoniacus & hæresiarcha, & ad omnia prædicta & singula, perpetuò inhabilis habeatur, sit. Nec ejusmodi simoniaca electio per subsequenter ipsius inthronizationem, seu temporis cursum, aut omnium Cardinalium præstitam obedientiam, ullo unquam tempore convalescat.

§. Liceat omnibus & singulis Cardinalibus, etiam illis, qui huic simoniacæ electioni, seu assumptioni consenserint, etiam post inthronizationem, & adorationem seu obedientiam, ac etiam universo clero, populo Romano, nec non subditis, & Sancti Angeli de Urbe, ac quarumvis aliarum Romanæ Ecclesiæ, arcium Præfectis, Castellanis, Capitaneis, & aliis officialibus, quocunque homagio seu juramento vel cautione præstitis, non obstantibus, à talis electi, etiam inthronizati obedientiâ & devotione impunè & quodocunque discedere, & eum, ut magum, Ethnicum, publicanum, & hæresiarcham evitare. Et paulò post: Cardinales verò qui eum elegerunt, à suis ordinibus, etiam Cardinalatibus, titulis, & honore, ac quibuscunque Patriarc-

triarchalibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & aliis praelaturis ac dignitatibus & beneficiis, quæ in titulum vel commendam, tunc obtinebant, vel in quibus, seu ad quæ, jus tunc habebant, absque aliâ declaratione privati existant, &c. Et paucis interjectis.

Mediatores verò & proxenetae, trapezitæ, tam Clerici quàm laici cuiuscunque dignitatis, qualitatis & ordinis fuerint, etiam Patriarchali, Archiepiscopali, vel aliâ seculari, mundanâ, sive Ecclesiasticâ dignitate præditi, etiam quorumcunque Principum, & Regum Oratores & Nuncii, hujus simoniacæ electionis participes, sint omnibus suis Ecclesiis, praelaturis, & feudis, ac aliis quibuscunq; honoribus, & bonis, eo ipso privati, & ad similia inhabiles, ac etiam activè & passivè intestabiles, & eorum bona ipso facto, ad instar reorum criminum læsæ majestatis, fisco Apostolicæ sedis, applicentur, & devolventur, si prædicti delinquentes Ecclesiastici fuerint, vel aliàs Romanæ Ecclesiæ subditi, &c. Datum, in Concilio Lateranensi, apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, 19. Calend. Febr. Anno 1505.

Tertiò, Et sexus fæmineus impedit electionem, suum sortiri effectum, si in summum Pontificem eligatur fæmina; cùm quia claves regni cælorū, fæminis non sunt com-

commissæ unquam à Deo. *c. nova quædam.*
x. d. penit. & remiss. c. mulierem. 33. q. 5. c.
mulier. Dist. 23. Nec enim mulier Dei ima-
 go est. *c. hæc imago. c. mulier. 33. q. 5.* unde
 nec sacra vasa, vel sacratas pallas, vel alias
 res, sacris usibus destinatas, tangere, mulie-
 ri integrum est. *c. sacratas. c. mulier. Dist. 23.*
 nec velare possunt moniales, *c. statuimus.*
20. q. 2. Nec absolvere eas. *c. de monialibus.*
x. d. sent. excomm. Illa quippe sunt virilia
 officia ac sacerdotalia. *c. adjicimus. 16. q. 1.*
d. c. mulierem. 33. q. 5. dict. c. sacratas. Dist.
23. Tum etiam, quod ob sexus fragilita-
 tem, scandalum inferri posset Ecclesiæ, ut
 contigisse ferunt in Moguntinâ puellâ,
 Angelica nomine, sexum e mentita, ob do-
 ctrinam singularem, & alias ingenii dotes,
 mortuo Leone IV. summus Pontifex Ro-
 manus est facta, & Joannes VIII. nomina-
 ta. Postmodum verò compressa, dum ad
 Lateranensem Basilicam proficiscitur, inter
 Theatrum quod Colosseum nominant à Ne-
 ron's colosso, & S. Clementem peperit,
 eoque in loco mortua est; Pontificatus sui
 Anno 2. mense 1. die 4. circa annum Chri-
 sti 857. *Platin. in ejus vitâ. Raph. Volaterr.*
anthrop. lib. 22. pag. m. 794. Balæus in vit.
Pontif. Johann. Stell. in Joann. V III.
Tholos. syntagm. jur. univers. libr. 15. cap. 3.
num.

num. 23. Sabell. *in ejus vit.* Hinc eo loco, ad nostra usque tempora, fuit ejus statua cum puero, & viam hanc, ad eam Basilicam tendentes, consultò prætereunt & declinant Pontifices, licet ea brevior sit, nec minus commoda, quam aliæ. Post ejus verò mortem, cautum est, veluti plerique scribunt, ne post illud tempus, summus Pontifex, in Pontificalem proveheretur cathedram, neve confirmaretur, quin prius in sellâ, ad id parata & per foratâ, existens, positusve, ejus virilia perspicerentur & attrèctarentur. Platin. & Sabell. *dict. loc.* & post eos Tholos. *syntag. jur. univ. lib. 15. cap. 3. num. 23.* De his pluribus infra.

Illud obiter hic addendum censui, quod nuper in Pontificem electus, ante coronationem & confirmationem, in datis & rescriptis utatur subscriptione: *Datum, Anno &c. & die 2. suscepti à nobis Apostolatus officii.* Et eo tempore noviter electi, non figillant bullâ integrâ, sed eâ, quæ ex uno latere habet DD. Petri & Pauli imagines, in plumbo: ex alterâ verò, plana est. At, post coronationem scribunt: *Datum, anno Pontificatus nostri, &c.* & integrâ utuntur bullâ, cum imaginibus prædictis, ex unâ parte, & cum nomine Pontificis, ex aliâ. Ita *Gloss. in c. fin. verb. pontificatus. x. d. reg. jur.*

jur. in 6. Tholos. dict. lib. & cap. n. 24, 25.

Et hæc de modis eligendi Pontificem, pro re natâ, dicta sufficiant.

C A P. V I I I.

D E

Cardinalium in Pontificis electione miro dissensu.

Maxima sanè est causa discordiarum ac dissensionum, voluntatum diversitas, cæcorum aliquando affectuum, ductus, prava ac æmula dominandi libido: fieri enim aut omnino non potest, aut certè vix, ut eam rem quisquam in alio diligat, à quâ ipse dissentit; itaque eos non sine causâ oderunt in quibus omnia sibi æmula ac inimica cernerent. Inde fit, quod his quandoque, qui placido & moderato sunt animo, ipsa res sæpenumero, temporum etiam, quibus quandoque inservire oportet, momenta, & inde nati affectus, certissimam dissentienti ac contradicendi ansam præbeant. Quamvis potius curandum esset, ut contentio foret causarum, neque ab irâ & contendendi studio, iis quidam veluti uncus infereretur. Jus veluti pro balance meritò adhibendum est, &

com-

communi curâ ejus momentum confide-
randum; ac controversia judicio statim de-
fæcato ac veritati, ut arbitris, permiffa, ex
animo eluenda prius est, quàm nævum ali-
quem aut maculam inhærentem, & expur-
gatu difficilem, imprimat. Imitandi potius
in fimili occasione Pythagorei, qui non
generis sed doctrinæ duntaxat & morum
focietate juncti, fi quando per mutuos dif-
fensus ad iram prorupiffent, ante folis oc-
cubitum, dextris mutuo datis, & saluta-
tione factâ, gratiam redintegrarunt. Sed
ægrè ubi invida æmulatio fedem fixit, ju-
dicium tranquillum, repurgatumve & à
pravorum affectuum comitatu liberum,
ac pacis amicitiaequè ftudiosum, reperire
integrum est. Perpetuum quippè est, quod
non invidiæ tantùm, verum etiam iræ ve-
luti fomes accenditur, ac præcipuè adver-
fus rerum potientes, quæ cum animos po-
tentum femel sufflaminaverint, difficilimè
inde divelli & extinguì poffunt.

Magna aperta que talia æmulationis ac
invidiæ documenta, non fine magno Urbis
Romæ, & ftatus Ecclefiaftici periculo &
ruinâ, notare licuit, inter ipfos Romanæ
curiæ Patres purpuratos, ac supremos Ec-
clefiæ Romanæ, Vacante Sede, Antiftites,
conclave ingreffos; quilibet etenim illo-
rum,

rum, Se, vel proprio suo in Ecclesiam merito, vel vitæ sanctitate, vel generis prosapie, vel aliorum pro se ambitu ac largitionibus, &c. confusus, ad illum dignitatis apicem, tutò evehi posse sperabat, cum tamen unus inter omnes, qui Ecclesiæ præesse posset eligendus esset. Ita invicem rumpebantur invidia, ambitione, æmulatione, ac studio contendendi, qui sunt affectus inimicitis grandibus, fœcundissimi, ipsis verò ob dominandi libidinem, nativa quasi vitia, ut alienam felicitatem, suum interpretarentur infortunium.

Talia, & similia, venerandus senex, Ecclesiæ Apostolicæ Decanus, Cardinalis Lantius, auspiciatò prævidens, quò, in tempore, ambitus, invidiæ, ac dissensionum semina refecaret, ac latenti periculo felicius & facilius occurreret, sacris & divinis officiis ac cultu, reliquorum Cardinalium animos, ab infelici ambitionis & discordiæ spiritu, revocare voluit, in quem finem ipsemet summo mane, diei ipsius conclavis, secundi, convocatis in sacellum Xisti IV. Cardinalibus, sed gravi & seria admonitione præmissâ, ut se dignè ad sacram communionem prepararent, missam S P I R I T U S S A N C T I celebravit, quâ finitâ, sacrae cænæ participes sunt facti, eodem

dem Cardinale Decano illam distribuente, & administrante.

Cum ista, quo decebat ordine & ritu, essent peracta, sermonis gravitate, ac verborum pondere, ipsos denuò hortatus est, ut seriò perpenderent, animoque evolverent suo, quid ipsis faciendum restaret, in electione novi Pontificis, memores simul essent, juramenti, sanctè & solemniter prestiti, ut Ecclesiæ de summo capite, & universali Rectore, quam citissimè prospectum foret, diligenter curarent; nec paterentur Naviculam Jesu Christi, iniquis perditis fati procellis, diu concuti & agitari; simul etiam Oves, Pastore suo jam orbatas, eundemque anxie quæritantes, dispergi & tandem perdi sinerent.

Interea, cum hæc dicerentur, sacrarii Apostolici, Sacrorum Custos, vulgò *Sacrista* dictus, cum duobus Cæremoniarum Magistris, ipsi opem ferentibus, sese ad *Missam pro Electione Romani Pontificis*, celebrandam, præparavit. Eam postea debitâ solemnitate & ritu, in Ecclesiâ recepto, ac usitato, auspicatus est; cum interim, unus administratorum, seu, Magistrorum Cæremoniarum, qui missam dicenti, à parte dextra astitit, tempore opportuno & decenti, *Pacis signa*, certo ad id parato instr-

strumento, diversorum Ordinum, inter Cardinales, Senioribus & Protectoribus, dedit & porrexit; hoc enim significatum voluit, ut ipsi Patres, in novi Pontificis electione, pacem & concordiam summo-perè sectarentur ac colerent.

Sacrorum autem Custos, adhuc genuflexus post tacitè ad Deum, fusas præces, tandem surrexit, & modo sequenti, voce altâ, missæ introitum canere incepit.

O F F I C I U M
M I S S Æ

P R O

Electiōne Romani
Pontificis.

I N T R O I T U S.

*S*uscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum, & animam meam fuerit, & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit corā Christo meo, cunctis diebus. Vers. ut sedeat cum Principibus & gloriæ solium

TRIUMPHANS. 97

solium teneat. Resp. Domini, sunt Cardines terræ, & posuit super eos orbem terrarum, quò eminentia & auctoritas eorum, gentibus innotesceret. Gloria Patri & Filio, &c. Sicut erat in principio, &c.

ORATIO.

Supplici Domine humilitate deprecemur, ut Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ concedat Pontificem illum, tua immensa benignitas. qui, & pro in nos studio, semper tibi placitus, & tuo populo pro salubri regimine, sit assiduè ad gloriam tui nominis venerandus, Per Dominum nostrum, &c.

LECTIO EPISTOLÆ
Beati Pauli, ad Hebræos.

Frates, adeamus ad thronum
E *gratiæ*

gratie ejus, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis, qui condolare possit his, qui ignorant & errant, quoniam & ipse circumdatus est infirmitate. Propterea, debet, quemadmodum pro populo, ita & pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sibi sumit honorem, nisi qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Sicut què Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Ego hodiè genui te quemadmodum & alibi dicit, tu es sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis suæ, preces, supplicationesque ad eum

TRIUMPHANS.

99

eum qui possit eum saluum facere à morte cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus est pro sui reverentiâ. E. R. Pontifex sacerdos magnus inter fratres suos, super cuius caput fustum est unctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratae sunt, vestitusque est sanctis vestibus, debuit per omnia fratribus similari. Resp. ut misericors fieret & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropiciaret debita populi. Resp. Alleluja. Vers. Sacerdos sit sanctus, sicut ego sum Dominus qui sanctifico vos. Resp. Alleluja

TRACTVS.

In Septuages.

Erunt filii Iacob sicut à principio, & cætus ejus coram me permanebit. Vers. Et erit Dux ejus ex eo,

*& Princeps de medio ejus produ-
tur. Resp. Et applicabo eum, & ac-
cedet ad me. Vers. Quis enim iste
est, qui applicet cor suum, & appro-
pinquet mihi, ait Dominus. Resp.
Et eritis mihi in populum, & ego
vobis in Deum. Gloria Patri &
Filio, &c.*

EVANGELIUM.

Secundum Johannem.

*In isto tempore dixit Iesus di-
scipulis suis ; si diligitis me , man-
data mea servate, & ego rogabo pa-
trem. & alium Paracletum dabit
vobis, ut maneat vobiscum in ater-
num, spiritum veritatis, quem mun-
dus non potest accipere, quia non
videt eum, nec scit eum. Vos autem
cognoscetis eum, quia apud vos ma-
nebit,*

TRIUMPHANS. IOI

nebit, & in vobis erit. Non relin-
quam vos orphanos, veniam ad vos,
adhuc modicum: & mundus jam
me non videt. Vos autem, videbitis
me, quia ego vivo, & vos vivitis.

OFFERTORIUM.

Non participantur sancta, donec
exsurgat Pontifex in eminentiâ,
sanctitate, & veritate, ut videat
mundus lucem, quæ à Spiritu San-
cto missa est.

SECRETA.

Tuæ nobis Domine abundantia
pietatis, indulgeat, ut sacra mune-
ra, quæ tibi reverenter offerimus,
gratum Majestati tuæ Pontificem,
Sanctæ Matris Ecclesiæ regimini
præesse, gaudeamus. Per Domi-
num nostrum Iesum Christum,

qui vivit & regnat in secula se-
culorum, Amen.

COMMUNIO.

*Veste sanctâ utetur Pontifex, qui
fuerit constitutus, & qui ingredie-
batur tabernaculum testimonii, ut
ministret in sanctuario. Gloria Pa-
tri, & Filio, & Spiritui Sancto,
sicut erat, &c.*

ORATIO.

Post Communionem.

*Preciosi corporis & sanguinis tui
nos Domine sacramento refectos,
mirifica tuæ gratiæ majestatis, de il-
lius summi Pontificis assumptione
letificet, qui & populum tuum vir-
tutibus instruat, & fidelium men-
tes, spiritualium aromatum odore
per-*

perfundat. Per Dominum nostrum, Iesum Christum, qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

VOlui autem totum hoc missæ officium, hic addere, cum aliàs in missali Romano, descriptum non inveniatur, nec in multorum versetur manibus. Hoc idem quolibet die ante inchoatum inceptumve scrutinium repetitum & continuatum fuit, donec Sedi Apostolicæ de novo Pontifice esset prospectum.

Missâ hac, pro electione S. Pontificis, ad finem perductâ, reliquis omnibus à quodam cæremoniarum Magistro, voce clarâ EXTRA, dictum, quo significatum voluit, quod alii omnes exceptis tantum Cardinalibus secederent, & ad loca sibi intra conclave destinata, reciperent. Remanentibus igitur in prædicto Sixti IV. sacello, solis Cardinalibus, scrutinium exorsum sunt. Sed mox, quod miraberis, multæ similitudines, partim obscuræ, partim apertæ hic erant detectæ. Variis simulationum involucris obducebatur, & quasi velis quibusdam obtendebatur, uniuscujusque natura, frons, oculi, vultus præsepe mentiebantur :

bantur : oratio verò sæpissimè. Ambitio multos eorum, falsos fieri subegit : aliud clausum in pectore, aliud in linguâ promptum habere : amicitiasque, non ex re, & status Ecclesiastici opportunitate, sed ex commodo æstimare : magisque vultum, quàm ingenium habere bonum. Animus invidiâ æmulatione plenus, subdoliâ modestiâ à quibusdam tectus. Mentes quæ hactenus simplices fuerant, & bonitatis nuper innoxiae, simulare apud illos didicerant; dissimulare, mentiri, circumscribere, fallere, adulatoriâ humilitate captare, mente aliud volvere, aliud in facie polliceri: illaqueare, decipere dolis & insidiis nescios; per innumeras artes malitiarum venena conquirere, & ad usum temporis pellaci mobilitate formare. Majestas vultus, morum gravitas, atquæ vitæ sanctitas, vulpinam quandam fallaciam leoninæ prætexit, ut meritò dixeris :

*Ubi vultus ille, & ficta majestas viri,
Atque habitus horrens, prisca & antiqua
appetens,*

*Morumq; senium triste, & aspectu grave?
ô Vita fallax abditos sensus geris;
Animisque pulchram turpibus faciem induis.*

*Pudor impudentem celat, audacem quies,
Pietas*

Pietas nefandum, vera fallaces probant.

Simulantque molles dura. Senec. in Hyp-
pol.

Seu, cum Martiali, *libr. 1. Epigramm. 25.*
l. 7. ad Gallum.

*Afficis in comptis illum, Deciane, ca-
pillis,*

*Cujus & ipse times triste superci-
lium.*

*Qui loquitur Curios, assertoresque Camil-
los,*

Nolite fronti credere, nupsit heri.

Certè admiratione non caruit, quod
plerique eorum tam studiosè tempori in-
servire poterant, quodque tàm exactè si-
multatum fomenta, brevissimo etiam tem-
pore nutrire didicerint; blandi pariter, &
in gratiâ offensam simulantes, infidiosi al-
loquio. Gratiam fingere in odio, instrue-
re inter concordantes odia, apud utrum-
que gratiam quærere, solemnis illis eo
tempore consuetudo.

Itaque cum adhuc propius operi essent
accincti, ut exemplo Ecclesiæ Cardinalis
Decani, & Serenissimi Principis Medicei
Cardinalium Diaconorum, primi, sua sene-
dulis, (juxta formam suprà cap. VII. de-
scriptam,) inscripssissent vota, easque
complicassent, obsignassent, & debitâ re-

verentiâ, genuflexione, osculatione præmissâ in calicem ordine mittebantur; postea cum in patellam à Decano Lantio, essent missæ, hanc, manu tenente, Serenissimo D. Principe, Cardinale Mediceo; ab eodem Cardinale Decano Lantio, ordine Schedulæ erant extractæ, resignatæ, primo Cardinalium Presbyterorum primum monstratæ, deinde verò Cardinali Diacono exhibitæ, hic, easdem quo exhibitæ erant ordine, universo Cardinalium confessui distinctè & clarè prælegit, ut eorum quilibet, eò melius, in suis pugillaribus vel papyro, notare posset, Cardinalium votis prævalentium, nomina.

Hic primum aperta, quæ hætenus occulta, simultatum, perditæve æmulationis semina, & dominationis pruritus atquæ amor; hic miram suffragiorum diversitatem, animorum varietatem, & varia invidiæ ac inimicitiae specimina vidisses; hunc Galli, illum Hispani, istum Germani, Itali alium, ab illis Veneti diversum, alique alium eligebant, ut quem præferre in suffragiis posses, dubitares, ac penitus hæreres; ita omnia, in primo hoc scrutinio incerta erant, lubrica, dubia, in trivio, ambigua, simultatibus plena; dissentienti studium, omnium fermè occupavit animos, dissidia
undi-

undique visa, junius velle, alteri contrarium erat : *Sacchettus Florentinus*, quod plurimum animos, amicorum suorum suasu & labore, ad suas traxisset partes, quodque nutu Serenissimi Principis *Cardinalis Medicei*, *Cardinalis Palconieri*, & *Trivultii Mediolani* adjuvaretur, suffragiis, primis Schedulis lectis, eminere visus est. Deinde, *Crescentius Romanus*, Card. Episcopus, inter omnes summus, si Ecclesiæ Romanæ Decanum demas, quod jam senio confectus esset, nec diu, quantum conjicere licuit, supervixurus, brevi propterea alia ac nova Pontificis electio institui posset, votis Sacchettum fermè æquavit. *Capponus Florentinus*, vota quæpiam habuit, sed pauciora. *Carpegna Urbinatus*, Ducis Mantuani ope adjutus, cui etiam favere videbatur, *Odoardus Farnesius Parmæ & Placentiæ Dux*, cum Cardinalibus suæ familiæ addictis, in suffragiorum multitudine primum, idque contra aliorum spem, felix erat, priores tamen duos, vix superavit. *Bentivoglius Ferrariensis*, Ducis Ferrariæ commendationibus, & Cardinalium *Rosetti* & *Franciulli Lucensis*, ac quorundam aliorum vocibus stipatus, summam adipiscendi regiminis Ecclesiastici spem habuit, nec tamen adhuc sufficientem suffragiorum numerum

consequi potuit. *Johannes Baptista Pamphilius Romanus*, votis *Altieri Romani*, & *Giori Camerini*, contentum se præbuit. *Franciscus Barbarinus*, ab unico *Rappaciolo Romano* nominatus. Alii quoque ab aliis, inæqualibus tamen votis, scripti erant.

Cum verò nemo horum propter suffragiorum defectum eligi posset, in diem posterum electio dilata fuit, atque ita Cardinales re infectâ, schedulis primum à Cardine Lantio in ignem coniectis, ad cellulas suas in Conclavi, redierunt, cum tempus prandii instaret. Interim non omnes eadem mente reversi, quorundam animos, spes; aliorum, metus; hujus, odium; illius, ira; aliquorum gaudium, quod præ risu celare non poterant, occupavit.

Pari fermè successu, tribus vel quatuor insequentibus diebus, scrutinia erant instituta, nec aliquid memoratu dignum, toto illo tempore, videbatur actum, nutabant omnia, fluctuare res Romanæ credebantur, ita votorum diversitas & dissentienti ardor, Purpuratorum animos occupavit, ut semper in triviis atque incertis hæserint. Die autem Conclavis sextâ, secretâ conspiratione factâ, à quibusdam nationi Hispanicæ addictis Cardinalibus,

libus, videlicet *Montio, Mediolanensi; Philomartino, Neapolitano; Grimaldo, Genuensi; Verospo, Romano, &* aliis quibusdam, Cardinalis *Albernotius*, quasi in scenam & theatrum deductus fuit; nemine quicquam aliud sibi persuadente, quam quod mutatis rursus consiliis reliquos suffragiis superaret, atque de Sede certus esset, interim scriptis lectisque vicissim, solito more schedulis, minori gaudebat numero, cum maxima pars quæ ei operam suam addixisset, inversâ deliberatione, aliorum vota direxerit, dum verò collusio illa plerisque risum excitasset, nihilque in re præstitum fuisset, denno Cardinalium conventus sine fructu solutus est.

Ita suffragiis hæcenus, totis quatuordecim diebus lusum, & mira colludendi ac decipiendi arte certatum, ut qui modo alicui votum suum addixerat, repente in alterius iret sententiam, tales deceptores bilingues multi reperti, quorum fides saltem in fallendo decipiendoque posita, ex Romanis, Tyry Afrique facti. Pactus aliquid, negavit se meminisse. Cùm quid audiverat, videri voluit, animum non advertisse. Quum quid viderat, negavit vidisse. De aliis dixit se cogitaturum, alia nescire, mirari alia: De quibusdam similiter se quo-

que jam ante cogitasse. Denique, frequens omninò in uniuscujusque illorum ore, hujusmodi nata oratio: non credo, non puto, talia mihi referri obstupesco. Sese etiam alium fuisse, dixit. Hæc quotidiana inter illos simulata concertatio. Vix duos idem planè & sentientes & revera præstantes, haberes. Si quid unus de altero referre voluit, quod ipsum tangeret negotium, mox ab alio repositum; atqui hæc non erat ipsius apud me oratio; res mihi videtur mira, & fidem omnem superare; quære alium, cui ista narres, &c. His & similibus conceptis verborum formulis, eorum quilibet (paucissimis exceptis) personatus, in electionis hoc theatrum prodiit, semper sine fide, nunquam sine fallaciis, ac decipiendi animo, quod heri aliquis agebat, hodiè negabat.

Fama *Bemivoli Ferrarientis*, adeo apud quosdam laudibus evecta erat, cum tamen nimis affectibus suis indulgeret, & plus iusto Regis Hispaniæ partibus favere diceretur, spes illa, quæ ex nominis commendatione antea crevit, hisce elusa erat. *Carpagna Urbinatus*, quamvis Ducibus suis multum adjutus, ac variis variisque spem faceret, suæ ad Sedem Pontificiam promotionis; interim cum scintillæ aliquæ in-
ter

TRIUMPHANS. III

ter statum Ecclesiasticum, & Ducem Parmensem, ex nupero illo Bellonæ igne, quasi inextinctæ manerent, motique ex Martis fulmine animi, necdum, ut tuta fides maneret, compositi essent, Sedem adipisci non potuit. *Cappono Florentino* à pluribus objiciebatur, quod nimis genio indulgeret, & aliquantisper quam oportebat, solutius viveret, quamvis aliàs animo sat esset composito, & minus ambitioni & superbiæ deditus, hinc factum, ut pauca, quæ in principio habuerit vota, postea in alios directa fuerint. Non deerant qui *Crescentium Romanum*, tam propter venerandam canitiem, quàm alia, honoribus illis dignum arbitrati sunt; cum tamen alii rursus, crimina quædam ipsi objecissent, ille præconceptâ suâ opinione frustratus, spem adipiscendæ Sedis, planè amisit. Taceo alios quam plurimos, quorum vita & mores, in publicam quasi scenam producebantur: malitiosa commenta, ficta sermonis bonitas, & bilingues animi, multis instar decipularum erant, quibus modò hunc, modò alium deturbarunt; unusquisque enim suâ spe, & vanâ opinione, pro se ipso certabat, vix aliter quam in alio quopiam lusu, ubi quilibet se victorem fore sperat.

Post

Post multa vicissim scrutinia peracta, *Sachetus Florentinus*, qui ob vitæ bonitatem *Iustus* cognominabatur, denuò votis prævalere visus est, ut timor inde quibusdam esset natus, ne in proximè sequenti scrutinio, per *viam accessus*, plura suffragia ipsi nata forent: res hæc dum aliquibus clarius esset aperta, vias ac diverticula studiosè quærebant, quibus & ejus demolleretur spes. Post varias itaque deliberationes, ficta quæpiam crimina, & putrida commenta, à multis excogitata erant; dicebatur enim inter alia, illum partibus Regis Portugalliæ adeò favere, eundemque Cardinali Massarino & Barbarinis conjunctissimum esse, ac propterea Imperio Romano, ac Regi Hispaniæ summum imminere periculum, si ille ad Pontificiam Sedem eveheretur. Nec suis deerant partibus, Cardinales Hispani, & ii, qui Regis Hispaniæ partes tuebantur, illi, Cardinali *Mattheo Romano*, 6000. scuta aurea offerebant, ut ipse pro viribus, apud suos & sibi addictos laboraret, quod isti qui hætenus suffragiis suis Sacchetto faverent, in proximo scrutinio eadem revocarent, vel mutarent. Cardinalis autem *Mattheus* jucundo illo auri colore motus, multa inania, falsa ac ficta, Principi Cardinali *Mediceo* & *Rap-*
paccio-

TRIUMPHANS. 113

pacciolo persuadebat, quibus ipsos ab electione Sacchetti revocaret, illis adjungebantur *Theleus*, *Albernotius* & *Montaltus*, qui Sacchetto antea amicissimi, falsâ tamen opinione & invidiâ ducti, inimicissimi facti erant, quibus omnibus simul adhærebat *Facchinettus*.

Hispanorum hæc molimina & conatus, cum aliis innotuissent, multis risum excitabant, plurimis autem animum, ut sese consiliis illis, re adhuc integrâ, opponerent, & in tempore prævenirent, ne eorundem nisus, effectum aliquem sortiri possent; frustra tamen hæc tentata, præcipuè, cum certo cærtius innotuisset, *Sacchettum* à Rege Portugalliæ, constitutum ac receptum fuisse, Episcopum Lamegensem, & Legatum Ordinarium, in Urbe Romanâ, ejusdem Regis. Hoc quibusdam consilii mutationem, suggessit, & Sacchetto suffragiorum diminutionem procreavit, unde factum, ut maxima Cardinalium pars, ipsum reliquerit, & aliis opem suam addixerit. Hoc tempore, plurimi libelli famosi, super Sacchetti electione, & Hispanorum contra eundem conatibus, divulgati, per totam Urbem sparsi, & locis consuetis affixi erant; inter alios verò unus cui titulus:

PAS-

PASSIO

Domini Cardinalis Sacchetti
secundum Mattheum.

*I*N illo tempore congregati sunt Principes & Seniores S. Rom. Ecclesiae, in Atrium, quod dicitur Conclave, & consilium inierunt, ut Pontifex crearetur. Erat autem inter illos, Cardinalis Sacchettus, qui propter bonitatem vitae, Iustus cognominabatur. Tunc abiit unus ex sexaginta, qui dicitur Mattheus, ad Principes & Phariseos, & dixit illis, quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam Iustum? Hispaniae Principes constituerunt ei 6000. scuda aurea, & exinde quarebat opportunitatem, ut eum traderet. &c. Reliqua, cum impietatem sapiant, verbi divini, ac passionis Dominicæ contemptum, pariant, ne pium animum consultò offendere videar, non addam.

In aliis rursus scrutiniis, alii nominati, jam Polus, modò Maculanus, modò alius, &c. Ut hætenus, ex illo perpetuo inter Cardinales dissensu, crescentibus quoque indies inimiciis & simultatibus, ipsi Romani, non magis de Pontifice essent certi, quam die Conclavis primo.

Causam

TRIUMPHANS. 115

Causam verò dissensionibus hisce maximam, perpetuæ illæ, inter utrumque regnum Galliæ & Hispaniæ, inimiciæ, ac innata quasi antipathia, dedere; in eo enim solo certant, utriusque regni Cardinales, ut maximam reliquorum partem, sibi addictam habeant, quò, re ita exigente, tam in Conclavi, quàm etiam aliàs, quod ipsis volupe est, præstare possint; Hoc cum Itali videant ut neutri parti, (exceptis paucis, qui vel maximis muneribus, vel beneficiis Ecclesiasticis, utpote Archiepiscopatibus, Episcopatibus, Commendis, &c. eò invitantur,) sese addicant & obligent, diligenter prospiciunt; hinc fit, quod rarissimè, vel natus Gallus, vel Hispanus, Pontifex creetur, sed maximâ ex parte Itali præferantur, veluti ex longâ Pontificum Romanorum serie, notari potest.

Vigessimus quartus jam agebatur dies, postquam Cardinales Conclave intrassent, nec quicquam certi adhuc, toto illo temporis cursu, quod Papæ electionem spectaret, vel actum, vel conclusum esset; interim cum omnia hæcenus ita incerta, suspensa, ac dubia mansissent, & Cardinales tanto tempore propter mutuas discordias in Conclavi detenti essent; Cardinalis *Bentivoglius* à conclavi, morbo acuto correptus,

reptus, exivit, & postero die in Palatio Vaticano mortuus est. Mattheus autem & Gabriellus Romani, omni valetudine spoliati, Conclave reliquerunt, & sese in sua Palatia receperunt, veluti *suprà cap. III. pag. 28.* monui.

Populus tamen Romanus jam longâ expectatione suspensus, tædio interea afficiebatur, quod suo Pastore & Capite tam diu careret, catervatim enim quotidie in magnâ illa planitie, ante Basilicam & Palatium Vaticanum, maximo numero confluebat, ut militibus excubias ibi agentibus, molestum simul & laboriosum esset, tantam hominum multitudinem, reprimere, & palatium ab eorundem invasionibus saluum servare. Qui cum se omnia irritò conatu, ibi tentare cernerent, novos excitarunt motus, pacis & quietis publicæ turbatores, illi claudestinis factionibus & conspirationibus, totam fermè Urbem implerunt, imò novas conjurationes, tumultus & seditiones, denuò concitarunt, modò hujus Cardinalis, modò illius palatium, solo æquare volentes. Quo cognito Cardinales per Urbis Præfectum, Leonis X. Pont. Max. in tales temerarios, constitutionem, in omnibus publicis locis & consuetis, affigi & denuò divulgari curarunt; tenore sequenti:

LEO

LEO PAPA
DECIMUS,

Divinâ providentiâ Sedis
Apostolicæ Episcopus, Ser-
vus Servorum, &c.

Ad futuram rei memoriam, &c.

ET paulò post. Temerariorum quorun-
dam, qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ Car-
dinales, præcipuas Catholicæ Ecclesiæ colu-
mnas, eâ quâ convenit reverentiâ, observare
contemnunt, & in eorum res & bona, manus
violentas, ausu sacrilego, injicere non veren-
tur, effrenata libido nos admonet, & inducit,
ut ad eorum audaciam, antequam longius
prorepât, comprimendam, ea quæ à prædeces-
soribus nostris, in didorum Cardinalium di-
gnitatis conservationem, providè sunt statuta,
pro illorum observantiâ firmiori, nostræ inno-
vati nos munimine roboremus, extendamus,
& ampliemus, prout temporum qualitas exi-
git, & tam eminenti in Ecclesiâ Dei dignitati
conspicimus in Domino, salubriter expecte.
Sanè ab aliquibus citra temporibus, damna-
bilis quidam in Urbe moreva abusus, & li-
centia delinquenti, quo dum Apostolicâ redo-
Vacan-

*V*acante, per Cardinales in Conclavi existentes, de futuri Pontificis Romani electione tractatur; si qua de uno ex iisdem Cardinalibus, quod in Pontificem sit electus, vox prodeat, etiam non vera, illius domum vulgus armis aggreditur, & super eâ deripiendâ, cum ipsius Cardinalis, conclave nondum egressi, familiaribus eam custodientibus, vi comendit, & sic etiam effractis foribus, aut pariete effosso, aditus pateat in prædam omnium bonorum, quæ ibi extant, hostiliter corruit, nisi armatorum præsidio defendatur. Nonnulli reperiuntur quandoque ita temerarii & audaces, ut aliis etiam temporibus prætextu rixarum, domos Cardinalium hostiliter, & cum armis aggredi non vereantur, in eaque morantes offendere & vulnerare, ex quibus Cardinalatus honori, quibus Sacrosancta militans Ecclesia, tanquam purpureo tota decoratur amictu, non parum detrahatur, & eorum generatur contemptus, & homicidiorum & aliorum scandalorum occasio exhibetur.

NOS igitur, huiusmodi temerarios conatus, debitâ volentes animadversione reprimere, sacro approbante Concilio, felicitis recordationis Honorii III. & Bonifacii VIII. Romanorum Pontificum, Prædecessorum, nostrorum contra aliquem dictæ Ecclesiæ Cardinalem hostiliter insequentes, & illis præsentia, consilio,

filio, aut favore, assistentes, eos vè scienter receptantes, aut defendentes, & eorum domos vel ædes, ut suprà, invadentes, & eorum posterios, bona; editas constitutiones, auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium innovamus. Decernentes, eas ubique debere perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari. Et nihilominus constitutiones easdem, cum omnibus & singulis, in eis contentis censuris & pœnis, ad omnes & singulas personas cujuscunque status, conditionis & excellentiæ existentes, qui alicujus dictorum Cardinalium domum, tam tempore dicti Conclavis, etiamsi in Pontificem Romanum, tunc sit electus, quàm aliàs quandocunque, & ex quacunque causâ armatâ manu invadentes, & in eâ, violenter, hostiliter, aliquid deripientes, aut quemquam ex inibi existentibus, vulnerantes, & eorum socios, & eos qui id fieri mandaverint, vel factum ejus nomine ratum habuerint, ac ipsis invasoribus, consilium in præmissis, vel favorem præstiterint, & defenderint, extendimus & ampliamus. Romæ, in publicâ Sessione Lateranensis Synodi. Anno 1516. 17. Calend. Aprilis. Pontificatus nostri Tertio.

I. B. Episcop. Cam. Vicesg. & Secret.

Odoardus Ferrarius Cam.

Apostol. Not.

Affixum

Affixum & publicatum fuit supradictum decretum die Veneris, quæ erat 9. Septemb. Anno, 1644. ad valvas Camere Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ, & aliis locis solitis & consuetis, ut mos est, per me, Petrum Paulum Roccafugum, Cursorem.

Pro D. Magistro Cursorum, Andreas Scelettus Cursor.

Decretum hoc, nihil, aut certè parum, temerarium ausus, sistebat, imò plurimos vidisses, risu potius illud excipientes, & tanquam furibundos canes, in minutissimas partes dilacerantes, ac discindentes. Quod cum Cardinalibus iterum relatum fuisset, consultum judicabant, Bonifacii VIII. super eadem re constitutionem, maximas talium transgressorum pœnas, specialiter exprimentem, publicare, ut pœnarum asperitate & rigore, ac eorundem terrore, vecordes & vesani illi mortales, à tam audaci facinore feliciter revocarentur, & deterrerentur. Forma decreti talis est.

BONI-

BONIFACIUS

PAPA VIII.

Divinâ misericordiâ, Urbis
Romæ Episcopus, Servus
Servorum, &c.

Ad perpetuam rei memoriam, &c.

FELICIS recordationis Honorii Papæ III.
Prædecessoris nostri, vestigiis inhærentes,
quibusdam additis & detractis, de communi
fratrum nostrorum consilio, hac in posterum
valiturâ constitutione sancimus: Ut si quis
deinceps in hoc sacrilegii genus irrepserit, quod
Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, ejusdem
res seu bona fuerit hostiliter insecutus, vel per-
cusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis,
aut fieri mandaverit, vel factum ratum ha-
buerit aut consilium dederit, vel favorem, aut
postea receptaverit, vel defensaverit scienter
eundem: sicut reus criminis læsæ majestatis
perpetuò sit infamis, diffidatus, nihilominus
& bannitus: sit intestabilis, ut nec testamenti
liberam habeat factionem, nec ad alicujus bo-
na ex testamento, vel ab intestato vocetur;
quatenus ab omni successione repulsus, publi-
câque repulsâ confusus, minas inveniat sue
malitiæ

malitiæ successorum: fiant habitationes ejus desertæ, & ut non sit qui eas inhabitet, dentur cuncta ejus ædificia in ruinam: & ut perpetuæ notam infamiæ, perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus respondere in judicio teneatur: quicquid etiam in bonis invenitur, ipsius fisci vel Reipublicæ dominio applicetur, ut ex illis nihil transmittat ad posteros, sed cum ipso potius, damnentur quodammodo & sua. Si quæ verò feuda, locationes, officium, vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus Ecclesiis obtinet, sit eis ipso jure privatus: quæ sic liberè ad Ecclesias revertantur, quod Ecclesiarum Rectores, de ipsis pro suâ voluntate disponant.

§. Quod si quis prædictorum filium, vel filios habeat, nepotem vel nepotes, per rectam lineam descendentes, beneficiatum, vel beneficiatos, quolibet beneficio, etiam si Pontificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem, sint eis ipso jure privati, & promotionis omnino sublata. Nulli præterea talium filiorum, atque nepotum ex virili sexu descendentiū ab eisdem, alicuius aperiatur janua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici, vel mundani, seu ad aliqujus loci regimen sit ascensus. Si ei postulandi denegata facultas; sit notoriè iudicatus, & quolibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum. In judiciis eorum assertio
contra

contra quenquam nihil fidei, nihil credulitatis inveniatur, ut ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus prohibitus, sit ad beneficium, vel officium Ecclesiasticum, denegatus accessus, & (ut magis famosa sit eorum infamia,) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus: nulla porta pandatur eisdem dignitatis, super aliquo præmissorum, omnique dispensationis adempta.

§. Præsenti nihilominus adjicimus sanctioni, ut ex insecutione prædictâ, sicut ex injectione manuum violentâ, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat: & tam insecutor, quam alii supradicti tanti mali participes, quamdiu in suâ contumaciâ perduraverint, singulis diebus dominicis, & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes istius loci Ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, nec non civitatum & diocesum vicinarum excommunicari publicè demerentur, nec ab alio, quam Romano Pontifice, possunt absolutionis accipere beneficium, nisi duntaxat in mortis articulo constituti.

§. Cum a. fuerint absolventi, primò sufficienter & idoneè caveant, quod inferendæ penæ parebunt, & auxiliante Domino, penitentiam peragent, inungendam. Deinde per omnes illius loci Ecclesias principales, vicinorumquæ locorum, diebus Dominicis & solem-

nibus, incedant nudi, coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus, per easdem Ecclesias publice fustigentur: ituri postmodum ultra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postea reversuri, absque Sedis Apostolicæ licentiâ speciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio absolutionis obtento, indulgeatur ei licentia, ut suam & suorum injuriam prosequatur, & debitorum illorum quæ contracta fuerint de postmodum acquisitis, repetitio non denegetur.

§. Illud autem non duximus omittendum, quod si quis fuerit in præmissis nudo consilio, aut simplici favore culpabilis, iudex in talem, pœnam metiatur ex culpâ, ut secundum quod excessus exegerit, vindicta procedat.

§. Cæterum, quia dignum est nefandiratione flagitii, ultionis severitas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentetur: Statuimus, ut ad collaterales, fratres videlicet, nepotes & pronepotes talium possit extendere pœnas, in huiusmodi nostrâ Constitutione contentas, circumscriptio Romani Pontificis, prout circumstantiæ rationabiles suadebunt.

§. Præmissis etiam dignum censuimus annexen-

nectendam, ut si quisquam aliquo prædictorum excessuum, quemquam de Clericis vel Religiosis nostræ familiæ, vel Cardinalium afficere fortè præsumpserit, proportionetur pæna delicto, ita quòd vindicta ex æquo excessu respondente, ex offensâ nostrorum, cohibeantur deinceps manus temerariæ, ultionis formidine, quas Dei, vel nostra, seu fratrum nostrorum, reverentia non coërcet.

§. Si quis verò per se, vel per alium occiderit Cardinalem, (quod absit) vel ejus familiarem, seu Clericum, aut ejusdem familiæ addictum; vel dederit causam mortis, vel res ipsius seu bona invaserit, etiam quocunque prætextu, vel ejus domos effregerit, spoliaverit, quocunque etiam tempore vel occasione, vel consilium saltem ad hoc faciendum dederit: ultra quam præmissa contineant; sic in eum potestas jurisdictionis insurgat, sic rigor ultionis insiliat quòd contra vitæ subsidium, mortis solatium invocet, vivens pæne non culpæ, vindictæ speculum non offensæ.

§. Per hoc quoque secularibus Magistratibus non adimimus facultatem utendi legibus contra tales, quas adversus sacrilegos Catholici Principes ediderunt: quis enim locus regiminis, poterit esse tutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia (quæ omnium Ecclesiarum disponente Domino caput est, &

magistra,) casibus istis subjicitur? si ejus filii
 speciales hujusmodi periculis exponuntur? por-
 rò, si filius est, dolebit; si fidelis, matre fidei
 læsâ, lædetur. Quapropter si Princeps, Sena-
 tor, Consul, potestas, vel alius Dominus seu
 Rector, contra præsumptores prædictos, præ-
 sentis constitutionis tenorem, non fecerit obser-
 vari, tam ipse, quàm officiales ipsius intra
 mensem, postquam res ad notitiam eorum per-
 venerit, eò ipso sententiam excommunicatio-
 nis incurrant. Civitas verò quævis alia, præ-
 ter Urbem, quæ talia facienti vel facientibus,
 seu præsummentibus, in his consilium, vel auxi-
 lium dederit, aut favorem, vel intra mensem
 saltem taliter delinquentes (prout tanti faci-
 noris enormitatem exegerit, & facultas ei affu-
 erit,) non duxerit puniendos, pontificali & su-
 pra, sit eo ipso dignitate privata, & nihilomi-
 nus remaneat interdicta. Nulli ergo omni-
 nò hominum, liceat hanc paginam &c.
 Volumus autem, ut harum præsentium
 transumptis, manu Notarii publici sub-
 scriptis, & sigillo personæ in dignitate
 Ecclesiasticâ constitutæ munitis, eadem
 prorsus fides, ubique locorum & gentium
 in judiciis, & extra illud adhibeatur,
 quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si
 forent exhibitæ vel ostensæ. Datum
 Romæ, apud Sanctam Mariam Major-
 rem,

TRIUMPHANS. 127

rem ; sub annulo Piscatoris, die--Anno
1302. Pontificatus Nostri septimo.

N. B. *Episcopus, Cam. Apost. Secret.*

Franciscus Garantus. Camer.

Apostol. Notar.

Ex autoritate & mandato Eminentis-
simorum & Reverendissimorum DD. San-
ctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, hoc
decretum denuò in formâ publicari fecit,

Johannes Baptista Martinengo Ord.

*Prædicat. S. Theol. Mag. & Ca-
mer. Apostol. Secret.*

Joh. Antonius Thomasius, Sanct.

Rom. Eccles. Inq. Gen.

Publicatum solemnî formâ, & affixum
supradictum decretum, ad valvas Cameræ
Apostolicæ, & in acie Campi Floræ, aliis-
que juxta morem, locis solitis & consue-
tis, die Lunæ, quæ erat 12. Septemb. An-
no 1644. per me *Antonium Garaldum,*
Cursorem.

*Pro Domin. Mag. Cursor. Petrus Paulus
Roccafugus.*

Prope hoc decretum, eadem horâ, ab iis-
dem personis, similique auctoritate, pu-
blicata fuit super eodem negotio Pii V.
Pont. Max. constitutio, sequenti formâ.

PIUS PAPA V.

Divinâ misericordiâ, Sedis
Romanæ Episcopus, &c.

Ad perpetuam rei memoriam.

IN felicitis seculi pericula miserati, dolorem comprimere non valemus, quod nefarii homines, iustorum sanguinem sitientes, ad illorum quoque perniciem, infestiore animo incumbant, quos Spiritus Sanctus membra constituit præcipua Ecclesiæ Dei, quam suo sibi sanguine acquisivit. Magnâ igitur ratione, post alios felicitis recordationis Bonifacius Papa VIII. de fratrum suorum consilio, perpetuâ constitutione sancivit, ut si quis Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, vel inter ejusdem familiares aliquem, fuerit hostiliter insecutus, aut percusserit, aut ceperit, vel res, bona, domosque illius, vel hujus invaserit, turbaverit, vel quomodolibet commoverit, etiam quocunque tempore, præcipuè Apostolicâ Sede vacante, Cardinalibus in Conclavi existentibus; aut mandaverit id fieri, sociusque fuerit facientis, factumve ratum habuerit, seu dederit consilium, vel favorem, aut receptaverit, aut defenderit scienter eundem, tanquam læsæ Majestatis

gestatis reus, perpetuò sit infamis; & præterea diffidatus, bannitus, & intestabilis. Omnia ejus ædificia ruinæ perpetuæ subjaceant, nullus ei debita reddere, nullus ei Judicio respondere teneatur, bonis omnibus fisco vel Reipublicæ applicatis. Idem etiam feudis, beneficiis & officiis spiritualibus, & temporalibus sit ipso jure privatus, sed & ipse insectans, excommunicationis sententiam incurrat, quam solus Romanus Pontifex excepto mortis articulo, valeat relaxare. Sed ne hæc quidem constitutio, propter abdita, conscleratorum consilia, omnino satis esse noscitur ad hujusmodi sacrilegia amplius prohibenda. Qui enim alicui vim sibi inferre proponunt, id secreto, in occulto, ut maximè machinantur, velut impium illud facinus indicat, in personam dilecti Filii Nostri, Caroli, tituli Sanctæ Praxedis, Presbyteri Cardinalis Borrhomæi, Ecclesiæ Medialanensem sanctissimis institutis, studiosè informantis, proximè attentatum. Quæ res, nos gravius commovet, vehementiusquè excitat, omnia exquirere, ut nobilissimæ corporis nostri partes, undique protegantur. Quibus enim præsidio erimus, quibus suppetias afferemus, quos denique tutabimur, si templi Dei Bases, si clarissima Ecclesiæ lumina, spirituales Patres, sanctissimos Christi legatos, si veras fidei Christianæ Columnas, si

speciales filios , qui pro animabus populorum, pro fide, pro justitiâ , pro unitate invigilant , inultos deferamus ? itaque sanctioni prædictæ, de simili Fratrum nostrorum consilio adjicientes , statuimus , ut quisquis, etiam à nudo consilio, aut simplici favore , aut omninò , à cæteris prædictis alienus, quempiam authorum, administratorum, vel consociorum conjurationis , sive conspirationis, aut commissi, committendive criminis, in personam Cardinalis, domesticorum, & familiarium ejusdem, illius, vel horum res, bona, &c. Illorumve fautorum, receptorum, vel occultatorum , sive ex renunciatione sibi protinus , vel per interpositam personam , aut literas facta, cognoverit, sive ex scripturis , coetu, conatu, concursu, insidiis , aliisve signis & indiciis , qualemcunque scientiam habuerit , vel etiam conjecerit , quive horum quicquam intellexerit, quantumcunque res alias occulta sit, quam primum Cardinalibus in conclavi adhuc manentibus, vel præfecto Urbis , vel si extra urbem, propinquiore Episcopo; & si crimen nondum commissum, ipsi Cardinali, properet revelare. Quicumque verò etiam non subditus, & omninò extraneus defecerit , cujuscunque dignitatis fuerit , prædicto sit excommunicationis laqueo innodatus , pariterque Majestatis reus, infamiam , & omnes pœnas prædictas eo ipso

eo ipso incurrat. Eadem nihilominus constitutione, quoad reliquas ejus partes, ac cæteris omnibus sanctionibus, canonicis, & civilibus, ad talium coërcitionem editis, in suo robore duraturis, &c. Datum Romæ 14. Calend. Januarii Anno 1569. Pontificatus IV.

Sed nec majorem ex his decretis sperare licuit fructum, quàm ex superiori, ita enim diuturnâ videndi novi Pontificis, spe & desiderio, incolarum mentes animique agitabantur, ut vix ac ne vix quidem sedari ac placari possent. Et quoniam nec quies populi, sine armis: nec arma, sine stipendiis: nec stipendia, sine tributis haberi poterant; Hinc factum, ut propter magnum militum præfidiariorum, excubitorumque indies crescentem numerum, etiam varia onera, vectigalia, exactiones & tributa, magis magisque accreverint, populumque Romanum fermè facultatibus suis exhauserint, ita quidem ut tenuioris fortunæ & conditionis incolæ, res familiares & domesticas, ad eorundam solutionem, vendere, & oppignorare coacti sint. Ita *Mons pietatis* Romæ floruit, & Judæorum cruménæ.

Mos quippè Romæ invaluit, ut populus Romanus, expensas quæ Sedis Vacantis tempore, fiunt, vel in solvendis militum sti-

pendiis, vel aliis quibuscunque ad statum Ecclesiæ pertinentibus, ipse præstet, Património Petri intacto. Ordinariè verò numerabit :

Scuta Argent.

Pro exequiis Papæ defuncti.

4525

Pro Regalibus.

18164

Pro variis variorum in ipsâ Curia laboribus.

475

Pro Camera Apostolicæ Præfecti victu.

900

Pro Annulo Piscatorio.

115

Pro Conclavi.

5539

Pro stipendiis militum mense quolibet.

8625

Pro Camera Apostolicæ Præfecto.

16768

Pro variis Urbis officialib.

5025

Pro recognitione.

20585

Si Sedes per mensem fuerit vacans, solvet pro militibus, qui prope

TRIUMPHANS. 133

prope palatium Papæ & Basilicam Vaticanam excubias agunt. 80901

Pro variis deniq; officiis. 13550

Ita ut quolibet mense, tempore Sedis Vacantis, cogatur solvere summam Scutorum Argenteorum. 175172

Hinc plurimis causa non dærat, propter maxima illa onera, novosexcitandi motus, & conspitariones, quibus, vias, etiam invitis aperirent, ut ab illis liberarentur; certum itaque firmumquè propositum illis fuit, vel brevi Sedis Vacantis finem videre, vel etiam quæcunque extrema tentare. Accessit, quod Populus Romanus, fortunæ bonis jam ferme exhaustus, variâ ac numerosâ ex Regno Neapolitano atque pluribus in Italiâ ejusque Urbibus & agris, proscriptorum multitudine; ex regnis etiam, Galliæ, Hispaniæ, Poloniæ, Ungariæ, &c. in exilium actorum coluvie, se stipatum sentiret, majores quoque duceret spiritus, sperans, eventum proposito responsurum, ut eorum ope jugum illud intolerabile felicius excuteret.

ret. Cum hæc fierent, varii denuò libelli famosi spargebantur, quorum indicem hic addere, operæ pretium non ducō, unum tamē nomine *Pasquini* scriptum, subjungo.

PASQUINUS,

Urbis Romæ Præfectus, Generalissimus, Patritius, Civis & summus pro tempore Ecclesiæ Romanæ Præses.

E T

Senatus Populusque
Romanus.

Incomprehensibilibus, superlativissimis, & Modificatissimis DD.

Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, &c.

E Minentissimi, magnificentissimarum intitulationum
Præsi-

Præsides; Reverendissimi DD.
Archiepiscopi; Presbyteri, De-
cani, & Diaconi Reverendi E-
piscopi & Suffraganei, Venera-
biles Patres, Illuminati Jubila-
rii, Zelosi & rigorosi hæreticæ
pravitatis inquisitores Genera-
les; delectabiles Confratres, ir-
refragabiles Doctores, indefe-
si & subtiles speculatores, exi-
mii & scientifici Magistri No-
stri, in omni scibili, quoad defi-
nitivam notitiam, omnis subje-
cti, objecti, & medii doctrina-
lis, &c.

PASQUINUS ROMANUS

E T

S. P. Q. R.

V Obis universis & singu-
lis in suo gradu, conditio-
ne,

ne, officio, statu, qualitate,
quantitate, quotâ, capacitate
personâ; tot delectabiles salu-
tes, quot sunt in vestrâ curiâ
virtutes, & quot lapidum mola-
rium cutes; tot desideratas fa-
nitates; quot sunt in choris An-
gelorum vanitates; tot indefi-
nibilia gaudia, quot Phœnicum
ova in Sabaudia; tot melancho-
licarum curarum vestrarū sola-
tia, quot sunt in Alpibus navi-
gandi spatia; tot laboriosorum
conatum (sub quibus ingemif-
citis, & suspiratis,) optatos fines,
quot sunt in vesicis balenarum
crines. Summa summarum, tot
post hanc lachrymarum vallem
beatas mortes, quot sunt inter
V O S, Apostolorum sortes.

*Ploratus & ejulatus oculos no-
stros*

*stros penè perditum iverunt, fletus
noster in amaritudine oculorum no-
strorum sicut pluvia, quæ descen-
dunt de cardine Aquilonis; dolemus
& ingemiscimus, quod gens repro-
ba nos vexet, gens perditā dilaniet
bona nostra. Viscera nostra dolent,
præcordia nostra; fremit nobis cor
nostrum, non possumus silere: nam,
sonum buccinæ quotidie audimus,
clangorem belli, quia vastanda est
tota hæc terra: repente vastabuntur
tentoria hæc, momento aulea hæc.
Percurrite plateas Urbis hujus, &
videte jam atque cognoscite, & dis-
quirite in viis ejus, an inveniatis
virum, an sit qui exerceat jus, requi-
rat fidem. Quos alloquemur & con-
testabimur Cardinales, ut audia-
tis? ecce præputiata est auris vestra,
ut non possitis attendere. V O S, nos
per-*

perdere venistis, ambitionis & perfidie vestrae venenum, nos bonis nostris exhaurit; superbia vestra stupenda, nos eviscerat. Vos, Scribae & Pharizaei, qui plurima dicitis, & non facitis, multa de vobis pollicemini, nihil praestantes. Hypocritae estis, qui opera eò dirigitis vestra, ut ab omnibus, magni bombomachi & histriones, cum podicibus deauratis & purpuratis, esse videamini, vestram religionem, in scenis ostentantes: primas stationes in choro, in synagogâ, & ubiquè in foro, in plateis, Doctores transcendentales, Rabbi & Magistri Nostri, vocari vultis. Clauditis sceleratâ vitâ, & macerrimis precatiunculis, viam celorum, & alios excluditis, ipsi Vos, rectâ in purgatorium euntes, unde non dimittemini, antequam extremum

num persolveritis quattrinum, quod
 nunquam fiet, quamvis vos ipsos
 permerdere volueritis. Comeditis
 domos viduarum, orationes longas
 factitantes. Fidem, bona opera, cha-
 ritatem, justitiam, omnesquè virtu-
 tes Cardinales, Vos Cardinales, è
 vestro removetis cardine. & ad Ga-
 ramantes relegatis. Excolatis culi-
 cem, deglutientes camelum. Con-
 spiratis ad lapidem, ingens saxum
 transilitis duces cæci, falsi, & dolosi,
 genimina viperarum, tersi calices,
 sepulchra dealbata, foris in mitris,
 in pileis, in rocchettis, in croceis, in
 habitu, in vestitu, in cucullâ, in
 purpurâ, veluti stoica simie, osten-
 tantes sanctimoniam, intus pleni
 spurcitiâ, hypochrissi, iniquitate,
 scortatores, Sodomitæ, histriones,
 comedi, ganeones, temulenti, belluo-
 nes,

nes, Venefici, Scorpionum progenies. Larvæ & spectra nominabimini apud Seniores, fabulam de vobis narrabimus filiis nostris, & filiorum filiis, & nunc usque in seculum seculi. Sepultura asini, monumentum vestrum, inter vulturum nominatus, expectabitis è conclavi exitum. Quia congregatio vestra, societas furum; Ecclesia vestra, manipulus latronum. Prava falsaque loquimini, neminem vestrum penitet nequitie suæ. Ambitio, vos genuit; avaritia, peperit; luxuries, enutrivit; dolus & mendacia quotidie vos alunt; superbia verò sustentat. Vos bubulci ad aram in Velabro sedetis, sacrificia & oblationes pro inexplebili vestrâ avaritiâ vobis ipsis procurantes, parum de matre Ecclesiâ ejusque salute, solliciti.

Vnde

*Vnde nos mirabiliter vobiscum
 compassionati sumus, quod Vos, ab-
 dominum mancipa, in vestro san-
 ctuario, epulorum & belluonum in-
 star, vorando, potando, ac Vos indies
 ingurgitando, ita more vestro jeju-
 nia magna pratendentes, tam diu
 detinemini, ut ex tot simiis atque
 asinis, vulpem formetis, quæ oves
 perdere ac deglubere possit, & exin-
 de formare quintum essentiam, in
 gradu perfectionali, donec talenta
 indefinibilia lucratus fuerit, sibi &
 suis. Volumus itaque in tempore
 Vobis preparare pharmacum, quo
 omnes humores superbiales & am-
 bitionales, evacuare possitis, sive
 per oculos, seu per vesicam. Ut o-
 mnes hic & ubique essetis confor-
 mes, in uno eodemque tono ac sono,
 & non irregulari dissonantiâ, sicut
 esu-*

esurientes scrophæ, quando in discordi grunntu stant ante porcile. Quò tandem superbientis ævi columnâ electâ, è vestro sanctuario seu electuario Pontificali, liberari positis. Quæ electio, nisi intra paucissimos dies facta fuerit, Nos, in medio vestrum, medium eligemus tale, ut pingues vestri ventres, à tam crassâ materiâ liberentur; ne quod suadente Diabolo, vestrâ ambitionali superbiâ, otii putvini, & ignorantie fratres ac hostie, damno nostro irreparabili, quotidie differtis, ulterius malum nobis creet. Dabamus in Capitolio Romano. Anno præsente, Mense hodierno, die hoc.

MARFORIUS CAPITOLINUS.
Vidit.

Adde-

Adderem plures ejusdem generis, scripturas infamatorias, quæ in maximâ copiâ, ac diversis in locis, plateis, & vicis, ubique per Urbem sparsæ, variisque linguis, latinâ, Italicâ, &c. scriptæ erant; ne tamen in iis denuò describendis, bonas horas perdam, ac Lectorem in illis perlegendis detineam, consultò alias prætereo. Hunc tamen libellum subicere placuit, ut digito quasi monstrarem, quanti ipsi Romani, quique Romæ commorantur; ipsam religionem, vel ejusdem summos præsides & assertores, veluti Cardinales, Episcopos, &c. aliosque æstiment ac faciant.

Hæc itaque & alia, Cardinalium animos plurimum movebant, cumquæ sese decretis his, nihil præstare audirent, ut motos jam inter populum, fluctus, componerent, securitatem Urbi procurarent, propriaquæ bona ac corpora tutiora redderent, ac instantia undique pericula feliciter amolirentur, cum tranquillitatem Urbi, sine summo Ecclesiæ Romanæ capite electo, restituere, supra omnium spem esset, eligendi Pontificis negotium studiofius promoveri inceperunt, ita equidem ut illa invidiæ ac ambitionis fomenta, ac discordiarum nebulæ, magis magisque diminuta fuerint, & inter ipsos extincta;

cum

cum jam ex longâ illâ in conclavi detentione, etiam fessi & enervati essent; invidæ verò istæ æmulationes, quæ inter utriusque regni Galliæ & Hispaniæ Cardinales antea tantùm creverant, & ad incendium usque pervenerant, jam aliquantisper flaccescere, ac detumescere videbantur. Ita major spes brevi videndi Pontificis, jam nata fuit.

C A P. I X.

D E

Novi Pontificis electione,
diversisque scrutiniis, & mutatione nominis noviter electi, ejusque causis.

Illuxit tandem populo Romano & universo statui diu sperata ac tot votis desiderata & optata dies Jovis, quæ erat 15. Septembris, Anni 1644. quâ, solemnî pompa celebrabatur festum *Apparitionis gloriose Imaginis S. Dominici in Soriano*; illa, finem tumultibus, variisque oneribus imposuit, & tranquillitatem Urbi restituit, multisque Romæ vitam securam, & periculorum expertem, promisit, stititque. Postquam Sedes mense uno, & diebus 17. vacans

ans fuisset, ipsique Cardinales in conclavi diebus 38. mansissent, ac suis cellulis inclusi fuissent. Tum enim fortuna, Romanorum res ac rationes gubernans, aliquot dierum vel septimanarum intervallo turbata, jam insperato gaudio refecit. Ita aliquando fata, calamitates, felicitate nova compensant; talis quippe natura rerum est, ut angor collatione nati gaudii, vel modici saltem, superetur: temporum, quoque præmissa tristitia, sequenti optato eventui, confert dulcedinem.

Diem enim dictum Collegii Apostolici Decanus, Dominus *de Lanti*, post preces Deo oblatas, missa solemnī, summo mane habita, piè auspicatus est, ut suo exemplo, reliquos etiam Cardinales, ad debitum Deo cultum offerendum, invitaret, quò, feliciori successu, quod plures optarunt, negotium, ornaretur. Nec reliqui Cardinales in Missæ celebratione suis deerant partibus, sed convenienti ac decenti ordine, modo in sacello *Paulino*, modò in *Sixtino*, eorum quilibet vel ad missam audientiam, vel eandem quo decebat ritu & officiis, habendam, sese diligentem præbuit.

Inter reliquos quoquè *Johannes Baptista Pamphilius Romanus*, ad Cardinalitiam dignitatem Anno 1627. 30. Augusti eventus,

Etus, & titulo S. Eusebii 19. Novemb. 1629. ab Urbano Papa VIII. donatus; Missam in modò dicto sacello Paulino, Basilicæ S. Petri, in multorum Cardinalium præsentia, debito ritu, celebravit, quamvis & in eodem sacello, quolibet manè, omnibus reliquis diebus, idem præstitisset officium. Cum missæ huic, finis fuisset impositus, omnes Cardinales junctim, in Sacello Sixti IV. se præsentés stiterant, post multas verò salutationes, & officiorum oblationes, quilibet locum sibi debitum occupavit, deinde alia nova Missa, à Cardinale *Francisco Barbarino* solemni formâ, in eodem sacello, pro *Electiōne Romani Pontificis*, prout eam supra pag. 96. & seqq. descripsi, habita fuit. Cum illa esset finita, Cardinalis *Lantius*, non sine magnâ, quæ talem decebat senem, gravitate, vocisque suavitate, reliquos Cardinales, ad maturandam novi Pontificis electionem, seriò ac instanter monuit, verbis sequentibus.

Tandem perpendite, Eminentissimi Viri fratres, quibus vicibus Ecclesia, resque publica, quotidie exponantur, pericula undique tanquam altissimi fluctus sese efferunt, quæ fidei Catholicæ, & publicæ tranquillitati ruinam certissimam minantur. Cavete, ne culpa nostra sit, qui consiliorum, diversitate, perditum

tempus

TRIUMPHANS. 147

tempus diutius alimus, ut quod horâ fieret, mensibus non exequamur. Per Deum igitur Vivum, penes quem est corda flectere, per quē omnes Sanctos, vos obtestor, ut animos mentesque propius operi admoveatis, & rem seriō sine morâ agatis, ut feliciter cœpta, felicissimē. Populi Romani, totiusque Orbis applausu, finem sortiantur optatum.

Confedit Postea idem Decanus, cum interea quidam inter Cærimoniarum Magistros surgeret, qui, nomine Decani, totum rursus Cardinalium collegium monebat, ut quilibet deliberationibus privatis locum daret, & diligentissimē meditari vellet, quisnam tandem inter purpuratos Patres, ad Thronum B. Petri condignē esset evehendus. Ita novum vicissim scrutinium inchoatum; post scriptas, exhibitas, & juxta formam, supra, pag. 78. & seqq. descriptam, reclusas, lectasque schedulas, nihil certi adhuc inde constare potuit, unus 6. alter 8. alius 12. suffragiorum ponderibus nitebatur. Omnes tamen, quoad votorum pluralitatem superavit, *Johannes Baptista Pamphilius*, cujus partibus 15. favebant. Duravit scrutinium illud spatio 3. horarum. Cum autem negotium hoc æquē adhuc in incerto penderet, nec quisquam eorum, plus quā dimidium Cardinalium

G 2

nalium numerum, ad suas traxisset partes, scrutinium hoc sine fructu abiit. Hinc factum, aut omnes prædicti Cardinales, in eodem sacello contra suam voluntatem diutius detinerentur, nec ulli licentia pedem inde movendi, antequam quid certi concluderetur, data sit.

Deventum propterea ad *viam Accessus*, quâ modo nominatus Pamphilius, alia nova suffragia 18. nactus erat, ut tandem 33. Cardinalium vota, sibi haberet faventia, *Scrutinium* hoc, cum *Accessu*, 6. integris horis continuatum fuit.

Quæ cum Episcoporum Prior, cum Prioribus Diaconorum & Presbyterorum vidisset, & attentè notasset, signum erat datum campanulâ, quo audito, Sacrarii Apostolici Custos, quinque Cæremoniarum Magistri, & Secretarius Camerae, junctim dictum sacellum ubi Cardinales adhuc remanserant, intrarunt, hi, postquam schedulas easdem perlustrassent, & Pamphilium omnes alios votis superare clarè percepissent, illas igni tradiderunt. Episcoporum verò Cardinalium Prior, *de Lanzi*, primùm sequentia hæc in medio reliquorum Cardinalium protulit :

Hic est dies, quem fecit Dominus, gaudeamus & exultemus in eo ; hic est dies, quo populo

pulo salus facta est: hic est dies, quo Deus Israël, fortis, clemens, misericors, Filiae suae ploratum audivit, misertus est benignissimus & Justissimus Pater Gregis suae: Vox plorantis Ecclesiae, in altis audita est: respexit Deus filios suos & clamorem eorum audivit, & propterea omnis gens nomen ejus laudabit. Tuae ergo aeternae bonitati & misericordiae, Trinune Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, una cum filio & Spiritu Sancto, gratias ex toto pectore agimus & offerimus, quod potenti & forti tuo brachio, paternae clementiae, nobis toto hoc tempore in difficilimo illo negotio, benignè adesse voluisti, qui nostras mentes, cogitationes, actiones, deliberationes ita clementer direxisti, ut tandem unanimi & concordii votorum concursu, Filii tui unigeniti in terris VICARIUM, verumque Apostolorum Principis SUCCESSOREM, divini tui Spiritus aurâ, illuminati & moti, invenerimus. Tibi propterea aeternae Pater, cum tuo Filio & Spiritu Sancto, sit honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Rursus, idem Episcoporum Prior, nomine totius Collegii Apostolici, Cardinalem Johannem Baptistam Pamphilium, summa reverentia, cum observantia quadam conjunctâ, & animi demissione humiliter sollicitavit, ut Pontificis officio praesse, &

Sedem S. Petri hæcenus desolatam, occupare, atque in hoc, benevolum & paternum suum assensum, præbere vellet, cum ipse unanimi consensu, & sufficientibus suffragiis, post tot scrutinia rigide habita, non sine singulari Dei providentiâ & directione, esset Pontifex summus electus, & confirmatus. *Pamphilus*, quamvis extreme ætatis senex, ac decrepitus, & annum ætatis 71. excedens, honores oblatos vix respuit, sed placide atque satis compositis affectibus, non sine magnâ gravitate, quamvis gestiens lætitiâ, ejus voto annuit, & ad Thronum Pontificium se evehi, lubenti animo passus est.

Assensu ipsius habito, omnes Cardinales junctim, ad ipsi congratulandum surrexerunt, deinde ab illis, exutus est *Crocea*, quid sit, dixi *sup. pag. 55.* & mitrâ parvâ, quam, *Capitulum parvum*, vocant, atque ita cum *Rochetto* solo, eundem, super ornata, & ad id præparatâ sede collocarunt, quam immediatè ante mensam, ubi hæcenus tres Priores, in scrutiniis habendis, sedebant, posuerunt. Derepentè, Cardinalis Decanus, anulum Piscatoris digito ejus Pastorali indidit, & simul exquisivit, quo nomine in posterum gaudere vellet, ille verò, more hæcenus usitato, & inveterato, novum

vum nomen sibi elegit, & in posterum
INNOCENTIUS DECIMUS,
 dici voluit.

Hunc mutandi nominis usum & consue-
 tudinem, ut brevibus hæc addam, à *Sergio*
Papa II. derivant plurimi, qui cum antea
Os porci, vocaretur, ob nominis hujus de-
 formitatem, vocabulum hoc mutare coa-
 ctus est, seque *Sergium* appellari fecit, An-
 no 1349. & inde mutandorum nominum con-
 suetudo sumpta est, inquit *Stella in vit. Sergii*
II. Platin. in vit. ejusd. Mutandi quoque no-
 minis causam, plerique alii ad obscurum
 illud nomen referunt. *Polydor. Virgilius*
d. rer. invent. lib. 4. cap. 11. *Petr. Messias,*
part. 2. variar. lect. cap. 19. pag. 76. *Cæl. Rho-*
diginus, antiquar. lection. libr. 25. cap. 26.
pag. mihi 1420. lit. E. Attamen illud pro-
 babile mihi nunquam visum. Quia. I. Au-
 thores super hac re, parum sunt sibi con-
 stantes, *Onuphrius Panuinus*, mutationis
 nominis originem, ad *Johannem XII. Ser-*
gio, plus quam integro seculo posteriorem
 refert. II. Nec perpetuum est, ut simul
 cum adepto pontificatu, nomen mutetur.
Adrianus VI. Ultrajectinus, nomen suum
 ad Sedem Pontificiam evectus, circa an-
 num 1521. retinuit. *Marcellus Cervinus*,
 ad Pontificialem dignitatem Anno 1555.

9. Aprilis promotus, cum suum nollet mutare nomen, Marcellus. II. nuncupatus est. III. Confundunt illi nomen proprium, cum cognomine, quod ab illustri, ex qua originem trahebat, familia, *Os porci* obtinuit. Probabilius est, Sergii nomen huic præ reliquis placuisse, cum parentem eodem clarum habuisset. Adque eam inductum mutationem, exemplo Salvatoris nostri Petri nomen immutantis : *l' Anipapesse d. Florimond. d. Ræmond. chap. 30. n. 4. pag. 278.* Addo, notissimum esse, nomina secundum beneplacitum imponi. *l. unic. Cod. d. mutatione nomin.* adeoque vicissim secundum beneplacitum posse mutari. *dict. l. unic. Cod. eod.* Accedit, quod nuper electis Pontificibus summa sit ratio mutandi aliquando nomina, vel propter suos majores, quorum gratam sub nomine memoriam, recollere desiderant, ita certè causa non deerat, huic *Pamphilio*, quod in posterum *Innocentius Decimus* dici vellet, quippe cum *Pamphiliorum* familia, ad dignitates Ecclesiasticas primùm per *Innocentium V III.* Genuensensem, ex familia, *Ciborum*, τῶν κούρων; Græcæ siquidem prosapiæ erant, atque à cubis in insigni positis, græco nomine originis suæ monumentum servare voluerunt, sit evecta. Porro, ut etiam junctim
sub

sub hoc nomine suaviter recoleret memoriam sui avunculi Cardinalis *Innocentii Bubali*, cujus ope & commendationibus noster Johannes Pamphilius, ad Ecclesiastica officia promotus fuit. Eadem vel similis ratio ad nominis mutationē etiam alios movere poterat. Evenit quoquē aliquando, ut cum quidam obscuro loco sint nati, obscura quandoque habeant sibi imposita nomina, velut Guido Fulcodius, *Clemens V I.* dictus. Grifonus, *Urbanus V.* Barbo, *Paulus II.* Boncom pagnus, *Gregorius XIII.* & cum his plurimi alii, dum Pontifices sunt facti, novi nominis assumptione, clariores & multis gratiores reddantur. Ex bono quippe nomine, bona oritur præsumptio, uti ex turpi, sinistra. Pannormit. in proœ. decretal. num. 8. Hinc *Bonifacius*, quasi benè faciens, *Gregorius IX*, tanquam vigilans. Pannormit. & Gloss. loc. citat. *Justinianus*, dicitur justitiam faciens. Bartol. in proœm. Digest. *Accursius*, quod accurrat, & succurrat ad tenebras juris civilis. Gloss. in l. facta. 63. §. si verò nominis. 10. ff. ad SC. Trebell. *Johannes Faber*, quod in jure semper operetur & fabricet; ita enim de seipso: Et ego dictus fui Faber, non ferrarius, sed quia libenter in jure operor & facio operari. Joh. Fab. in §. ex diverso. 30. Inst. d. rer. divis. vid.

plur. ap. Joann. Andr. in prolegomen. Clement. in princip. Aitque citatus, Joann. Andr. in c. gra vis. x. d. de pos. t. se didicisse, ab uxore suâ, quod, si pulchra nomina magno pretio venderentur, pater emere nomen pulchrum filio deberet. Thesaur. decision. in præfat. num. 34. vid. Everhard. in Top. legal. tit. ab Etymol. num. 7. Nec enim satis honestum esse videtur, habere nomen, quod turpe quid significare possit. c. per inquisitionem. x. d. elect. l. sed sciendum. 7. l. facta. 63. §. si danda. 8. & ibi Dd. ff. ad SC. Trebell. Quare nuper electis in Pontifices, nomina plerumque grata, & simplici populo accepta, imponi solent, ut dicantur Pii, Clementes, Simplicii, Felices, Benedicti, Formosi, Urbani, Bonifacii, Innocentii; quibus verborum suavitatibus, & gratiosis nominibus, aliquam pietatis, clementiæ, & sanctitatis spem, vel saltem speciem, de se polliceri videntur, quamvis aliquando eventus conceptæ spei, vix respondeat, testes erint Clemens, V. Johannes, IX. XII. XIX. XX. Benedictus, XI. & XII. Urbanus, VI. Stephanus, VI. Leo V. Christophorus I. Sergius, III. Alexander, VI. & alii quam plurimi. Morem tamen illum, falsè deridet Polydorus Virgilius, his verbis: Primus locus

Roma-

Romano Pontifici habetur, ut, si minus pulchro honestetur nomine, ei statim creato, liceat illud mutare. Verbi gratia: Si homo maleficus antea fuerit, ut *Bonifacius* appelletur: si timidus, *Leo*: si rusticus, *Urbanus*: si improbus, *Innocentius*: si ferox, *Clemens*: si malè audierit, *Benedictus*, ut saltem nomine Pontifex, ornamento sit dignitati. *lib. 4. d. rer. Inventor. cap. 10.* Si ubique succubuerit, *Victor*: si omnis nequitiae sacerdos, *Pius*: si populum suppresserit, *Nicolaus*: si tristis, *Hilarius*: si fortunæ ludibriis expositus, *Felix*; si faciem simiæ similem, *Formosus*: si semper torvus, *Gelasius*.

Nec solum Pontifices ad summum Ecclesiæ regimen evecti, nomina mutare solebant; Babyloniorum enim ea consuetudo fuit, ut qui ad Imperii gubernacula admoveretur, mutato ea susciperet nomine. *Heur. lib. 2. barbar. Philosoph. p. 153.* Apud Persas idem invaluit mos, cujus observantiâ, *Darius Nothus*; antea dictus *Axos*, sive $\Omega\chi\Theta$, cum Imperio nomen $\Delta\alpha\gamma\omega\Theta$ suscepit. Ex Otesia Scaliger. *d. emendatione temporum lib. 5. pag. 224.* Et apud Romanos antiquitus, Imperatoribus creatis, nomina & cognomina nova imposita. *Aulus Vitellius Imperator*, cognomen *Germanicus*

ma delatum cupidè recepit, Augusti distulit, Cæsaris in perpetuum recusavit. Sueton. in vit. Vitell. cap. 9. Severus Afer, ut Romano populo placeret, cognomen *Perinactis* accepit. *Julianus*, ut militibus voluptuosis satisfaceret, cognomen *Commodi*. Auctor est Herodianus, lib. 2. *Commodus* ridiculè latis, loco sui nominis & pro Marci filio, voluit se nominari *Herculem*, Jovis filium, depositoque cultu Romanorum Principum, pellem Leonis substituit, & clavam manu gestavit. Herodian. libr. 1. denique se mille gladiatorum victorem appellari jussit. Auct. ibid. *Flavius Domitianus*, mutato nomine *Dominum* se & *Deum* vocari voluit. Euseb. 2. *Chronic.* pag. 163. Itaque cum procuratorum suorum nomine, formalem dictaret epistolam, sic cœpit: *Dominus & Deus noster sic fieri jubet*. Sueton. in vitâ Domitian. Hinc illa ab Assentatoribus dicta: *Edictum Domini Dei que nostri*. Martial. lib. 5. Ep. 8.

En hic est Deus, hunc jubet beatis

Pro se Jupiter imperare terris.

Stat. lib. IV. Sylv. 3. v. 128. Cleopatra, *Alexandro* filio, filiaque *Cleopatrae*, *Solis* & *Lunæ* nomen indiderat. Dion. Cass. lib. 51. pag. 526. Festus quoque ait, in delectu, qui habebatur apud veteres Romanos, militem,

litum, primos vocatos fuisse, Salvios, Valerios, Statorios, quamvis aliud antea habuissent nomen. Propter nimiam vini aviditatem, Tiberius Claudius Nero, *Biberius Caldius Mero*, appellatus. Sueton. *in vit. Tiber.* Qui prius *Tyrtnus*, post à divino suavissimæ orationis fluxu *Theophrastus* dictus. Qui primùm ab avo *Aristoteles*, postea *Plato*, vel ab humerorum latitudine, vel à latissimâ felicissimi ingenii, ad dicendum disputandumque copiâ, ductâ mutationis ratione, nominatus. Joh. Gorop. Becan. *lib. I. Harmathenæ pag. 16.* Qui antea *Umber Sarcinas* vocatus, deinde à pedum planitie, *Plotus*, postea *Plautus* dictus, ut ex Sexto Pomp. & Actio Poëta, probant Petrus Crinitus, & Lilius Gyrald. *in vit. Plaut.* Apud Romanos quoque, qui per adoptionem alterius factus familiæ, in omnia nomina transibat adoptantis, hoc est, in prænomen, nomen, & cognomen. Lipsius. *tract. 4. ad Roman. histor. cognit. util. cap. 4. pag. m. 110.* Meminit hujus priscæ Romanorum Legis, Dion Cassius, loquens enim de Octavio qui fuit adoptatus à Julio Cæsare, inquit: καὶ ὅτως ἐξ ἐκείνου Γαίου Ἰουλίου Ὀκταβιανου ἐπεκλήθη, νενοµίσαι γὰρ αὐτῷ τοιοῦτον, τὴν μὲν αἰδῶν

αὐτοὶ περὶ ῥήσιν ἀπὸ τῶ ποιησαμένων λαμβάναν,
 ἐν δὲ ἡ τῶν προτέρων ὀνομάτων σχηματισθεὶν πως
 τηρεῖν. Et Sueton. in Octavio. Hujus rei
 multa passim occurrunt in Romanis hi-
 storiis exempla. T. Pomponius Atticus,
 postquam adoptatus esset ab avunculo
 suo Q. Cæcilio, dictus est Q. Cæcilius
 Pomponianus. Sic Q. Æmilius Paulus
 adoptatus à Q. Fabio Maximo, dictus
 est Q. Fabius Maximus Æmilianus, & ejus
 frater adoptatus à P. Cornelio Scipione,
 vocatus est P. Cornelius Scipio Æmylia-
 nus, qui postea minoris Africani nomen
 etiam meruit. Francisc. Balduin. ad princ.
 Inst. d. adopt. Ita à justino, patre adopti-
 vo, Justinianus Imperator, suum accepit.
 nomen. §. est & aliud. 3. Inst. d. donat. §. cæ-
 cius. 4. Inst. quib. non est permiss. fac. test. Anton.
 August. emendat. lib. 3. cap. 8. Cum itaque no-
 mina ex beneplacito saltem, ut diximus,
 & ex arbitrio imponantur. d. l. unic. Cod. d.
 mut. at. nom. & significandorum hominum
 gratia, §. si quidem in nomine. 29. Inst. d. le-
 gat. l. 4. Cod. d. testam. l. 7. Cod. d. legat. ea-
 demque maximè mutabilia esse, Ulpianus
 doceat. l. si quis. in pr. ff. d. legat. 1. Modo
 absit dolus & fraus. l. falsi nominis. 13. ff. ad
 L. Corne!. d. fals. Paul. 5. sentent. 25. §. 20.
 qualia exempla, multis enumerat, Valer.
 Max.

Max. lib. 9 cap. 16. Nihil prohibet, quo minus & Pontifices nuper electi, pro beneplacito, Nomen, Prænomen, Cognomen licitè mutare possint. *arg. d. l. unic. d. mutat. nom.* præcipuè cum in honorem nominis hoc fiat. *l. cum filius. 76. §. pater. 3. ff. d. leg. 2.* Gregorius Tholosanus, lib. 36. *syntagmat. Jur. cap. 4.* aliam quam nos in superioribus mutationis nominum Pontificum, causam refert. Summis, *inquit*, Pontificibus electis, nomen primum excidit, & aliud novum imponi solet, ac si renat essent in novos homines. *Gloss. in pro rem. lib. 6. x. in verb. Bonifacius.* Exemplo quoque Domini nostri Jesu Christi, qui primo Pontifici, à se instituto, Simonis nomen in Petrum, seu Cepham, mutavit. *Joh. cap. 1. vers. 42. 43. c. in novo. Dist. 21.* In Cathedram, à D. Petri, vocantur summi Pontifices, *c. per venerabilem. x. qui fil. sint legit.* Et proinde illis mutatur nomen, exemplo Domini, cujus omnis actio, fuit nostra instructio. *c. significasti. x. d. elect. & elect. pot. c. Deus omnipotens. 2. q. 1.* Hæc ille.

Atque hæc de nominis mutatione ejusque causis obiter dicta sufficiant. Cum igitur noster, *Pamphilus* novum sibi elegisset, uti dictum, nomen, constitutionibus quibusdam & decretis ante electionem juratis

ratis & firmatis, subscripsit, & libellos quosdam supplices à Conclavistis oblatos signavit. Interea, loco Serenissimi Principis Cardinalis Medici, Diaconi Prioris, miserè podagrâ ægrotantis; Cardinalis Franciscus Barbarinus, Diaconus secundus, ante quem ibat Dominicus Bellus Cæremoniarû Magister, cum Cruce papali, fenestram sacrorum Apostolici, quâ populus avidè exitum expectans, videri potuit, aperiri curavit, Musicis summâ vocis suavitate cantantibus. *Ecce sacerdos Magnus*, crucemque proferri iussit, & altissimâ voce, sequentia verba protulit: *Annuncio vobis gaudium magnum, habemus Papam, Eminentissimum & Reverendissimum, DOMINVM IOHANNEM BAPTISTAM PAMPHILIVM*, qui sibi nomen elegit, ut, *INNOCENTIVS DECIMVS*, in posterum vocetur.

Electo verò Pontifici, Cardinales denuò de novis honoribus congratulati sunt. Cardinalis itaque Lantius, in terram se conjiciens,

TRIUMPHANS. 161

ciens, genuflexus humilissimo & penè abjectissimo ritu, pedes ejus deosculatus est primùm, postea manum dextram, mox tamen à Pontifice elevatus, ad OSCULUM PACIS, admissus fuit; similibus cerimoniais reliqui Cardinales suo ordine, illum venerati, etiam *osculo pacis* ab eodem sunt excepti.

APPENDIX

Cap. d. Natalibus

Et vitâ

INNOCENTII X.

EThic, appendicis loco, interfari liceat, Innocentium hunc, claros habuisse natales: Natus enim est, Romæ, Anno 1573. Patre Nobiliss. D. *Camillo Pamphilio Romano*; Matre *Mariâ ex Bufalis*, Romana. Sorores superstites duas habet, illarum una, D. *Prudentia* vocatur, in Monasterio S. *Marthæ* Abbatissa; Altera, D. *Agatha*, in *Turri Speculi* monialis. Nepotes ipsi duo supersunt; primus, *Camillus Pamphilius Romanus* ex fratre nepos, patre; *Pamphilio Pamphili*; Matre, D. *Olympiâ*, hæc, linea paterna, ex familia *Maldachinorum*; Materna,

terna, *Gualteriorum*, antiquissimæ nobilitatis stirpium, ex civitate Viterbiensi. Hunc mox cum Pontifex creatus esset, militiæ Apostolicæ Generalem constituit, eundemque paulò post, toga eminentissimæ Purpuræ decoravit. Secundus, *Andreas Justinianus*, ex sorore Nepos, illum, moli Adriani, & S. Angeli Arci, Præfectum, & Bassani Marchionem creavit. Neptes, habet duas, quarum una D. *Maria* dicta, quæ Domino Marchioni Justiniano, antequam Pontifex electus esset, nupsit. Altera, adhuc Juvenis, sed moribus ingenuis, nitidæque formæ virgo D. *Constantia*. Filiam progenuit unam, *Mariam, Pamphiliam*, egregiæ venustatis & morum suavissimorum virginem, quæ rarò in lucem prodit, nec loco filiæ apertè ab ipso habetur, quamvis alimenta & omnia necessaria sufficientissimè, & magnificè satis, ipsi suppeditet. Hanc, postquam Cardinalis cum Titulo, creatus est, procreavit.

Anno ætatis 23. insignia Doctoratus, in utroque jure adeptus est, mox verò, ut, quantum ingenio valeret, etiam re ipsa in praxi ostenderet, causarum patronis & Advocatis Romanæ curiæ, se adjunxit, nec infelici studio & conamine, sed, cum ambigua causarum fata, jam diu deremisset

suæ

suæ defensionis viribus , in rebus tam publicis, quam privatis, erexisset lapsa, & fatigata reparasset, circa Annum 1600 Advocatus Consistorialis, seu, Romanæ Curia, sub Pontificatu *Clementis VIII.* Pontificis doctissimi , factus, qui, cum varia doctrinæ ejus documenta, exactius & penitus notasset, eundem, *Rotæ Romanæ Auditorem*, loco *Hieronimi Pamphili* ejus Patru, qui in numerum Cardinalium adoptatus fuit, & Urbis Romæ Vicariatum adeptus, creavit, Anno 1604. Interim, cum felicissimè illi per annos 17. præfuisset officio, à *Gregorio XV.* Pont. Max. Nuntius Apostolicus in Regnum Neapolitanum, & Neapolim, missus, ubi, non sine egregia laude, & nominis sui adaucta fama, per annos aliquot cum tota sua familia, fratre, ejusque uxore, degit, vixitque. Illo Pontifice mortuo. & ejus in locum, *Urbano VIII.* P. M. feliciter successo, ad *Datariatum* Eminentiss. Cardinalis *Francisci Barbarini*, Legati à latere, in Galliam, promotus, fuit, cujus insignibus, ob merita, à Christianissimo Rege, tria *Lilia* addita, dataque erant. Circa Annum, 1626. & annis sequentibus, eidem officio in Regno Hispaniæ, præfuit, ubi mox cum titulo *Patriarchæ Antiochiæ*, Nuntius ordinarius

dinarius ab eodem Pontifice factus est, quam cum per annum, digrè & laudabiliter adornasset spartam, Anno 1627. 30. Augusti, ab eodem Pontifice, ad dignitatem Cardinalitiam est evectus. Qui postea eundem 1629. titulo *S. Eusebii* dignari voluit. Cum verò circa annum 1630. non sine magno multorum in Curia Romana applausu, Romam esset reversus, semper in rebus maximis arduisque, & Romanam Curiam propriè spectantibus, diligentissimè se exercuit, in factis ritibus, Conciliis, S. officio, in propaganda fide, & immunitate Ecclesiastica defendenda, in controversiis, quæ jurisdictionem, & Statum Ecclesiasticum, spectabant, aliisque variis & difficilimis negotiis, se gnævum, diligentem & laboriosum præstitit, & in omnibus illis, partim dirigendis, partim protegendis & propugnandis prudentem, sagacem, & peritum exhibuit, donec 15. Septemb. quæ erat dies Iovis Anno 1644. circa horam diei decimam septimam, ut superius monui, ad summum Ecclesiæ Romanæ, Statusque Ecclesiastici, præsidium, magis tamen dissensionibus. & Gallorum Hispanorumque obversis sibi invicem factionibus, dum in alium convenire non poterant, quam desti-

navis

natis in principio consiliis, evectus est.
Cui muneri adhuc feliciter & pacifice
satis præest.

C A P. X.

D E

Noviter electi Pontificis ha-
bitu, & Cærimoniis à Car-
dinalibus usitatis.

SOlemnibus supradictis, ad finem au-
spicatò deductis, nuper Electus, ad Ec-
clesiæ Apostolicæ Sacrarium, sancto quo-
piam ritu, & celebri pompa, ducebatur.
Quo, cum venisset, Cardinales Diaconi
ambo, ei vestimenta communia excue-
bant, eaque Cærimoniarum Clericis offe-
rebant & donabant, & veluti semper a-
liàs usu & consuetudine receptum est, in-
ter illos eadem distribuebant. Mox ve-
rò postea, habitu Pontificali indutus est,
toga scilicet longa eaque lanea, coloris al-
bi, caligis rubris, crepidis rubeis, quas *Pia-
nellas* vocant, aurea cruce artificiosissimè
elaborata, ornatis; cingulo rubri coloris
cum aureis fibulis; parva quoque mitra
quæ *Birretum* vulgò ipsis dicitur, itidem
rubri

rubri coloris. Quibus omnibus mundam nitidamque tunicam addebant, quæ communiter, *Rochettum* ipsis vocatur, & apud Codinum, d. offic. *Constantinop.* Orig. cap. 3. & 6. præxi. Additum postea super humerale, caput regens, & collum leviter stringens, loco *Ephot*, vulgò *Amictus*, dictum. Inducebatur ipsi deinde *Camisia*, indusium dicimus, ex bysso seu lino ægyptiaco, subtiliter elaborata, quæ aliàs *Alba* vocatur; illa circa lumbos cingulo, quod *Zonam* nuncupant, præcincta fuit, ne *Alba* defluendo, incessum impediret. In sinistro latere è cingulo, duplex succingulum, aliàs *Perisoma*, & *Succinctorium* illis dictum, dependebat. Addebatur inde *Orarium*, seu *Stola*, à collo per anteriora descendens dextrum & sinistrum latus adornans, & pretiosissimis gemmis ornatum. Brachio ejus sinistro, *Sudarium* oblongum, quod communiter *Fanum*, vel *Manipulum*, appellant, ad sudorem faciei detergendum, imposuerunt. Tandem toga exteriori, eaque longa, quæ omnia aliqua indumenta intra se clauderet, & continebat, qualem aliàs missam celebraturi, habere solent, indutus fuit; plerumque vestis illa, *Casula*, vel *Planeta*, ipsis dicitur. Ita vestimentis ac ornamentis hisce Ecclesiasticis, decoratum & indu-

ctum,

tum, è Sacrario Apostolico in sacellum
 Xisti IV. eduxerant, eundemque ibi ante
 altare, super nitidissima, & superbissimè
 ornata cum in finem sella, collocarunt;
 ubi, cum aliquantisper quievisset, denuò
 per plurimi libelli supplices, primùm à
 Conclavistis, postea ab Archiepiscopis,
 Episcopis, & Canonicis, &c. eidem obla-
 ti, quibus cum subscripsisset, eosdemque
 signasset, *Planetâ* exuebatur, & tunicam
 longissimam coloris rubri, & preciosissi-
 mam, quæ vulgo *Pluviale*, vel *Cappa*, ab
 ipsis dici solet, eidem induebant. Aliam
 quoque mitram auro & geminis super-
 bissimè corruscantem & ornata, Ei, Ec-
 clesiæ Romanæ Decanus, imposuit. Inte-
 rea Cardinales omnes suas *Croceas*, de-
 posuerunt. & parvulas mitras, seu, *Caputia*,
 cum monachali capitis tegmine, vel sua
Pluvialia, seu *Cappas*, rursus sibi indue-
 runt. Quibus peractis, suum Pontificem,
 super ejusdem sacelli altari, collocarunt,
 cui postea omnes Cardinales, justo suo
 ordine, summam reverentiam & extremæ
 humilitatis officia, bis profundè sese in-
 clinantes, & tertio genuflectentes, exhi-
 buerunt, & ad pedes ejus devoluti, eos-
 dem quasi sanctissimo ritu deosculati sunt;
 eundem postea honorem etiam manibus,

obrule-

obtulerunt. Novus vero Pontifex illos
 mox *osculo pacis*, in signum boni affectus
 & benevolentiae, excepit. Prælati verò,
 Canonici, aliique qui aderant nobiliores,
 ad oscula pedum & manuum tantum, ad-
 missi erant, non autem ad *pacis osculum*.
 His Cerimoniis ad finem deductis, in pa-
 latium vicissim omnes redierunt.

C A P. XI.

D E

Ritibus & triumphis ele-
 ctionem novam subse-
 quentibus.

C Um verò novi & inopinati gaudii
 ex Pontificis electione orti, inter ho-
 ram 18. & 19. diei dicti, per Cardinalem
 Barbarinum, populus ante Basilicam Va-
 ticanam, incredibili numero congregatus,
 & rei novitatem avidissimè expectans,
 particeps fuisset factus, quilibet mirum in
 modum lætitia, summoque gaudio affe-
 ctus ductusque, exultabundus moveba-
 tur, & summa voluptatis animi signa, ja-
 ctanter & gloriosè edebat. Imo universi,
 qui *Innocentii Decimi* nomen divulgari au-
 dive-

diverant, & ibi expectantes commorati erant, exceptis saltem militibus Præfidiariis, ita extremo agebantur gaudio, ut tanquam paleæ, vi ventorum, per omnes Urbis partes, plateas, fora, & viculos ducerentur, cursu velocissimo certantes, quis eorum primus, vel amicis vel parentibus, vel propinquis, bona illa & inexpectata fermè nova, nunciaret, ubique per plateas cursitantes, & discurrentes, altissimâ voce, repetitisque vicibus, clamarunt, *Vivat INNOCENTIUS DECIMUS; Vivat, Novus Pontifex; Vivat, domus Pamphiliana.* Nec quemquam per Urbem invenire fas erat, qui verba illa continuò non repeteret. Eodem etiam quasi momento, omnia tormenta bellica majora, in propugnaculo, seu, *Castello S. Angeli*, posita, exonerata erant, quò, certissimum per totam Urbem, signum daretur, novum Pontificem electum fuisse. Inde tantus tympanorum, tubarum, & campanarum omnium monasteriorum, & templorum totius Urbis, clangor ac sonus; imo, & militum præfidiariorum, per quatuordecim Regiones Urbis, dispositorum, collocatorumve, sclopetâ sua ubique explodentium, strepitus, ut ipsæ domus & palatia se

H move-

movere, & locum fermè mutare visa sint.

Dum autem hæc agerentur, novus Papa & Cardinales, interea in palatio Vaticano prandebant. Portæ quoque conclavis, summâ festinatione à Cæmentariis apertæ: repagula, muriquè ostiorum & fenestrarum dejecta erant, ipsum quoque conclave, illis in locis ubi commodè fieri poterat, ab immunditie purgatum fuit. Finito tandem prandio, inter horam 21. & 22. Novus Pontifex, habitu, superiori capite, descripto, præcedente Crucifero, & comitantibus, debito ordine, universis Cardinalibus, in Ecclesiam S. Petri deductus fuit, insequentibus ordinariis Pontificis Musicis, cum omnium Instrumentorum suavissimo concentu. Quò cum venisset, prostratus aliquantisper ante altare, aperto capite oravit, Deo, & beatis Apostolis, non sine maximis, pii gratique animi signis, gratias egit, quod ipsum indignum ad thronum & Sedem Pontificalem inopinatò evehere dignati essent. Finitis precibus, surrexit, eundem Cardinales derepentè super altari SS. Petri & Pauli majus, in medio fermè templi positum, ad sedendum collocarunt, cujus tum caput parvulâ mitrâ, auro gemmisque resplendente, tectum fuit. Tum Cardinalium Episcoporum Prior, D. Lan-
tius

tius genuflexus lentâ voce, sed suavi,
Te Deum Laudamus, canere incepit, Cantores verò, & Musici Ordinarii, suavissimo & jucundissimo concentu, cum variorum instrumentorum Musicorum mutatione, & intermixtione, idem inchoatum continuabant; cum interea Cardinales omnes, à summo, ad imum, servato tamen inter sese ordine, vicissim electi, Pontificis *Pedes & manus*, non sine magnâ reverentia & animi demissione, deosculati sint, quos, reciprocè ad *Osculum pacis*, admisit. Deinde, reliqui omnes præsentés, Principes, Regum legati, Episcopi, Prælati, Papæ & Cardinalium Familiares, Canonici, &c. *Pedis* saltem & *manus* osculo contenti esse cogebantur. Hymno ad finem perducto, idem Episcoporum Prior, qui ad partem dextram ipsius altaris stetit, electo Pontifici, benedictionem largitus est, & super eodem, post aliquot versus & responsoria, *Pater noster*, &c. & *ne nos*, &c. *sed libera*, &c. recitavit, & adhuc altiori voce addidit: Vers. *Salvum fac Domine Servum tuum electum nostrum Innocentium X. Pontificem.*

Resp. *Deus meus sperantem in te.*

Vers. *Domine exaudi orationem ,
meam.* Resp. *Et clamor meus, &c.*

Vers. *Dominus vobiscum.* Resp.
Et cum spiritu tuo.

O R E M U S .

*Omnipotens sempiterne Deus,
miserere famulo tuo , Innocentio
Decimo, in Pontificem summum
electo, & dirige eum secundum
clementiam tuam, in viam salutis
aeternae, ut te donante, tibi placita
cupiat, & totâ virtute perficiat.
Per Dominum nostrum Iesum Chri-
stum, qui vivit & regnat in secula
seculorum, Amen.*

Cum hæc légerentur, oculis cælum
versus elatis, & porrectis, immobilis quasi,
super altari sedebat; tandem, sacris illis fi-
nitis, lento gradu, de altari descendit, &
se ad populum adstantem, cujus incredi-
bilis erat confluxus, convertit, ipsique, mirâ
cum gravitate solemniter benedictionem,
multis crucis signis factis, largitus est. Inter
bene-

benedicendum , multoties verba hæc :
Sit nomen Domini benedictum , re-
 petiit. Postea per gradus, tardo passu, sa-
 lutatis primùm ab utraque parte stantibus
 Cardinalibus, descendit, mox eodem quo
 venit ordine, in palatium Vaticanum cum
 omnibus Purpuratis, reversus est, ubi cum
 aliquantulum requievisset, eodem habitu,
 sellâ quadam, sed clausâ, & ad id præpa-
 ratâ, in proprium Palatium Pamphiliorum,
 propè forum Romanum majus, *piazza*
Navona, hodiè dictum, circa *Plateam Ago-*
nalem, ad illam fori partem, quæ ad *forum*
Pasquini inclinât, insequente infinitâ ho-
 minum multitudine, & indefinenter repe-
 tente, Vivat INNOCENTIUS DE-
 CIMUS, vectus est. Inde Cardinales
 omnes in sua quoque Palatia, redierunt.

Eadem vespërâ, ut & duabus proximè
 insequentibus, vicissim omnia tormenta
 bellica, in S. Angeli Castello, displosa
 erant : Per totam verò urbem, tot erant
 incensi ignes, tot faculæ, tot candelæ, tot
 lucernæ pensiles, ut dictu incredibile sit ;
 Cardinales verò, Principes, & Legati,
 faces cereas, easque albas exponebant.
 Interea multa artificiorum raritate com-
 mendata, & ingeniosissimè inventa, spe-

stantium oculis, eadem nocte, in foro Romano Navonensi, objiciebantur; nec postrema erant illa artis miracula, in Palatiis, *Ursinorum, Cornvaliæ, Flammini Rasantii, Principis Massensis ex familiâ Malaspinarum; Magni Ducis Florentiæ; Francisci de Cupis*, quod Imperatoris Romanorum legatus inhabitabat, &c. Ea namque sua vi, non solum admirationem excitabant, verum etiam solemnem illum triumphum maximoperè ornabant.

Lux illa, multa etiam Carmina & Elogia in electi Papæ honorem, suo quasi jure extorquere visa est, quæ die proximè sequenti, per urbem sparsa & locis consuetis affixa erant. Ejus quoque nomen, Familia, Insignia, aliaque, multis occasionem obtulerunt, nova quædam excogitandi, quibus, ne ipse lector frustretur eorum aliqua, hic subjungam; Quidam *Johannes Briccius* Romanus, primus fuit, qui lætas populi voces, expressit, & ex ejus nomine multa futura commoda, populo Romano, & universo Statui Ecclesiastico prædixit, & ejus cum reliquis *Innocentiis* nomen conferens, auguratus est.

à

Domino factum est istud, &
mirabile in oculis nostris.

Pfal. 117.

TRouandosi la Città di Roma, molto trauagliata, per le guerre successe; e sopraggiunti li soliti rumori della Sedia vacante, viueua con molta mestitia: Essendo il popolo stanco per tante turbulentie, e la Santa Chiesa ondeggiata, dal tempestoso mare di discordie: hor che marauiglia se nel comparir della Colomba, gestando vn ramo di Oliva (segno della futura bonaccia) si sia oltra misura allegrata.

Concepisce il popolo grande expectatione nel nouello Vicario di Christo, gettando le pietre di questa speranza (per fondamento saldo, nel nome suo Battismale. Così la Casata, li Officii, la Insegna, & il nome Pontificio, con la matura sua età non meno si accordano, é il nome suo Giovan Battista, che per esser detto Santo stato Precursore di Christo, si può dire quel Distico,

Sicut Aurora est nascentis nuncia Solis,

Sic jam venturi Nuncius iste Dei.

H 4

appli-

applicando per similitudine, effer il nouello Pontefice, Nuntio, di vn viuer pacifico, acciò cessate le discordie, si possa con sicurezza seruire á Dio.

La Cafata, tacendo il suo nome della lingua Greca, dicendo, *Pamfilio*, par che dica, *Panem filio*, cioè, *Ipse dabit panem filiis*: amministrando, come Padre benigno, ma frangendo á suoi figliuoli il vero pane, per pascolo dell'anime, e cibo de' lassí. E ciò farà, e come Prencipe ne corpi, e come supremo Pastore nell'anime.

Chi può desiderare meglio della insegna della sua Arme, doue si vede nella sommità tre Gigli d'Oro, in Campo azzurro, tramezzati da vn listellino rosso, e sotto in Campo vermiglio vna candida Colomba, che porta nel becco vn ramo di bianca Oliua: Tra l'uccelli, animal purissimo, semplice, amoroso, e lontano da ogni rapacità, che spesso con vn occhio volta al Cielo, mira le cose alte. E par bene che sia stato chiamato nella Sedia di Pietro, con le parole della Cantica, *Veni Columba mea in foraminibus Petrae*: Hor chi può sperar saluo bene da animal, che non há fiele? chi dubitará di pace, vedendo tutte l'insegne di Roma pier e di Colombe, che á guisa di Fanciulli Ebrei, *Cum ramis Oliuarum*:

varum: Incontrono il Trionfante Christo nel suo verò Vicario? Non pare che quel Campo rosso sia il mantello Purpureo disteso, e che dica cantando: *Hosanna fili David?* Acciò sia soggiunto dal Popolo; *Benedictus qui venit in nomine Domini.* La Chiesa santa come quella; che, é vero fondamento della fede é vestita di bianco, ne altro Paraninfo le conveniva, che una Colomba vestita di penne bianche, con un ramo ornato di frondi di Bianca Oliva: oh! troverà dunque tra tanta candidezza alcun minimo neo.

Credendo tutti l'huomini giuditiosi, che i sommi Pontefici prendino quel nome, che nel cuor loro bramano, imitando d'essere. Desiderando dunque il nostro novello Pontefice giovare á tutto il Mondo, di modo che giustamente non passa alcuno di lui dolersi, si é posto nome *Innocentis il Decimo*, acciò solo nominandolo si conosca l'integrità, e modo del suo governo, per giovamento universale.

Non é da tacere le voci del Popolo, udendo che questo INNOCENTIO è stato eletto, che unitamente (non solo in S. Pietro, mà in queste feste) acclamavano la felicità del Papa; e lo pregavano per l'abondanza, per l'estintione di Ga-

belle, e per la pace universale. E cosa nota, che questi sopradetti segni esteriori di fuochi, lumi, tamburi, trombe, musiche, e simili, son stati fatti, dà tutti i Cardinali, Prelati, Prencipi, Signori, & altri Privati innumerabili, quali non possono in tanta allegrezza, contenersi di non mostrare segno; Et in vero, il Mondo, haveua bisogno di veder nella sacra *Sede*, vn' altro Papa, di questo Nome, INNOCENTIO, e si può credere, che lo Spirito santo habbia dittato questo nome, per mostrare la conformità, che haverà non altra, essendo tale il presente bisogno; Poiche tutti l' *Innocentii*, son stati alla santa Chiesa di molto profitto, come si può vedere.

Innocentio Primo, Albano, fù huomo santissimo, quale ordinò molte cose nella Chiesa di Dio, e tra l'altre il digiuno del Sabato. Caccio di Roma i Catarrigii heretici, e Presciliano Manicheo.

Innocentio II. Romano Pontefice, fù homo generoso, e forte á contrastare con Tiranni, Antipapi, & heretici.

Innocentio III. di Casa Conti, fece vn Concilio contro gli Heretici, che infestavano il Mondo, e per la sua gran pietà verso i poveri, edificò da' fondamenti l' Archi-

TRIUMPHANS.

179

Archihospitale di S. Spirito in Sassia. Si seruì di S. Domenico (all' hora vivente a spinger l' here sia dell' Albia,) ampliando la devotione del Santissimo Rosario, devotione hoggi tanta frequentata.

Innocentio IV. de Fieschi Genouese, Huomo forte, nelle resistenze che fece con tanti suoi auersari. Fù il primo che benedisse la Rosa aurea. Fece il Capello Rosso, vestendo i Cardinali di Porpora: & ordinò l' Ottava della Natività di Maria Vergine. Et in questa Ottava, è stato creato il Nostro novello *Innocentio*, cosa degna di consideratione.

Innocentio V. di Borgogna, dell' Ordine di S. Domenico, fatto Papa, trouò tutta l' Italia in disunione, per le discordie trà i Prencipi loro, e per la sua autorità pose in pace tutta la Toscana, particolarmente i Fiorentini.

Innocentio VI. Franzese, fù così Giusto, che mai diede beneficio ad alcuno, che di quello non fusse più che meriteuole. Et acciò la giustitia regnasse più sicura, prouidde, che li Auditori Apostolici fussero provisionati, acciò non fussero corrotti con doni, e denari.

Innocentio VII. molto dotto in Legge, si speraua assai, se fusse campato. Si attri-

stò assai della Scilina, che tuttauia duraua.

Innocentio VIII. Genouese, chiamato al Battesimo (come il nouello N. S.) *Giouan Battista.* Questo pacificò la Nobiltà di Roma, per molte discordie, che regnauano trà loro. Fece grand' abbondanze. Ordinò otto Cardinali, quali volse, che tutti fossero persone di molta stima. Questo hebbe in dono dal Gran Turco, la Lancia, con la quale fù ferito in Croce, Christo Signor nostro.

Innocentio IX. fù degno di molta lode, poiche nello spatio solo di dui mesi, che visse, fece assai prouisioni per l'abbondanza: havendo la Città patito molta carestia di vittouaglie nel passato. Et ordinò, che in Castello Sant' Angelo si conseruasse buona somma d'oro, per remediare a i repentini bilogni, & estinse molte gabelle, per allieramento de poveri, che haueuano patito, per le calamità passate.

Tutto questo si é detto, perche si spera, che il *Decimo Innocentio*, (al presente Sommo Pontefice) anderà del pari al l'altri in bontà, virtù, e valore. E speriamo; che l'attioni sue saranno come vn epilogo, tutte quelle fatte dalli detti suoi Antecessori. Preghiamo dunque Dio be-
nedet-

nedetto, che le dia sanita, virtù, e forze, accioche (come buon Pastore) possa governare il Gregge à lui commesso, & come ne insegna la Chiesa orare,) *Tota virtute perficiat. Beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum ejus.* E così sia.

Et quamvis Auctor hic, priores IX. Innocentios, summis efferat laudibus, ut inde conjicere velit, sub illo nomine aliquid latitare arcani; interim certissimùm est, & illos maximos agnovisse, & habuisse nævos *Innocentius I.* peculiare contra S. S. auctoritatem, sacramentum fecit ex unctione infirmorum: *Platin. in ejus vit.* Arcadium Imperatorem, sine causâ, saltem ut falsò sibi arrogatam auctoritatem ostenderet, excommunicavit. *Stell. in ejus vit.*

Innocentius II. Romanus, mox cum Pontifex creatus esset, in Rogerium Siciliae Ducem, copias duxit, quod se justissimè Regem Italiae dixisset. Turbas maximas in Ecclesiâ excitavit, iisque ut Antipapam Analectum haberet, effecit, hi ambo perpetuis excommunicationibus se invicem vexarunt. Inter Romanos discordiarum pessimarum auctor fuit. Solis Cardinalibus jus eligendi Pontificis concessit, cum antea coram Imperatoribus & populo illa

facultas solum mansisset. Plat. *in ejus vit.*

Innocentius III. Annanienſis, quos motus in imperio, inter Philippum, & Otho- nem Saxoniae Ducem excitarit, quantum Johannem Angliae Regem, vexarit, regno injuſtiſſimè depoſuerit, illudque avaritiae ductu, ſibi tributarium fecerit, teſtantur ſatis annales & Hiſtorici.

Innocentius IV. Genuenſis, Fridericum II. miſerè contra juſ, & omne fas, excom- municavit, imperio depoſuit, ſubditos ſa- cramento ſolvit; perpetuaſquè turbas in Imperio dedit. Anglos, peſſimo exemplo commovit, & inauditis extorſionibus, eoſdem vexavit; nec mitior in Gallos; eo- rumque Regem Ludoicum, fuit. *Vid. in ejus vit. Plat. & alios.*

Innocentius V. natione Burgundus, pau- cis menſibus, Sedi præfuit, ut haud multa moliri poſſet.

Innocentius VI. Lemovix, ambitionis ſuæ ſigna ſub coronatione Caroli IV. Ro- mæ, ostendit. Ille enim, hunc, coronâ Im- peratoriâ, ante ornare noluit, quam ſanctè promitteret, quod nihil inconſulto Ponti- fice ſtatueret, nec Romæ, nec in Italia poſt coronationem, moram aliquam neceret. Etiam eo nomine clarus eſt, quod *Johan- nem de Rupeſciſſa* Franciſcanum, cum
contra

TRIUMPHANS. 183

contra Pontificum superbiam & errores, concionatus esset, jussu suo, concremari faceret.

Innocentius VII. Sulmonensis, propter maximum schisma, inter eum & Benedictum III. ortum, & reciprocas in se invicem excommunicationes, Historicis satis clarus est.

Innocentius VIII. Genuensis, quod summe avarus esset; quod sedecim ante Pontificatum liberos, suscepisset, è quibus, duo in Pontificatu adhuc supererant, filius, *Franciscus Cibo*, & *Theodorina*, filia. Quod, Annatas anathematis propositâ pænâ exegisset. Quod, Italiam cinere & sanguine implevisset. Quod, ferdinandum Siciliæ Regem injustè excommunicasset. Nomen suum universo seculo notum fecit.

Innocentius IX. Pontificatus sui, Mense 2. mortuus est, itaque, famam nec adeò virtutibus, vel etiam vitiis claram, nobis post sese reliquit. Quid tandem nobis de *Innocentio* hoc *IX.* sit expectandum, tempori relinquimus, interim, si bella illa cruenta, inter utrumque regnum Galliae & Hispaniae, veluti ipsum feliciter incepisse audivimus, felicius quàm alii, componeret, ut hac ratione, immenso Christiano sanguini, parceretur, nomen suum super
omnes

omnes *Innocentius*, clarum redderet, & æternitati sacraret. Multa tamen bona, plerique, sibi de hoc *Innocentio* pollicebantur, quod & mox eodem electo, *Bartholomæus Tortoletus Romanus*, testatus est, qui sequens Epigramma illi crexit.

O FACTUM DIGNUM NUMINE.

CUM AD VIDUUM
APOSTOLORUM PRINCIPIS SOLIUM
VARIA MORTALIUM STUDIA
PLURIMOS DESTINARENT
DIVINUM VETUS ORACULUM TO-
NUIT

UNA EST COLUMBA MEA
FORMOSA MEA.

CUIUS PENNÆ DE ARGENTATÆ
QUÆ RAMUM OLÆ FERENS
POST DIUTURNAM
CIVICI SANGUINIS
ALLUVIONEM
AD CONCORDIAM AD PIETATEM
POPULOS VOCET
TALEM

INNOCENTIUM X.
INCOMPREHENSAM NOBIS BONITATEM
TRIBUIT
UT POST
BELLIÆ NOCTIS TENEBRAS
TRAN-

TRIUMPHANS.

185

TRANQUILLÆ

HAURIAMUS LVMEN VITÆ

OVES PLAUDITE

CHRISTI GREGIS

HIC OMNIUM VOTO MAIOR

SAPIENTIA EXCELLENS

ODIO CLAUSUS

AMORI IMPERVIUS

UBI VIGILANDUM EXSOMNIS.

QUA RATIONE

SUMMA REGANTUR IMPERIA

IMAGINEM DABIT.

EX EO

PROBIS

RECTE AGENDI

CONFIRMATA VOLUNTAS

IMPROBIS

INIECTA NECESSITAS APPAREBIT

NAM ET PROPHETA MAXIMUS

A FACIE IRÆ

COLUMBÆ

SERIO CAVENDUM MONET

AMBITIO MERITUM VENERABITUR

ET QUONIAM

CUM FELICITER PRAVI SE HABENT

TUNC NULLA EST INFELICITAS

REIPUBLICÆ GRAVIOR

SUUS ERIT VIRTUTI

SVVS LITERIS DABITVR LOCVS

NON ÆQVITATI GRATIA

NON OFFICIET ÆQVITAS GRATIÆ

NEQVE POTENTIA
HVMILIORES OPPRIMET
NEQVE HVMILITAS
TEMERE POTENTIBVS INSVLTABIT
ITAQVE NIHIL INNOCENTIO
INNOCENTIUS

NIHIL SVBLIMIVS
NIHIL DIVINIVS
DVMQVE IMMENSVM HOC
ET MULTIPLEX
AB INNATISSIBI VICIBVS
AGETVR NATVRÆ CORPVS
PER OMNIVM SECVLORVM
OMNIS ÆVI MEMORIAM
SVÆ CONSORTEM PERENNITATIS.
INNOCENTII

GLORIAM SIBI IVGABIT.
VOBIS GRATIAS IMMORTALES
EMINENTISSIMI PRINCIPES
QVI OPTIMI OPTIMVM ELEGISTIS
VESTRVMQVE HOC MERITVM
VTI E MORTALIVM ANIMIS
NULLA UNQVAM DELEBIT OBLI-
ITA FAXIT (VIO.

D E U S

VT PARTA HVIVSMODI
VESTRO BENEFICIO FELICITATE
DIVTISSIME PERFRVAMVR.

A S.

P I E T R O

P R E N C I P E

D E G L I

A P O S T O L I

Nello stesso subbietto.

P I E T R O , *il Nume humanato
in questa vita*

Figlio, ti salutò de la Colomba.

*Eccoci un' altro se sù la tua Tom-
ba ,*

*Ch' il calle à noi del Paradiso ad-
dita.*

*Non più strepito d'armi, e non più
ardita*

*Sarà di frastornarci horribil
tromba.*

Sol

*Sol quella , onde la Fama alto
rimbomba*

*Sù le glorie de' Grandi, homai
fia udita.*

*Suonerà questa in tuon di carmi
alteri*

*Meglio le tue gran lodi bor, c'hai
cangiato*

*In Augello INNOCENTE,
Augei guerrieri.*

*Così intanto risuona. O te beato ,
C' hora vedrai magnanimi pen-
sieri ,*

Per novello Noè Mondo rinato.

P Ari quoque modo, Thomas Thomasius inter Canonicos Cruciferos, unus, gaudium ex ejusdem Innocentii electione ortum, pluribus scripto panegyrico expressit, & Urbinatibus inscripsit, cum quidam Majorum illius, inde originem duxerint.

DELLA
ESALTATIONE

DI PAPA

INNOCENTIO
DECIMO

Littera Panegirica

DI D. TOMASO TOMASI
Canonico Crocifero.

All' Illustrissimo.

Stato d' Urbino.

Illustrissimo
 S T A T O
 D I
 U R B I N O.

ECco pur finalmente , Roma festante ,
 per la novella felicità dell'esaltatione di-
 gnissima al Pontificato supremo di Papa Inno-
 centio Decimo già Gio : Battista Eminen-
 tissimo Cardinal Panfilio. Ecco il Mondo
 tutto , che giubila e nelle sue proprie parti , &
 in Roma stessa , col mezzo de' suoi Rappre-
 sentanti per la fortuna di così degna , così
 santa , così opportuna esaltatione. Ecco il
 Cielo , ch'applaude à tanta festa con la copia
 delle sue gratie , e benedizioni , come quegli ,
 a cui unicamente tocca la gloria, d'hauer eletto
 questo Pontefice per opra singolare dello Spi-
 rito Santo. Mà , ecco sopra tutto à voi Illu-
 striss. Stato d'Urbino vn'alta cagione di fe-
 steggiare nelle comuni allegrezze , con sen-
 timenti affettuosissimi , di particolare conten-
 to : mentre quell'istesso , hora creato Ponte-
 fice , che nel Trono di Pietro vien rimerito dal
 Mondo , con fermo concetto di hauer à godere
 nella

nella Santità Sua vna perfettissima Idea di Padre comune ; che sulla Sede Apostolica è adorato , dà Roma , come suo Patrìtio , iui collocato dal Cielo per riparare , per beneficiare , e per felicitare la Patria ; quell'istesso deue essere riconosciuto , o venerato da tutti noi dello Stato , nella Maestà della Pontificia grandezza , per nostro Compatriota , Padrono , e Padre particolare , concedutoci dalla Prouidenza diuina per risarcire le perdite (degli antichi Padroni) con vno auantaggiosissimo acquisto , già che l'antica , e nobilissima deriuatione dalla Città di Eugubbio , oue pur hora del Panfilio Ceppo verdeggia alcun degno rampollo , fà che questo humanissimo Pontefice , ci honori di riconoscere l'originc e' l'sanguine da cotesto Paese.

Gran Fortuna in vero per noi , che hauendo ancor humidi gli occhi , dal pianto sparso , souera le perdite de' nostri Principi , come di naturali ; vegniamo consolati dalla soprauegnenza di vn traboccante contento , per l'acquisto d'vn Pontefice , che *È* il supremo Principe della Chiesa , e del Mondo , & è nostro Principe naturale. Mà chi non ammirerà , e non glorificherà in questo fatto gli arcani della prouidenza diuina ? In tanti secoli , che sono trascorsi dalla riparatione del Mondo a i tempi nostri , ne quali voi Illustrissimo Stato d'Urbino

lino siete soggiaggiato alla signoria di Varii Principi temporali, non haueate giamai hauuta gratia, di veder riposto nella Santa Sede di Pietro, vn Pontefice, che professasse l'origine e la congiunzione del sangue con alcuna stirpe di cotesto Paese. Et hora, non si tosto siete venuto all' immediato dominio della Santa Chiesa, che conseguite dal Cielo questa prerogatiua, di hauere all' Impero della medesima Chiesa vn sommo Pontefice, che hà per naturale quel suolo, che à noi commune l'unità del governo, e molto più de gli affetti, de' parentele, e d' costumi.

E degna certamente di esser celebrata in questo successo, con encomii di marauiglie, la generosissima virtù, di remunerare della Santa Madre Chiesa, la quale in ciò, non men, che in altro, mostra di partecipare l'infinità de gli attributi Divini; mentre nella mancanza de' nostri Principi, hauendola noi seruita di vno Stato importantissimo, a gli auantaggi de' la sua temporale grandezza, ella con eccesso di inesplabile beneficenza nella prima mancanza di Sommo Pontefice, fauorisce noi, e lo Stato di vno, che per l'origine, e congiuntion che professa, auantaggierà le nostre fortune ad vn colmo di non mai sperata felicità.

E vero, che son già trascorsi gl'anni d'vn secolo, da che la chiara Prosapia di questo
 Sommo

*Sommo Pontefice , quasi fiume reale , che non patisce il ritegno d'anguste sponde , se ne passò dalle piagge d'Eugubbio a dilatare i progressi del suo corso fra gli augusti confini de' setti colli Romani : cio però non solamente non dee diminuire i pregi del nostro contento ; ma dee essere una delle principali cagioni , per cui dell' esaltatione d'Innocentio habbiamo a rallegrarci , & a gloriarci. E stata alta dispositione della Provvidenza divina , che per più d'un secolo avanti , che questo vigorosissimo germe della Famiglia Panfilia ascendesse al fastigio del Ponteficato supremo , i suoi Maggiori portassero la stirpe ad innestare con la prima nobiltà delle Famiglie Romane , accioche nella participatione di questo sangue glorioso , ei s'avan-
zasse nelle grandezze , copiosamente imbeuto, di quei fortissimi , e generosissimi spiriti , che sembrano prodotti singolarmente dal Cielo per l'Imperio del mondo.*

Che più alta gloria potea giamai ambire lo Stato d'Urbino , che di veder regnante nel Vaticano un Ponteficee, la discendenza de' cui sangue , traendo l'origine da que' Paesi , siast, per lo corso, di tanti anni arricchita con la participatione , quasi di tanti rivi, delle prime nobiltà Romane , per poscia metter felicemente capo nel mar delle grandezze , e delle glorie.

I fiumi, non perche dall' erme roccie de' monti, scortano per spatiose Regioni ad arricchirsi di riui, e vadano in remote spiagge à metter capo nel mare, lasciano giamai di essere quei medesimi, che prima furono, e di partecipare quella sorgenza di acque, che trassero nella loro primiera origine. Il Nilo (di cui certo non ardirei affermare, com' altri ch' ei tragga ignote origini dà quella terra, la qual già serui di Paradiso all' huomo) ancorche nel corso di quasi vna intiera parte del Mondo, ei si renda così ricco di fiumi, e di torrenti, che dopo hauer ricouerto l' Egitto, non so se d' acque, o di Tesori, vada con sette bocche a dar più mari al mare, e gli è però quell' istesso, che dal lago di Zembre trae le da noi conosciute origini appo i monti della Luna. E per apportar somiglianza più al proposito nostro; Il famosissimo Tebro, che ricco non men di glorie, che d' acque con maestosa pompa se n' entra nell' augusta Roma, qual fiume non dirò Reale, od Imperiale, mà Pontificio, mentre non più d' vna, ò di due, mà di tre sacre Corone vedesi nobilitato il suo Capo, egli è pur quel medesimo, che colà tra le balze dell' Appennino sorge con origine altrettanto chiara quanto ristretta.

Ma si come è pur vero, che questo & ogni altro fiume resterebbe innominato, & oscuro, se poco, ò nulla allontanandosi dà i suoi fonti,

fonti , colà riceuesse la tomba doue la natura gli apprestò la culla ; così è certissimo ciò , che dianzi significai , esser cioè stata vna dispositione altamente ordinata dalla prouidenza diuina a i nostri honori , & alla maggior gloria di Papa Innocentio Decimo , il far sì , ch'il magnanimo Antonio, Abauo suo, trasportasse la Stirpe Panfilia alla Corte di Roma , ad effetto, che illustrata prima per molti , e molti anni ne' generosi germi di Angelo Benedetto, di Panfilio , e di Camillo Padre del Pontefice, con gl' inesti delle più nobili famiglie Patrie ; & essaltata non solo alle Prelature più insigni della Chiesa ; mà nella persona dell' Illustrissimo Girolamo Zio, del medesimo Pontefice, anche all'honor della Porpora , & alla dignità di Vicario, del Vicario di Christo , e quasi di Christo medesimo , si ritrouasse hora poi singolarmente abilitata al sostentamento di quel carico , che con degna elezione è stato commesso al valore della Santità Sua.

Non cada hora in mente vostra , Illustriss. Stato , che io intenda di dinotare con queste mie riflessioni , che sia conditione singolarmente richiesta, per meritare d'inalzarsi al Ponteficato supremo ; l'esser germe di stirpe che habbia radicato nel suolo Romano : Poiche è molto ben noto , come l' accingersi, a prouar questo , sarebbe vn voler contendere con l'esperienza :

rienza: solo è mio pensiero di dimostrare, che l'haver partecipato un Casato, per molti anni del sangue, della nobiltà, e de' gli honori Romani, è un argomento quasi infallibile, ch' i suoi discendenti habbino colmato l'animo di quei genii superiori, di quelle virtù Eroiche, di quegli spiriti grandi, che sono singolarmente, proportionati al sostegno, del supremo Imperio del Mondo.

E à dir il vero, chi può dubitare, che Roma, sovra tutte l'altre Città del Mondo, non sia fecondissima madre, e sapientissima maestra d'huomini degni d'Impero; se appena bamboleggiando in culla, seppe insegnare al medesimo, che le havea dato l'essere, quella importantissima massima di stato, la quale, scritta à caratteri del sangue di Remo, ammaestra tutti, che non ben soffre due dominanti il Regno. Se poscia ella stessa per mezzo del suo Numa, quasi d'un Nume Celeste, promulgò tai leggi a' suoi Patritii, quali erano bisognevoli per instruirli, e disporli all' Imperio del Mondo. Se indi dalle corruzioni d'un Regno valse a far nascere una così poderosa Republica, che la rendesse Capo dell' Universo; si come poscia dalla oppressione della Republica medesima potè far sorgere un così vasto Impero, che non hebbe altri confini, che quei del Mondo.

E so

E se per ultima, e maggior marauiglia, tramandando gl' Imperadori a ripor la sede del lor Imperio in Grecia, fece se medesima sede d'un più sublime, e d'un più vasto Imperio, cioè di quello della Religione, e della Pontificia autorità di Pietro, per cui ha assicurata a se medesima, la perpetuità dell' esser Capo del Mondo, con quegli vantaggi, che esprime con poche parole in Gran Leone, mentre a lei apostrofando disse. Per sacram Beati Petri Sedem, Caput Orbis effecta, latius præsides, Religione divinâ, quam dominatione, terrenâ.

Si si è nata Roma all' Imperio del Mondo, e chi nasci in Roma, nasce per l'Imperio del Mondo. Lo disse Cineas Ambasciatore di Pirro à Romani, quando richiesto dal suo Rè, qual concetto egli havesse formato del Senato di Roma, rispose, esserli questo rassemblato una compagnia di tanti Rè. Potè questi dire con verità, che Roma fosse Madre seconda di tanti Rè, quanti erano i suoi Patritii in un tempo, nel quale non havendo ella ancora passato col dominio i confini d'Italia, si poteva dire non pervenuta alla sua età matura; & hora, ch'ella si trovava cresciuta à due mila, e quattrocento anni d'Imperio, e d'Imperio dilatato sino a gli ultimi estremi del vecchio, e nuovo Mondo;

hora, ch'ella oltre di tanti Imperadori, è stata Sede di ducento quaranta Pontefici; de i quali oltre cento trassero il sangue dalla prima nobiltà delle Famiglie Romane; hora, ch'ella sola ha veduti nella sua Corte creati più Rè, che non ne hanno prodotti a suo tempo tutti insieme i Regni dell' Uniuerso, mentre quanti Cardinali ha dati al sacro Collegio, tanti Principi al pari de' Re ha resi venerabili al Mondo; hora in somma, ch'ella auanza, non che altri, se medesima nel pregio de gli honori, e delle grandezze più eccesse, non s'ha a dire, che quanti Patritii sorgono dalla nobiltà delle sue famiglie, tanti huomini risplendono dotati di spiriti regii, e singolarmente abili per regnare? e quindi non s'ha conchiudere cio, ch'io apportaua per segnalatissimo argomento delle nostre contentezze, che sia stato vn'effetto singolare della prouidenza di Dio, che mentre da cotesto Paese douea Vscire vn Pontefice, il quale cambiasse in gloriosissimi acquisti, le perdite de' nostri Principi naturali, molti, e molti anni prima il di lui sangue fosse passato, a fecondarsi de gli augustissimi Spiriti Romani, e che egli medesimo dopo i latti materni riceuesse dall' alta educatione del Cardinale Innocenzo del Bufalo suo Zio, quei nobilissimi nutrimenti dell' animo, che, ha-
uendo-

uendolo hora fatto crescere alla grandezza dell' esser Sommo Pontefice sotto il nome stesso d'Innocentio , debbono rendere il suo Ponteficato così abbondeuole d'opre memorande , che non solamente pareggi , ma superi di gran lunga la gloria de gli altri Innocentii , de i Gregorii , de gli Honorii , de i Nicolà , de i Martini , de gli Alessandri , de i Paoli , e di somiglianti celebratissimi Pontefici Romani.

Egli è però certo, Illustrissimo Stato , che se bene è materia delle nostre contentezze , (perche è argomento d'un felicissimo gouerno , e d'un glorioso Ponteficato) l'hauer sortito dal Cielo vn Pontefice , che sia giunta mente nostro , e Romano , nientedimeno a più alte , e più fondate ragioni , come che non punto estrinseche , dee questa ceder la palma delle nostre presenti allegrezze , e delle future comuni felicità. Auegnache dobbiamo principalmente rallegrarci , e rendere viue gratie all' Altissimo , che ci habbia conceduto vn Pontefice , qual' appunto con lacrime di sangue imploraua a' suoi estremi bisogni la Chiesa, la Christianità, il Mondo. Vn Pontefice dotato di quell' altissimo Valore d'ingegno , di dottrina , e di prudenza , che veramente richiedeu a questa catastrofe di confusione , nella quale vedesi riuolto sottosopra

pra l'Universo. Un Pontefice, che havendo tenuta per molti anni la sedia, quasi retaggio di due Zii, Paterno, Materno, nel famosissimo Tribunale della Rota, ha renduta à se medesimo, quasi naturale quell'incorrotta amministrazione di giustizia, che per universale consentimento del Mondo, esercitassi in questo venerando Conseglio. Un Pontefice in somma, che havendo praticato i più alti negotii di Stato, prima nelle Corti di Francia, di Spagna, e d'Italia, o poi nelle principali Congregazioni, che governino la Chiesa, scuopre hoggi illustrata la sua senile prudenza, da quei chiari lumi di notizie sperimentali, che fan di mestiere per scuorire l'inferma constitutione del Mondo, e per haver modo di rimetterlo con somma felicità, nel suo pristino stato.

Ma oltre di ciò, ci de porgere più alta cagion d'allegrezza, il sentire, che nelle presenti congiunture sia stato riposto, nella Sedia di Pietro, un Pontefice, che, come addita il suo nome, si dichiara Innocente, dal sangue, di tanti giusti uccisi sotto l'indegno ferro d'una guerra civile. Il vedere altresì, che in questi tempi d'armi, di turbolenze, e di guerre, sia discesa dal Cielo nel Vaticano, una Innocente Colomba, che non fa pompa al collo d'un falso monile di riflessi di luce, ma
adorna

adorna l'animo co i veraci splendori della Celeste gratia ; e che viensene provveduta di là sù, di un misterioso ramo d'olivo , ad effetto , che se già al credere de gli Antichi, discese miracolosamente dal Cielo in Roma, un ramo di lauro , per germogliare ne gli Orti de' Cesari , hoggi si vegga venuto di là sù, (sto per dir con miracolo) questo ramo d'olivo , per esser posto a dar frutti di pace ne i Campi di tutti i Principi Christiani ; ò come promettono le Imprese del Sommo Pontefice , per unirsi a' Gigli , e dar la pace al Mondo ; Poiche non essendo certo differenti , e nella forma , e nel significato i Gigli , che si veggiono estressi ne' gentilitii scudi del Sommo Pontefice , di Cesare , di Francia , di Spagna , di Toscana , de gl' Estensi , de' Farnesi , e di tanti altri Principi Christiani , chi non intende , come il portar la Colomba l'Olivo , simbolo di pace, ad unirsi co' Gigli , che simboleggiano i Principi medesimi , ci dia un' espresso significato , che Papa Innocentio Decimo, con singolar sua gloria, debba vnire in pace il Christianesimo?

Sopra tutto poi dobbiam godere ; che sulla Navicella di Pietro sia asceso un esperto Piloto , il quale , per assicurarsi condurla a buon Porto , non vuol andare ad incontrare i naufragii, nelle tempestose borasche ; che alla cu-

Stodia del gregge di Christo, sia destinato un Pastore amoroso, che chiamando à se tutte le pecorelle nominatamente, e pascendole di effetti di carità, sia per raccogliere frutto copiosissimo di salute, e di pace; che alla custodia della Vigna di Dio, sia stato inviato dalla sua provvidenza un' Agricoltore accorto, che non vuol in quella nutrire le palme, perche non crescono all' vuopo de' trionfanti, se non inaffiate di sangue, mà gode ben sì di coltivare gli olivi, i cui rami servirono a i soli trionfi di quel Christo, al quale (come a questo suo Vicario Innocentio,) poteasi dire, Benedictus, qui venit Rex in nomine Domini: pax in Celo, & gloria in excelsis. Che per Capo sacrosanto dell' Ecclesiastica Gierarchia, sia dato dall' Altissimo un Sommo Pontefice, il quale, ancorche ne gli affari non attenenti à i misteri della fede, e della Religione, possa deliberare come huomo, delibererà però mai sempre come Pontefice, cioè senza pericolo d'errare, giusta i dettami di quello Spirito Santo, che quasi ad vn altro Gregorio Magno, se gli vede di continuo assistente appresso in figura d'una bianca Colomba; che al gouerno de i figli, della Santa Madre Chiesa, sia stato proueduto di vno, che sarà loro vero Padre comune, e che, si come è stato eletto per tale, dà i tre primi Monarchi della Christianità, nel concorso de i loro Protettori,

tori, e da quasi tutti gli altri Principi Cattolici nel pienissimo consenso de' Cardinali, che partecipauano i loro sentimenti; così è per esercitare à pro di ciascheduno tali dimostrazioni di verace, e paternale affetto, che non gli possano giamai mancare le dovute corrispondenze d'amore, d'osservanza, e di rispetto filiale.

Mà che sto io facendo? A che m'allungo in rappresentare a voi, Illustrissimo Stato, lontani motiui di contentezza con gli argomenti della prudenza, del valore, se già l'opremedesime, con le quali la Santità Sua, ha dato alto principio ad vn singolare gouerno, porgono presentanee, e non fallaci ragioni, di vno stra ordinario contento? Se già l'intero sbandamento di tutta la soldatesca, e d'ogni vestigio di guerra ci assicura delle sue stabili propensioni alla pace, e ci affida, ch'ella habbia vn petto così saldo, vn braccio così robusto, che non le sia d'vuopo il tenerlo armato, per assicurarla dall' offese altrui, o per generare il timore in quegli, che finalmente le sono figli. Se l'alleggerimento de' pesi, che già pur troppo aggrauano la debolezza de' poveri, da a vedere, ch'ei partecipi la Carità di quel buon Pastore, che vuolse più tosto sottometter le proprie spalle al pondo della pecorella, che richieder da lei ciò, che

la sua languidezza non permettea. E se'l provvedimento degnissimo de' carichi fatto, sin hora in Personaggi segnalatamente riguardevoli per nascita, per valor, per bonade, ci da sicurissimo pegno, che non possa riuscire se non felice il Governo di quel Corpo Ecclesiastico, in cui l'ottimo Capo, del sommo Pontefice ha corrispondenti le membra de' Ministri esecutori.

Mentre dunque con voci di merito parla già la facondia dell' opre del nostro Sommo Pontefice, tacerò io, per non derogare all' esultatione altissima delle sue glorie. Mà tacendo di lui, siami lecito il conchiudere gli argomenti delle douute allegrezze, e delle future comuni felicità, con un semplice cenno delle qualità pregiatissime de' più stretti Parenti della Santità Sua: Essendo pur certo, che all' hora dee sperare inperturbata la tranquillità del governo lo Stato Pontificio, quando ad un Ottimo Pontefice riescono somiglianti i suoi Congiunti. E che tale sia per riuscire à prò commune l'Eccellentissimo signor D. Camillo Panfilio unico maschio Nipote di Sua Santità, come possiamo dubitare, se la bontà del genio, la virtù dell' educatione, i lampi d'un' animo nobilissimo ci suggeriscono certa speranza, di veder in questi rinovata non sol la degna memoria del suo

Avv

Avo Camillo , che sarà appresso tutti secoli gloriosa per il singolar preggio d'haver dato alla propria Casa , & al Mondo un gran Pontefice ; ma altresì il merito glorioso dell' antico Camillo Romano, Mentre la candidezza del suo ingenuissimo cuore promette di douer essere altrettanto inimica di doppiezza, d'iniquità, di frodi, quanto se ne scourì il detto generoso Romano a prò de' giovanetti Principi Falisci traditi dalla perfidia de' loro Maestri : e mentre la generosa beneficenza verso di questo Popolo già angustiato dalle miserie della guerra , & oppresso più volte da timori di maggiori infortunii , gli è per meritare titoli eguali a quelli , che conseguì il medesimo Camillo , di Romolo , e di Padre della Patria , per haver quella liberata (senza alcuna ricordanza di private offese) da gli imminenti pericoli, che le saurastavano , e per haver sollevato co' suoi beneficii un Popolo già risolutod' abbandonare i Patrii tetti per sottrarsi all' ultime sciagure. Che degna Madre poi di sì degno Figlio , e degnissima Cognata bi si gran Pontefice sia l' Eccellentissima Signora Donna Olimpia, Moglie, del già Illustrissimo Signor Panfilio Panfilii, ce l'assicuraria virilità dell' animo, e la gagliardezza dello Spirito , della quale si come con singolarissima lode ci ha dati

mai sempre viui argomenti l' Eccellenza sua ,
 così n'ha seruito per espresso Feroglifico la
 nobilissima Impresa della propria Famiglia
 Maldachina , la cui cortina di Fortezza ci
 viene à significare , che hora non hauremo
 d'vuopo d'andar vociferando col Savio, (Mu-
 lierem fortem quis inueniet,) mentre dalle
 virtù singolari di questa Signora , ritrovere-
 mo composta perfettamente l' Idea d'vna for-
 tissima donna ; disposta però ad essercitare
 l'opere del suo religioso valore, giusta i dettami
 del Cielo , le cui stelle per tanto alza parimen-
 te per impresa ne i proprii scudi : Per opra sin-
 golare de' cui beneficii , delle cui intercessioni
 spera Roma , che , se già la Grecia sotto i
 tirannici Imperi , che l'hanno distrutta , ha
 veduto parimente distrutto l'vso honorato de'
 corsi Olimpici , ella sotto il giustissimo Imperio
 d'vn Pontefice, che l'ha da restituire al suo an-
 tico splendore , sia per vedere introdotto il
 costume d'vn nuouo corso , che à gloriosa me-
 moria di questa nuoua Olimpia, prenda il nome
 d'Olimpico , in cui per arriuar alla meta de i
 premii, non vagliano punto gli sforzi della for-
 tuna , ma solo il vigore, e la perseveranza del
 merito. E che non punto inferiore a questi due
 sia la degna coppia de gli Eccellentissimi Sig-
 nori Marchesa, e Marchese Giustiniani giun-
 tamente Nipoti, del Sommo Pontefice, ce ne da
 chiara

chiara dimostranza non meno l'alta conformità, con che s'uniscono questi nobili Sposi, ne gli atti della modestia, della Religione, della Pietà, e d'ogni altra virtù più Eroica, che la leggiadra proportionè, con la quale s'accopiano le nobilissime imprese d'ambedue loro, nelle quali mentre si scuopre congiunta alla Fortezza Maldachina, la Torre Giustiniana, alla Colomba Pontificia, l'Aquila Imperiale, porgonsi à Roma viui argomenti da sperare, che arricchita, ch'ella sia d'vna seconda prole di così belle innesso, non debba inuidiare ne Genova, ne Venetia, ne altra Città, che vada gloriose di questa augusta Prosapia de' Giustiani. Va seconda nella nascita alla detta Eccellentissima Signora Marchesa, mà non già nelle doti del corpo, o nelle perfettioni dell'animo l'Eccellentissima Signora Donna Costanza, ultitima de' Nipoti del Sommo Pontefice, della quale s'astiene la mia penna di significar altri pregi, se non ch'ella è riseruata dal Cielo, à portar le fortune, e le felicità in vna Casa, che ne sia resa degna dal merito.

Finisco, Illustrissimo Stato, senza punto toccare le meritate lodi dell' Illustrissimo Signor Christoforo Pansilio; poiche hauendo quei germi, che rimaneano del Pontificio Ceppo in Eugubbio, fatta ampia mostra della loro vigorosa virtù a gli occhi vostri e superfluo, che la debolezza della mia penna, entri a farne in queste carte vn manchenole abbozzo. Porgiamo pure
affet-

affettuosi voti al Cielo per la conservazione della Santità Sua , e per la prosperità dell' Eccellentissima Casa Panfilia , sicuri , che alla lunga vita di Papa Innocentio , alla stabile grandezza di questa Casa, siano per andar congiunte le nostre fortune , ele felicità di tutto il Christianesimo.

NEc reliquis secundus, *Joannes Nicheus Romanus*, qui, quod voto concipere poterat, effectui dedit, ut quantum enascenti fortunæ, & rebus Romanis, hactenus defatigatis, vel potius everfis, jam verò, antiquo statui restitutis, ac feliciter erectis; quantum quoque Ecclesiæ, ac universo statui Ecclesiastico, supremum suum Caput, & Pontificem, jam possidenti, animitus gratularetur, ostenderet; Populi Romani, suaque ipsius, suspiria, fusius calamo expressit, & luci sequentia commisit. Nec ausu infelicio-ri, inde expectantem, vitæ, & fortunæ applausus, imò, ad Pænitentiariæ officium, promotum, vidi.

S. D. N.

S. D. N.

INNOCENTIO

DECIMO

Summo Catholicæ Ecclesiæ

PONTIFICI:

VOTUM

Populi Suspirantis.

JOHANNES NICHEUS

Exponebat.

Indignatio
Domini in
Terram ef-
fusa, ob pec-
cata habi-
tantium in
ea,

R O M A

Tonitrua, Beatissime
Pater, indignationis
Omnipotentis, perterrent
Orbem: & provocante, in
dies, mortali homine, DEUM,
sæva procella concutit, ac
perturbat Vniversum. ^a A.
speximus Terram: & va-
cua erat, & nihili. ^b Cæ-
lum: & ecce recesserat. ^c
Emarcuit cor nostrum: te-
nebræ stupefecerunt nos. ^d
Formido, & fovea, & la-
queus super te, qui habitas
Orbem: & qui fugerit à
voce formidinis, cadit in
foveam: & qui se explica-
verat de fovea, tenetur la-
queo. Ubique Mors: ubi-
que horror: & ^epersequens
caligo: & ^fmaledictio vo-
rans. Vox

^a Jer. 4.

^b Apoc. 6.

^c Isaja. 21.
Hinc tene-
bræ, & Hor-
ror in Uni-
verso. Tri-
bulatio, dis-
solutio.

^d Isaja. 24.
Et inevita-
bile malum

^e Isa. 8.

^f Isa. 34.

TRIUMPHANS.

211

Vox & flagelli, & vox im-^{g Nabum. 3.}
petus rotæ, & equi fre-^{Et forte}
mentis, & quadrigæ fer-^{bellum.}
ventis, & Equitis ascen-
dentis, & micantis gladii,
& fulgurantis hastæ.^{h Vi- h Habachue.}
derunt, & doluerunt Mon-^{3.}
tes: dedit Abiſſus vocem.^{ii Iſa. 24.}
Confractione, conſracta eſt^{Et Civita-}
terra; contritione, contri-^{tum deva-}
ta eſt; agitatione, agitata^{ſtatio.}
eſt ſicut ebrius; inſanierunt
enim cultores ejus: grava-
vit illam iniquitas ſua:
corrui.^{k Nunquid adji-}^{k Pſal. 40.}
ciet, ut reſurgat?^{l Lu-}^{l Iſa. 24.}
xit, defluxit Orbis: inſir-^{Et clades}
mata eſt Altitudo Primo-^{Italiae quæ}
geniti Terræ.^{Arx Reli-}
lecta Deo, poſita eſt in mi-^{gionis, &}
raculum.^{Fidei.}
^{m Iſa. 21.}

Vocem

n Ier. 4.

Vox Eccle-
siae ploran-
tis.Et de Filio-
rum discor-
diis ac rui-
na lamen-
tatis.

o Ier. 47.

p Ier. 31.

q Osee. 11.

*Vocemⁿ in excelso plo-
ratus, & ululatus, quasi
parturientis, audimus.
Vocem, heu, Filie Sion, in-
ter morientes, expanden-*

*tes manus. Usquequo au-
diam vocem buccinae, cla-
morem praelii? Usquequo
videbo fugientem Israël:
Israël pereuntem? Mu-
cro^o, Mucro Domini, non
quiesces Usquequo? Ingre-
dere in vaginam: refrige-
rare: sile. Va mihi: defe-
cit Anima mea propter in-
terfectos. Renuitque con-
solari super filiis suis, quia
non sunt.*

*Perrupit vox hac aures
Dei, & iram Omnipotentis
fregit. Conversum^q est cor
ejus,*

TRIUMPHANS.

213

ejus, pariter conturbata est Deus miseratus populi sui.
pœnitudo ejus: non faciet

furorem valde: non desper-
det Israël, quoniam Deus
est, & non homo.

Idcirco hæc dicit Domi-
nus exercituum, Sanctus
Israël, Salvator ejus Qui x Jer. 31.

escat vox tua, Sion, à plo- Lachrymas
ratu: & oculi tui à lachry- inhibet.

mis, Ecclesia; quoniam est
merces operi tuo: & Spes,
novissimis tuis. Attendit
Dominus, & vidit: nec f Thren. 3.
avertit aurem suam, à sin-
gultu tuo.

Ecce ego, dicit Dominus, Et Sanctif-
vocabo t ab Occidente Ju- simum Pon-
stum; nunc enim in Occi- tificem re-
dente u timentibus nomen promittit.
meum Iustitie Sol oritur: t Isa. 41.
vocabo u Malach 4.
In Oriente
perfidia re-
gnat; unde
ex Occidē-
te vocatur.

x Eccli. 45.
Indumen-
ta.

Et Pontifi-
cium Dia-
dema, cru-
cis signo
ornatum,
& geminis,
quas oculi
concupi-
scunt.

y Isai. 22.
Claves li-
gandi, &
solvendi.

z Eccli. 44.
Potestas
interpre-
tandi: ac
decernen-
di.

Firmitas
Cathedræ,
cui innixus
fidelis fal-
vabitur.
a Isai. 22.

vocabo Virum voluntatis
meæ. * induam illi sto-
lam glorie, & cingulo vir-
tutis confortabo eum: Co-
ronam auream super MI-
TRAM, ornatā signo san-
ctitatis, & concupiscentiis
oculorum, imponam capiti
ejus: & consummatā glo-
riatione circumtegam il-
lum.

Et dabo Clavem^y, Domus
David, super humeros ejus:
& z potestatem in præceptis
meis tradam illi, in testa-
mentis judiciorum docere
Iacob testimonia: & in lege
mea lucem dare Israël. Et
figam^a illum pauxillum in
loco fideli, & suspendent
super eum omnia desidera-
bilia

*bilis Domus Israël. Non
frangetur: non peribit: non
cadet, quod pependerit in
eo.*

*Circa illum Corona^b Fra-
trum, quos eliget ex omni
carne^c. Viri^d incliti, di-
vites in virtute, pulchri-
tudinis Studium habentes,
perfecti in generationibus
suis: imperantes populis
cum virtute prudentie
sanctissima verba. Heredi-
tas sancta Nepotes eorum:
& Principi Sanctorum fi-
deliter ministrarunt.*

b. Eccli. 50.

Cardina-
les ex toto
Orbe eli-
gendi: &
quales.

c. Eccli. 45.

d. Eccli. 44.

Nepotes
Cardinaliū
pii: & in
Pontif. ne-
gotiis ver-
fati.

*Cæterum, ipse inter^c
Gentes non hereditabit, &
pars non erit illi in terra;
Deus enim pars & heredi-
tas*

c. Eccli. 45.

Papa ab
avaritia a-
lienus: nec
propinquis
nimium
indulgens:
quos præ
Ecclesia ig-
norabit.

f Deut. 33.
de Levitis.

*tas illius est. Dicit^f fra-
tribus suis: Nescio vos, &
filiis Matris suæ: Ignoro il-
los. Hæc est perfectio, &
tentatio Viri Sancti mei.
Beatus, qui non acquiescet
g ad Galat. 8 carni, & sanguini, nec in
i. h Levit. 21. propinquis^h suis contami-
de S. Sacerd. nabitur; ut non sit ei quid-
i 1. Reg. 25. piam in singultum, ⁱ aut
scrupulum cordis.*

Intrepidus
tollervitia.
k Prov. 19:

l Eccli. 47.

m 4. Esd. 6.
Fidei cul-
tum. ac pie-
tatem re-
parabit.

n Eccli. 47.
Solemni-
bus sacris
intererit.

*Fortiter, ac viriliter a-
get, nec accipiet^k personam
potentis: tollet^l abhomina-
tiones impietatis: corrobo-
rabit Pietatem. Florebit^m
Fides: revelabitur veri-
tas, quæ sine fructu fuit
dies tantos. ⁿ Dabit in ce-
lebrationibus decus: para-
bit, amplificabit, sanctita-
tem*

rem Dei, usque in sempi-
 ternum. ° Sacrificia illius
 consumentur igne quoti-
 die: holocausta illius com-
 plebo: & p voluntate labio-
 rum ejus non defraudabo
 eum.

o Eccli. 45.
 Et quoti-
 di no sa-
 crificio pla-
 cabit Deū.

p Ps. 20.

Iste, Iste^q deprecabitur
 pro populis, & proferens
 servitutis sue scutum, ora-
 tionem, & per incensum
 deprecationem allegans, re-
 sistet iræ: amputabit impe-
 tum: finem imponet neces-
 sitati: & obstruet illam,
 quæ ad mortuos ducebat
 viam.

q Sap. 18.
 Atque in
 tempore
 tantæ tri-
 bulationis
 fiet recon-
 ciliatio:
 Mortem-
 que sistet.

Vincet r autem non in
 virtute corporis, nec arma-
 tura potentie, sed verbo:

r Sap. 18.
 Non hu-
 mana vi:
 sed fretus
 Apostolo-
 rum meri-
 tis, quibus

K jura-

Ecclesiæ perpetuam protectionem juravit Deus.

juramenta Patrum, & Apostolorum testamenta cōmemorans. Cedet his, qui exterminabat, & extime-

f Psal. 105. scet: quiescet plaga, cessabitque quassatio; non enim
t Isaja. 57. in sempiternum litigabo: neque usque ad finem irascar: & u spiritus furoris mei, non permanebit in homine in aeternum, quia caro est: & Filii^x sunt: Filii non negantes.

Cumque patrauerit Dominus, universa hæc, in monte sancto suo. Ve tibi Aphrica. Ve tibi Babilon.

y Soph. 3. Ve Provocatrix^y, & Redempta Civitas, Columba. Nisi

Perfidis intentatur exitium, ni convertantur. Turcis, Persis, Hæreticis, qui redempti per baptismum, sunt provocantes, & seducti, ut Columba.

TRIUMPHANS.

219

Nisi conversi^z fueritis, & ^z Psal. 7.
subjiciamini Sceptro meo,
vivo ego, dicit Dominus,
evaginabo gladium: vosque
funditus conteremini: ^a fi. ^a Isaja. 29.
etque subito, repente, con-
festim.

Convenite, ^b Congrega- ^b Soph. 2.
mini, Gens non amabilis.

Reditate pravaricatores ad *Querendus*
cor; priusquam pariat ius- Deus dum
sio, quasi pulverem tran- inveniri
seuntem diem; antequam *potest.*

contenebrescat, & offen- ^c Jer. 13.
dant pedes vestri, ad Mon-

tes caliginis. Quærite lu *Et visibile*
sum. ^d Quærite Mansue- caput Ec-
tum, si quo modo in die ira *clesiæ, ut*
abscondamini Gens Perdi- evadant ex
torum. ^d Soph. 2.

K 2

Et

Pax, & se-
curitas po-
puli quæ il-
li, ob Justi-
tiæ cultum,
obtinget.
¶ Isa. 32.

Et erit in diebus illis.

¶ Isa. 32.
juxta lex.,
Principes
& Reges
animo re-
gio,

¶ Isa. 22.

Pontifex
Vicarius Fi-
lii Dei: &
fidelium o-
mnium u-
niversalis
Pater.

*Et sedebit & populus meus
in pulchritudine pacis: &
in tabernaculis fiducie: &
in requie opulenta. Et erit
Opus Iustitiæ, Pax: & cul-
tus justitiæ, silentium: &
securitas, in sempiternum.
In iustitia regnabunt Re-
ges, & Principes cum ju-
dicum judicio principabun-
tur. Non vocabitur ultra
is, qui insipiens est, Prin-
ceps, neque fraudulentus
apellabitur Major. Pon-
tifex vero, ea, quæ digna
sunt Pontifice, & Filii Dei
Vicario, cogitabit. Erit cr-
go, quasi Pater, habitan-
tibus Hierusalem, & Do-
mini Iuda.*

Beatus

TRIUMPHANS.

221

Beatus^h es Tu Israël, quis^h Deut. 33.
Fœlicitas
populi Dei
sub tanto.
Pontifice.
similis Tui Popule, qui sal-
varis in Domino? Ablatumⁱ Sophon. 3.
Be- k Naham. 1.
est iudicium tuum: non
timebis malum ultra: k Be-
lial universus interiit. Do-
minus^l Deus tuus, & Chri-^l Soph. 3.
stus ejus, in medio tui: gau-
debit super Te: silebit in di-
lectione tua: & exultabit
in laude. Z E L V S Omni-
potentis faciet hæc.

A Cepisti, Pater Sanctiss. Apostro-
phe ad SS.
Pontificem
Innocent.
Spes, & suspiria no-
stra. Quis det; ut in diebus
Ministerii tui, ^m adveniat m Mat. 6.
Cui voto-
rum Eccle-
siæ summa
proponi-
tur.
Regnum Dei: cunctarum-
que Gentium desideria,
compleantur; ut liberemur
ab omni malo: & fiat vo-
luntas Dei, sicut in cælo:

K 3

& in

*Stemma
Pontif.*

*n Gen. 8.
Et explen-
da spera-
tur.*

o ad Rom. 5.

p Gen. 9.

q Cent. 2.

*& in terra. Nos: ubi vul-
tus tuus affulsit, INNOCENT I, reviximus: re-
spiravimus; cumque se ocu-
lis nostris Aurea Lilia: &
virentibus Olive foliis a-
mabilis obtulitⁿ Columba;
spe certissimâ, & qua non
confundet, instructi, in has
voces consensimus: Cessa-
vit tandem^p Diluvium, dis-
sipans terram: & Sponsus
ille sanctissimus, qui^q pasci-
tur inter lilia, propitius
aderit Ecclesie suæ.*

LAUS DEO

Addita erant sequentia, Pasquino tamen non affixa, (ubi aliàs omnia nova,) nec in acie campi Floræ, vel alibi, ubi talia publicari solent; sed privatim, per Fautores, Pontifici electo, & Nepoti ejus, aliisque familiæ Pamphilianæ addictis, oblata.

P E R

PER IL
GIORNO

*Dell' Esaltatione al Sommo Pon-
teficato di N. S.*

INNOCENTIO
DECIMO
ROMANO.

CANZONE

*Di Carlo d'Onemma Academico
Sterile.*

DEDICATA,
*All' Illustriss. & Eccell. Sig.
Prencipe,*

D. CAMILLO PANFILIO
Dell'istessa Academia, e Ni-
pote meritissimo di detto
SOMMO PONTEFICE.

*All' Illustrissimo & Eccellentissimo
Signor Prencipe*

D. CAMILLO PANFILIO

Nipote meritissimo di N.S. Papa.

INNOCENTIO DECIMO.

Nella Commune Allegrezza, del
Christianesimo, per l'esaltatione al
Sommo Pontificato del Signor Cardinal suo
Zio, hà sentito particolare contento la mia
Devotione, verso L'ECCELLENTIS-
SIMA Casa di VOSTRA ECCEL-
LENZA: Quindi è, che riuovandosi l'a-
nimo frà contenti sì grandi, non hà voluto
fraudare con deboli effetti l'incomprehen-
sibile giubilo del cuore, onde immaturamen-
te hà composti questi pochi Versi; Gradi-
sca intanto V.E. l'ossequio della mia Servi-
tù, se non il dono, menire Giove talhora non
isdegna quei poveri voti, che da rustica ma-
no gli vengono offerti; Con che devotamen-
te me l'inchino. Roma li 28. di Settembre.
1644. Di V. E. Illustriss.

Devotissimo Servitore

Carlo d'Onemma Academico Sterile.

VIBRA

VIBRA da l'aureo giro
 Via più sereno, e luminoso il raggio
 Pianeta or ti, che ne conduci il giorno;
 Sia l'oscuro OriZonte
 Di doppia fiamma, e d'al a luce adorno;
 E con splendida fronte
 Egregia di bei rubini il tuo viaggio:
 In un perpe'uo Maggio
 D'animato Zaffiro,
 E di vivo Smeraldo ornisi il Campo.
 Sia del fiero Leon l'infauſto l'urpo
 Placido a l'herbe, e non offenda i fiori,
 Spiri l'aria per tutto Arabi odori,
 Ed in oblio profondo
 Tragga l'egre sue cure, ameno il Mondo.

NOn le viscere esauste
 Fenda raſtro alla terra empio, e se-
 vero;

Posi il Bue faticato, ed il Pastore
 Sotto l'ombra frondosa
 Tragga felici, e fortunate l'hore.
 Nel suo stelo la Rosa
 Tinga d'ostro più vivo il volto albero;
 E del Caucaſo jero

Men rigide, ed infauſte
Sian le trame canute, e in dolce fuoco
Stillm' arſe d'amore à poco, à poco;
Tocchi nei marmi il N. lo, i fauſti ſegni;
Fugga l tempo del ferro, e più non regni,
Torni l'ei à de l'oro,
E canti in Vatican, l' Aonio Choro.

V *la più, che mai ſeconda*
Di ſoave licor, le dolce Vite
Con ſen gravido poggia à l' Olmo amico.
Corran di puro latte
I fiumi, e torni il Mondo à l' uſo amico.
Trà l' alte ſiepi, intatte
Vegganſi biondeggiar meſſi gradite;
Verſi gioje infinite.
L' alto Ocean da l' onda;
E non tema naufragio il debil Pino
Ne l' ondoſo di lui dubbio cammino:
Raggiri il Fato, à regie glorie intento
Amica la ſua roia; Onde com' emio,
Troia l' egro mortale
Refrigerio à le pene, e poſa al male.

CEssi Marie di stragi,
 E di pianti inondar la terra e sangue;
 Nè con infasto annuntio, orrida tromba.
 Chiami 'l forte Guerriero
 Pria ch' alla pugna, à l'insensata tomba.
 Non si scorga il sentiero
 Biancheggiar d'ossa, ed avvampar di
 sangue,

Ond'è che'l Mondo langue,
 E in sì influssi malvagi
 Dal'adirato Giove ad hor, ad hora
 Temel'acerbo colpo, e l'ulim' hora;
 Ma d'ogni intorno le diserte rive
 Veggansi partorir placide OLIVE,
 E da Cillenio in Terra
 La discordia sconfitta, e posta à terra.

CAngi l'empio Saturno
 Nella sfera immortale ordine, e moto;
 Nè sia più la sanguigna, e ria Cometa
 Segno d'orrida morte,
 Ma d'una vita fortunata, e lieta;
 Non con rigida sorte
 Aropo alirui rec da il fil, mà Closò
 Sal da v'gore ignoto

*Sforzata, hor diurno
 Naffi al globo lo stame, e'n tutto scarco
 Posi morte il cirasso, e rompa l'acro;
 Chiuda à mal grado suo con saggia mano
 Pallade l'empie porie omai di Giano,
 E contraria dall'uso
 Cangi in Rocca la Spada, e l'Asta in Fuso.*

M Entr' hor sul Tebro amica
 La COLOMBA di Dio po-
 sando il volo,

Stato eterno di pace à noi perdice;

E l'OLIVA del vostro

Discopre ben, che renderà felice

L'asfluto secol nostro.

Già già da lei fugato, e vinto il duola

Si scorge, e l'amico Polo

Contra stagion nemmi a

Con vai di lieta speme à noi s'aggira,

E con forza non vista à sè ne ira:

Freme d'odi l'Inferno, hora che vede

Stabilir à suoi danni omai la fede;

E Pluto al pian destrutto,

*Colmo di PACE, e d'INNOCEN-
 ZA il tutto.*

NE più ne l'Oriente
 Vedrà da fiera man, con empì voiti
 Offerir si incensi, ò consacrarsi Altari.
 Già già la Tracia Luna,
 Par che devota à riverire impari
 Con più lieta fortuna
 I cori ad INNOCENTIO, è al
 Ciel devoti;

Da' i liti più remoti
 De l'oscuro Occidente
 Ecco il Popol, che fido, il piè veloce
 Scioglie, e bacciar del sacro piè la Croce.
 Sortel' Indo al gran nome, e l' INNOCEN-
 ZENZA

Del suo candido Angello, in pia cle-
 menza
 Così stretto l'allaccia,
 Che già gl'Idoli abborre, e Christo ab-
 braccia.

O Fortunata à gara
 La nostra età, che può goder vidento
 (Hor che'l grande INNOCEN-
 TIO al tutto impera)
 Nel Mondo il Paradiso;

Ecco come per lui d' l' aurea sfera
 Già d' scender m' auviso
 La giusta Diva, che con pura mente
 Rasse il mondo nascente ;
 O come in guisa chiara
 Via più' l' morto saver per lui risplende ;
 Et ei non questo se medesimo accende,
 Mentre sempre nei giusti Imperi sui
 Pria dà legge à sè stesso, e poscia al rui ;
 Ond' è ch' in lui, vivace
 Pietà vive, arde fede, e splende PACE.

F Olle Canzon, che sperì
 Immortalar la lode ?
 Non sai che debil fiamma in van presu-
 me
 Illustrar con suiraggi il Sol di lume ?
 Tacì; e del gran Pastore i sacri piedi
 Devota adora, e riverente chiedi
 Che'l tuo povero stato
 Sia nel comun contento omai beato.

Insignia

*Insignia Sanctissimi Do-
mini Nostri*

INNOCENTII
X.

Ubique Terrarum Orbi Pa-
cis, sibi Nominis Faustis-
sima esse Signa.

EPIGRAMMA.

Orbis in assiduâ grunnarum
mole lababat,
Mersus, & armorum fluctibus
ille foret.

Ni superum moderator, Amor,
moderator & Orbis,
Signa salutiferæ Pacis amica
daret.

Quid

Quid celebra'is adhuc veterem
monumenta Columban?
Nuncia PAMPHILII stigmata
Amoris eant.

Nam si prima prius, mediatrix
exitit undis,
Fautrix hæc veniæ nostra Co-
lumba fuit.

Illa velut fugiens, Arcam cum
fronde revisit,
Hæc Vaticanâ in sede reman-
sit Avis.

Ergò quis è Coelo jam non da-
ta symbola nescit?
INNOCUOS partus, una Co-
lumba parit.

Paulus Rallus Hortinus.

Tan-

TRIUMPHANS. 233

Tandem, impudentissimus quidam adulator, scriptum quoddam, vel ut ipse dicit, Anagramma seu Elogium, per Melchiorum Inchothorum Jesuitam, Papæ oblatum, divulgari curavit, à cujus equidem lectione, quælibet mens pia abhorrebit, cum meras in Deum, ejusque Filium, blasphemias contineat; hominem peccatorem, cum æterno illo Numine, non saltem comparando, sed longè etiam præferendo. Interim, ut omnibus constet, quid illi Epularum sectatores, Gnathones, & importunæ muscæ scribere, & proferre audeant, idem hic subjungo.

Anagram-

*Anagramma, seu Elogium Di-
gnissimi Nominis*

CARDINALIS
PAMPHILII,

Florentiam, & Neapolim,
Kalendis Augusti trans-
missum, ac Romæ di-
vulgatum & ob-
latum

Illustrissimo Domino

MARCHIONI CASSANO
JUSTINIANO,

Per Patrem, Melchiorem Inco-
phorum Jesuitam, & Me-
cœnatem Optimum.

*Eminentissime & Reverendissi-
me Domine,*

CARDINALIS P A M P H I L I.

I. **P**hilus Dei, (superla-
tivus Amor Patris,
quia φιλαται, ideo Philus di-
ctus,) ex eterna ejus charita-
te, quâ se Deo Patri obtulit,
in amantissimum Intercesso-
rem, ac Mediatorem Dei, &
hominum, ab instanti Con-
ceptionis in utero B. Virgi-
nis, factus fuit Sacerdos in æ-
ternum, secundum ordinem
Melchisedech, ac Primus
Ponti-

Pontifex Optimus Maximus.

2. Sed Philius, fuit Philius, non fuit Pamphilius.

3. Fuit intercessor Dei, & Hominum.

4. Non fuit Universalis mediator Angelorum, & Hominum, seu Pamphilius.

5. Si ex nominis analogico, æternoque anagrammate præfagire licet mysterium aliquod in tempore: Tu ab æterno prædestinatus es, esse Pamphilius in terris, ac dici Pamphilius, æmulus Filii Dei in cælis.

6. Pam-

6. Pamphilius ergo eris.
 Universalis nimirum Re-
 conciliator Angelorum, &
 Hominum in terris hostili-
 ter pugnantium, Regum, ac
 populorum.

7. Quod præstabis, non
 nisi electus in Pontificem
 Optimum Maximum.

8. In cujus faustissimum
 augurium, Euangelus ego,
 foelixque nuncius, ter san-
 ctos Pedes, Eminentia Ve-
 stræ, ex nunc deosculor, Ka-
 lendis Augusti, 1644.

9. Quod etiam Græcè
 scripsi, decem ab hinc annis
 in græ-

in græcâ nostrâ Academiâ
 Basilianâ, in Columbæ Ve-
 stræ stemmate *τὴ τῆς εἰρῆνης σύμβολον*
 Rex Pacificus eris, & Cle-
 mentissimus.

*Orator ter genuflexus Italo-
 græcus, Ego,*

Jo. Baptista Catumlyritus.

QUOD, quamvis ante novi Papæ ele-
 ctionem scriptum esse videatur, non
 tamen erat publicatum, antequam electio
 esset peracta.

Novus autem Pontifex, adhuc in pro-
 prio palatio hærebat, donec omnia, quæ
 futuram Coronationem spectabant, feli-
 cius præpararentur. Interea tamen, quoti-
 diè maximum, inter Cardinales, Princi-
 pes, Legatos, Patriarchas, Archiepisco-
 pos, Episcopos, Conservatores, Officiales,
 Abbates, Archidiaconos, Priores &c. erat
 certamen, cuiam illorum novæ illius San-
 ctitatis

Citatis pedes osculari, eamque primò adorare concederetur, felix ille, cui *Camillus Pamphilius* favebat : Illa fori Romani pars, ubi ejus Palatium est, ita curribus, equis, & hominibus erat oppleta, ut nemini vel minimus fermè transeundi locus, esset relictus; Forum *Pasquini*, ubi altera Palatii facies, diversæ sortis hominibus, à prima diei luce ad ipsam terè noctem, erat tectum, & vestitum.

Post biduum, omnes milites, tam equites quam pedites, hæcenus, Sede Vacante, pro securitate Urbis conducti, stipendius exsolutis dimissi, atque exautorati erant, exceptis illis, qui ordinariè quotidianas excubias in palatio Vaticano agunt.

Interea, etiam varia officia, tam Ecclesiastica, quàm Politica, inter Prælatos, aliosque erant distributa, omniaque ea mutata, quæ tempore *URBANI VIII.* florebant. *Alderanus Cybus*, *Caroli Cybi* Malaspinae, Principis Massensis filius, Magister Aulæ Papalis constitutus, *Camillus Pamphilius*, Papæ Nepos, Apostolicæ militiæ Generalis Præpositus, factus erat. Cui, eodem quoque die, sequens hoc, novi honoris monumentum, publicè erectum fuit.

PER LA
dichiaratione fatta dà N.S.
INNOCENTIO
X.

Di Generale di S. Chiefa

L'Illmo & Excell.^{mo}

Prencipe

D. CAMILLO
PANFILI

Di Sua Santità, dignissimo
Nipote.

*Canzone di Gio. Battista
Passari.*

Illustrissimo, et Eccellentissimo
Prencipe.

DEdico à Vostra Eccellenza non questa Canzone, che è povera d'Arte; ma il desiderio, che è ricco d'affetto. Jo non hò già creduto in pochi versi restringere i meriti numerosi di Vostra Eccellenza; mà solo con questi mantenere in lei viva la memoria della mia servitù. Tengo per infallibile, che se non sono per esser grati all' Eccellenza Vostra, almeno non discari, perche

L se

se non sono di quel valore,
che merita un tanto Sogget-
to; sono parto d'uno, che
se non hà facoltà di honora-
re, hà volontà di servire.
Vostra Eccellenza è Gene-
roso per la nascita, e ri-
guardevole per le Virtù,
che in lei risplendono; mi
nascondo sotto l'ali della sua
Fama, e spero portato dall'
aura di quella, giungere
francamente al Sole della
Gloria. Si compiacci U. E.
d'honorarmi de' suoi coman-
di, e mi ricordo obligatissi-
mo alla sua benevolenza,
che

TRIUMPHANS. 243

che non sà produrre , che
gratie, e favori, e di cuore
me le confacro.

Di U. E.

*Humilissimo, & Obligatissi-
mo Servitore*

Gio. Battista Passari.

L 2

Musa

Musa deponi homai l'humil
 Sampogna,
 Soura di cui cantasti,
 D'adorata beltà caduchi honori.
 Non più d'hedera vil hor ti bisogna
 Cinger' il crin come di già t'ornasti,
 Må sol di ricchi, e gloriosi allori.
 Carmi viè più sonori,
 Tempra sù la tua Cetra,
 E colà in Pindo impetra
 Emulo de le Trombe un suono in-
 tanto,
 Che, à l'immortalità consacri il
 canto.

Generoso CAMILLO, honor'
 e pregio
 D'Italia, anzi di Roma,
 De le glorie maggiori adorno, e
 degno:
 Ben dimostra il tuo volto animo
 Regio, E di

*E di già sotto giovinetta chioma
Scopri senno canuto , annoso in-
gegno.*

*Sarai maggior del Regno ,
Ancorche il Mondo intero
Soggettasse al tuo Impero ;
Ch' à dominar' i cori è sol bastante
L'amoroso tuo sguardo , il tuo sem-
biante.*

*Già Pallade vittrice , e gloriosa
Lapacifica O L I V A
Tributaria al tuo sangue don ti
diede ,*

*E già la Dea più bella , & amorosa
Del Tebro glorioso in sù la riva
De la COLOMBA sua ti fece herede ;
Ben chiaro in te si vede
Che l'una , e l'altra Dea
Bellona , e Citerea
Ti nudrir da le fasce, una il valore
Ti diè de la Virtù, l'altra amore.*

*Fur di tua fanciullezza opre, e
fatiche*

*Soura vergate carte
Di bello studio arricchir sol la mente;
E divenute à te le scienze amiche
T'opraſti ſar nel bellicoſo Marte
La mano à l' intelletto obediſſente,
E di ſpirito ardente
Deſtriero il più feroce
Con gl' atti, e con la voce
Rendeſti humil, che ben pareva, che
nato
Foſſe à tuoi cenni, e non di ſdegno
armato.*

*Tal' hor ſoura la Cetra i dolci ac-
Ale Muſe gradito (centi
Spiegaſti emulator de le Sirene,
Tal' hor con dotti, e muſici iſtru-
menti*

*Fù da te l'otio vil vinto, e ſchernito
Temprando l'armonia di dolci ave-
ne, Tù*

Tù di mute Camene
Con industrie pennello
Saggio lavoro, e bello
Per ischerzo trattasti, e non sò come
Far potesti scherzando eterno il no-
me.

Hor à gloria maggior' amica stella
A tue bell'opre arride,
E Corona di gemme hor ti destina,
Armato de la fè più vera, e bella
De la Sposa di Christo invitto Al-
cide,

Fai ch'ogn' Insegna il tuo gran no-
me inchina,

Non già sangue, e ruvina
Di nemica vendetta

Da tua pietate aspetta,
Ma sol desia, ch'il tuo valor Romano
Il sacrilego uccida, e l'Ottomano.

Già veggio al gran valor de cen-
ni tuoi

*Cader gl' Altari, e i Templi,
Dove la turba vil cieca Idolatra,
Già parmi la tua man (fior degli He-
roi)*

*I giusti sollevare, opprimer gl' empi,
E restar l' Heresia squallida, & atra;
Già già il Mastin, che latra
A l' Ottomana Luna
Non haura forza alcuna
D' impedir' il desio, non che il camino
D' adorar' il Sepolcro ac pelegrino.*

*Canzon dove n' andrai per in al-
zarti?*

*Forse nel Vaticano al grand' Heroe?
Ah non esser per Dio contanto au-
dace:*

*Mà se forse ti piace
Deposto ogn' altro orgoglio
Baciar di Pietro il soglio,
Bacialo pur, e lui, che il mondo adora
Prega orgogliosa, e con silentio ho-
nora.*

Nec

TRIUMPHANS. 249

Nec minori gaudebat fortunâ, *Andreas Justinianus*, Marchio, Molis Adriani Imperatoris, & S. Angeli Arcis, supremus Custos constitutus; & alii plurimi, Familiæ Pamphilianæ addicti, aliis, sed supremis ornabantur officiis.

C A P XII.

D E

Ritibus quibusdam, ante ipsam Coronationem usitatis.

Instabat jam dies Coronationis, cum ea, quæ tam solemnem actum concernere videbantur, summâ diligentia essent parata, ipseque electus Papa, in proprio palatio 19. dierum spatio, detentus, variisque negotiis occupatus fuisset. Ortus erat 4. Octob. dies, Anni 1644. in quem diem etiam festum *S. Francisci*, incidebat, quo Papa missam solemnem non sine infinitis cerimoniis pro sua coronatione in Templo Vaticano, omnibus rebus preciosis ad summum usque fastum ornato, celebraret, quem coronationis actum, eâ, quâ fieri poterit brevitate, hic subijciam.

Hora dicti diei decima quarta, Novus Papa, proprium palatium ubi toto hoc

temporis tractu, hæsit, tandem reliquit, seque in Basilicam Vaticanam, recepit, cujus latus dextrum, ipsius nuper constitutus Cubicularius, sinistrum, Pocillator clauderat, quos tamen præibant ipsius Satellites, corporisque Custodes, hos sequebantur ordine: Legatus Imperatoris, Princeps Savellius; Camillus Pamphilius, Ecclesiæ Romanæ Gubernator; suis uterque, stipatus famulis. Illos comitatus fuit Legatus Bononiensis, ab utroque verò, Cubicularii Apostolici, & Pincernæ latere, diversi militum Tribuni & Officiales, cum adjunctis sibi Helvetis constituti erant: Inde Abbates Forenses, Episcopi, Archiepiscopi, Abbates Urbis, Episcopi Assistentes, Patriarchæ, Diaconi, Presbyteri, suo procedebant ordine; omnes Cardinales habitu punicei coloris induti, sequebantur: Qui cum ad Sacellum *Xristi* IV. pervenissent, mutato habitu, tunicas coccineas induiebant. Interea Papa cum prædictis Pocillatore, Cubiculario, & Legatis, in ejusdem Ecclesiæ Sacrarium se contulit. Illud vulgò hodiè *Cameram Paramenti*, seu, *Papagalli*, appellant. Ibi, à Diaconis Cardinalibus, Subdiaconis, Acoluthis, Cerimoniarum Magistris, aliisque Officialibus consuetis, amictu albo, cingulo longo, cum

Suc-

TRIUMPHANS. 251

Succinctorio, Stola, Pluviali rubro, & mitra preciosâ, auro gemmisque corruscante, ornabatur. Qui aderant Cardinales, Prælati, & officiales, cappis laneis iisque rubris induti erant. Eo itaque habitu, cum prædictis Officialibus & asseclis, idem *Xisti IV.* Sacellum intravit, quem, cum Cardinales adventantem viderent, corporibus ad terrâ inclinatis, summâ reverentiâ salutarunt, qui, eos, sua reciproca salutatione dignari voluit; postquam verò, à suis ductoribus, prope altare fuisset collocatus, Cardinales Diaconi, *Barbarinus* & *Ginettus*, mox etiam tunicati, surrexerunt, eum in medio inter sese constituentes, quo facto, mitra illi priori, à Cardinale *Ginetto* spoliatus, aliaque coloris candidissimi Tiarâ ab altero Diacono *Barbarino*, ornatus erat.

Cardinalibus interim à *Carolo Antonio Vaccario*, Cerimoniarum Magistro, injungebatur, ut sua capita tegerent; postquam ab omnibus illis fuisset circumcinctus, & quasi in medio eorundem positus, mox Cardinales Diaconi, per Subdiaconos Acolutos, reliquosquè ad officium id destinatos, sibi nova sacrorum rituum ornamenta, ac vestimenta offerri ac suppeditari mandarunt, quæ omnia à Sacrarii Apostolici Custode gnaviter satis, & promptè, ad talem

actum, majori pompâ condecorandum parata fuerunt & super dicti sacelli altari posita, scilicet: *Amictus albus*, seu, *Anabolagium*, vel, *Superhumerales*, *Alba*, *Cingulum*, *Pluviale rubrum*, *Stola*, &c. Hæc denuò ipsi induta, & deinde pretiosissima *Mitra*, miro artificio elaborata, capiti ejus imposita fuit; quibus peractis, à Cerimoniarum Magistro *Carolo Antonio Vaccario*, voce alta & clara dictum, **EXTRA.**

Quod cum Cardinalis Diaconus primus, audiret, sumpta cruce Papali, surrexit, & cum ipso omnes Cardinales reliqui, aliique congregati, inde subsequenti ordine nova processio erat instituta.

Ante dictam Crucem, primò ibant Scutiferi Apostolici 120. quos sequebantur infiniti fermè Curiales, vestimentis optimis induti; Deinde Clerici Camerae, *extra muros*, 20. Post illos vicissim, alii curiales, in maximo numero; postea Notarii Rotæ, Magistri Supplicationum, Correctores Pænitentiariæ, Scriptores Apostolici, Cubicularii Cam. Apost. Advocati Consistoriales, Clerici Camerae, Secretarii Apost. Protonotarii, Procuratores Pænitentiariæ, Correctores Archivi, Registratores Bullarum, Referendarii Cancellariæ, Pæniten-

nitentiarum Apostolici, Acolyti, Prælati, Episcopi, Abbates, Archiepiscopi, Patriarchæ, Familiares Papæ, Minores nobiles, Acoluthus thuriferarius, Acoluthi Ceroferarii septem.; cum totidem Sacrificulis ipsius Papæ, quorum quilibet pretiosissimam Mitram, seu REGNUM, (ut vocant,) in manu gestabat. Deinde veniebat Subdiaconus Apostolicus, cum dicta Cruce, quem Cardd. Diaconi sequebantur; post illos, omnes reliqui Cardinales, cum suis Aulæ Magistris, Secretariis, Clericis, aliisque ministris sibi adjunctis; Hos, aliquot Tribuni, & tres urbis Romæ Conservatores, veteri Romanorum more togis prætextis, iisque nigris, induti, comitaterant. Prohibant porro Nobiles, Barones, Comites, Principes, omnium Principum & Regum Legati, magna Aulicorum caterva stipati; Novus verò Papa in sellam quandam gestatoriam, à duobus Cardinalibus Diaconis Basilicæ S. Petri proprioque Camerario adjutus, se reposuit, iidem quoque ratione officii hinc & inde fimbriam Pluvialis, ne terram tangeret, elevabant, nudisque capitibus comitabantur. Tandem & illi signum dabant, ut Lecticarii, sellam elevarent, & iusto atque decenti ordine reliquos sequerentur. Claudebant processionem hanc,

Helvetii, portarum Palatii Pontificii, custodes, & quotidianas excubias agentes.

Dicto igitur ordine, è Sacello Xisti IV. per omnes gradus, Conclavia, & Porticus Palatii Vaticani, fuit ductus, Sella verò ejus, Cælo quopiam, seu Umbella, (hodiè *Baldachinum* vocant,) obtecta, illud octo hastilibus sustentatum, & à totidem Nobilibus & SS. Petri & Pauli Equitibus auratis, portatum fuit.

Cum ad porticum Basilicæ S. Petri venisset, juxta *Portam Sanctam*, (quæ ideo *Sancta* dicitur, quod per eam solam quolibet Anno jubileo, ad remissionem peccatorum, & indulgentias plenarias consequendas, introitus pateat.) prope majorem Basilicæ januam, folium quoddam magnificè ornatum, erectum cernebatur, appositæque sedilia pro Cardinalibus, qui una cum Papa ibi aliquantisper requiescerent; Quo in loco etiam Princeps Cardinalis Mediceus, Primus Diaconus, cum Legato Christianiss. Galliæ Regis adventum Papæ expectarunt. quod ob dolorem pedum, dictæ processioni, interesse non potuerant. Dum autem Papa advenisset, & dicto folio prope portam sanctam, collocato, se imposuisset, Capitulares & totus Clerus illius Basilicæ, qui postquam claves
istius

istius Ecclesiæ ipsi obtulissent, ad oscula pedum ejus admittebantur, quo, summa devotione ab ipsis, peracto, tandem è solio descendebat, & Basilicam S. Petri per portam majorem summa majestate, tot ministris & Principibus stipatus, intrabat, quod cum astans populus, qui extra porticum, in porticu, & in ipsa Basilica ferè innumerabilis erat, vidisset, certatim clamabat, imò voce certabat: *Vivat, Innocentius Decimus: Vivat, summus Pontifex; Vivat, unicus Christi Vicarius.*

Postquam tandem ad altare quoddam, ubi Sacramentum erat expositum, venisset, ibique flexis genibus, super strato quopiam vel aulæo (*Faldistorium* dicunt,) cui duo pulvini impositi, suo modo & formula orasset, tandem in Sacellum *Clementinum*, seu, *Gregorii Magni*, se contulit, ubi vicissim Thronus quidam Pontificius, cum umbella, gemmis & lapidibus pretiosis ornatissima, erat erectus, cui, à manu dextra, Regis Galliæ Legatus, & *Camillus Pamphilius*, à sinistra verò, tres urbis Romæ *Conservatores*, nudis capitibus, astabant. Cum ipse in eundem Thronum ascendisset, ab omnibus Cardinalibus & Prælatibus obedientia ipsi erat oblata, in cujus signum, Cardinales, ejus *manus*, Prælati autem & Episcopi

Episcopi illius *genua*, devotissimo cultu & ritu osculabantur. Deinde, primùm crucem papalem ante se collocari jussit, omni populo præsenti, postquam deposita mitra, surrexisset, plus quam mille signis Crucis factis, benedictionem & plenariam Indulgentiam dedit & concessit, additis verbis: *Sit nomen Domini benedictum*, &c. Populus gaudio exultans, cum tantam benedictionem solvere non esset sufficiens, veteri tamen formula, *Vivat Innocentius Decimus*, per horæ fermè quadrantem, indefinenter utebatur.

His Cerimoniis finitis, Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Prælati, aliique, *Anaboladium*, seu, amictum album lineum induiebant. Consedit hinc aliquantulum Electus, mitra, sua coopertus: paulo post tamen, ad altare conversus, surrexit, & submissa voce, *Pater noster*, &c. Mox altiori voce incepit, *Deus in adjutorium meum intende*, &c. Hactenus erectus stabat, donec Cantores & Musici Psalmum, *Legem pone*, &c. auspicati essent. Inde sedit cum mitra, astitit autem ipsi à Manu dextra, *Princeps Cardinalis Tuschus*, à sinistra, *Franciscus Barbarinus*; donec inchoaret psalmum: *Quam dilecta*;
Interim

Interim Subdiaconus Apostolicus *Anthonius Barbarinus*, Missæ Epistolam lecturus, sacris suis vestimentis tali actui convenientibus indutus, Sacrarii Apostolici sacrorum Custode, ex altari ipsi subministrante, binas crepidas, *Sandalia* aliàs appellant, crucis signis insignitas, & superbissimè ornatas, insequentibus Acoluthis, Electo obtulit; & junctim, cum Cameræ Apostolicæ Cubiculario, sanctissimo ritu, pedibus ejus imposuit. Acoluthis circum circa fimbrias Pluvialis, supra capita eorundem elevantibus.

Cardinalis *Mediceus* Diaconus, Euangelium lecturus, cum Card. *Francisco Barbarino*, secundo Basilicæ S. Petri Diacono, suas vestes sacras, quæ illis ad futuræ missæ celebrationem inservirent, induebat, quorum prior, amictum candidum, Cingulum, Stolam, *Dalmaticam*, seu tunicam manicatam & candidam, Manipulum verò, seu Fanum, neuter eorum antequam ad altare pervenissent, assumpsit; posterior, Amictum seu superhumerales tantum, & *Dalmaticam*. Ita ornati, ad novum Pontificem, se, lento gradu conferebant, cui debitam reverentiam multis ritibus obtulerunt. Nuper Electus, cum mitra surrexit, quàm tamen mox deposuit, & astantibus duobus

bus Ceroferariis, *Dominus vobiscum*, & Orationem pro Tertia, libram, Cardinale Lantio, tenente, dixit.

Cum liber remotus fuisset, ac Ceroferarii discessissent, ordinarii Musici, *Benedicamus Domino*, &c. absolvisent; Pontifex manus suas lavit, Episcopo Cardinale Lantio adjuvante, aquam, mappam, aliaque necessaria subministrantibus, 1. Urbis Romæ Conservatore. 2. Camillo Pamphilio, Ecclesiæ Romanæ Generali. 3. Legato Regis Galliæ. 4. Legato Imperatoris, Principe Savellio. Quamvis & his alii ministrantes, veluti Dux Contius, sacrorum Hospitiorum Præfectus summus; Marefcallus Ecclesiæ, cum suis famulis, additi fuerint. Magister tamen Cerimoniarum semper in quocunque actu præibat.

Rediit postea Cardinalis Episcopus ad suum locum; Papa verò deposuit mitram, Pluviale & Orarium; aliaque nova indumenta, quæ ipsi ad missam feliciter celebrandam inservirent, eidem, Card. *Antonius Barbarinus*, cum duobus Diaconis assistentibus, induerunt, quæ omnia per Acoluthos, ex altari ipsis erant apportata & porrecta; primò offerebant Cingulum cum Succinctorio, Crucem Pastoralem, Pasto-
rale,

TRIUMPHANS. 259

rale, Amictum candidissimum, seu, super-
 humerale, Mappulam seu Manipulum; por-
 rò Stolum, Tunicellam, Colobium seu Dal-
 maticam, Chirothecas, Planetam, Offer-
 torium, seu syndonem sericeum, Mitram,
 aureis filis & opere Phrygio, gemmis lapi-
 dibusquè pretiosis, mirè fulgentem.

Cum ita hisce ornatus esset, Princeps
 Cardinalis *Tusciæ*, primus Diac. assumpto
 sceptro quodam, viam ad futurum è Sacel-
 lo illo Clementino exitum, & in ipsam vi-
 cissim Basilicā introitū, præparavit. Omnes
 igitur supradictō Ordine præcesserant, hoc
 excepto, quod illi Sacrificuli REGNA
 ista septem, seu Mitras portantes, habi-
 tum mutaverint, & amiculis linteis indu-
 ti fuerint, ante crucem etiam Papalem A-
 colytus erat, cum toga candida, Thuribu-
 lum & aliud quoddam vasculum, cui thus
 inerat, seu incensum, quod *Navicellam* ap-
 pellant, in manibus gerens, Thuribulo quo-
 que Papa ipse, cum solita benedictione &
 signis Crucis, Thus imposuit: Thuris au-
 tem vasculum à Card. *Lantio* eidem exhi-
 bitum erat, qui etiam *Annulo Pastoralis*
 ut fortè felicius Missæ officium peragere-
 tur, digitum ejus ornavit, hac addita pre-
 catiuncula:

Crea-

Creator & Conservator humani generis, Dator gratiæ Spiritualis, largitor æternæ salutis: Tu Domine, emitte tuam benedictionem super hunc annulum, ut quicumque hoc sacrosancto fidei signo, insignitus incesserit, in virtute celestis defensionis, ad æternam sibi proficiat salutem. Per Christum & Dominum & Nostrum, Amen.

Antequam tamen eundem digito ejus imponeret, parumper novus Pontifex, sedens, requievit, cum surrexisset, illum digito ejus annulari, dextræ manus, indidit, sequentia simul proferens.

Accipe Annulum, fidei scilicet signaculum, quatenus Sponsam, Dei sanctam, videlicet Ecclesiam, intemeratâ fide ornatus, illibatè custodias.

Septem porro Candelabra ex puro argento, deaurata, & à totidem Acolytis portata, Cruce Papali in medio ipsorum constituta, sequebantur, quamvis & super ipso altari septem alia, eodem modo facta, essent posita, cum candelis Cereis maximis, & deauratis, quæ junctim cum reliquis septem per totam missam incensæ erant.

Huic processioni, se, quoque adjunxit

Duno-

TRIUMPHANS. 261

Dunozettus, *Rota Sanctæ* Decanus, cui servitium Mitæ fuit commendatum, qui inter Auditores Cameræ & Dapiferum constituebatur, quos tandem Protonotarii septem, cum infinito Prælatorum numero sequebantur.

C A P. XIII.

D E

Ipso Coronationis actu, &
Cerimoniis illis additis.

Imminebat tandem, Coronationis actus, qui totus perpetuis Cerimoniis & ritibus peragebatur, nam, cum omnes suprascripto ordine, ita præirent, ut novum Papam ad Altare Apostolorum, ubi ipsa Coronatio demum finem sortiretur, ducerent, primò pro more solito, Sacellum *D. Gregorii*, prætergredi oportebat, quò cum Papa veniret, ipsum præibat Ceremoniarum Magister, *Dominicus Bellius*, qui arundines, seu, cannas duas gestavit, quarum alteri sursum, apposita fuit candela ardens, quam alteri cannæ, cui superpositæ stuppæ fuerunt, adhibuit, incendiique dicens: **PATER SANCTE, SIC TRANSIT GLORIA MUNDI.** Quod & ipsum, aliquo

aliquo tamen spatio temporis interjecto, tertio iteravit: Quo, procul dubio, vitam humanam, utpote ridiculam rem, tantosque honores solum vanos & fragiles, subfannare voluit; Eidem tamen à Papa vel ab alio, nihil respondebatur. Cum autem Papa non procul distaret ab Altari Apostolorum DD. *Petri & Pauli*, tres ultimi Cardinales Presbyteri, *Cueva, Giorius, & Ligus*, eidem obviam venerunt, tanquam ipsum nomine Apostolorum, exciperent, & ad altare ducerent, ab ipso quoque mox, ad *Osculum Vultus & Pectoris* admissi erant. Ille statim genua sua super pulvinari in pavimento posito flectebat, & aperto capite, orationes quasdam tacite recitabat, postea surrexit, ut confessionem pro futura Missa celebranda, diceret; Interea dextrum ejus latus, Card. Lantius cum templi Vaticanani Episcopo, claudebat, sinistrum verò Card. *Antonius Barbarinus* Euang. Diaconus, à tergo stabant Cardd. Diaconi *Franciscus Barbarinus & Ginettus*. Interea ipsi Musici introitum ad Missam suaviter cantabant.

Finita confessione & Mitra ipsi vicissim imposita, se, in Sedem eminentem magnifice præparatam, propè altare ad sedendum remisit. Ita in instanti, tres primi

Cardi-

TRIUMPHANS. 263

Cardinales Episcopi, *Lanius, Roma, Cueva*, accesserant, & nudis capitibus, ante Thronum ipsius se stiterant. Mox *Cueva* in medio reliquorum duorum constitutus, sequentem orationem, primus protulit:

O R A T I O.

Deus, qui adeste non dedignaris, ubique devotâ mente invocaris: adesto quæsumus invocationibus nostris, & huic famulo tuo, INNOCENTIO X. quem ad culmen Apostolicum, judicium tuæ plebis elegisti: ubertatem supernæ benedictionis infunde, ut sentiat se tuo munere, ad hunc apicem pervenisse, per Dominum nostrum, ✠ Iesum ✠ Christum ✠ Amen.

Ipso tacente, immediatè Card: *Roma* secundus Episcopus, rursus medium occupavit locum, & secundam orationem, clara fatis voce, super eodem recitavit, verbis sequentibus:

O R A T I O.

Supplicationibus nostris, omnipotens Deus, effectum consueta pietatis impende: & gratiâ S. Sancti famulum tuum, INNOCENTIUM DECIMUM, perfundè: ut qui in capite Ecclesiarum nostræ

*nostra servituti ministerio constituitur: tua
virtutis soliditate roboretur. Per Domi-
num nostrum, †. Iesū †. Christū †. Amen.*

Tandem Episcoporum Cardinalium Se-
nior, Lanius, in eundem vicissim se con-
tulit locum, reliquis duobus latus ejus u-
trumque claudentibus, aliam, eamque ul-
timam superaddidit precationem, for-
ma tali, & conceptione verborum.

O R A T I O.

*Deus, qui Apostolum tuum Petrum,
inter reliquos Apostolos, primatum tenere
voluisti: Eique universa Christianitatis
molem, super humeros imposuisti, respice
quæ sumus propitius, hunc famulum tuum,
INNOCENTIUM DECIMUM,
Quem de humili cathedrâ violenter subli-
matum, in thronum ejusdem Apostolorum
Principis sublimamus: ut sicut profectibus
tantæ dignitatis augeatur, ita virtutum me-
ritis cumuletur: quatenus Ecclesiasticæ u-
niversitatis onus, te adjuvante dignè ferat.
Et a te, qui es beatitudo tuorum, vicem me-
ritam recipiat: per Dominum nostrum †
Iesum † Christum † Amen.*

Prin-

TRIUMPHANS. 265

Princeps Cardinalis *Tusciae* Primus Diaconus *Francisco Barbarino* ipsi opem ferente, Pallium illi imposuit, his additis verbis: ACCIPE PALLIUM SANCTAM PLENITUDINEM PONTIFICALIS OFFICII, AD HONOREM OMNIPOTENTISS. DEI, ET GLORIOSISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ, ET BEATORUM APOSTOLORUM PETRI ET PAULI, ET SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE.

Cumque pallium hoc quatuor crucibus, summo artificio elaboratis, ornatum decoratumque fuerit, Cardinalis *Antonius Barbarinus* iisdem quatuor preciocissima cimelia, in quibus diversi coloris preciosi lapides radiabant, addidit: In prima cruce Sardium, Topazum & Smaragdum: In secunda, Carbunculum, Saphyrum & Jaspidem: In tertia, Ligurium, Achatem & Amethystum: In quarta Chrysolitum, Onychinum & Berillum, cernere licuit. Cruces autem illæ quatuor, ante & retro, à dextris & sinistris Pallio intextæ erant.

Papa hoc modo cinctus altare adivit, & primò illud, postea librum Euangeliorum osculatus est: Postea *Thus* è capliula quadam deprompsit, Thuribulo à Card. Dia-

M CONO

cono Euang. portato immisit, eodemque totum altare asperfit, deinde thuribulum dicto Card. vicissim reddidit.

Quo peracto, Mitra ipsi denuo à Principe Card. *Medic.* cum Card. assistente imposita erat.

Interea Thuribulum ter vicissim thure oppletum, & incensum, omniaque vestigia & altare cum indumentis eodem quasi purificata fuere. Postea autem Cardin. *Antonius* cum duobus Card. Diaconis, sanctiss. sui Patris *sinistram oris pariem*, & *pectus* osculatus est, quibus Papa signis Crucis tactis suam dedit benedictionem, ac deinde, se, in solium suum recepit, ibique parumper quievit. Cum interim Musici cum additis Instrumentis musicis suaviter modularentur, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Diaconi, Prælati, Abbates, Pœnitentarii, & Canonici, sacro amictu induti accesserant, ut rursus suum novum Numen adorarent, in quo adorationis actu, Cardinales omnes ad *Osculum Pedis, Manus, & Oris* admissi erant: Prælati, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, ipsi *pedem* unum & *genu* osculabantur: Abbates verò, Pœnitentarii & Canonici solius *Pedis Osculo* continenti esse cogebantur.

TRIUMPHANS. 267

Hâc adoratione finitâ Papa jam fatis osculatus surrexit, nudoque capite, introitum ad Missam cum adjuncto *Kyrie Eleison*, &c. recitavit. Postea *Gloria in Excelsis Deo*, cum Oratione ante Missam præmittenda quæ erat de *Die Coronationis* ipsemet jucunda fatis voce cecinit, quibus finitis sedem suam occupavit.

Princeps autem Cardinalis *Mediceus* mox surrexit, & assumpto vicissim Sceptro, *ferulam* appellant, cum Subdiaconis Apostolicis, Auditoribus Rotæ, Clericis Camerae, Advocatis Concistorialibus, Secretariis Apostolicis, Procuratoribus, Correctoribus Pænitentiarie, Notariis Camerae Apostolicæ, aliisque Officialibus, omnibusque, in duos Ordines divisus, ad confessionem B. Petri ascendit, ubi alta voce dixit: *Exaudi Deus*, reliqui omnes responderunt: *Domino nostro INNOCENTIO DECIMO, à Deo decreto summo Pontifici, & universali Papa, Vita.*

Interea post ipsum Apostolorum altare, novi quidam ritus ab Acolytis & aliis erant peracti. Mox rursus dictus Card. clare dixit: *Exaudi Christe*. Reliqui verò,

M 2

Domini-

Domino nostro INNOCENTIO DECIMO, unico Christi in Terris Vicario. Salus. Ille vicissim: Exaudi Domine. At illi: Domino nostro INNOCENTIO DECIMO, universalis Matris Ecclesiae Sponso, à Deo unicè electo, Felicias.

Aliquo temporis spatio interjecto, rursus idem Cardinalis dixit: *Salvator Mundi; cui responsum: Tu illum adjuva. Sancta Maria: Sancta Maria; Tu illum adjuva.* Alii etiam versiculi è Ceremoniali Papæ subjungebantur, qui semel solum erant repetiti.

Posthæc Epistola latina Missæ præmittenda, à subdiacono Apostolico erat lecta; Græca verò à Subdiacono Græco. Deinde Euangelium Latinum à Cardinale Antonio; Græcum vero à Diacono Græco clarâ voce etiam prælectum erat, cum aliis immunerabilibus cerimoniis interjectis.

Interim è Thuribulis suffumigationes gratissimæ ascendebant, & modo circa altare, modo inter Cardinales, modo coram aliis sparsæ, ita ut totum templum Vaticanum grato illo odore fuerit oppletum. Alia proinde omnia quæ ad Missam pertinebant,

bant, ab ipso Papa, inservientibus tamen Cardinalibus Diaconis & Subdiaconis erant peracta. Alia quæ in ejusdem Missæ celebratione addebantur, referre, necessarium non duco, cum officium Missæ *die Coronationis Papæ*, in Cerimoniali Romano satis sit discriptum, quo etiam ipsum Lectorem remitto.

Finitâ jam Missâ, cum Papa habitu illo quo eandem celebravit, in Sellam gestatoriam se reposuisset, Card. *Franciscus Barbarinus* Ecclesiæ Vaticanæ Archipresbyter, additis sibi ejusdem Ecclesiæ duobus Canonicis, eidem crumenam, auro, gemmis, lapidibus pretiosis, elaboratissimam, cui, ex Monetâ antiquâ summorum Pontificum 25. Julii erant inclusi; summâ reverentiâ & animi demissione nomine totius Capituli & Canonicorum obtulit, his verbis additis: *Sanctissime & Beatissime Pater, Capitulum & Canonici S. Petri, vestram sanctitatem devotè & sanctè colentes, solum hocce & debitum presbyterium pro Missa benè cantatâ, humillimo animo in æternæ subjectionis signum, offerunt.* Papa, eandem Crumenam accepit, & mox Cardinali *Antonio Barbarino*, pro Evangelii recitatione dedit.

Deinde maximâ pompa & solennitate, præeuntibus, supradicto ordine, omnibus Prælatiſ, Officialibus, aliisque, ad *Portam benedictionis*, fuit portatus, umbellam verò, Conservatores Romæ, cum quibusdam Tribunis terebant, præcedentibus duobus Camera Apost. Ministris, qui duo flabella, ex pennis pavonum confecta, iisque insignia Papæ impressa, portabant.

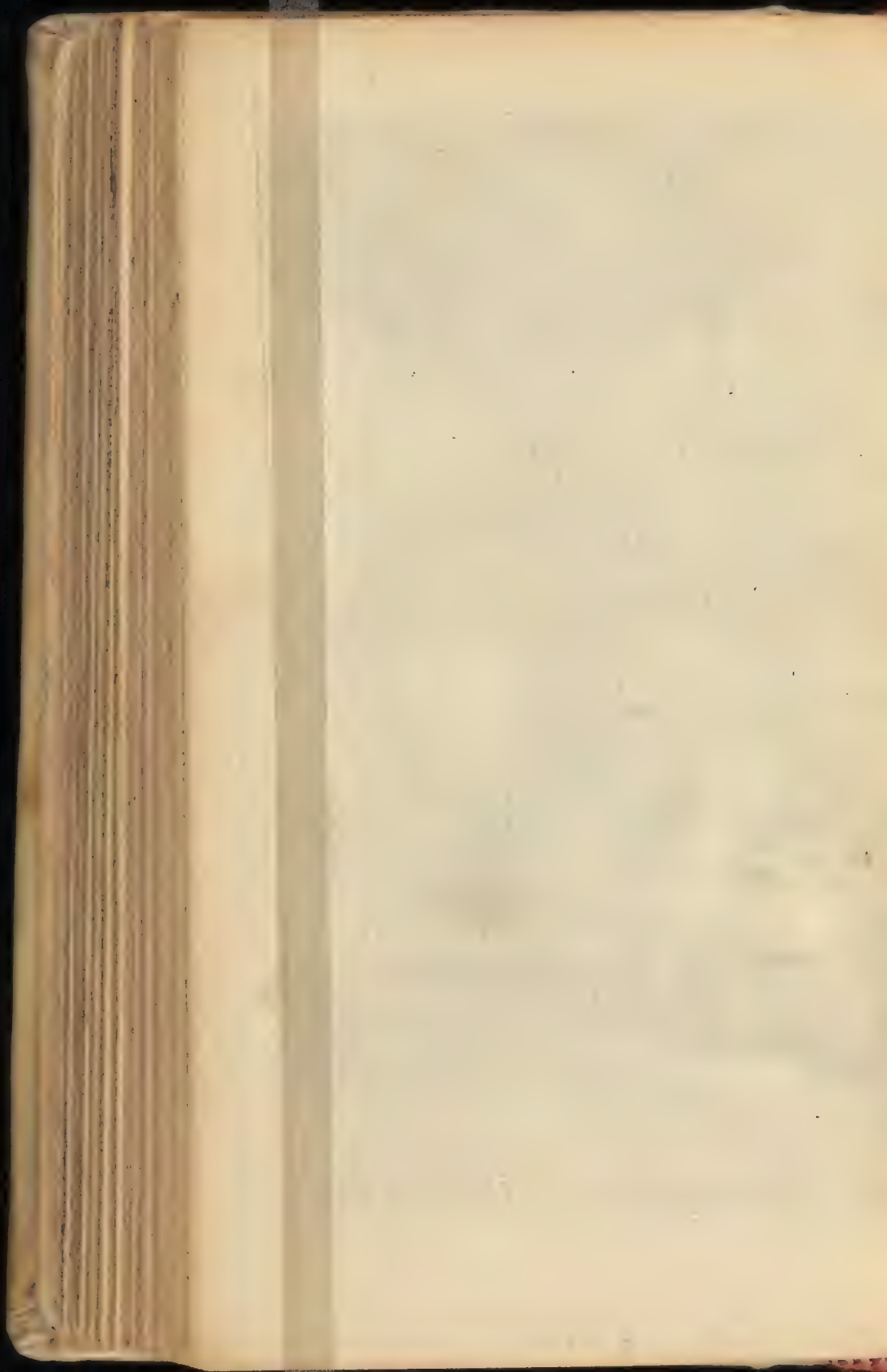
In ipsa autem porticu in proscenio quodam, apparatus erat Thronus auro & gemmis corruscans, quo cum Papa deductus esset, locum mutavit, sellam gestatoriam relinquens, & in thronum illum ibi præparatum & erectum ascendens; Cum ibi sederet, astabant ipsi ab utraque parte, Princeps Cardinalis *Tusciæ* & Card. *Barbarinus*. Interea suavissimo concentu Musici Papæ versum ex Ceremoniali Papæ: *Corona aurea super caput ejus*, cum aliis versiculis & responsoriis cecinerunt. Postea autem à Cardinale *Lantio Decano*, infraſcripta oratio super Papa recitata erat:

O R E M U S.

Omnipotens Sempiternæ Deus, Dignitas Sacerdotii & Auctor Regni: Dignitatem famulo tuo, INNOCENTIO
P O N-

Corona aurea super Caput eius
CORONATIO PONTIF: IN BASILICA SS. PETRI & PAVLI

TRIUMPHANS. 271

PONTIFICI NOSTRO, Ecclesiam tuam fructuosè regendi, ut quæ tuâ clementiâ, Pater Regum, & Rector omnium fidelium constituatur, & coronatur; Salubri tuâ dispositione cuncta bene gubernentur, per Iesum Christum Dominum nostrum, Amen.

Hâc Oratione recitata, Cardinalis Barbarinus Diaconus à sinistris, novum Papam mitra quam hætenus habuit, spoliavit, eamque se posuit; Princeps autem Cardinalis Medicus, Diaconus à dextris, Tiaram quam Regnum appellant, triplici corona ornatam ejus capiti imposuit, hisce verbis: Accipe Tiaram, tribus Coronis ornatam: & scias te esse Patrem, Principum & Regum: Rectorem Orbis: In Terrâ Vicarium Salvatoris nostri ✠ Iesu ✠ Christi ✠, cui sit honor & gloria in secula seculorum, Amen. Populo postea altissima voce ter acclamante, Kyrie Eleison.

Mox ipsi Musici & Cantores, tanquam summo gaudio & lætitia exultabundi gratissima voce canere, suisque Instrumentis, scilicet, Organis, buccinis, panduris, tibiis, fistulis, Sambucis, aliisque quam plurimis,

M 4   quibus

quibus Roma satis abundat, tantam harmoniam formare inceperant, ut omnes astantes facile in sui admirationem raperent. Cum illi post semihorulæ spatium. silerent, Papa solennem illum coronationis actum benedictione, quæ incipit *Sancti Apostoli*, ex Ceremoniali Romano altè recitata clausit, cumque ad illa verba: *Benedicto Dei patris omnipotentis*, pervenisset, surrexit, & populo fermè innumerabili astanti, & à duodecima usque ad vigesimam diei horam, actus illius exitum, & ejus benedictionem anxio & avide expectanti, tribus vicibus crucis signis sæpissimè factis, benedixit, & plenariam peccatorum Indulgentiam dedit & concessit; ut autem omnibus præsentibus de concessa indulgentia melius innotesceret, eandem Princeps Cardinalis *Mediceus*, latinè alta voce publicavit, hisce verbis: *Hodiè salus facta est mundo; Hodiè vobis omnibus fidelibus Indulgentia plenaria à Sanctissimo Domino nostro Papa, INNOCENTIO DECIMO est concessa, in nomine Dei, Patris ✠ & Filii ✠ & Spiritus Sancti, ✠. Amen.*

Cardinalis vero *Barbarinus* idem Italicè expo-

TRIUMPHANS. 273

exposuit hoc modo: *Hoggi è fatta la salute al mondo: Hoggi di à voi tutti fedeli l'indulgenza plenaria Santissimo nostro Signore Papa: INNOCENZO DECIMO è conceduta, nel nome di Dio Padre, ✠ del Figliuolo ✠ & di Spirito Santo, ✠ Amen.*

Populus verò, cui tanta Indulgentia concessa & benedictio data erat, gaudio & & summa lætitia affectus, veteri formula, **VIVAT INNOCENTIUS DECIMUS**, fermè inde finenter triumphum egit: Papa denuò eidem benedictionem largitus est, seque postea ad Sacellum *Sixti IV.* ferri curavit, ubi habitu illo, quo Missa erat celebrata exutum Cardinalis *Capponus* nomine Collegii Apostolici, fausta illa acclamatione, **AD MULTOS ANNOS**, salutavit. Deinde rursus populo præsentì benedictionem dedit seque mox in palatium Vaticanum ordinariam Pontificum post coronationis suæ actum, domicilium, Cardinalibus, Prælatibus, Canonicis, variisque Curiae Romanæ officialibus insequentibus, recepit. Quo cum pervenisset, omnia tormenta ænæa in arce S. Angeli ter erant explosa, quibus à sclopetariis circiter 300. ante S. Petri Ba-

filicam stantibus & Helvetiis prope portam & scalas Palatii Vaticani perpetuas excubias agentibus, iusto & decenti ordine toties etiam erat responsum.

Cardinales autem, Prælati, aliique postea in sua palatia redierunt remanentibus ad Cœnam in Vaticano, Card. *Lantio* Principe Card. *Mediceo* & *Camillo Pamphilio* Papæ Nepote, cum quibusdam aulæ papalis Officialibus & Ministris.

Hic erat actus coronationis ipsius Papæ, cum suis adjunctis cerimoniis, quæ quamvis maxima ex parte in ceremoniali Romano descriptæ inveniantur, quædam tamen interdum mutari solent, quapp. easdem omnes breviter hic annotare volui, etiam ex parte propterea, quod ceremoniale Romanum, ad multorum manus non perveniat.

Coronationem illam multi variique triumphi & fausti omnis signa sequebantur, in quibus adeo luxuriosi ipsi Romani erant, ut multorum Romanorum creationibus ipse audiverim, multa insolita lætitiæ signa, imo post aliorum Pontificum inaugurationes planè inusitata, hoc tempore fuisse adhibita, quapropter quædam de illis hic subjungam.

CAP.

C A P. XIV.

D E

Signis triumphalibus coronationem subsequens.

Cum jam coronationis ille actus, optatum finem sortitus esset, omnia in Urbe triumphum agere, visa sunt, omnia, lætitia oppleta, & quo major *Sede vacante*, tumultus, mœstitia, luctus; eo majus jam & suavius gaudium atque exultatio, scilicet:

Nil adeo fortuna gravis, miserabile fecit:

Ut minuant nulla gaudia parte malum.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,

Non intermissis, ut fluat imber aquis.

Omnia sepulta & mortua, jam reviviscere videbantur, plebs pileata, jam libertatem nacta, per urbem discurrebat, ubique fermè Sirenes, cantus sui suavitate vocisquè dulcedine, audientium aures animosquè, sopire, sopitosque demulcere, imò voce, cithara, tibiis, aliisque instrumentis suavioribus, tam blandè jucundèque canentes, ludentesque, ipsos quoquè astantes, veluti raptos, vi sua, motibusque

ad numerum variis, detinere, vidisses; hinc Choreæ & tripudia, alibi alia summæ lætitiæ signa, cernebantur, ut nulla domus privata esset, ubi & gaudium non adesset.

Ipsis Romanis tùm felix beatumque tempus, non amænitate florum, nec viriditate segetum lætum atque venerabile, quantum inauguratione sui **INNOCENTII**: Tempus ipsis, quo omnia quasi nasci credebantur, cum eadem nunc confirmari viderent: Ipsis tunc Calendæ Martiæ, sicut olim annorum volventium, ita jam coronati Pontificis certissimi auspices. Roma insolitæ lætitiæ supra sortem fermè, erat dedita, non enim platea est visa, imo nec minimus vicus quin maximis incensis candelis fuerit ornatus, non palatium in tota Urbe, ante cujus portam vasa lignea non erant combusta, & faculæ incensæ. Per plurima quoque palatia inveniebantur quorum omnes fenestræ maximis facibus ex cera alba ornatae & oneratae cernebantur, inter alia vero palatium *Magni Ducis Hetruriæ, Ducis Parmensis, Principis Rossani, Principis Savelli, Theatrum Marcelli inhabitantis*; Legatorum quoque Cæsaris, Regum Galliæ, & Hispaniæ; Deinde Pamphiliorum, Urfinorum, Borgefiorum, Barbarinorum, Malasspinarum,

rum, Rivaldorum, de Nigris, Razantiorum, Cornovagliorum, Maximorum, Roccorum, Veresiorum Turrensium, &c. Porro, Marchionum, Justiniani, Tassi, Olimpîi, Beraldi aliorumque quam plurimorum.

Tota quoque facies Basilicæ S. Petri, quæ ipsam Urbem spectat, cum superba sua turri, ipsum quoque Palatium Vaticanum, lucernis & candelis ferè infinitis ordine dispositis & appensis triumphum illum augere visa sunt. In arce S. Angeli & ante portam Vaticanam, Tormentorum & Sclopetorum maxima copia denuò exponerari audiebatur.

Senatus Populusque Romanus eodem die & proximè sequenti, è fontibus ad Scyllas Capitolinas positis, per ora Leonum è Porphyre elaboratorum vinum salire, & viliori plebi, ipsisque pauperibus offerri curavit. Ubi tantus hominum concursus, ut ipsis saltem Spectatoribus, locus fermè nullus, fuisset relictus. Illi autem, post mutuas proculi salutationes, generositate vini victi, suo in urbem reditu, plateas omnes civitatis *Leoninæ*, seu, *Burgi*, veluti inentia cadavera tegebant.

Turris Capitolina, cum sua Cruce sibi imposita, facularum & lucernarum raro & eleganti ordine dispositarum, ope ac ministerio,

nilterio, lucem per forum Romanum vetus, aliaque adjacentia loca, mira jucunditate sparsit. Nec defuerunt in Capitolio, qui inceptum gaudium tubarum clangore, tympanorum sonitu, lituorum stridore, & tormentorum sclopetorumque sibi invicem respondentium strepitu, augerent.

Nec suis deerant partibus fratres Franciscani, qui *Aram Cœli*, templum ita dictum, incolunt, quod in Capitolii subjectam arcem propendit, & velut paries austrum versus eandem claudit, iidem totum suum templum cum adjunctis gradibus, qui ibi centum & viginti duo, in ascensu numerantur, laternis & candelis forinsecus sumptuosè fatis ornarunt.

Quorum exemplum quoque imitati erant Jesuitæ, templum suum, & congregationem non procul à Capitolio, propè sumptuosissimum illud D. Marci palatium, habentes.

Moniales Monasterii S. *Ambrosii*, quod Novi Papæ amita *Lavonia Gualteria*, simul inhabitat, sui templi turrim, faculis & lampadibus incensis in lætitię testimonium tegebant.

Illarum vestigia, Moniales monasterii *Turris speculi*, non procul à Monasterio & templo

templo *Arae coeli*, & Capitolio, cui dicti novi Papæ foror, *Agatha Pamphilia*, erat inclusa, non sine æmulatione & maxima in pauperes legentesque liberalitate, imitabantur.

Idem à Monialibus *S. Annæ* & Patribus Minimis *Trinitatis Montium*, non sine plurimis sumptibus raroque Minimorum exemplo erat præstitum.

Forum autem Romanum, tedis, facibus, & candelis splendorem summum emittebat, imò totum ob vasorum incensorum copiam, ardere & in cineres verti visum fuit. In tecto palatii Pamphilianorum 12. tubicines, de lauro, cum aliis duodecim, in palatio Urfinorum, è regione stantibus, certabant.

Fons verò in medio fori, inter duo hæc palatia positus, omnisque generis statuis ornatus, in sua summitate insignia Papæ ferebat, è quibus circa tertiam noctis horam pulvis nitratus, miro artificio ibi reconditus, tandem incensus, ignem modò in cælum usque sparfit, modò per circumjacentium palatorium fenestras emisit, modò populum, quo forum totum erat oppletum, suis emissis radiis scintillulisque ita alusit, ut se aliquando certissimum damnum inde pati crederet. Artificium
illud

illud non solum summa raritate commendatum fuit, verum etiam astantium oculos, mira jucunditate fefellit, ut quilibet dubitaret, an idem artis ope, unquam fieret.

Non deerant *Ursini* quin hoc imitarentur; Illi quoque insignia Papæ nova arte elaborata, in suo palatio erigi currarunt, & quæ ipsa artis vis esset, novo documento satis monstrarunt.

Natio Hispanica, quæ Templum *S. Jacobi* propè *Ursinorum* palatium situm, incolit, totum illud funalibus, cereis candelis, & lucernis, foris, Tapetibus verò, variisque refulgentibus picturis, intus, ad summum usque luxum & superbiam ornavit, ibi porrò triginta Musici aderant, qui in laudem ipsius Papæ, novas quasdam cantandi formulas, excogitarent, quibus omnis generis Instrumenta musici erant addita, quæ simul sonantia, per insensibile obsequium, sensuum exercere dominum, valebant.

In proximo *Pasquini foro*, duo Malleoli, five manipuli spartei, pice & sulphure illiti, incendebantur, qui artis miracula præ se ferebant, & astantium oculos variis atque variis illusionibus fallebant, Illis addebantur duo prægrandes turbines ignei, quamplurimis pyrobolis circumcirca cin-

TRIUMPHANS. 281

eti. tantoque artificio elaborati, ut cum essent incensi, primò ipsum quasi Cœlum petere viderentur, postea tamen lento tandemque descensu, totum forum Romanum majus, igne, hinc & inde sparso, sine tamen alicujus læsione operuerunt, quæ res non solum admiratione non caruit, verum & spectantium animos mirum in modum refecit.

Inter alias admirandas & penè divinas solennitatis atque artificiosissimorum spectaculorum varietates, quibus novus ille Triumphus ornabatur, & oculi animique præsentium alebantur, non postremum meretur locum nova inventio *D. Johannis de Valasco, Comitæ de Cirvella Legati Regis Hispaniæ*, qui ante suum palatium, è regione montis *Pincii* seu, *S. Trinitatis*, in medio foro, Taurum arte factum, igne missili, fistulisque ignivomis vestitum & obductum comparere curavit, cumque pulvis nitratus intra viscera quasi absconditus, incensus esset, taurus in fugam missus per totum forum inter astantem populum huc atque illuc cursum iussit, sibi que sua fuga viam satis magnam ipse comparavit, donec tandem interiora ejus incensa essent, atque ille elevatus, & in aërem ductus, igne consumptus fuisset.

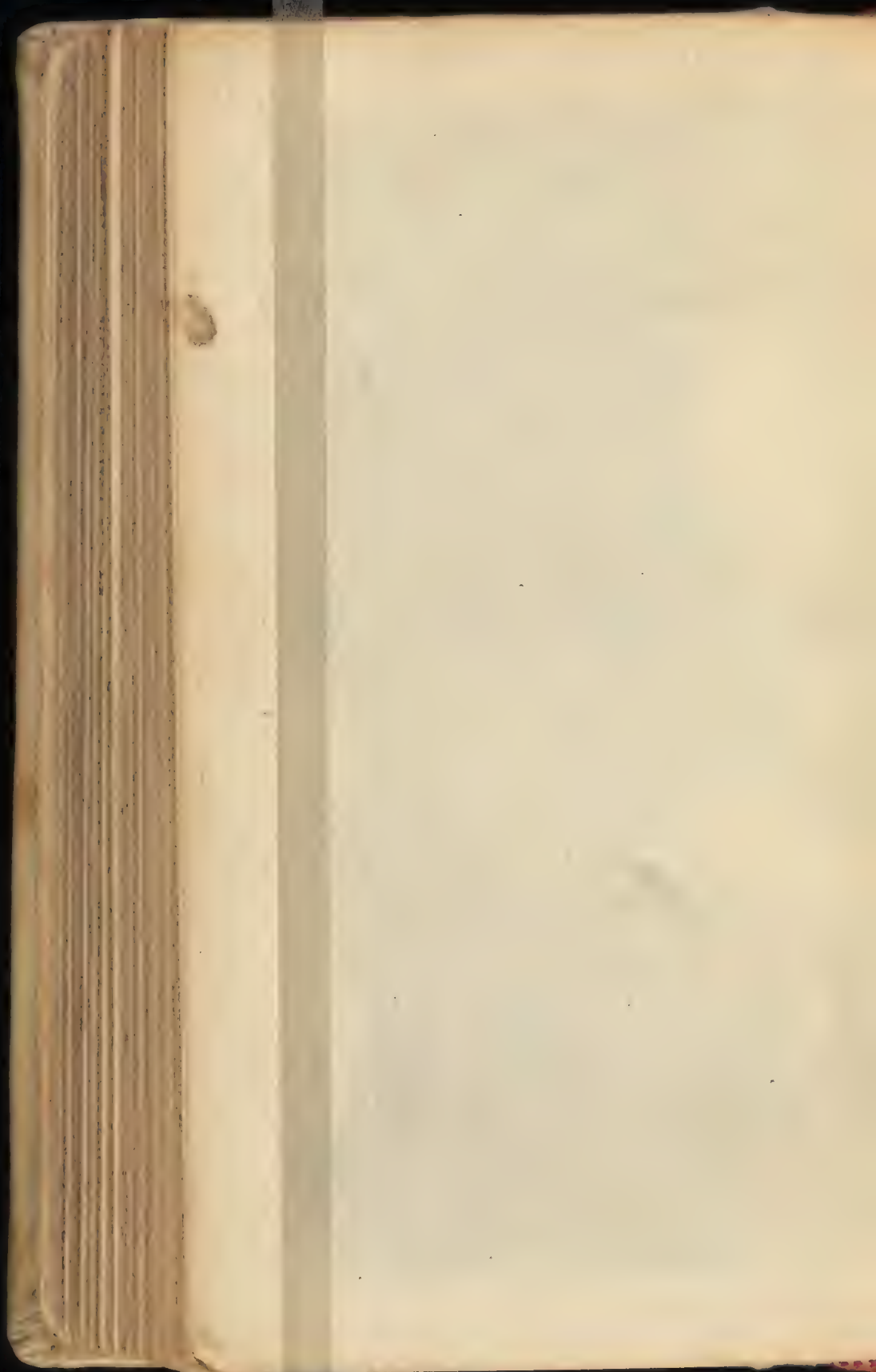
Deinde

Deinde in eodem foro, ante ipsum palatium structura quædam satis magna, erat erecta, quæ *Arcam Noë*, repræsentabat, cui in summitate columba erat affixa, quâ significabatur, pacem jam Orbi & Urbi esse restitutam, nec unquam columbam illam seu INNOCENTIUM DECIMUM, aliquos belli tumultus moliri velle, dum diluvium statui Romano, hætenus satis molestum fuerit. Cum verò, eadem structura, artificiosissime elaborata, ab omnibus satis esset visa, tela ignea missilia, pyrobolos, flammæque stupeas, in aërem supra modum emisit, donec tota consumpta & in fumum dissoluta esset. Nec deerant interim tympanistæ, sclopetarii, & tubicines qui quasi interscenia, suo sonitu & strepitu, supplebant.

Sumptibus tamen & inventionis novitate reliqua omnia superavit artis illud miraculum, nonne Christianissimi Regis Galliæ, ante ejusdem legati extraordinarii *Marchionis de S. Chamont*, palatium erectum: Structura illa molem quandam præ se ferebat, quæ *Romam triumphantem* repræsentaret, in cujus parte dextra, insignia Papæ, scilicet columba cum ramo Olivæ & tribus liliis affixa,

cerne-

TRIUMPHANS. 283

cernebantur; In parte vero sinistra, insignia Regis Galliae elaboratissimo modo facta, appensa erant. Ante eandem *Romam*, quatuor mundi partes *Europa*, *Asia*, *Africa* & *America* admirando & plane itupendo quodam artificio erant collocatae, exque omnes pulvere nitrato ac pyrobolis forinsecus vestitae & intrinsecus oppletae fuerant. Cum autem illa moles esset incensa, ipsa *Roma Triumphans* se aliquantisper cum reliquis mundi partibus, movere & locum mutare incepit. Inter quos *Europa* adeo eminebat, ut illa sola Caelum petere visa fuerit, reliquis sese invicem minutatim consumentibus, donec ignis magis magisque per partes proreperet, tandem spatio ferme duarum horarum nihil praeter pyrobolos flammisque missiles cernere licuit: Postea demum tota illa structura simul erant incensa, unde lumen per totam ferme Urbem sparsum, reliqua Palatia, domos, & plateas, suis radiis illustravit.

Eodem die nomine Christianissimi Regis, maxima summa monetae argenteae, per tres praedicti legati palatii fenestras, in populum attantem spargebatur, qui simul vino, è fonte arte facto, & ante portam

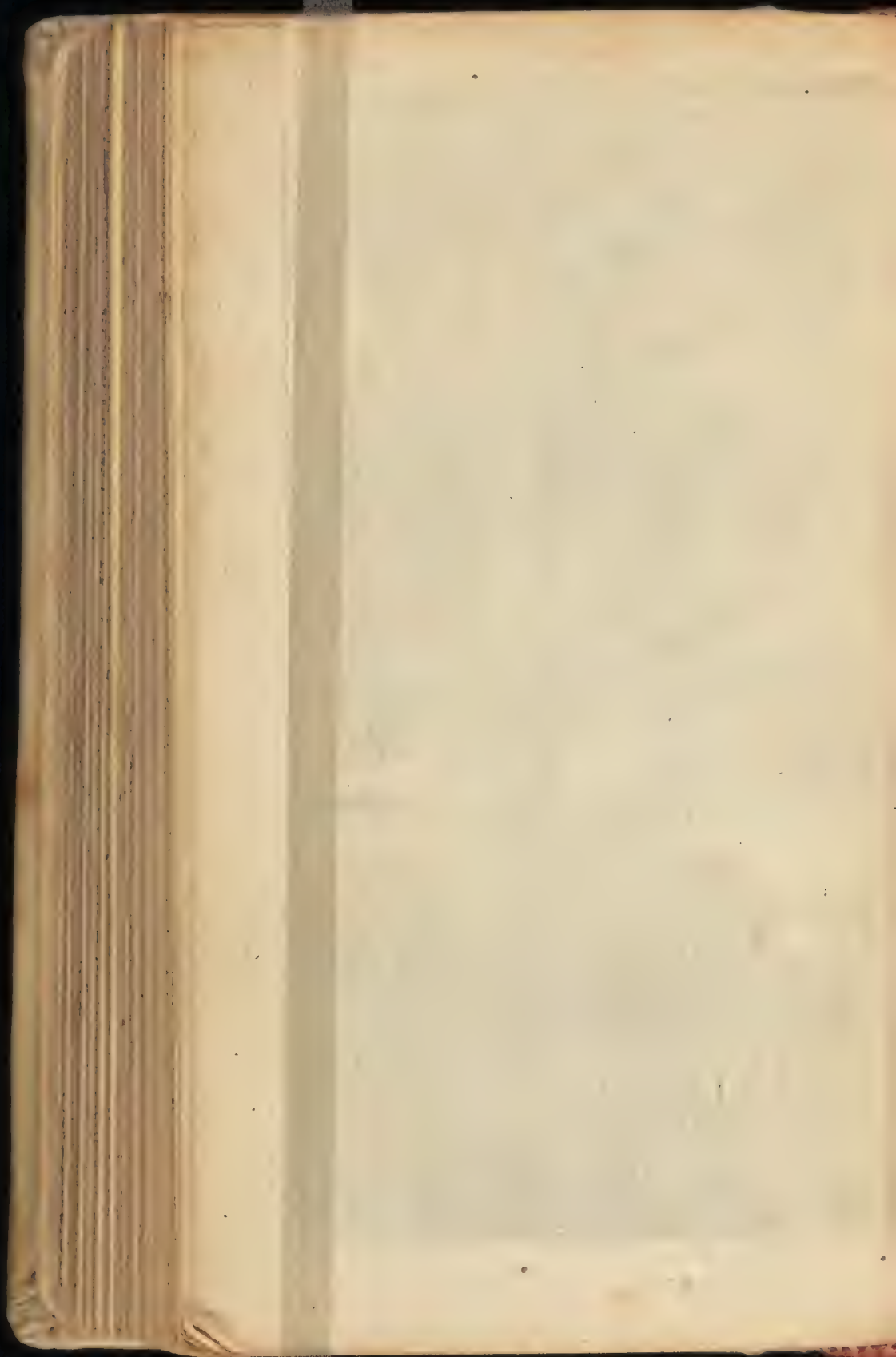
portam Palatii constituto, fluente, spatio
5 vel 6. horarum, egregie exceptus e-
rat.

Iesuitæ quoque, in Collegio Romano
quod *Gregorius XIII.* ipsis exstrui cura-
vit, omnem sollemnitaris, (si qui esset) de-
fectum, comædiis & publicis declamatio-
nibus supplerunt, ubi multa & varia, ju-
cunda tamen, ab ipsis in scenam non sine
maximis sumptibus & temporis jactura
producebantur.

Per plurima etiam alia visu iucundissi-
ma, tam in foro *S. Petri à Principe Ludovico*,
quam prope *Montem Pietatis*, *Pontem*
Fabricium, in *Insula Tiberina*, vulgo, *Bar-*
tholomæi, in *Monte Celio*, ante *Ecclesiam*
Lateran. In monte *Quirinali*, ante pala-
tium, quod Pontificum commodati &
oblectationi sacratum, & ab *Urbano*
VIII. reformatum & auctum fuit, Dein-
de in *Civitate Transtiberina*, aliisque
quam plurimis locis per totam urbem,
oculis præsentium objiciebantur, & ar-
tificio rum varietate, eorundem animos
& mentes, rapiebant.

Multa etiam præclara, quæ novitate
non carebant, ante palatium *Farnesianum*,
in foro *Borghesiorum*, & prope palatia
Barbarinorum, *Spadæ*, *Pammachiorum*,
alio-

TRIUMPHANS. 285

aliorumque, Cardinalium, Principum, Comitum, & Marchionum, supra dictis addebantur, quæ omnia gaudium inceptum languidos animos summo opere reficiebant. Sufficit quod verbo claudam, nullum monasterium vel domum Romæ fuisse inventam, nec hominem quenquam repertum, quin summæ lætitiæ, signa monstraverit, & gaudium exortum majori exultatione non auxerit. Romani ipsi ultro facti erant, gaudia hæc in solita esse, & piscorum instituta, in Pontificum inaugurationibus adeo superare. Actum illum solennem & triumphos varios claudebat, Sixtus Guarinus Ferrariensis, qui nova sua vota, Papæ Nepoti socravit, eadem Lector hic à verbo ad verbum addita habet.

SIXTI

SIXTI
GVARDINI
FERRARIENSIS
ELOGIA
ET
CARMINA.

*Illustrissimo atque Excellen-
centissimo Principi*

A N D R E Æ
J U S T I N I A N O

S. D. N.

I N N O C E N T I I X.

N E P O T I, &c.

Fel. Prec.

GRATVS animus temporis
vetustatem non admittit.
*Virtus neque eorum oblivionem pa-
titur, à quibus beneficia accepit, ne-
que apud eos promeritorum, memo-
riam delet, qui sese humanitate non
exuunt. Excultæ insigni educatio-
ne meæ vitæ memor nequeo non re-
petere IUSTINIANI nominis
dulci-*

dulcitudinem, à cuius fonte laticem
licet primis tantum (quæ mea fuit
ingenii debilitas) labris degustavi.
Benedictus Cardinalis Iustinianus
famæ celebritate immortalis me, ut
ita loquar, iterum creavit, quando-
quidem hominem fecit ex lapide.
Puerum suscepit, cuius Patruus non
pridem Eminentiss. S. R. E. Card.
Vincentio Iustiniano inserviverat.
Domi suæ primùm deinde in Græco-
rum Collegio Convictorem liberali-
bus impensis educavit: tandem in-
ter suos domesticos in loco postremo
jam Adolescentem collocavit, Iu-
venemque tùm Bononiæ, tùm Ro-
mæ gravium negotiorum partici-
pem effecit. Hec me impellum (Ex-
cellentissime Princeps) ad inscriben-
da tuo Nomini Elogia, & Carmina,
quæ nuperrimè in conciliatæ pacis
exul.

exultatione meo è calamo proflu-
xere. Etenim familie præ aliis in
Italia, & extra Italiam (nemine
prorsus abnuente) quâ seculorum
vetustate, quâ Posterorum propa-
gatione, quâ divitiarum uberta-
te, quâ honorum amplitudine Illu-
strissima Imaginem ita assiduè gero
in pectore, habeo in ore, ut ejus
splendore non minus gaudeam, ac
si fruerer deliciarum mari. Nec
me falli sinit Serenissimus Genuen-
sum Dux Lucas Justinianus, qui
eam suis in eâ Rep. claritatem præ-
fert, quæ parem non habet. Nec
me decipi sinunt, Venetorum ex ea-
dem familia Nobilissimi, quique in
honorum gradibus tam sacris, quàm
profanis primis semper excellunt.
Quòd si paulò longius mentis aciem
intenderem, ut taceam Imperato-

res Augustos, à quibus originem derivatis: Aut tui in Chii Vrbe, atque Insula, in octoginta millia subditorum capita dominabantur, quàm nostra etate Othomana Tyrannidis barbaries, simulata amicitia, nocte intempestâ in eam Civitatem invasit, Principemque tùm regnantē expulit, Petrum Josephum Justinianū, Illustrissimū tui Patris Patrum, virum sanè, de cuius pietate, liberalitateque nulla unquam tacebunt historicorum monumenta. At quorsum ista? Parce Excellentissime Princeps non quidem calamo scribenti, sed animo dictanti. Nimirum in tantam meum cor voluptatem exultavit, in tantam mens letitiam exarsit, ubi auribus, non optatis innotuit Sanctissimi Pontificis IN-
NO-

NOCENTII X. ad summum dignita-
tis propè divina verticem evectio,
qui, cum te sanguine conjunctum es-
se non ignorabam, ut eo planè titulo
triūphare, meo mihi videar in sinu,
quòd Iustiniana Virtus evehitur,
gloria extollitur, dignitas renova-
tur. Hanc ob causam si quid gratie è
tua celsitudine humilitati meae il-
luxerit, opusculum benigno oculo
excipe. In tuorum non uno in loco
Cardinalium mentionem incides, &
in Patris Sanctissimi gloriâ immor-
taliter exultabis. Sic illud adipiscar
beneficium, ut nemo me ledat, ne
tuam benignitatem offendat. Mea
tua sunt, quia à tuis me ipsum acce-
pi, nedum mea, Vale. Rome 16. No-
vembris 1644.

Humillimus, atque addictissi-
mus Servus

SIXTUS GUARINUS.

N 2 J O H.

JOAN. BAPTISTA
PAMPHILIUS
ROMANUS.

EMINENTISSI. CARDINALIUM.
IN. CLEMENTINO. CÆLO.
FAUSTE. RADIANTUM.

HIERONIMI. PAMPHILII.
VICARIA. OPTIMI. PONTIFICIS.
DIGNITATE. PRÆDITI.

INNOCENTII. DE BUBALIS.
ROMANA. VETUSTATE. CLARISS.

EX. PATRE.

EX. SORORE.

N E P O S.

QUI. PURPURATOS. PATRUOS.
MERITIS.

ALTIORE. STUDIO. ÆMULATUS.
SINGULARI. EXIMIÆ. VIRTUT. IURE
DE. CAPITOLIO.

DE. PARTHENOPE.

GALLIA. ET. HISPANIA.

QUAM. QUI. OPTIME. MERITUS.
SACRAM. SACRI. MURICIS. TIARAM
ADEPTUS.

DUOBUS. EX. SYDERIBUS.

DUAS. INTER. STELLAS.

CAMIL

TRIUMPHANS.

293

CAMILLUM. PAMPHILIUM.

ET. ANDREAM.

JUSTINIANUM.

ALTERUM. QUIDEM.

ROMANÆ. LUCIS.

VINDICEM.

ROMANARUMQUE. VIRTUTUM.

PROPAGATOREM.

QUA. SAGO.

APOSTOLICÆ. MILITIÆ.

GENERALEM. PRÆPOSITUM.

QUA. TOGA.

EMINENTISSIMÆ. PURPURÆ.

AMPLITUDE. DECORATUM.

CARDINALEM. PROCREATUM.

ASPECTU. SANE. CÆLESTI.

UT. INTIMA. ANIMI. ORNAMENTA.

ET. CANDIDÆ. MENTIS. INDOLEM.

OMNIBUS. PRÆ. SE. FERAT.

ERGA. OMNES. MAXIME. MUNIFICŪ.

ALTERUM. VERO.

IUSTINIANÆI. DECORIS. IVBAR.

MOLI. ADRIANI.

A C.

D. ANGELI.

PROPUGNACULO.

MERITO. IURE. PRÆFECTVM.

VTRVMQUE. PRINCIPEM.

N 3

VNI.

R O M A
 VNIVERSÆ. CHRISTIANORVM.
 REIPVBLICÆ. PRECIBVS.
 PACATO. RERVM. STATV.
 A. DIVINA. PROVIDENTIA.
 IMPETRATVM.
 CAMILLUM.
 IN QVAM.

ET.

A N D R E A M.
 ROMANI. COELI. STELLAS.
 S O L.

SOLVS. A. DEO.
 IN. SVMMIS. CALAMITATIBVS.
 ACCERSITVS.

INNOCENVIVS. X.
 PONT. OPT. MAX.

AD. INCONCVSSVM.
 PETRI. NAVIGH.
 CLAVVM.

SERENO. FRONTIS. ASPECTV.
 FACE. CASTORIS.

POLLVCIS. FACIE.
 TVTIORE.

COELO. HVMEROS. COR. FIDEI.
 ANIMVM. RELIGIONI.

SE. TOTUM.

TVENDÆ. CHRISTIAN. SOCIETAT.
 SVBMITTIT.

NEM.

TRIUMPHANS. 295

NEMPE. AD. HVNC. APICEM. NATVS

JOANNES.

OMINE.

BAPTISTA.

NOMINE.

GRATIA. MAXIMVS.

NEDVM. MAIOR.

PAMPHILOS.

OMNIUM. AMICUS.

NATALI. SOLO. ROMANO. E. SOLIO.

GENTILITII. STEMMA. TIS.

OLIVAM. COLUMBA.

INNOCENTISSIMA.

DEO. PRIMUM.

DEINDE. REGIBUS.

PORTENDIT. ATQUE. PROTENDIT.

VT. PACEM. IMPETRET. CVNCTIS.

CVNCTIS. PACEM. IMPERET.

ITA. COELO.

ANIMIS. HOMINVM. CONCILIATIS.

DEO.

VIRGINIQUE. DEIPARÆ.

ANIMI. CANDOREM.

DIVIS. TVTELARIBVS.

INNOCENTIAM.

APOSTOLORVM. PRINCIPIBVS.

N 4 SA.

R O M A
 SAPIENTIAM.
 POPVLIS.
 LIBERALITATEM.
 SVO. CORDI.
 TRANQUILLITATEM.
 POLLICETVR.
 VTI. OBSTREPENTIBVS. OMNIVM.
 PLAVSIBVS.
 DIV. VIVAT.
 DIV. REGNET.
 D E I.
 NON. SVI.
 IMMO. SVI.
 NAM. SE. NVNQVAM. AMITTIT.
 QVI. DEVM. NVSQVAM. DIMISIT.
 GAVDE. ITALIA.
 TERRARVM. ORBIS. GAVDE.
 SIQVIDEM.
 COELESTIS. PLANE. DICITVR.
 QVI. NVMINIS. PRÆPOTEN. NVTVI.
 ADHÆRET.
 MENTEM. INCONTAMINATÆ. ALIT.
 ET. SINV. AMORIS. ÆQUALI.
 OMNES. AMPLEXV. CONSTRINGIT.
 HÆ. SVNT. VICTORIÆ.
 DAPHNIDE. ÆTERNŪ. DECORANDÆ
 HÆ SVNT. PRÆDICATÆ. PASSIM.
 IMMORTALITATIS. COLVMNÆ.
 HÆC. SVNT. STRENUITATIS.
 PROPE. DIVINÆ. TROPHÆA.
 HÆ.

TRIUMPHANS.

297

HÆ. FAMÆ. SEMPITERNÆ. PYRAMIDES.

HI. MERITORUM. TRIUMPHI.

HÆC. MONUMENTA. VIRTUTUM.

UNO. VERBO.

HÆC. SOLA. EST.

INNOCENTII. X.

PRÆROGATIVA.

FLOREAT. ITAQUE.

INNOCENTIUS. X.

PONTIFEX.

INTER. OPTIMOS.

MAXIMUS.

INTER. MAXIMOS.

OPTIMUS.

QUI.

PROMISSA. PACE. FUGATO. BELLO.

REVOCATIS. VIRTUTIBUS.

IMPERAT. GLORIOSE.

VICARIUS. CRISTI. IN. TERRIS.

CUJUS. POTENTIAM.

VENERATUR. MUNDUS.

REVERETUR. PARADISUS.

QUEM.

NOBILITAS. MORUM.

SPLENDOR. LITERARUM.

FIDEI. CONSTANTIA.

JUSTITIÆ. PATROCINIUM.

LIBERALITATIS. EXERCITIUM.

CELSITUDO. ANIMI.

COGITATIONUM. SUBLIMITAS.

SENSUSQUE. MODERAMEN.

OMNIBUS. ADORANDUM. OBTULERUNT.

N 5

CUL

R O M A
 C U J U S.
 SI. ORIGINEM. VELIS.
 ORTUS. EST.
 EX. ARBORE.
 CIRCUMDATA. GLORIA.
 EXCULTA. VALORE.
 IRRIGATA. FORTUNA.
 O. FORTUNATUM. POPULUM. NATUM.
 TEMPORE.
 MAGNI INNOCENTII.
 QUI.
 COMMUNI. APPLAVSV. ÆSTIMATVR.
 TVTOR. PAUPERVM.
 PROTECTOR. PVPIIIORVM.
 CVLTOR. IVSTITIÆ.
 CVLMEN. LITERATORVM.
 ARBITER. INGENIORVM.
 ORACVLVM. SECVLI.
 MIRACVLVM. TOTIVS. MVNDI.
 MORTALIVM. PORTENTVM.
 INNOCENTIUS.
 CORAM. DEO. CORAM. MVNDO.
 INNOCENS.

N Ec fuis deerant partibus, alii, qui vel
 longâ novum videndi Pontificem
 spe, hætenus nutriti ac detenti, jam
 ob optatum eventum, concepta gaudia
 ex voto exprimerent; vel, ut ad nova of-
 ficia, seu civilia, seu Ecclesiastica, sibi stro-
 phis hucce viam, tutius promptiusque pa-
 rarent, ac gratiæ Pontificis, vel ejus fa-
 milia

miliæ addictis, sese felicius infererent, interim, quod istos spectat, illa lætitiæ fomenta amplius celare vix poterant, cum manca sit sine sermone hilaritas, & simulacrum mæroris esse videatur, occultare quod gaudeas, imo potius afflictionis imitatio, vocem in lætitiâ non habere; nam, vox serena lætitiæ debetur, ne mutua gaudia, doloris imaginem sortiantur. Cui enim pateat exultantis animi secretum, nisi oris vel calami clave reſeratum? Magna itaque gaudiorum imperia: imo & expers continentia est hilaritas, ac in vocem pennamque gestit erumpere. Scilicet, prosperorum iudicia, festivâ sermonis jucunditate disperguntur: dum quicquid boni probis facundisve accesserit, germanâ gaudiorum voce calamique strepitu, discurrit. Certè, facilius est, ignem in pyras animatum, linguâ comprimere, quam silentium inter optata servare. Humanitatis quoque lex est, & naturæ imperium, hilaritatem mentis, opibus ſcriptionis effluere, emanant enim vel si ardentur ſecunda conclavibus. Hi verò, veluti magnæ fortunæ comites, Clisophi, Patroclidis, Decii Laberii, Carisophi exempla, ad vivum imitati sunt.

In toto itaque hoc exultantium animo-

rum laudum & gloriæ circulo ac choro;
 primus suum edidit specimen, prædictus
 Sixtus Guarinus, cujus vestigia pressit,
 Paulus Cerronius Romanus; & illum por-
 rò alii insequuti, veluti ex additâ præco-
 niorum serie patebit.

COLUMBINA LAUS
 IN HONOREM
 INNOCENTII. X.
 PONT. OPT. MAX.

Omniū applausu creati
 die octavæ Nativitatis B.
 Mariæ Virginis, mense
 Sept. Anno 1644.
 A. R. D. Paulo Cerronio Ro-
 mano scripta.

CINGE jam lauro caput, & virenti
 Fronde, Musarum ô Chorus alme,
 myrti,
Fer chelym, docto positum resume
Carmine plectrum.
 Concine

Concine & laudes Avis imperantis ;
 Voce dum blanda Tyberinus echo
 Concrepat rivus, reboant superba
 Tecta Quiritum.

Currat hic felix sine nube Phoebus,
 Fama se pennis nitidis coronat,
 Et columbinis super astra nomen
 Cingitur alis.

Hæc dies tristem exhilaret senectam,
 Hæc dies latam reparet juventam,
 Sacra sint musis, & amica nostris
 Nomina pennis

Cen per errato rutilans Olympo
 Pallidos mergens radios sub undis
 Lucifer, mundo tenebris colorem
 Surripit auris.

Et suis terris iterum nitorem,
 Gurgite ex imo, veniens, reducit,
 Terra surgentis nivefacta Phoebi
 Lumine ridet.

Sic recedentem triplicem thyaram
 Fleverant mæse, redituque gaudent,
 Gaudet, aspectu colit annuente,
 Martia ROMA

*En jubar ductum superis ab oris
Imminet Rome, rutilans Columba,
Et Palatina, monimenta firmans,
Sedere recumbit.*

*Ales augustis nitidus coronis,
Pulcher, aëthrorum facibus coruscans,
Pacis aeternas premit ore frondes,
Pandit amores.*

*Jungit & coeli imperiosus alis
Pace, venturos Italici honores,
Spargit in latos venientis ævi
Signa Quirites.*

*INNOCENS, lenis, placidusque fronte,
Veris & primas Orientis amas
Spirat, affulgens, stabiliq; Romam
Luce colorat.*

*Evomit fascēs radiosā virtus,
Dona molitur, tribuitque palmas;
Sed satis non dum tribuit futura
Gloria genti.*

*Inclytum cultum, memoranda sacris
Gesta Mavortis sobole recludit.
Nectit & dulci mœui nitoris
Pectora amore.*

O triumphali decorata signo

Ales, ò mundi decus auspicatum
Gentibus cunctis, jubar invidenti
Proxime Phœbo.

O nitor summus venerati amoris ;

Si movent duro furibunda bello,
Et venenatas quatiant sagittas
Agmina Luna.

Hostis & fortes humeros æenis

Horridus squamis premat emulatores,
Igneus, toto fove, fulminantem
Torqueat hastam.

Si doli vultum galea Rebellis

Ille mentitur, terat arma dextra,
Ore bellaci rigidumque pectus
Fulgurat astu.

Tu viros Ales generosa serva,

Alta regnatrix alimenta præbe,
Sub tuis alis foveas benignis
Pectora nutrix.

Robur armorum, strepitus furoris

Demete, ò nostrum columen, tropheo
Sub Crucis, cultu socias perenni
Agmina Regum

Tracios

Tracios campos tua terret umbra,
 Dacus horrescit, fremebundus Indus,
 Lilio affulso pavet, ingemiscit,
 Infremit ira.

Culmen aeternes latium triumphis
 Uberis dites superum trophais,
 Fusa per seros hominum secundes,
 Vota per annos.

Castata culirix, genetrix Columba,
 Filius Regis superum, reclinata
 Filios cunis radiantis aula,
 Arbiter Ales

ROMA jam Panes sileat lycaeos,
 Pan vigil castos regis affluentem
 Pane tu gentes, recreas Olympi,
 Pabula praebens.

Quisquis exultat tenebris repressis
 Martis, & pacis rediisse currum,
 Gloria foetus peperisse Petri,
 Colle Columbam.

Faustitas vivet propior per orbem,
 Laus per immensos memoretur annos,
 Duret & magna rediviva semper
 Gloria pompe.

AD BEATISSIMUM PATREM
INNOCENTIIUM
X.

F. P. I. G.

R Ore micante vigent florenti li-
lia campo,
Imbre pluyente polo, pinguis Oli-
va viret;
Non aliter seris annis, tu lecta Co-
lumba
Imperio, vives, pasta nitore Dei.

A D
INNOCENTIIUM
X.

PONT. MAX.

Cœlestibus auspiciis humanif-
que votis nuperrimè creatum,
acclamatum, coronatum.

ACRO-

ACROSTICHON.

Instaurare locos ;   Lucundū Jupiter infert
 Natalem: Nobis   Subila   Nulla   Nocent.
 Nulla   Nocturnis nascuntur Noxia   Nautis
 Omnis   Oliviferas obtinet   Orbis   Opes.
 erbererei   cedant   Corvi ;   Caloque Colūba
 Exit,   Et   Ereptis   Amicat   Exuvijs.
 Nomina   Nobilium   Nitere   Nitentq̃   Nepotū,
 Turcaque   Turbatus   Tanta   Trophea   Timet.
 Indē   Inimicitias   actans   Infernus   Inanes
 Usque   Vaticinū   Ana   Aenea   Amit.
 Septembri   Siquidem   Suprema   Sedilia   Scandēs
 Saphilius,   Populis   Dace   Dreire   Darat.
 Srdet   Spostolicos   Snnis   Scēdere   Smores
 Sulchrag̃   Pontificum   Pandere   Dacta   Petie.
 Srdet   Svernales   Srmis   Atrocibus   Arces
 Devastare, Deo   Dignaue   Dona   Dicit.
 Flycit   Ampusas,   Arebique   Anervat   Arynnes
 Castaque   Christiadiū   Corda,   Crucemq̃   Colit.
 Talici   Lubar   Imperii!   Iustissime   Index!
 Nitte   Monarchali   Mystica   Nella   Nann.
 Alterius   Negeta   Virtutib: Ntere   Nita,
 Sacraque   Securo   Suspice   Sceptra   Sinu.

ANA-

TRIUMPHANS.

307

ANAGRAMMA.
INNOCENTIUS

P A P A
D E C I M U S.

*IN TE MVNDO
SPES VNICA
PACIS.*

*IN TE PROPOSITAE MVNDO
SPES VNICA PACIS.
HANC SPONDENT SOBOLIS
NOMEN ET ARMATVÆ.*

Joannes Alcidius Musnier Do-
ctor Medicus Lotharingus.

IN

IN LODE DI N. S.
PP. INNOCENTIO
X.

Nel giorno della sua Crea-
tione, è Coronatione

*All' Eminentiſſimo, & Reverendiſ-
ſimo Prencipe*

SIG. CARD. MONTALTO.

S O N N E T T O
DI DON SANTI ROCCHETTI.

A Gara con Nettunno, in
Ciel percuote
Qual Pallade il Motor dell'
Univerſo,
E naſce, ò Roma, OLIVO, è
vien diſperſo
Marte è Satan, che tanto, è
tanto puote.

Si

Si ricca fa Fortuna ampla, è
sue ruote,

Nè Piton, l'Idra hà contro, O-
rion perverso;

In novo diluvio era ogn'un
sommerfo,

S'al fin spirto Divin l'ali non
scuote.

Gl'aurati GIGLI, è gran CO-
LOMBA altera,

Ambo nati immortal, Dio
sempre eterno,

Qual' Anfion'è, hor nasce Pri-
mavera.

Sever non haurem più, aspro
l'Inverno,

Ma propitio; Ecco il Fato, è
ogn'altra Sfera,

Ecco INNOCENTIO do-
mator d'Averno.

*Illustrissimo & Excellentis-
simo Principi*

CAMILLO
PAMPHILIO

SANCTISSIMI D. N.
INNOCENTII X.
PONT. MAX.

FRATRIS FILIO,
JACOBUS GIBBESIUS
Anglus Felicitatem.

Praeclara sanè consuetudo, CAMILLE PRINCEPS, ab antiquis indè ducta temporibus, etiam nunc viget, ut quo quisque numine vim tempestatis naufragus effugisset, is, ubi applicuisset ad portum, sacris ejusdem parietibus votivam tabulam appenderet. Quo
quidem

TRIUMPHANS. 311

*quidem ritu invitatus, cum ipse
quoque ceteros inter mortales albæ
avis, Columbæ inquam vestræ,
auspicio, cœn stellæ benignioris aspe-
ctu, ex his orbis totius quasi flucti-
bus ac procellis in spem tranquilli-
tatis evasissem; aliud facere potui
nihil, quin Optimi NOÆ, Pa-
trui Tui sanctissimis pedibus, uti
vota, sic hos versus consecrarem.
Tu verò, Heros inclyte, qui il-
lius proximè Numini asides, ausis
fave, ipsum concilia, me protege.*

INNOCENTIVS

DECIMVS

P A P A.

ANAGRAMMA.

EN, NOE PACIS:
IS MVNDI CAPVT.
ODE.

O D E.

Q U A L E M *minifram* *Pacis* idoneam;

[Cui fœdus iræ Cælicolum Sator
Tractare permisit, nocenti
Exitium meditatus orbi]

Olim *virentis* *germina Palladis*
Raro ferentem cum populo Noë
Prospexit è fluctu *Columbam*,
Sole chaos retegente mundi;
Qualem vè longos post maris obices
Ac mille vitæ tædia, Trojus
Mavis volucrem vidit heros,

Et comitum vaga turba vidit:
Videre mixtæ, *Sancte PATER, Tuam*
Gentes Palumbem, termite nobilis
Insignem *Olivæ*, dùm rebellem
Mars agitat violentus orbem.
Non sola faustum *Roma* Quiritibus
Spopondit ævū; tunc etiā Ausones
Et quicquid est usquā Latini
Sanguinis, explicuere frontē.

Ultra-

TRIUMPHANS. 313

Ultraquæ nubes *Alpium*, & hispidæ
 Ultra *Pyrenes* culmina, *candidus*
 Tranavit *ales*, ore tendens
Pacifera monumenta *frondis*.
 Tunc & remotis gaudia gentibus
Betisque & *Albis*, quæque *Ararim* bi-
 bunt,
Quietis affulsere certæ, ac
 Læta *nova* simulacra *terre*.
 Quin *Medus*, & *Thrax*, & niger *Æ-*
thiops,
 Lactensque mundus, cætera bar-
 bari,
Ostenta suspexere Divum,
 Polliciti meliora cælo.
 Tu, qui sacratam *tergemma* premis
 Frontem *tiara*, cui *Stygis* arbiter,
 Tellusq; paret cum profundo, &
 Obsequitur polus, INNO-
 CENTI,
 Hæc vota fanci. *Te* melior Deus,
 Nostro luentum supplicio satur,
 E *Vaicana* puppe jussit
 Mittere per populos *Columbam*.
 O *Tibi*

Tibi rubentis fulmina dexteræ,
Crudumque verber, seu quid amar-
rius

Offensus intentarat orbi,
Supposuit: *Tibi* regna Ditis
Invisa, & arces tradidit ætheris
Servare *binis clavibus*; at solum,
Utcunquè mavis, nunc severo,
Nunc facili cohibere sceptro.
Omnis potestas *Te* penes omnium.
Compone lites, ô CAPUT, ô NOE,
MUNDIquè, PACISquè; & va-
gantem

Electe gregem sub ovile Ro-
mæ.

Vates *mearum* tunc ego præsciùs
Sententiarum dicar: Apollini
Non charus æquè, si recludo
Ambiguïs potiora Delphis.

C A P. X V.

D E

Apparatu, ad futuram Papæ in Possessionem Lateranensem, introductionem.

ORbi jam fermè innotuit Columbam illam Romanam, seu, INNOCENTIUM DECIMUM, solenni pompâ ad Ecclesiæ Romanæ clavum, & Petri Thronum e-
 vectum, ipsique omne jus quod Pontifices, tanquam Petri successores, in Ecclesiam Christi, se habere prætendunt, fuisse oblatum, unum adhuc desiderari videbatur, scilicet ut solenni ritu, quo possessionem *Palatii Laterani*, cum sibi adjuncta Ecclesia, unde civilis ejus potestas dependet, duceretur. Circumfer-
 tur enim quod *Constantinus Magnus*, Anno Christi 318. postquam à lepra quam contraxit, sanatus, & à Papa *Sylvestro* I. in numerum Christianorum, beneficio baptismatis esset relatus, Ecclesiam maximis sumptibus, in colle *montis CÆLII* prope suum palatium, *LATERANUM* dictum, in honorem Salvatoris Mundi, & *Johannis Baptistæ* & *Euangelistæ* memoriam

riam magnificentissimè exstrui curaverit, quæ hodiè *Ecclesia S. Johannis Lateranensis* vocatur. Quam postea Ecclesiam & eidem adjunctum Palatium, cum Corona & omni Imperatoria dignitate in Urbe Romana & Italia ac partibus occidentalibus, Constantinum eidem Sylvestro Papæ, & omnibus ejus successoribus in beneficii accepti & subjectionis memoriam, dedisse ferunt, ut ex c. *Constantinus* dist. 96. patet, ubi hæc verba habentur: *B. Sylvestro Patri nostro, summo Pontifici & universalis Urbis Romæ, Papæ, & omnibus ejus successoribus Pontificibus, qui usque in finem mundi, in sede B. Petri erint sessuri, de præsentis contradimus, Palatium Imperii nostri Lateranense: Deinde Diadema, videlicet Coronam capitis nostri, simulque Phrygium, nec non superhumerali, videlicet Lorum, quod Imperiale circumdare asolet collum, verum etiam & Chlamidem Purpuream, atque tunicam coccineam & omnia Imperialia indumenta, &c. Et infra: Et omnem possessionem Imperialis culminis & gloriam potestatis nostræ, &c.*

Hinc fabulantur Sylvestrum hunc, post donationem illam factam, maximo apparatu & solenni ritu ac pompâ, die 9. Novemb. ejusdem anni, è Vaticano in Palatium

tium Lateranense se contulisse, & eodem die, maximam processionem, in signum amplæ illius possessionis instituisse. Cujus exemplum omnes postea ejus successores, ad hodiernum usque diem imitati sunt; vocatur aliàs sollemnis ille actus, *Cavalcata*.

Illi igitur ritui peragendo 23. *Novembris* dies, dicatus erat, quo infinita hominum multitudo ex diversis Orbis partibus, Romam confluit, quidam, ut rarum & solennem illum actum viderent ac notarent, alii, ut ratione officii ad subjectionem suam Papæ declarandam, eidem interessent.

Omnia porrò ea, quæ actum illum concernere, & illi majestatem conciliare videbantur, magnificentissimè erant parata, partim, ut magnificentia Romana, Orbi melius innotesceret: partim, ut Papæ animus erga subditos mitior redderetur.

Platea igitur illa, qua rectè à Vaticano ad Palatium Lateranense itur, longitudinem unius miliaris Italici continens, tota luxui erat sacrata: Fenestræ omnes domuum atque Palatiorum, cum eorundem portis, aulæis, variique coloris tapetibus, superbissimè ornatae fuerunt.

Ante templum *Jesuitarum*, propè *D. Marci* palatium, viva Papæ effigies, artificiosissimè depicta exponebatur.

Prope scalas Capitolinas, denuò per ora Leonum vinum fluebat, Leonibus autem, duo Angeli, columbas duas cum ramis Olivarum, in manibus habentes, impositi erant.

In area Capitolina, prope ipsos gradus, ubi duo illi Colossi & equi Marmorei, cum *MARI* tropheis conspiciuntur, *Arcus triumphalis*, ad similitudinem arcuum in honorem veterum Impp. Romanorum, cum triumphum, pro insigni aliqua victoria reportata, agerent, erectus fuit. Tales adhuc hodiè Romæ inveniuntur, ut *Arcus Septimii Severi*, prope forum Boarium: *Titi & Vespasiani*, *Constantini Magni*, *Domitiani*, & *Gallieni* in via Tiburtina.

Arcus ille, miro artificio, maximisque sumptibus, nomine *S.P.Q.R.* constructus, variisque statuis & columnis ornatus erat.

Ab utroque *arcus* illius latere, quatuor majores statuæ ponebantur; quarum prima, *VIGILANTIAM* repræsentavit, in manu dextera, librum, in sinistra, facem gerens, cui suprascriptum: *Nescia somni*: subscriptum, *Habet omnia regni*. Ipsi è regione

TRIUMPHANS. 319

regione erat, SAPIENTIA, cujus caput Coronâ cingebatur, cœlum aspiciens & sceptrum in manu dextra portans, supra: *Facit ipsa Reges. Sub. Futuri semina risus.* Illi respondebat, NOBILITAS, cum sceptro in manu & stella in fronte. supra: *Pacati tessera cordis:* infra: *Degeneres arguit.* Huic è diametro LABOR, librum manibus tenens, cui ad pedes vitulus fuit positus, supra: *Dulces adolevit in usus:* sub, *Otia calcat.* Quibus omnibus, Romani, non solum Pontificis sui sapientiam, vigilantiam acquisitam, & Nobilitatem labore partam, ad vivum exprimere, verum etiam ejus authoritatem & potentiam denotare voluerunt.

Supra illas statuas in planitie quadam, figuræ duæ depictæ erant, quarum una MERITUM, pro variis Itinerum & Negotiorum difficultatibus, in fidei Catholicæ defensionem, perpeßis, ipsi oblatum: Altera PRÆMIUM, eidem jam tandem concessum, continebat. Sub una, versus Capitolium, aureis litteris scriptum legebatur.

INNOCENTIO. X. ROMANO.

PONTIFICI. OPT. MAX.
ASPIRATIONE. COELITVM.
CONSPIRATIONE. VIRTUTIVM.
AD. SUMMUM. ECCLESIE.
CULMEN. ERECTO.
RELIGIONIS. FIRMITUDINI.
ORBIS. TRANQUILLITATI.

S. P. Q. R.

In altera autem facie ipsius arcus, versus
Urbem & Palatium D. Marci.

INNOCENTII. X. ROMANI.

PONT. OPT. MAX.
INNOCUO. TRIUMPHO.
PRISCIS. QUIRITUM.
MELIORI.
PIETATE. NON. ARMIS.
PARATO.
PANDUNT. SE. CAPITOLIA.
PLAUSIUMQUE. PARAT.
LAUDIS. PERENNEM.

S. P. Q. R.

In primis duobus spatiis altioribus ver-
sus urbem, ab una parte, ejus Creatio,
ab altera ejus adoratio conspiciebatur: A
latere vero uno, quomodo Cardinalitiam
dignita-

dignitatem consecutus fuerit: In altero, qua ratione Cardinales ab ipso convocati, fidem & obœdientiam eidem præstiterint.

In tertio ordine, majorique arcus illius capacitate, delineatum fuit, quo honore in *Gallia*, cùm *Francisco Barbarino* Legatus à latere Anno 1626. adfuit, excipiebatur. Quomodo Legati officium in *Hispania* Anno 1627. peregerit, denique qua fide Legationibus, ad Genuenses & Neapolitanos posterioribus annis functus fuerit.

In ipso arcu seu ejusdem introitu, Congressus Rotæ Romanæ ab una; Advocatorum verò consistorialium, ab altera parte depictos, cernere licuit.

Facies ipsius arcus versus Capitolium, artificiosè repræsentavit, quomodo Papa inter *Gallos & Hispanos* Indulgentias divisit, apertèque monstravit, eundem magis ad partes Gallorum, quam Hispanorum inclinasse.

In summitate Arcus quatuor virtutes Cardinales: *Fortitudo, Prudentia, Justitia, & Temperantia* certis statuis expressæ, insignia Papæ intra manus suas elevata portarunt, eadem verò, Regnum cum duabus clavibus ligandi & solvendi, tegebat.

Totum postea Capitolium adeo magnificè, diversis tapetibus, aliisque preciosis rebus, per omnes descensus gradus, usque ad pedes Arcus triumphalis, SEPTIMI SEVERI, ornatum, decoratumque fuit. Eidem arcui vicissim Papæ insignia affixa reperiiebantur: In facie verò ejusdem arcus, versus Capitolium, sequentia majoribus literis scripta erant:

OPTIMO. PRINCIPI.
INNOCENTIO X.
 PONTIFICI. MAXIMO.
 QUI. ROMANI. SANGUINIS.
 ROMANI. CONSILII.
 SUI. NIHIL. INCREMENTI.
 ALIENÆ. VIRTUTI. DEBET.
 NIHILQUE. FORTUNÆ.
 ITAQ; OMNE. ILLUD. ASPERNATUS.
 QUOD. LABORE. ATQUE. INGENIO.
 QUÆSITUM. NON. FUISSET.
 PLURA. SEMPER. MERUIT.
 QUAM. SPERAVIT.
 INGENTIA. REIPUB. MUNIA.
 FELICITER. GESSIT.
 MAGNÆ. CHRISTIANI. ORBIS. PARTÈ
 PRO. CONCORDIA. PRINCIPUM.
 PERAGRAVIT.
 SACRAM. DONEC. ERECTUS. AD.
 PURPU-

TRIUMPHANS.

323

PURPURAM.

INDE. UNANIMEM. CALCULUM.
COELO. TELLUREq; FERENTIBUS.
RERUM. POTITUS.

QUIA. OPTIME. PARUIT.

OPTIME. IMPERAT.

HOC. OBSEQUENTISSIMI. ANIMI.
TESTIMONIUM.

S. P. Q. R.

PRONUS. DEVOVIT.

Illa verò arcus facies, quæ Forum Bo-
arium & montem Palatinum spectat, hæc-
ce in scripta habuit.

RESPICE. TUIS. E. RUDERIBUS.

R O M A.

VETUS. URBIVM. PRINCEPS.

MUNDI. DOMINA.

QUAM. MUTATIS. SECULIS.
TUÆ. IN. MELIUS. FORTUNÆ.
DECORA. TUÆ. MAIESTATIS.

MUTENTUR. INSIGNIA.

CAPITOLINIS. OLIM. ARCIBUS.
PUGNACES. AQVILÆ. PRÆSIDEBÂT.

NVNC. VATICANIS. MOLIBUS.

PRÆEST. NOEMI. OLIVIFERA.

PACIS. AVIS.

ILLÆ.

TERRARÛ. SPATIIS. IMPERABANT.

O 6

HÆC.

R O M A

H Æ C.

ADMIRABILI. CLAVIVM. SCEPTRO.

PERTINGIT. AD. COELVM.

FELICIVS. OPPIDO.

CAPITOLIUM.

VBI.

V A T I C A N O.

SVBMITTIT. FASCES.

PROPTEREA.

INNOCENTIVM X.

PONTIFICATVS. MAXIMI.

CLAVVM. TENENTEM.

C U I.

NIHIL. DEEST. AD. SVMMAM.

VIRTVTEM.

SVMMAM. GLORIAM.

S. P. Q. R.

ADORAT. EXULTABVNDVS.

Via quoque illa, quæ ab Arcu Septimii Severi, per forum Romanum vetus, ad arcum Triumphalem Titi & Vespasiani ducit, tota etiam aulæis & tapetibus referta decorataque fuit: Quam curam Conservatores Romæ, omnibus artificibus Romanis, cujuscunque tandem conditionis & artis essent, quorum Collegia in Capitolio invenirentur, demandarunt, ut ii, si pœ-

Arcus Triumphalis S.P.Q.R.

si pœnam alias evitare vellent, ex suis, viam illam magnificè ornarent. Quorum etiam monitis & voto, spontè ac sine mora satisfactum erat.

Prope Arcum *Titi & Vespasiani*, alius novus Arcus triumphalis, in Papæ honorem, à *Girolamo Rainoldo* architecto, mandato verò & sumptibus, *Odoardi Farnesi Parmæ & Placentiæ Ducis*, erectus & ædificatus fuit, cujus stupenda & superba structura, omnium admirationem super, ipsosque spectatores, suâ magnificentiâ, artis novitate, imo luxu, planè captos detinuit. Nam, quicquid Ægyptus, quicquid Babylonia, quicquid aliæ mundi partes hætenus vi artis unquam præstare poterant, id omne in unum hoc artis Miraculum transmigrasse credebatur: Sic ut multi affirmare non dubitarint, nullam magis sumptuosam, magnificam, splendidam, & ingeniosæ inventionis raritate commendatam molem, ulla hominum memoria, unquam Romæ in alicujus Pontificis honorem fuisse erectam & constructam.

Arcus ille, exceptis trabibus multisque afferibus bipedalibus & sesquipedalibus, quibus ejus moles ab utraque Portæ triumphalis parte, compacta erat, fibu-

lis quoque clavisque maximis & innumerabilibus, quorum opes tigna illa crassissima, supra & infra, duorum pedum intervallo, mira firmitate revinciebantur? Quatuor adhuc columnis maximis triangulari figurâ & Ionico artificio elaboratis, ex parte innitebatur.

Columnæ istæ, auro & argento undique obductæ, præterquam quod suum artificem satis commendabant, insuper etiam quædam aureis litteris sibi inscripta habebant.

In superiori parte primæ columnæ, hæc notata erant.

THAVROSTENES. BELLO. PER-
ACTO. MISSA. CVM. LITERIS. CO-
LUMBA. EX. OLYMPIA. AGINAM.
CIVES. SVOS. CERTIORES. RED-
DIDIT.

In parte verò inferiori:

Nunc tandem cedite
paci.

In ejusdem Columnæ facie secunda,
supra:

APVD. COOS. BELLICÆ ALEXAN-
DRI. STATVÆ. TRANQVILLITA-
TIS.

Odoardi Farnesii Duc. Parmensis
Arcus Triumphalis.

TRIUMPHANS. 327

TIS. INDICIO. SVCCREVERVNT.
AD. VERTICEM. TRANQVILLIORI.
IAM. PACE. DE. BELLIS. VELVT. E.
DORSO. MARTIS. EDVCTA. LILIA.
MVNDI. VERTICEM. APVD. ROMA-
NOS. TENENT.

Infra :

Supereminent armis.

In facie tertiâ , supra :

ARGO. NAVIS. COLUMBA DVCE.
DISSITA. MVNDI. REGNA. NOVO.
COMMERCEO. IVNXIT. IN. FABV-
LIS. NVNC. VERE. PETRI. NA-
VICULA. COLUMBAM.
DVCEM. HABET. SEIVNCTIS. AB.
VRBE. REGNANTIVM. ANIMIS.
CONIVNGENDIS.

Infra :

Differti reparat foedera
mundi.

Ille columnæ , è regione alia erat posi-
ta , similibus sententiis eodem modo or-
nata , in cuius latere primo , hæc inscri-
pta legebantur :

IMMOR-

IMMORTALIVM. DESIDERIIS.
LAVTITIAS. A. COLVMBÆ. MINI-
STRATAS. OLIM. POETÆ FICTE.
RETVLERVNT. NVNC. VERO. CO-
LVMBÆ. MVNERE. REFECTAM.
MORTALIVM. EGESTATEM. HI-
STORICI. ETIAM. FERENT.

In parte inferiore ejusdem faciei:

Nil rapuere mortalibus

Secundum latus hæc continebat:

SI. FRVGES. AQVAVM. E. LV-
VIONE. CONSVMPITAS. COLVMBÆ.
NOE. INSTAVRATAS. RETVLIT.
NVNC. ARMORVM. INCENDIO.
CONFLAGRATAS. REPARANDAS.
NVNCIAT. COLVMBÆ. PETRI.

Infra:

Mundi melioris Origo.

In facie tertia ejusdem columnæ, su-
pra:

LILIA. FLORES. REGII. SI. FRE-
QVENTI. FOVEANTVR. IRIDE. MI-
RVM. IN. MODVM. PROFICIVNT.
SED. MAGIS. LILIA. FLORES. PON-
TIFICII. SI. DIVTVRNA. PACE. FRV-
ANTVR.

Infra:

Infra :

Liliorum nuncia pacis.

Restabant duæ reliquæ Columnæ, quibus propter temporis brevitatem, & solemnis illius processionis festinationem, adhuc nihil inscriptum fuit, cum verò ipse paucos post dies Româ discederem, ac Itineri Neapolitano, Meliteni, Siciliano, &c. me committerem, propter negotiorum, quibus obruebar, multitudinem, eadem quæ addebantur, describere non licuit.

Supra has Columnas, exceptis variis & omnigenis statuis, Colossis, aliisque arte Babylonîâ variatis parvulis columnis & picturis, quibus arcus ille ultra modum cinctus & ornatus erat : Insignia Papæ cum insignibus Ducis Parmensis conjuncta, & jucundo artificio copulata fuerunt.

In eadem arcus parte, simul repræsentatum erat, quo ritu antiquus quidam Rex ipsius Israël, à summo quodam Sacerdote, oleo odorifero unctus fuerit, ampulla verò, cui oleum inesse dicebatur, liliis Papalibus ubique erat conspersa, cui subscriptum :

Hinc oleum lætitiæ.

In

In superiori verò arcus illius parte, historia (fabulam dicerem) *S. Remigii*, cui, in ipso baptismatis actu, *Clodovæi Regis Franciæ*, à candida quadam columba è cœlo missa, olei vasculum offerebatur, depicta erat, cum subscriptione:

Præter spem, non præter votum.,

Arcum hunc, in summitate claudebant, Insignia Papæ, cum triplici ejus corona, & clavibus, à duobus Angelis portatis, qui inter se in manibus chartulam habebant, cui literis aureis, de *Ducis Parmensis* erga præsentem Pontificem, animo grato, sequentia inscripta erant:

QUOD. MARTIS. FULMINA. BELLONÆ.
FLAMMÆ. ARMORUM. FESTIS. PARMEN-
SIBUS. PLACENTINIS. RONCILIONENSI-
BUS. &c. ADEOQUE. TOTI. FARNESIO-
RUM. FAMILIÆ. INVIDEBANT. QUOD.
PERFIDUS. HOSTIS. QUOD. LATRONUM.
COLLUVIES. QUOD. SCELERATORUM.
MANUS. FARNESIIS. EORUMQUE. SUBDI-
TIS. PERFIDIOSE. SUBDUXIT. RAPUIT.
SPOLIAVIT. HOC. IMMORTALIS. ET. Æ-
TERNUS. DEVS. SVB. UNIUS. COLUMBÆ. LI-
LIIS. DE AVRATIS. ORNATÆ. ADVENTV.
ANGELICOQUE. MISSV. INSTAVRAVIT.
HOC. INNOCENTIUS. DECI-
MVS.

TRIUMPHANS.

331

MUS. PONT. OPT. MAX. PATER-
NA. AC. PROPE. DIVINA. CVRA. RESTI-
TVIT.

In æternæ gratitudinis ac devotio-
nis signum, monumentum hoc
erigi currarunt.

FARNESII

Quæ difficilimè legere vel describere
potui, propter summam arcus illius alti-
tudinem.

Plura equidem de Arcus istius Trium-
phalis, magnificentissima structura, arti-
ficiosissimis picturis, admirandis statuis,
colossis, simulacris, iconibus, delu-
bris, sigillariis, oscillis & suppedaneis,
auro & argento undique obductis, adde-
rem, interim, cum illa omnia, fidem fer-
mè superent, hæc mihi scripsisse suffi-
ciant.

Extra portas Arcuum, *Ducis Parmensis*
& *Titi*, totam viam, usque ad *Colosseum*
seu *Amphiteatrum Titi*, vel, *Metam su-*
dantem, variis vicissim tapetibus, peri-
stromatibus sericis, aulæis *Babylonicis*,
Judei, Romæ Urbis incolæ, supra mo-
dum decorarunt, illisque ab utroque viæ
latere, diversas chartulas deauratas, varia
atque varia, è veteri testamento corrasa
dicta continentes, quibus & illi novum
Papam salutare, & ejus honoribus gra-
tulari,

ulari, vel potius adulari voluerunt, affigebant.

A manu dextra, sequentia erant ordine scripta, & peripetasmatis affixa:

1. Dominus custodiat exitum tuum, & introitum tuum, ex hoc tempore, usque in seculum. *Psal. 121. v. 8.*

2. REX, in sempiternum Vive. *Dan. 2.*

3. Justitia ante Eum ambulabit, & ponet in viam gressus suos. *Psal. 85. v. 14.*

4. Quoniam pones Ejus benedictiones in perpetuum, lætificabis Eum, lætitia in faciebus tuis. *Psal. 21. v. 7.*

5. Lon-

5. Longitudine dierum
replebo E u m. *Psal. 91.*

6. Imponis capiti E r u s
Coronam auri purgatissimi.
Psal. 21. v. 4.

7. Germinabit sicut Li-
lium, & erumpet radiis
S u i s ut Libanum. *Osee. 14.*

8. Dabit in Conspectu
E i u s gentes, & Reges ob-
tinebit. *E sai. 41.*

9. Reges videbunt &
consurgent Principes & ad-
orabunt. *E sai. 41.*

10. T I B I offerent Re-
ges Munera. *Psal. 97.*

Hic interposita erat Papæ Effigies, cu-
jus caput triplici Corona ornabatur, cum
sceptro

sceptra aureo in manu, sub huius pedibus, mundus depictus fuit: subscriptio verò, Prov. 8.

Ludens in Orbe terræ
ejus.

11. Ex interiore fratrum
tuorum pones super te RE-
GEM. *Deut. 17.*

12. Et erit Dux ejus ex
eo, & PRINCEPS de medio
ejus deducetur. *Jerem. 30.*

13. PRINCEPS verò, ea
quæ digna sunt PRINCIPE, co-
gitabit, & ipse super DUCES
stabit. *Esa. 32.*

14. Et fidelis erit do-
mus TUA, & regnum Tuum
usque in æternum. 2, *Reg. 7.*
15. Rex

15. REX autem, & thronus E I U S INNOCENS.

1. Reg. 14.

16. Et constituit T E R E G E M, ut faceres iudicium & iustitiam. *3. Reg. 10.*

17. REX, qui iudicat in veritate pauperes, thronus ejus in eternum firmabitur.

Pro-v. 29.

19. Fiat pax in virtute T u A, & abundantia in turribus T u i s. *Psal. 121.*

19. Misericordia & veritas obviarunt sibi: Justitia & pax osculatæ sunt. *Psal. 84.*

Hic rursus interposita erat Corona aurea, cum duobus ramis Olivarum, è quibus fructus uberrimi provenire videbantur, subscriptio verò :

21. EGO Pax. *Psal. 12.*

22. Melior est sapientia
TUA, quam arma bellica.
Eccl. 9.

23. Dixeruntque Olivæ,
impera nobis. *Eccl. 9.*

24. Labia ejus distillant
Mirram primam. *Cant. 5.*

25. Beati viri & beati
servi Tui, hi, qui stant
coram TE. *3. Reg. 10.*

26. Ex quo preciosus
fuisti in oculis meis, glorio-
sus fuisti. *Psal. 43.*

27. Glo-

27. Gloriam sapientes
possidebunt *Proverb. 3.*

28. Doctrina bona da-
bit gratiam *Proverb. 13.*

29. Perfectus fuisti in
viis Tuis, à die quâ creatus
es. *Ezech. 25.*

30. Secundum intelle-
ctum suum laudabitur vir.
Proverb. 12.

31. Gens & regnum
quod non servierit ILLI, in
gladio, & in fame, & in
peste, visitabo super gen-
tem illam, ait Dominus. *Je-
rem. 27.*

32. Et dedit EI, Do-
minus

minus potestatem, & regnum, & omnes populi Ipsi, servient. Potestas ejus, potestas æterna, & regnum Eius, quod non corrumpetur. *Esa. 49.*

33. In monte alto & elato pones cubile Tuum. *Esa. 57.*

34. Prodiit ex ore meo justè verbum, quod non revocabitur: Tibi incurvatum iri omne genu, juraturam omnem linguam.

Illi è regione à latere sinistro, respondabant sequentia, eodem quo reliqua modo, peristromatis appensa:

I. Benedictus eris quando in-

do ingredieris, & benedi-
ctus, quando egredieris

Deut. 28.

2. Vivat Rex, Vivat Rex,

2. Reg. 16.

3. Quia ascendisti su-
per equos Tuos, quo diri-
gas Tuis, salutem. *1. Marc. 3.*

4. Quoniam prævenies
eum benedictionibus boni,
impones capiti Eius, co-
ronam auri purgatissimi.
Psal. 21.

5. Dies super dies Re-
gis adjicies. *Psal. 60.*

6. Et dominabitur à ma-
ri usque ad mare, & à flumi-

ne usque ad terminos Orbis
terrarum. *Psal. 71.*

7. Et dominabitur, do-
minatio multa, dominatio
Eius. *Dan. 11.*

8. Ibunt rami Eius, & e-
rit quasi Oliva gloria Eius.
Dan. 14.

9. Et TIBI pax, & domui
TUAE pax, & omnibus quæ-
cunque habes, sit pax. *1.
Reg. 25.*

Hic delubrum quoddam, artificiosè de-
pictum erat, in quo omnis generis arma,
cum galeis, clypeis, loricis, aliisque rebus
militaribus, ad terram projecta, & quasi
totaliter relicta videbantur. Huic delu-
bro subscriptum:

10. Quievit requievit
omnis

omnis terra. *Esaï. 14.*

11. Sulcipient montes
facem populi. *Psal. 71.*

12. Orietur in diebus
Eius, Justitia & abundan-
tia pacis, donec auferatur
Luna. *Psal. 71.*

13. Rex qui sedet in so-
lio judicii, dissipat omne
malum in intuitu Suo *Prov.*
20.

14. Sapientia Dei in
interiore Eius, ad facien-
dum Judicium. 3. *Reg. 3.*

15. Ecce in justitia reg-
nabit Rex. *Esaï. 32.*

16. Pafce populum tuum
P 3 in

in virgâ T u A , gregem
hæreditatis T u A E. *Mich.7.*

17. In hilaritate vultus
Regis vita , & clementia
Eius, tanquam imber se-
rotinus. *Pro v.16.*

18. Dissipat impios Rex
sapiens, *Pro v.11.*

19. I N N O C E N S
manibus, & mundo cor-
de, Hic, accipiet bene-
dictionem à Domino. *Psal,*

23.

20. Pennæ COLUMBAE
deargentatæ. *Pro v.27.*

Hic Columba cum Olivæ ramo depi-
cta, & super arcâ quadam collocata e-
rat, cujus subscriptio :

21. Ecce autem folium
Olivæ decerptum, in ore
ejus, quoniam levata fuit
aquis superficies terræ, *Gen.*
8. v. 11.

22. Conquievit & siluit,
omnis etiam terra gavisa
est, & exultavit. *Esaj. 14.*

23. Et plebs TUA, læta-
bitur in TE. *Prov. 94.*

24. Beata terra, cujus
Rex nobilis est, *Eccl. 10.*

25. Civitatem fortium,
ascendit sapiens. *Prov. 21.*

26. Sapientia hominis
lucet in vultu Eius. *Eccl. 8.*

27. Sapientia conforta-

vit sapientem super decem
principes civitatis. *Eccl* 7.

28. In corde prudentis
requiescit sapientia. *Prov.*
14.

29. Prudentiâ Tuâ, fe-
cisti TIBI, fortitudinem.
Ezech. 20.

30. Et vivet & dabitur
EI, de auro Arabia.

31. Et erunt Reges nu-
tritii Tui, & sæminæ Prin-
cipes eorū, nutrices Tuæ,
vultu in terram demisso, in-
curvabunt se, habentes ho-
norem TIBI, pulveremque
pedum Tuorum, lingent.
Esaj.

Esa. 49.

32. Tunc erumpet velut aurora lux TUA, & sanitas TUA, protinus efflorescet, & anteibit TE, Justitia TUA, Gloria Jhovæ, extremum agmen tuum aget. *Esa.* 58.

33. Efficiamque ut comedant oppressores Tui, suam ipsorum carnem, & velut musto, sanguine suo inebrientur. Ut agnoscat omnis caro, me *Jehova* esse servatorem Tuum: & vindicem Tuum, robustum Deum Jahakobi. *Esa.* 49.

34. Ædificabuntque ex te geniti, desolationes antiquas, fundamenta per multas generationes jacentia, eriges : denique vocaberis instaurator ruinæ, restitutor semitarum, in habitationem. *Esfaj. 58.*

Hebræorum apparatus, imitabantur incolę Urbis, qui extra Arcum *Tibi Vespasiani* habitant, illi namque, dictum *Titi Colosseum*, totamque rursus viam, ab Amphitheatro hoc, ad Nosocomium seu Xenodochium *S. JOHANNIS*, à *GREGORIO IX.* fundatum, & ab *URBANO VIII.* ampliatum, simili modo aulæis Attalicis, Peripetasmatis sericis, Velariis Ionicis, splendissimè ornabant & ab utraque parte tegebant.

Ecclesia autem & ipsum *Palatium Lateranense*, forinsecus superbissimis tapetibus Babylonice, undique obductum erat.

Cum verò per atrium Basilicę *Lateranensis*

nenfis antiquum, ipsam Ecclesiam Pontifices ingredi soleant, imprimis per *Viam Stercoream*, quo suam humilitatem populo commendent, ducuntur; postea verò viam, qua ad *Scalam Sanctam* itur, sequuntur. (Templum illud Scala Sancta dictum, 28. gradus, in ascensu continet, quos in palatio Pilati, Hierosolimis fuisse, firmiter asserunt, cum verò Christus à Pilato ad Herodem sæpissimè esset missus, semper per eosdem gradus seu scalam, ascendere & descendere oportuit, unde & *Sancta*, dicitur. Eandem quoque ab Helena, filio suo Constantino Hierosolymis Romam cum multis aliis reliquiis transmissam fuisse, variis verborum conceptis formulis, imò, quibusdam documentis, probare & asserere laborant.) Eadem tota, velariis deauratis obducta, splendorem maximum emisit, & spectantium oculos & aciem planè elusit & fefellit.

Tandem ipsius Basilicæ atrium vetus, variis texturis Attalicis obductum, ubique depictas columbas, cum ramis Olivarum & Liliis habuit, supra Basilicæ januam sequentia erant notata.

INNOCENTIO. DECIMO.

PONT. OPT. MAX.

SPONSO. OPTATISSIMO.

HÆC. SUA.

SACRO. SANCTA.

LATERANENSIS.

ECCLESIA.

EX. HIS. PENE.

SOLUTIS. MEMBRIS.

EXHIBET.

RESTITUTOREM. SUUM. ACCEPTO.

à. NOMINE. à. PATRIA.

AB. INSIGNIIS.

OMINE. VENERATUR.

DESIDERATA. DIU.

NAUFRAGANTIBUS.

QUIES.

PERICLITANTIBUS.

SALUS.

INEXPECTATAVE.

Alia quoque perplurima & diversa loca, Palatia, Castellum S. *Angeli*, ejusdem *Pons*, Tempia, & Monasteria sumptuosè, peristromatibus, tapetibus & textilibus picturis, triumphus futuri magnificentiam & pompam satis augebant, quæ omnia describere necessarium non duco.

CAP. XVI.

D E

*Actu Triumphali, quo PAPA è Pa-
latio Vaticano, in Lateranensem
Basilicam, ductus fuerat.*

P Rædicto autem die veneris 23. No-
vembris, quo futura erat pompa trium-
phalis, nemo ex tam infinitâ Urbis mul-
titudine domi remansit, omnium animis
amore & desiderio, *Columbæ* istius *Va-
ticane* occupatis; majus enim universi
populi Romani, imò & peregrinorum
fermè omnium gaudium fuit, quam quod
universum homines caperent; vix satis
crederet se quisque, tantum triumphan-
di apparatus, talia spectacula, similem
solemnis actus magnificentiam, vidisse
vel audisse: alii alios intuebantur mira-
bundi, veluti somnii vanam speciem:
quod ad quemcunque pertinebat, suarum
aurium fidei minimum credens, proxi-
mos quid futurum, interrogabat. Ita
quilibet affectu suo, ex gaudio inopinato
& maximo, quasi raptus, quid eventus
P 7 tandem

tandem daret , dubitabat , non aliter
quam ille apud Comicum :

Utrumne visus vota decipiunt meos?

*An ille domitor Orbis & Grajum decus,
Tristi silentum nubilo liquit domum?*

*Estne ille natus? membra lætitia stu-
pent.*

O nate! certa & sera Thebarum salus!

Verumne cerno corpus, an vana fruor

Deceptus umbra? tune es? agnosco toros

*Humerosque, & alto nobilem trunco ma-
num.*

Ita gaudium animos inquietabat, cum
exundantis lætitiæ magnitudo , se ipsam
vix caperet, sed dedignata pectorum læ-
tebras, ita multa & candida foris promi-
nebat, ut intelligeretur non ingentior
esse, quàm verior. In tantum quippè ob
ingens gaudium laxatus fuit populus, alii-
que præsentés, ut visi sint; attoniti ad-
mirantium vultus, multiformes lætan-
tium status, varii corpore motus. Cla-
mores inconditos profundebat, laudandi
effusa libertas: tripudiabat crebris salti-
bus multitudo: nimiae lætitiæ decoris e-
rant & gravitatis immemores. Illa jacta-
tio togarum, illa exultatio corporum, ne-
scientibus penè hominibus excitabatur:
omnem modestiam populi, omnem vere-
cun-

cundiam aspicientis, gaudia effræna superaverant. Cuncti itaque cum exissent, loca ubi tantum stare possent, occupaverant, concessio *Ordini triumphanti*, necessario solum transitu.

Populus quoque Romanus, palatiis exceptis, in Circis, Foro, Capitolio, hortis, Colosseis, aliisque Urbis partibus & plateis, per quas Triumphus duceretur, & ubi optimè conspici poterat pompa, quò major ritui illi splendor accederet, tabulata fixerat. Omnes ædes sacræ apertæ erant, coronarumque & suffituum plenæ.

Multi Viatores & Apparitores, ante lucem fermè, per turmas & Ordines, cum rectoribus suis, quò incompositè confluentes & discurrentes, summovent de medio, viasque patentes & vacuas præstarent, emissi, perque omnes plateas, distributi erant.

Ad punctum fermè *horæ 17.* cum per plurimi etiam ante *Basilicam Vaticanam* starent, avidè & attentè futuram *pompam triumphalem* exspectantes, jam tuis signum dabatur, diu exspectata, non procul abesse, unde summum altumque silentium, apud populum spectantem natum est. Ordine igitur subsequenti *Triumphus* ille ducebatur:

Pro-

Procedebant primò octo *Tubicines* suis tubis perpetuò ludentes ; Quibus turma equitum *Cataphractòrum* adjungebatur , qui lento gradu suis equis etiam præcesserant.

Venerant postea , omnium Cardinalium , tum temporis Romæ præsentium , *Famuli secretiores* , equos , insignibus suorum Dominorum , serico coccinei coloris impressis , & perquam artificioso concinnoque modo , auro intertexto , gemmisque & preciosis lapidibus intermixtis , obductos velatosque ducentes.

Hos continuò sequebantur totidem *Cardinalium Secretarii* , quorum quilibet sceptrum argenteum deauratum , cui denuò insignia ejus Cardinalis , cujus Secretarius erat , in apice affixa fuerunt , portabat.

Quos comitati erant dictorum Cardinalium *Affines* , *Consanguinei* , *Nepotes* , vel alio quocunque sanguinis jure ipsis conjuncti , cum omnium Legatorum , Principum , Comitum , Cardinalium quoque , & ipsius Curiae Romanæ Aulicis , vestimentis sericis prætextis , ornati , & generosis Equis insidentes.

Porro , octo Papæ *Scutiferi* , rubris vestimentis induti , & post illos *Atrienses*
qua-

SOLENNIS CAVALCATA INNOCENTII .X. AD ECCLESIAM S. IOHANNIS LATERANENSIS. 22. Novemb. A^o 1644

Tubicines. Equites Cataphracti Bulgarum servatores vulgo Nalziary. Carduagium Secr. septem quibus ipsorum insignia erant insculpta portantes. Arcus Triumphalis Ducis Parmensis. Atriensis Papæ.

Muli 80 serico rubro obduti Tollutary albi Pontif. a Reg. Hisp pro regn. Neap. et Sicil. dati. Tubicines Equit. select. Præf. Scutiferi Papæ et Nobiles Beneficiati

Lectica Papæ. Nobilitas Romana. Camerary extra muros. Palaty Pontif. Cust. prim. Secretary

Cubiculary et alij officij Cancell. Apost. Protonotary Apostolici. Magister Palat. Scriptores Apostolici Camerary Titulati Auditores Rotæ

Arcus Triumphi in Capitolio S.P.Q.R. Conservatores 14. Regionum urbis. Barones Romani, et Nobiles Titulati ac beneficiati. Camerary secreti et Cubicularij Secretiores

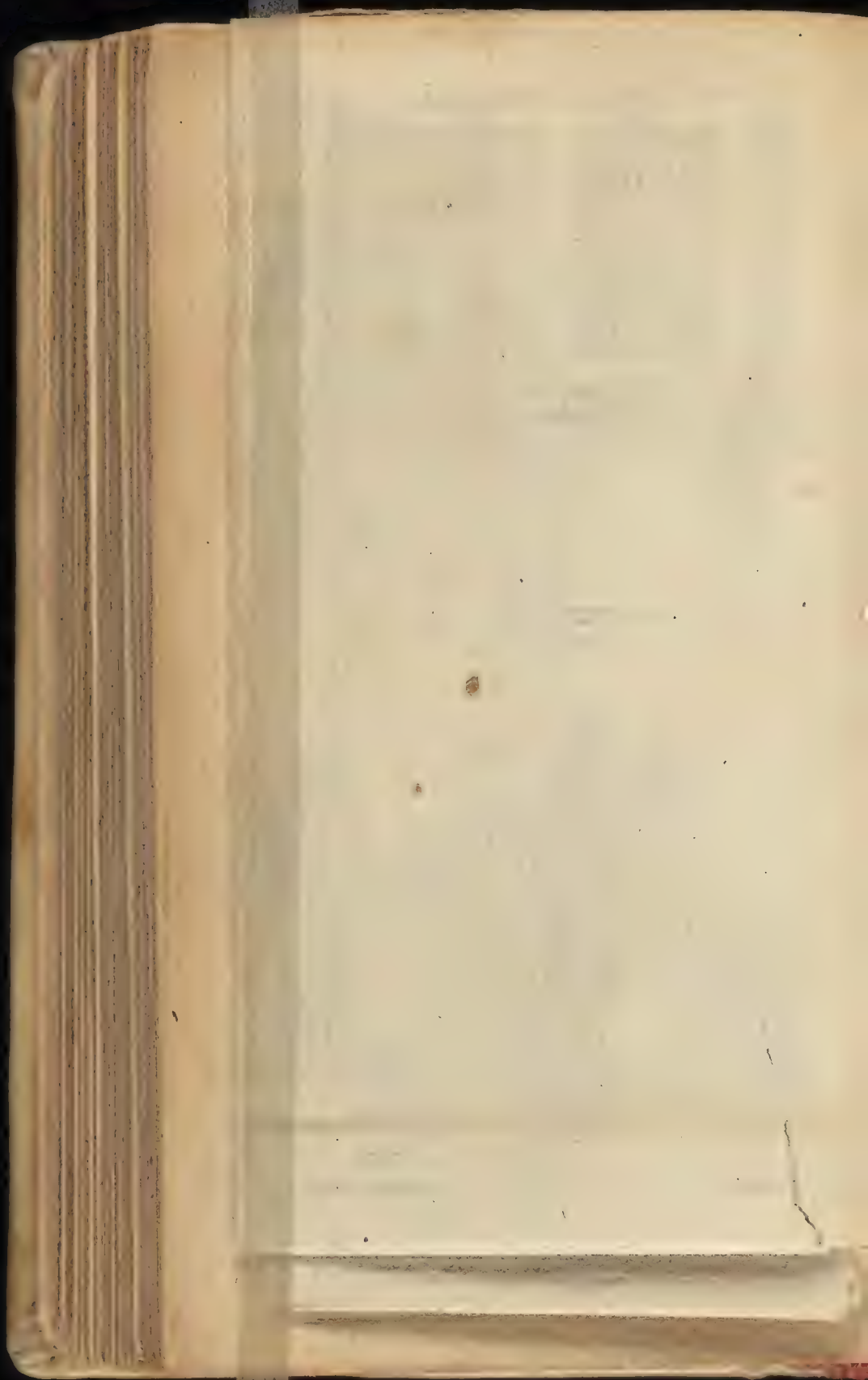
Roma Conservatores Principes, Duces. Barones et Legati. Vary Protonotarij Apostol. Titul. Quatuor Palei dignitatis Pontificalis.

Principes titulati et benef. Gubern Romæ et Leg. princ: Subdiac Apostol. Crucifer. PAPA INNOC. X. Magister Camerae et Eufifer Eminentissimi D.D. Cardinales

Cohors prætoria Militem Cataphractorum Ipsorum famuli Magistrum Equitum, 2 Tubicines Episcopi Archiepiscopi Cardinales Cardinales

TRIUMPHANS. 353

quatuor, rubri coloris palliis amicti, qui etiam quatuor equos, Insignibus Papæ auro & argento fulgentibus, ornatos, & planè obvelatos ducebant, conspiciantur.

Deinde ab *Octo Stabuli Magistris*, pallis Gallicis, iisque rubris, cinctis, totidem Equi, Pontifici loco annui Canonis pro pacificâ possessione Regni *Neapol. & Siciliae*, Pontifici, à Philippo, Hispaniarum Rege, per Legatos antea dati, omnesque serico, auro & argento intertexto, obvelati, ducti erant.

Hos secuti 80. Muli, serico rubro, magnificè satis, auro immixto obrecti, qui à totidem *Curiae Romanae Aulicis*, manibus ducebantur.

Adjungebantur porrò iis sex alii muli, tres lecticas, extrinsecus panno coccinei coloris, intrinsecus verò serico obductas, portantes, quibus totidem ductores addebantur; Ante quos tamen duo Palatii Vaticani Officiales equitabant.

Inde aliquot centeni Barones, Nobiles, & Patritii Romani, superbissimis vestibus induti, equis generosis vecti, famulisque ab utroque latere, quam plurimis stipati, sequebantur. Quilibet
verò

vero illorum, locum quem ipse voluit, sibi elegit, nec aliqua inter ipsos controversia mota, quis illorum vel præcederet vel sequeretur.

Postea veniebant quinque Nobiles Romani, togis palmatis, ex panno puniceo coloris factis, & serico nigro subductis, amicti: iidem totidem sceptrum argenteum deauratum, ipsius Papæ, cum ejusdem insignibus notata, ferebant, quorum equi ad terram usque, serico coccyneo etiam ornati erant.

Post illos, quatuordecim *tympanistæ*, totidem Urbis partibus respondentes, sagis auro undique fulgentibus induti, Papæ quoque ab una, Senatus Populique Romani, ab altera parte insignibus decorati, prodierunt.

Hos excipiebant duodecim Pontificis *Tubicines*, cum serico deaurato in tubis pendente, additisque Papæ insignibus, eodem quo *tympanistæ* modo, vestiti.

Hinc suo ordine *Cubicularii Apostolici*, cum habitu rubro, maxima copia Ministrorum, Camerae, EXTRA MUROS, dictorum, quamvis secretiores plures fuerint, cum illos plus quam triginta Advocati Consistoriales præcesserint, stipati venerant. Quorum agmen claudiebant

TRIUMPHANS. 355

bant quatuor alii *Cubicularii Apostolici majores*, qui sceptrâ argentea, quibus quatuor pilei Cardinalitii superpositi, in manibus habebant; forte ut illis significaretur, præsentem Papam post suam Coronationem, quatuor Cardinales creasse, scilicet *Johannem Carolum Medicum*, *Florentiæ Ducis fratrem*, & *Camillum Pamphilium Romanum*, suum Nepotem, cum Fratre *Uladislai, Regis Poloniae*, fratre quoque *Ducis Parmensis*.

Subjungebantur illis 40. nobiliores, cives ex Pop. Rom. & alii officiales, utpote, Iudices (*Magistri Justitiæ*, ibi dicti) Senatores, Coadiutores, Advocati, Consistoriales, Fiscales rerum Civilium & Criminalium, Actores publici, Scribæ Senatus, Secretarii, Scriptores Brevium, Notarii publici, Notarii Senatus, Auditores contradictarum, Scriptores Archivi, Abbreviatores Minores, Procuratores pænitentiariæ, ejusdem Correctores, Magistri supplicationum, Registratores Bullarum, Sollicitatores de Janizaris, Notarii Rotæ, Portionarii, Præsidentes Ripæ, &c.

Eorundem nomina & cognomina hic inferere placuit. Illorum primus,

primus; Augustinus Imperacculus.
2. Petrus Verli. 3. Antonius Franciscus Grassus. 4. Jacobus Vellius.
5. Hieronimus Corinus. 6. Brutus Gothofredus. 7. Petrus Vincentius, Eques. 8. Hieronimus Carduccus.
9. Franciscus Ursinus. 10. Franciscus Alberinus. 11. Franciscus Fabius. 12. Johannes Franciscus Pallazzolanus. 13. Marcus Casalis. 14. Valerianus Mandosius. 15. Antonius Righerius. 16. Bartholomeus Capranica. 17. Theodorus Boccapadulus. 18. Johannes Paludanus. 19. Antonius Grifonius, Eques. 20. Onufrius Marganus. 21. Octavius Coccinus. 22. Franciscus Gothofredus. 23. Octavius Mutius. 24. Cerafinus Cencius. 25. Flaminius Picus. 26. Hyacinthus Bubalus. 27. Stephanus, *cognomine*, Cavallierus. 28. Johannes Baptista Verospius. 29. Augustinus Cavalettus. 30. N. Porcarus. 31. Plautillus de Speculo. 32. Carolus Eustachius. 33. Horatius.

TRIUMPHANS. 357

tius Albertinus. 34. Archangelus Mucinus. 35. Fabius Celsus. 36. Alexander Bartolus. 37. Jacobus Benzonijs. 38. Cesar Valentinus de Morara. 39. Josephus Hannibal. 40. Johannes Errerius.

Ne verò quis in nominibus, cognominibus, vel eorundem familia erret, eadem Italicè subjungo.

Li Signori Quaranta. 1. Agostino Imperiacci. 2. Pietro Verli. 3. Antonio Francesco de Graffi. 4. Jacomo Velli. 5. Girolamo Corino. 6. Bruto Gottifredi. 7. Pier Vincenzo del Cavaliero. 8. Girolamo Carducci. 9. Francesco Orfino. 10. Filippo Alberini. 11. Francesco de Fabii. 12. Gio. Francesco Palazzola. 13. Marco Casale. 14. Valeriano Mandosio. 15. Antonio Righeri. 16. Bartolomeo Capranica. 17. Theodoro Boccapaduli. 18. Giovanni Paludi. 19. Antonio Grifoni Cavaliero. 20. Onofrio Margani. 21. Ottavio Cucino.

cino. 22. Francesco Gottomfredo.
 23. Ottavio Muti. 24. Serafino
 Cenci. 25. Flaminio Pichi. 26.
 Giacinto del Bufalo. 27. Stefano
 Alli Cavalliero. 28. Gio. Battista
 Verospio. 29. Agottino Cavalletti.
 30. N. Porcari. 31. Plautilo Spec-
 chi. 32. Carlo Eustachio. 33. Hora-
 tio Albertini. 34. Archangelo Mu-
 cini. 35. Fabio Celti. 36. Alessan-
 dro Bartoli. 37. Jacomo Benzoni.
 38. Cesare Valentino della Molara.
 39. Gioseppe de Annibalis. 40. Gio-
 vanni Errera.

Dicti 40. ex Populo Romano electi,
 togis prælongis, seu, Senatoriis, iisque ex
 serico nigro contextis, cum mitris seri-
 cis nigris, rotundis atque planis, veteri
 Romanorum more, utebantur. Equi
 vero ipsorum, nigro serico ad terram ul-
 que prominente, cooperti erant.

Subsecuti sunt duodecim *Abbreviato-
 res Majores*, cum totidem Rotæ Roma-
 næ *Auditoribus*, & Palatii Apostolici Ma-
 gistro *F. Michaelè Massarino*.

Quos comitabantur quatuor Populi
 Romani

Romani *Mareschalli*, serico albo vestiti & tunicis puniceis induti.

Venerant deinde quatuordecim partium Urbis *Præfecti*, togis prætextis cincti, mitras quoque ex nigro serico gemmis & preciosis lapidibus refulgentes, portarunt, erant verò subsequentes: *Benedictus Masseus*, MONTIUM, *Johannes Baptista*, TREVII, *Johannes Baptista Manfronius*, COLUMNÆ: *Franciscus Casalis*, CAMPI MARTII: *Johannes Franciscus Marcellinus*, PONTIS: *Carolus Grifus*, PARIONIS: *Benedictus Finochietus*, REGULÆ: *Ludovicus Felix*, S. EUSTACHII: *Andreas de Castro*, PINEÆ: *Hiacintus Lilius*, CAMPI MINORIS: *Hannibal Pissatus*, S. ANGELI: *Clemens Politus*, RIPÆ: *Horatius Turmianus*, BURGI: & *Girolamus Maronus* partis TRANSTIBERINÆ, *Præfectus*.

Insignia autem harum Urbis partium, in quas hodiè illa distinguitur, in Capitolio è fenestris exposita conspiciebantur.

Ne autem antiquus Romanorum triumphandi mos, scilicet ut in triumphis, Magistratus triumphantem præcederet, mutaretur, superiores jam Urbis magistratus, procedebant; videlicet *Præfectus Civitatis* supremus, cum Urbis Priore:

Duo

Duo Cancellarii Populi Romani, & tres Urbis Conservatores, 16. famulis cincti; Illi omnes, veteri Senatorio Romanorum more, vestiti erant, quorum equi superbissimè serico intertexto, & preciosis lapidibus refulgente, obvelati, purum solummodo fastum redolebant.

Multi etiam alii, Principes & Comites cum Cæsaris Legato *Savellio*, quamvis in Palatio Vaticano præsentés non fuerint, fortè ut controversias, quæ de loco, ordine, & præeminètia, aliquando oriri solent, evitarent, se pompæ huic triumphali postea adjunxerunt, modò hic, modò ibi, pro lubitu sibi locum eligentes.

Prodibat postea Romæ Urbis *Gubernator*, LOMELINUS, cum duobus *Cerimoniarum Magistris*. Inter officiales verò VIRGARUBEA dictos, *Subdiaconus Apostolicus*, tunicâ coccineâ prælongâ amictus, crucem Papalam elevatam, cum aliqua tamen devotionis specie, tulit.

Hunc exceperunt quadraginta *Juvenes, Nobiles Romani*, superbissimis vestimentis sericis, auro ubique refulgentibus, & more Hispanico elaboratis, induti, quorum pilei plumis & preciosis lapidibus onerati, gladii quoque à latere dextro

dextro & pugiones à sinistro deaurati, & insigniis Papæ ornati, cernebantur; Illi omnes bini, & bini decenti ordine nudis tamen capitibus, immediatè ipsum Papam præcesserant.

Eorundem nomina hæc erant :

1. Johannes Paulus Caspar. 2. Marcellus Gerhardus. 3. Marius Accorambonius. 4. Robertus Accorambonius. 5. Hieronimus Torsellinus. 6. Petrus Pontus Magnanelius. 7. Cæsar Palazzolanus. 8. Josephus Stadius. 9. Angelus Leoninus. 10. Bartoldus Carduccus. 11. Richardus de Molara. 12. Curtius Boccapadulus. 13. Fabritius Ursinus. 14. Carolus Antonius Fanus. 15. Antonius Brunus. 16. Franciscus Alberinus. 17. Franciscus Vellius D. Jacobi. 18. Marius Maximus. 19. Ludovicus de Capranica. 20. Urbanus Cerrius. 21. Richardus Hannibal de Molara D. Josephi. 22. Fabritius Speculanus. 23. Carolus Arigoneus. 24. Antonius Amatus. 25.

Q

Hora-

Horatius Capus. 26. N. de Rosis.
 27. Camillus Columna. 28. Johannes Philippus Rossanus. 29. Sylvius Affius. 30. Petrus Miletus. 31. Franciscus Cechinus. 32. Johannes Baptista de Palombara. 33. Urbanus Biscius. 34. Philippus Ravennates. 35. Nicolaus Acciajolus. 36. Paulus Maminus. 37. Horatius Ciantus. 38. Lucas Antonius Aquilanus. 39. Laurentius Butius. 40. N. Anguilla D. Jacobi. 41. Josephus Porcarus. 42. Hannibal Molarenius. 43. Carpegna, filius Francisci Mariæ. 44. Julius Florentius. 45. Felix Antonius Gismundus. 46. Johannes Ruggierus. 47. Paulus Bonellus. 48. N. Birenus. 49. Iosephus Collarus. 50. Hieronimus Hiacintus, ex monte sacro.

Italico verò idiomate eadem nomina & cognomina, ita exprimi solent :

Signori Paggi. Gio. Paolo de Caparis. 2. Marcello Gherardi. 3. Mario Accoramboni. 4. Roberto Accoramboni.

TRIUMPHANS. 363

coramboni. 5. Girolamo Torsellini. 6. Pietro Paolo Magnanelli. 7. Cesare Palazzola. 8. Giosepe Stati. 9. Angelo Leonini. 10. Bartoldo Carducci. 11. Riccardo Molar. 12. Curtio Boccapaduli. 13. Fabritio Orfino. 14. Carlo Antonio Fani. 15. Antonio Bruni. 16. Francesco Alberini. 17. Francesco Velli, dal Signor Iacomo. 18. Mario Massimi. 19. Luigi Capranica. 20. Urbano Cerri. 21. Riccardo Anibale de Molar, del Signor Giuseppe. 22. Fabritio Specchi. 23. Carlo Arigone. 24. Antonio de Amati. 25. Horatio Cappone. 26. N. de Rosi. 27. Camillo Colonna. 28. Gio. Filippo de Rossi. 29. Silvio Assi. 30. Pietro Milet. 31. Francesco Cecchini. 32. Gio. Battista Palombara. 33. Urbano Biscia. 34. Filippo Ravenna. 35. Nicola Acciajoli. 36. Paolo Mancini. 37. Pompeo Muti. 38. Horatio Cianti. 39. Luca Antonio Aquilani. 40.

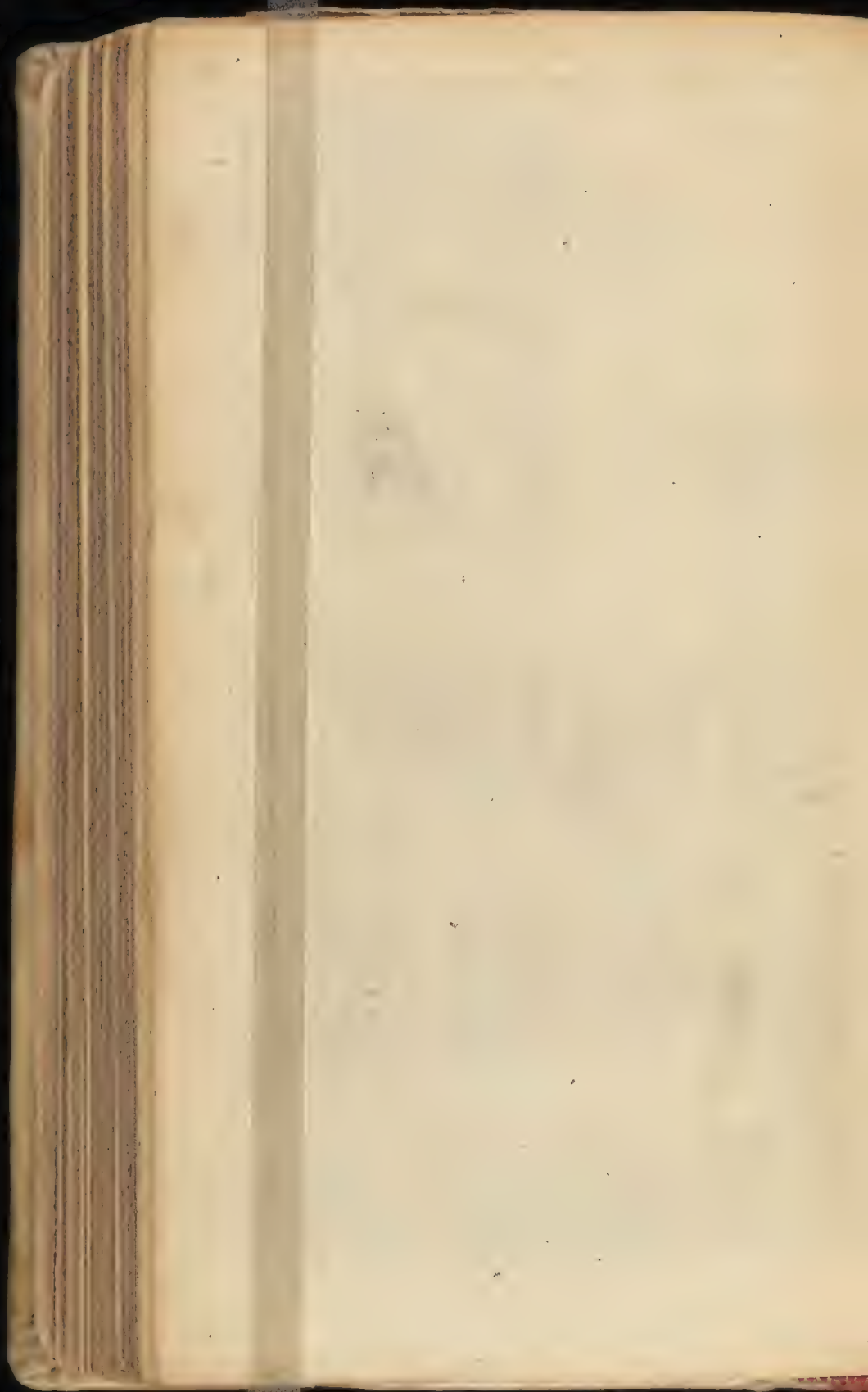
Lorenzo Butii. 41. N. Anguillara del Signor Iacomo. 42. Gioseppe Porcari. 43. Anibale de Molarà. 44. N. Carpegna del Signor Francesco Maria. 45. Giulio Florentii. 46. Felice Antonio Gismondi. 47. Giovanni Ruggieri. 48. Paolo Bonelli. 49. N. Birenzi. 50. Gioseppe Collari. 51. Girolamo Giacinto di monte Sacro.

Tandem venerat, diu expectata *Sanctitas*, ipse Papa INNOCENTIUS X. in sella gestatoria positus, & Pontificali habitu vestitus, (cujus caput triplici Coronâ cingebatur,) à superioribus quoque aulæ suæ officialibus per omnes Palatii Vaticani porticus & gradus, ad extremam ejusdem Palatii portam, humeris portatus, quò cum venisset, sese in lecticam quandam, magnificentissimè elaboratam auroque & argento resplendentem reposuit.

Lectica verò illa, à duobus mulis serico & auro intertexto, cum insigniis Papæ obvelatis, quorum antilena & postilena cum frontali, ex puro argento deaurato, portata fuit.

Deductio Papæ in Palatium et Basilicam Lateranensem

TRIUMPHANS. 365

Ut vero ille eò melius à populo astante, qui indefinenter vivat INNOCENTIUS DECIMUS, clamavit, conspiceretur, lectica semper aperta fuit.

Illum sequuti *Magistri Viarum*, cum Collegii Apostolici *Cursoribus* 20. & ipsius Camerae *Ministris secretioribus*, quorum quilibet sceptrum argenteum portabat.

Papæ verò latus utrumque claudebant, ejus satellites Helveti ducenti, quorum quidam hastis præpilatis, quidam lanceis onerabantur: Illi verò, qui proximè lecticæ aderant, gladios longissimos, fermè latitudinem palmæ excedentes, (ad similitudinem gladiatorum quos gigantes habuisse fingitur) eosque nudos, quorum capuli ex puro argento erant, portabant.

Post illos ejus *Magister Camerae*, *Tocilator*, *Secretarius*, *Medicus*, aliqnè justum & decentem suum ordinem, servare visi sunt.

Sequebantur postea *Cardinales*, suis pileis rubris, & purpureis tunicis, more Cardinalitio magnificentissime induti, suis etiam Aulicis & nobilibus undique cincti & stipati, omnes Mulis infidentes. Hos, ordo *Patriarcharum*, *Archiepiscoporum*,

Episcoporum, Prælatorum, Abbatum, & Canonorum excepit.

Illos immediatè cohors prætoria Papæ, cum suis Officialibus comitata erat, ante illam tamen, aliquot vexilla, in quibus Ecclesiæ Catholicæ, & Populi Romani insignia erant depicta, ferebantur.

Ordinem hunc claudebant Infiniti currus, & maxima hominum multitudo.

Lento igitur gradu supradictò ordine iter suum jam omnes promovebant, cum verò ad *Pontem Ælii* seu *S. Angeli* venissent, totus Chorus Musicus, in ipso Castello, cum variis suis Instrumentis, omnes venientes & prætereuntes jucundissimo & planè admirabili concentu musico, excipiebat.

Quo finito, omnes milites qui ordinariè in eodem *S. Angeli* Castello, excubias agunt, sclopeta sua (quamvis idem prope Palatium Vaticanum antea esset factum) exonerarunt; Tormenta etiam omnia ejusdem Castellum, eodem quasi momento displodi audiebantur, quorum strepitibus & fulminibus, campanarum quoque omnium Monasteriorum & templorum totius Urbis pulsus & sonitus, addebantur.

Cum

Cum pontem traissent, viam, quæ ad mensas publicas fæneratorias, seu, trapezitarum tabernas & palatia, versus *Montem Jordanum* ducit, ingressi erant, & postea per *forum Pasquini* ferebantur. *Pasquinus* autem, antiquissima quædam statua, jam erat refarcitus, & in *Neptunum* conversus, qui partim carmina, ut in triumphis solet, jocos mixta, partim cantilenas victoriales, rerumque INNOCENTII hujus gestarum laudem canebat. Quam suspiciebant omnes & beatum ducebant, quod ille qui Carminibus famosis & libellis infamatoriis, (quorum author esse perhibetur, nam à *Pasquino*, *pasquillus* descendit) hætenus onerari solitus est, jam laudum & meritorum Pontificis decantator exaret. *Pasquino* itaque, hoc *Italico* idiomate inscriptum legimus:

Parlate adesso *Pasquino*,
stando voi com'un certo padrono,
della piazza di *Pasquino*: sub:

Nettuno con Tridente in cano
tirato dà Tritoni, si mostra fermar-
si placato dal cessar del diluvio, è
dal vederfi appresso la colomba con
il ramo d'Olivio, è gigli d'oro im-
pressa, del Pontefice portatrice del
Pace:

*Dal trar d'Olimpo è d'ossa oltre le fiati
I miei quasi Titan flati guerrieri,
Perche s'appron de pace ampi orizzon,
I Tritonici arresto affri Corsieri,
Corran spumanti è tributari i fonti,
Al gran Tridente mio nò piu severi,
Mà con placido piè segnuno praiti,
I miei tolti al rigor placati Imperi,
L'arco ch'indi à in Ciel benigna & alma,
Figuri onda è palto piu ch'in lor tromba,
Emulo giro ad incontrar la calma,
S' à i tre gigli onde fama aurea la tromba,
Perch' in su l'arca in Vatican la palma,
Tien di Pallade Empirea alta colomba.*

Interim circa vesperam, fallaces Ro-
mani, Pasquino novum induerunt habi-
tum, eundemque totum libellis famosis
onerarunt, illorum indicem hic ad-
do, quò videat benignus Lector, quan-
ti ipsi Romani, suum æstiment Pontifi-
cem,

cem, unde etiam eorundem levitas,
audacia, & erga proprios perfidia, con-
spici potest. Primus capiti appensus
Pasquillus, hoc tenor à verbo ad verbum
conscriptus fuit:

Dic mihi sancte Pater, celestis JANITOR
Aulæ

Cui geritur summæ religionis apex.

Qui REGES regis, atque locas relocasque
Tyrannos,

Quo nutu solvis juncta, ligasque tuo.

Qui SANCTOS facis, & cui contigit esse Bea-
to

Ante obitum, qui nos ante obitum beas.

Quid tibi Bombardis opus est, quid ejusque
Virisque.

Quæque armata præit, quæ sequiturque
manus.

Hæstarumque istâ segete, atque horrentibus
armis?

Quid cincturâ opus est, quid gladiisque
tibi?

Omnia quid trahis hæc? aut cur SAN-
CTISSIME, tanto

Belli opere expugnas oppida, castra, do-
mus?

Nonne manu poteras, tremulo simul ore le-
vata

Hos dare diis subito Manibus, hosque
Deo?

Certè omnes PETRI similes, aliterve probatis

Moribus, hæc possunt omnia PONTIFICES.

Quid dicam? an quoniam malus es, diffusus & armis

Pontificum, & præceps Martis in armis?

O in Te erratum mundum, qui, cum Ista fa-
cessis,

Non videt à PETRI, TE, procul esse viâ.

Fortè hoc ed factum, ut Pontificis fastum & superbiam false irriderent, cum talis pompa mundana minimè statui Ecclesiastico, ac Ecclesiæ ministris, conveniat, sed potius, ut illi verbum Dei sincerè doceant. *Matth. 18. v. 19. Marc. 16. v. 15. Eph. 2. v. 20, 21. Sacramenta ad normam. & verbi divini præscriptum, administrent. Matth. 28. v. 19, 20. 1. Cor. 11. v. 23. Pro grege devotâ, intercedant, Levit. 5. v. 6. & cap. 9. v. 7. & cap. 12. v. 7. Jacob. 5. v. 14. Et disciplinam Ecclesiasticam rectè usurpent. Matth. 18. v. 17. Joh. 20. v. 23. 1. Cor. 5. v. 1, 2, 3. & seqq. Ecclesia quippe divinis saltem præest. Novell. 6. A mundanis illis actibus, gloria & pompa separata. vid. c. quoniam. c. de capitulis. c. suscipitur. Dist. 10. Nec etiam alibi*

cubi in scripturis sacris, legitur Petrum,
 (cujus successorem se esse profitetur Pon-
 tifex Romanus c. inter corporalia. c. quanto.
Extr. d. transl. Episcop. c. ad Apostolicæ. §.
nos autem. x. d. re judic. in 6. c. cum ad sa-
cro sanctæ. x. d. transl. Episcop. c. Constan-
tinus, Dist. 96. c. Ego Ludovicus. Dist. 63.)
 talem vanam mundi gloriam & pom-
 pam, affectasse, sed potius omnia hæc
 modesta humilitate, aspernatum fuisse,
 Brachio Pasquini dextro detruncato,
 hæc inscripta legebantur:

Vidimus Ausoniæ semieruta mœnia Romæ.

Hic ubi cum sacris venditur ipse Deus.

Ingentem Crote Pontificem, sacrumque
Senatum,

Et longo Proceres ordine Cardineos.

Tot Scribas, vulgusque hominum, nihil utile
rebus,

Quos vaga connecto purpura vestit equo.

Tot Crote qui faciunt, tot qui patiuntur, &
illos,

Orgia qui vivunt, cum simulent Curios.

Rursum illos qui nec simulant bona, nec bene
vivunt,

Qui ridet mores exhibitantque bonos.

Quos juvat esse malos, quibus & licet, in
juga quorum

Consensit miseris Teutona terra modis.

Qui dant, quique verant, qui quos clausere re-
cludunt,

Arbitrio Cælos distribuuntque suo.

Romanas, neque enim Romanos, omnia lu-
xu,

Omniaque obscenis plena libidinibus.

Atque hæc post Curios, Pompejos atque Me-
tellos,

O mores, atque ô tempora, ROMA tulit.

Desine velle sacram imprimis Crote visere
urbem,

Romanum invenies hic, ubi ROMA, nihil.
Dicunt sancta Patres, operantur pessima
Romæ.

Quidam etiam dicunt nec benè, nec fa-
ciunt.

Relligio tamen & Christus jactantur ab illis,
Tollitur, & passim prostat imago crucis.

Et PISCATORIS gliscunt patrimonia PE-
TRI,

Vibrantur magni fulmina PONTIFI-
CIS

Vestit summa pedes à vertice purpura lon-
gum

Penè sequens, dicas vivere simpliciter.

At nisi me fallat, sed nunquam adeo omnia
fallunt,

Ista ovium miros vestit imago lupos.

Latus ejus dextrum, versus Palatium

Pam-

Pamphiliorum, seu, quod forum Romanum
novum Navonense, ubi priscis temporibus
CIRCUS AGONALIS fuit, la PIAZZA DI NAVONA,
dicitur, spectat, sequentia inscripta habuit :

Turgidus ille quis est, solio qui bullat in alto ?

Is Deus est, & erat nil, nisi bulla foret.

Quid præstare solet? bullatas vendere bullas.

Quid profunt bullæ? bulleus ut sit homo.

Quem morbum sanat? bullantis hydropa crumena :

Unus in hoc morbo præterit Hippocratem :

*Siccine Bulleus est? imò quos nutrit alitque,
Omnes evadunt bullea turba statim.*

Et paulo infra.

Quis modus ô cives quò se hæc patientia tandem

Profert ? ROMÆ quærimus atque emimus ,

Sic nos bulla capit ? sic se Germania nescit,

Ut petat hæc ? sic nos ista sigilla juvant?

ἔρυσσα μεγάλων & adhuc mutatio pejor ,

*Tantum auri, ut redeant plumbea signa,
dari.*

In lapide cui Pasquinus innititur, ac
incumbit, aliud scriptum infamatorium
reperitum fuit, super vita & morte URBANI VIII, qui plurimis circa vitæ finem,

nem, ob motus illos Italicos, & bella intestina, ejus autoritate & potentia suscepta, jam verò sub mortis tempore ad finem perducta, invisus & exosus fuit, præcipue vero Farnesiis, & eorundem familiæ faventibus, quorum civitates & terras, misere vastavit. Hinc suspicio erat, quempiam Farnesiani nominis vindicem ac defensorem, sequentia scripsisse:

URBANI cum jam Parcarum maxima
vellet

Rumpere longævi stamina Pontificis:
Iis orta est subito Divis accerrima, cujus
Autores PLUTO, Claviger atque PE-
TRUS.

Ultima namque illi cum fata instare viderent,

Noluit hunc Cælum, noluit hunc Barathrum.

PETRUS ait: nolo hunc gladio qui cinctus &
armis,

Impius & tumidus nil nisi bella movet.
Quique studet magnos animare in prælia Reges,

Martis & horrendi semina crebra ferit.
Non hæc monstrarunt summi præcepta tonantis,

Non hæc Pontifici regula scripta fuit.

Et li.

TRIUMPHANS. 375

*Et licet ipse meum jactet sese esse Nepotem,
Non tamen est meritis, Cœlitum adesse
choro.*

*Tum PLUTO : Hunc ne feram ad nostros
descendere manes ?*

*Hunc Ego vel patiar regna tenere mea?
Cui furor est genitor, peperit discordia Mater,
Diris uberibus fovit & Impietas.*

*Istud avertas Pater ô hominum atque Deo-
rum,*

*Ne trux hæc stygias bellua turbet aquas.
Hæc cum in concilio magno essent dicta tu-
multu,*

*En subito URBANUS mortuus ipse venit.
Protinus & Cæli PETRUS sua limina clau-
sit,*

*Atque Erebi PLUTO clausit & ipse fo-
res.*

*Tum URBANUS; nulla est cælum expugnare
facultas,*

*Testantur magno fulmina missa Jove.
Tartara tentemus, facilis descensus Averni,
Nam saltem poterit ille patere mihi.*

*Et quamvis scripturæ illæ famosæ, à
priscis Romanorum Imperatoribus, le-
gumque latoribus, diversis emissis con-
stitutionibus ac edictis cum rigore & a-
criter satis, sint prohibitæ, imò in ea-
rundem quoque Autores pœna capitalis
consti-*

constituta fuerit ; Inventores quoque, qui illas vel domi vel in publico vel quocunque loco ignari repererint, & similes chartulas, statim non corruperint, sed vim earum manifestauerint, eosdem quasi delicti hujus Autores, capitali sententiæ subjugandos fore, statutum. Pœnam hanc ipsis primùm irrogavit *Augustus*, ut testatur. *Dio Cass. lib. 56. p. m. 673.* Et post illum, Imperatores *Valentinianus* & *Valens. l. unic. Cod. d. famos. libell. l. 9. Cod. Theodos. eod. Paul. 5. sentent. 4. § 6.* Gravissimè quoque tulerat *Hadrianus VI. Pont. Max.* se famosis carminibus, apud *Pasquini* statam fuisse laceratum, sed postea civili animo pertulit, cum didicisset, eam dicendi licentiam, obscurorum hominum libertati atque nequitiae dari, ut cum insignes viros impunè carpsent, fortunam suam ea vindictæ voluptate consolentur. *Paulus Jov. in vit. ejus pag. m. 125.*

Et quanquã leges super hisce plurimè late fuerint, interim licentiosa illa Romanorum libertas, seu mavis, petulantiam, nullis legum vel constitutionum remediis à vitio illo flecti potest. Imò, tantæ sunt impudentiæ Romani, ut in sua ipsorum Capita, fidei Custodes & defensores, in

huma-

humanè & acriter satis insultent; sed, dandum hoc extrenæ eorum nequitiae, & impunitæ licentiæ, eosdemque in effræni sua audacia relinquimus, nosque vicissim ad descriptionem actus triumphalis convertimus.

Cum itaque justo ordine *Pasquinum* & *forum* ut dixi, ab eo denominatum, præteriissent, per viam *Pontificiam* illi proximè adjacentem, prætereundo *S. Pantaleonem*, *S. Mariam di Grotta pinta*, &c. &c.

Tandem ad Capitolium perventum est, cum verò PAPA per *Arcum Triumphalem*, ibi in ejus honorem à S. P. Q. R. erectum, de quo sup. pag. 318, 319. & seqq. intrasset, *Horatius Albanus* Senator summus, Attalica toga, eaque longissima indutus, adjunctis sibi suis collegis, & ministris quam plurimis, Papæ obviam processit, eumque totius Senatus Populique Romani nomine, in præsentia Curialium, Consulum, aliorumque Officialium, summa animi demissione, salutavit, ejusque pedes novo adorationis cultu, osculatus est, ac ipsi postea tanquam summo capiti & Præsidi omnes Capitolii claves obtulit: Interea verò, cum illa peragerentur, in universum populum astantem nova mone-
ta ar-

ta argentea, cum nomine & insigniis Papæ ab una, *Petri & Pauli* effigiebus ab altera facie, undique missa & sparsa fuit, Tubicines quoque, Tibicines, & ordinarii Capitolii Musici, suo suavi concentu summoque omnium applausu, triumphale illud gaudium, mirum in modum augebant, animosque spectantium ad majora lætitiæ signa incitabant.

Cum eadem essent finita, prædictus *Horatius Albanus*, additis sibi suis Collegis, Curialibus & Consulibus, processioni triumphanti sese adjunxit, ducebatur postea totus ille ordo per *Arcum Septimii Severi*, & *Forum Romanum* vetus, seu, *Boarium*, ad novum *Ducis Parmensis Triumphalem Arcum*, de quo supra pag. 325. 326. & seqq. Apud quem in hortis Farnesiæ, quam plurima tormenta ænea, ordine collocata, & sub adventu ipsius Papæ displosa erant. Postea vero ordo ille triumphans, magis magisque iter suum promovit, donec ad **BASILICAM LATRANENSEM**, deventum fuit.

Ubicunque autem transivit, paterne populo benedictionem suam ac liberaliter concessit, & obtulit, qui indefinenter

ter & ubique, altissima voce, *vivat* INNOCENTIUS DECIMUS, clamavit, ita ut toto illo Itinere, nihil ferme præter illud *vivat*, auditum sit.

Multa etiam alia, de pompa illa triumphali hic addenda essent, verum eadem admirari, quam describere satius duco, cum nec pro merito, multitudo illorum spectaculorum & magnificentia narrari possit, seu, artis raritatem; seu, divitiarum ac opum abundantiam, ac inde infrequentem luxum; seu, operum ac constructionum magnitudinem; seu, superbas structuras; seu, stupenda ac penitus admiranda rerum molimina; seu, quæcunque alia, ingeniosæ inventionis ac novitatis specimina species, omnia huc transmigrasse ac sedem fixisse credebantur; ita multorum operum miracula, uno quasi intuitu hic conspici poterant.

Nam quæcunque mortalibus aliàs mirabilia atque magnifica, hæc universa illa die Romæ, conspectui omnium objiciebantur, ita ut omnia admiranda artis secreta, cum naturæ divitiis, eò simul confluisse visa essent, quæ non sine certissimo documento, veterem Romanorum majestatem, & excelsum animum arguebant.

Etenim

Etenim argenti, auri, byssi sericique, in omni operum specie, multitudinem & abundantiam, non ut in pompa, ferri, sed omnia potius & veriùs fluere cerneres, & alias quidem vestes, ex rarissimis generibus purpuræ, alias, diligentissima pictura arte Babylonia variatas, alias quoque lapidibus preciosis refulgentes, portari.

Virgines & Matronæ Nobiliores, è palatiorum fenestris, ubi triumphum illi tutiùs videre poterant, vestibus auratis & sericis auro intertextis, amictæ erant; Gemmis quoque clarissimis & lapidibus, preciosissimis, quorum quidam coronis aureis, alii aliis inclusi ornamentis, vario atque vario modo ornatum suum augebant, ita ut spectantium oculos tanquam clarissimo lumine perfringerent, suamque superbiam & luxum novo quodam documento, satis probarent.

Ipsi etiam qui ad Pompam, fuerant, ab alia turba discreti, præcipuo & mirabili ornamentorum splendore, & magnificentia culti erant. Habitus ipsius Papæ inæstimabilis fuit: Cardinalium verò, fidem superant. Reliquorum quoque Legatorum, Principum, Comitum, Baronum, Nobilium, Patritiorum, aliorumque Officialium amictus, nihil præter summam super-

TRIUMPHANS. 381

superbiam & maximum luxum redolebant.

Ita summâ cum omnium admiratione triumphavit INNOCENTIUS *hic*, ubi nulla planè quæ ad consummatum triumphum, antiquo Romanorum more, requirebantur, desiderari video, nisi quod olim captivi, ante triumphantem ducerentur, & postea Diis, quorum auspiciis victoria ab hostibus fuit reportata, taurum quendam sacrificarent.

C A P. XVII.

D E

Ceremoniis in Basilica Lateranensi, dum ejusdem possessionem, cum adjuncto palatio acciperet, usitatis.

CUM tandem inter horam 21. & 22. INNOCENTIUS ille, ad porticum dictæ Basilicæ tanta majestate & pompâ venisset, omnes, qui hinc & inde antea per Urbem sparsi fuerant, illuc confluisse visi sunt.

Ita, ut illius Palatii forum, porticus, ipsa quoque

quoque Basilica cum omnibus circum-
jacentibus locis, maximo illo hominum
confluxu & multitudine, oppleta essent.

Mox Papa, Lecticam, quâ hactenus u-
sus, reliquit, seque in sellam gestatoriam
ab aulicis *Palatii Laterani & S S. Petri
& Pauli* Equibus coniecit, & se in i-
psam majorem Basilicæ illius porticum,
ab iisdem ferri curavit.

Quo, cum venisset, in solium serico &
auro ornatum ascendit, Prælati & Ca-
nonici acclamantibus: *Testamentum
suum confirmavit Dominus super caput ejus.*
Eccl. 44.

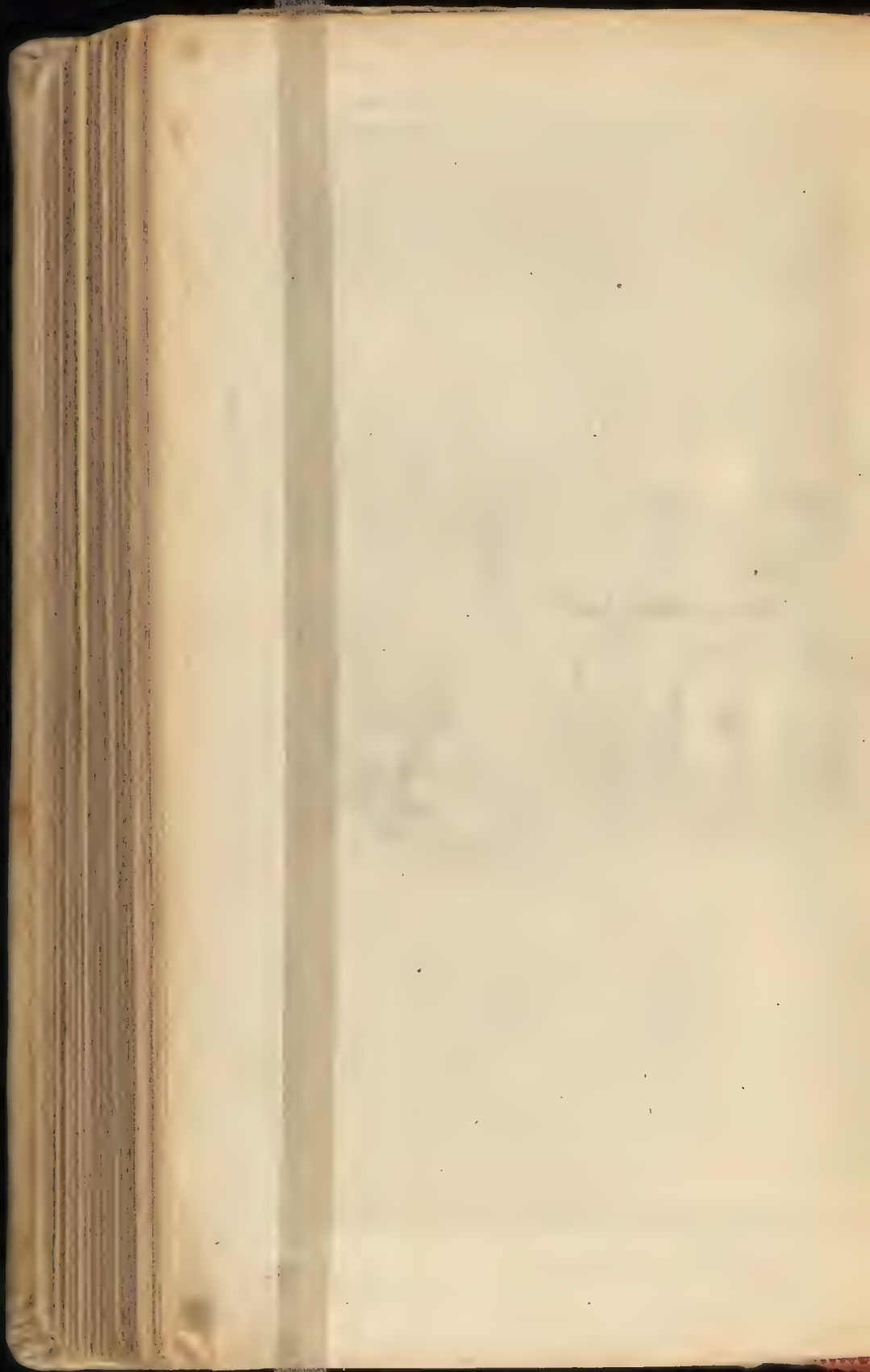
Pavimentum autem totum tam Porti-
cus, quam Basilicæ, stragulis & tapeti-
bus, ubique velatum fuit, sonantibus
quoque omnibus omnium templorum
ac monasteriorum campanis.

Interea verò universi Canonici & Be-
neficiati (ita enim vocantur) *Basilicæ
Lateranæ*, cum *Cardinale Columna*, ejus-
dem Ecclesiæ Archipresbytero, quem,
tres Clerici majores præcesserant: Quo-
rum unus *Polubrum argenteum*, cui *Cruce
argentea deaurata* imposita: Alter *Mallu-
vium* quoddâ, priori fermè simile, in quo
duæ CLAVES, una, ex puro auro, altera,
ex argento, posita. Tertius, *Thuribulum*

cum

Crucis Osculatio in Basilica Lateranensi

cum *Acerra*, cui thus inerat, portavit.

Cum primus illorum polubrum portans, portæ ubi Pontifex erat, junctus fuisset, sumpta cruce, illi eandem deosculandam obtulit, quam cum Papa flexis genibus osculatus fuisset, ipse ad latus porticus dextrum, ubi thronus Pontificius, auro, argento, omnique lapillorum preciosorum genere, ornatus, & exinde ferme inæstimabilis, erectus & positus fuit, se recepit, qui postquam à Cardinalibus *Mediceo* & *Barbarino* Diaconis, tiara triplici corona ornata & hætenus per triumphalem viam portata, fuisset spoliatus, & amiculo linteo seu religioso indutus, aliaque quædam mitra preciosis lapidibus refulgente, coopertus esset, parumper in eodem throno quievit. Cardinales quoque, sua sibi magnifice satis præparata loca mox deinde occuparunt.

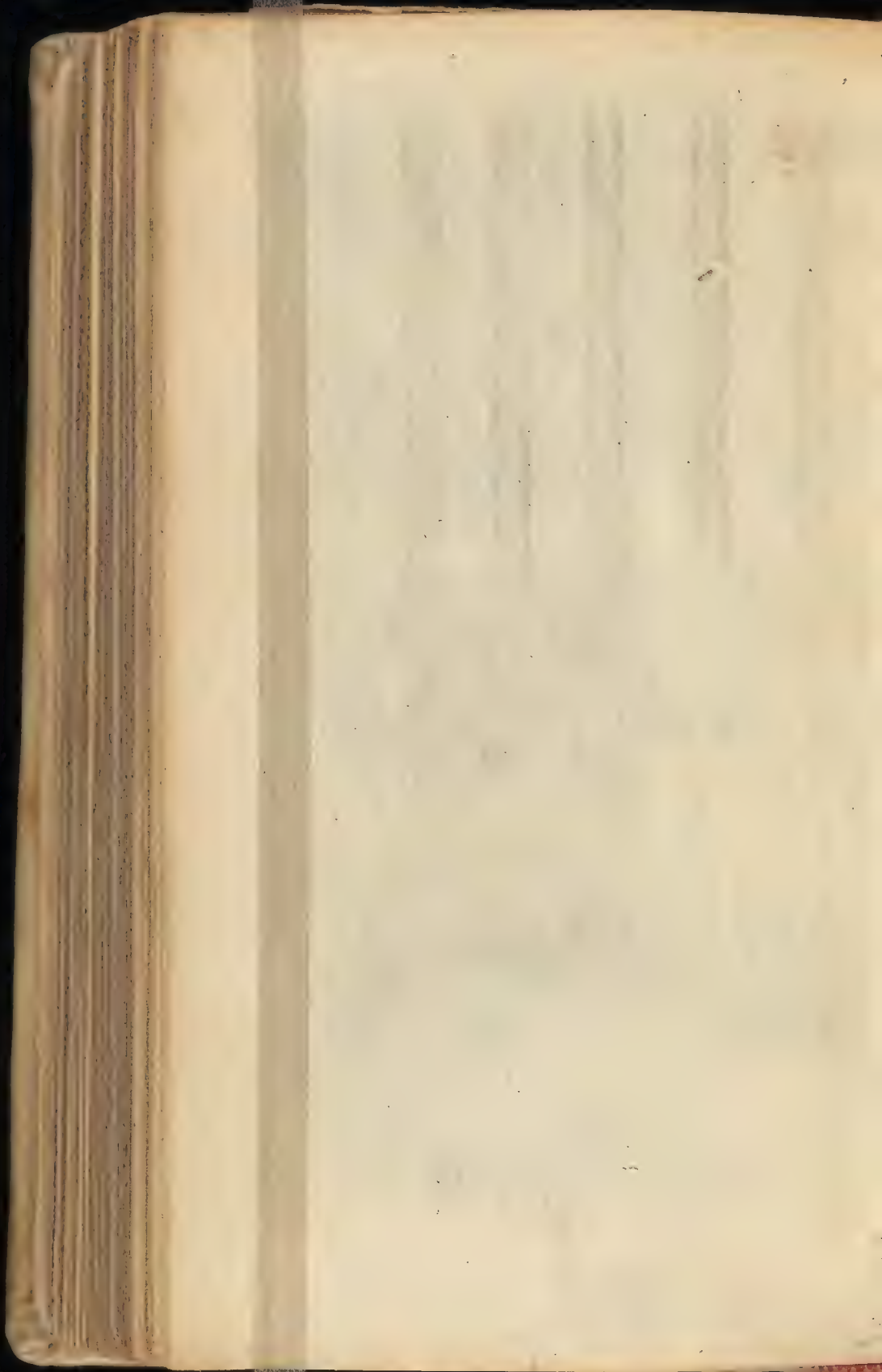
Venit jam demum prædictus Archiepresbyter Cardinalis Columna, cum toto ejusdem Basilicæ clero, & assumpto Maluvio, cui claves inerant, postquam genu dextrum Pontificis, ter osculatus fuisset, genua sua flexit (idem etiam totus clerus præstitit) & sequenti formula illum allocutus est:

Sanctissi-

Sanctissime & Beatissime
Pater, CAPUT Ecclesiæ, RE-
CTOR Orbis: Quem suprema
illa Majestas, suum in terris
VICARIUM, æterni gaudii
DISPENSATOREM, & li-
bertatis Christianæ RESTITU-
TOREM ac VINDICEM, sin-
gulari sua & divina providen-
tia, elegit, nobisque suis famulis,
totique Mundo stitit; Cui, cla-
ves Regni Cælorum sunt com-
missæ, cui, potestas in terris LI-
GANDI & SOLVENDI est
concessa: Quem, Angeli in Cæ-
lis reverentur, portæ inferorum
timent, totusque mundus ado-
rat.

Oblatio Clauium ligandi et solvendi, in Basilica Lateranensi

rat. Nos quoque te solum, nostrum PATRONUM, summum CAPUT & EPISCOPUM ac Spiritualem PATREM, unice veneramur, colimus & adoramus, & nos omniaque nostra, paternæ & plusquam divinæ tuæ dispositioni ac curæ reverenter submittimus ac summè commendamus. Claves etiam LIGANDI & SOLVENDI, quas Christus ipse S. PETRO tradidit, ejusque omnibus SUCCESSORIBUS reliquit, tuæ SANCTITATI submissè offerimus in Nomine Dei * Patris * & Filii *

R

&

Et Spiritus Sancti, Amen.

Mox claves illas, *AUREAM unam*, eamque *LIGANDI*, *ARGENTEAM alteram*, solvendi, Pontifici obtulit. quas, cum ipse accepisset, addito brevi responso, in mal-luvium vicissim reposuit, & Cardinali *Barbarino* Diac. tradidit.

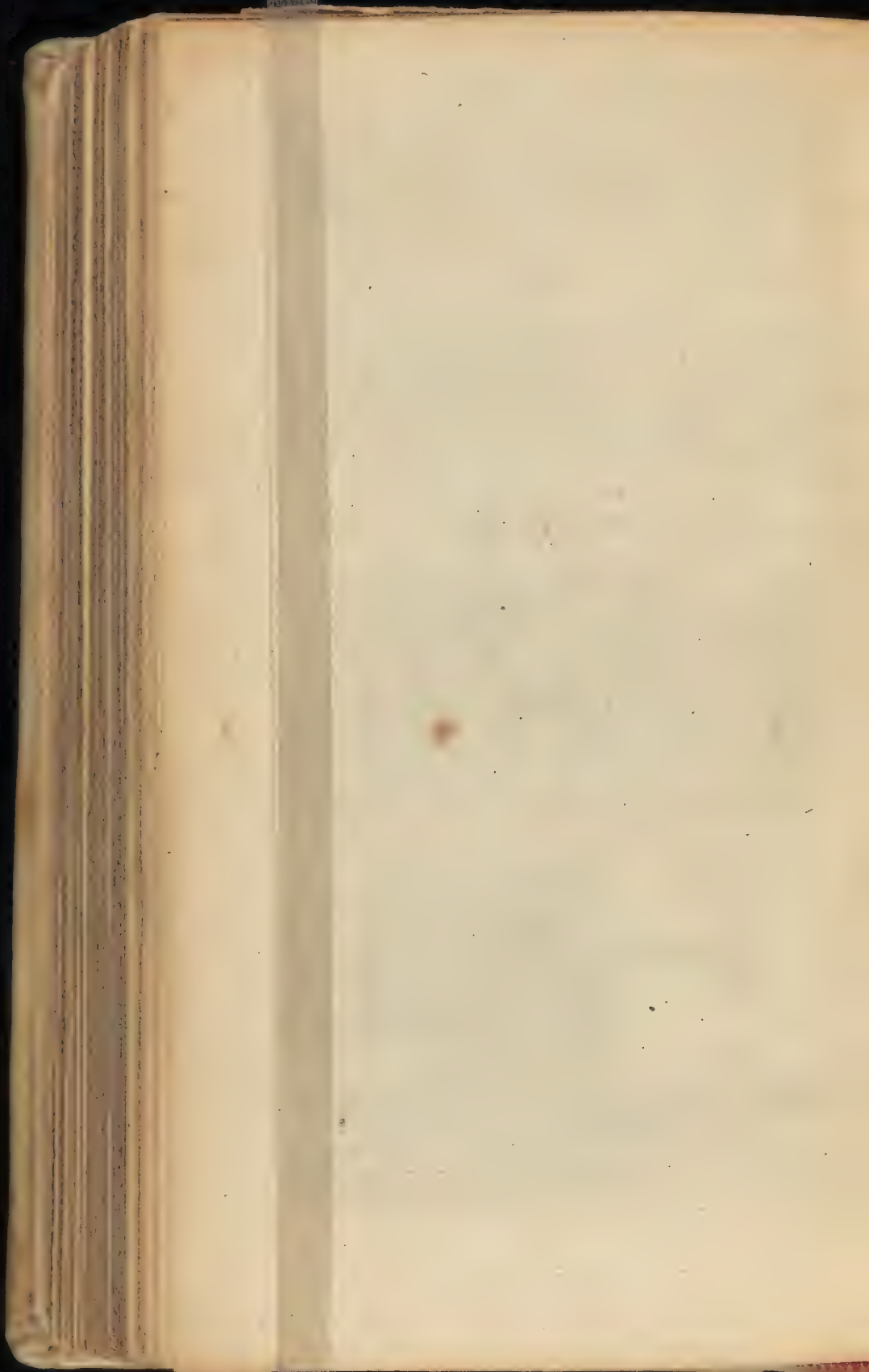
Deinde cum *Archipresbyter Columna* jam surrexisset, & inter reliquos Cardinales suum sibi debitum locum occupasset, omnes Clerici quos secum adduxit, ordine inter se servato, *ad oscula pedum*, ipsius Papæ, admissi erant.

Finito illo adorationis actu & ritu, Pontifici in medio portæ illius Basilicæ constituto, idem Cardinalis *Columna*, *Thuribulum cum Acerra*, *Naviculam*, communiter vocant, cui thus inerat, ut eidem benediceret, oblatum fuit; post benedictionem peractam & thus incensum, Papa in suam sellam gestatoriam rediit, qui rursus à Nobilibus & Comitibus Ecclesiæ Lateranensis, quorum duo illorum, flabella illa è pennis Pavonum facta, & insigniis Papæ ornata, in ejusdem coronatione etiam usitata, elevata, populoque conspicienda præbuerunt, portatus erat, Uraniscum autem, octo ejusdem Basilicæ Canonici sustinebant.

Postea,

Sedes marmorea Pontificis in Basilicâ Lateranensi.

Postea, ab iisdem ad Sedem Marmoream perforatam, quæ non procul inde collocata fuit, portatus est, ut super eadem positus, ejus Virilia attrectarentur, veluti supra *pag. 91.* notavi. Nec dubitandum quin res ita sese habeat; etenim certissimum est, sellam illam marmoream & perforatam in eadem Basilicâ Lateranensi servari, quam multoties nos ipsi vidimus. Certissimum quoque est, noviter Creatos Pontifices, ante, quam ad sæculare regimen Lateranense admittantur, super eadem sellâ reponi & collocari, veluti satis probant inter alios, ipsi quoque Catholici. *Platin. & Sabell. in vit. Joh. VIII.* Stella sacerdos Venetus, *in ejusdem vit.* Marianus Schotus, qui vixit circa Annum 1000. *Raphaël Volaterranus Anthrop. lib. 22. pag. mihi 794.* Balæus *in vit. Pontif.* Petrus Gregorius Tholosan. *Syn-tagm. jur. univers. libr. 15. cap. 3. num. 23.* Cujus hæc sunt verba: Post cujus mortem (loquitur de Johanne VIII.) dicunt cautum, ut posthac summus Pontifex in Pontificalem proveheretur cathedram, neve confirmaretur, quin prius in sellâ forata existens, ejus virilia attrectarentur. Quamvis arbitrer, summum Pontificem, in sella humili & sede constitui, ut

moneatur, quò altior est sedes Episcopalis, eò magis eum humiliter de se sentire debere, atque similem se esse cœteris hominibus recordetur, eisdemque infirmæ naturæ defectibus subjici, & se Deum non esse. Sic enim non superbiendum esse admonetur, cum postea in Sede Apostolica inthronizatur, ut dicunt, & confirmatur. Hæc ille. Et cum eodem plurimi alii idem confirmant; Quare ipsi adstantes, postquam illa acclamatio est peracta, & ipsum Pontificalia habere intelligunt, varia lætitiæ signa edere solent. His itaque, uti dixi, peractis, sese in sellam gestatoriam vicissim conjecit.

Deinde lento gradu, ad altare majus, ubi capita Apostolorum *Petri & Pauli* recondita & reservata esse feruntur, capfulisque argenteis deauratis inclusa, ducebatur, ibique descendebat, ac flexis genibus, cum interim capita illa ter essent denudata, & tot facibus appositis, monstrata, orabat.

Denuò in suam sellam gestatoriam rediit, & ad altare austrum versus positum, vectus fuit, ubi sellam illam reliquit, & in thronum Pontificium, ibidem positum, & magnificentissimè ornatum, per tres gradus ascendit; illius planum in summo latum

tum fuit palmos decem, longum duodecim. Ibi locata fuit sedes Papalis, cui imminebat aureus umbo: utrinque scabellum duo, sedes Diaconorum ministrantium Papæ. Ad dextram Pontificalis throni, locabatur, ob veterem saltem consuetudinem, Imperatoris sedes, nullo umbone tecta, præ se scabellum exiguum viride habuit: hujus sedis Imperialis summa pars, ne altior sit pedibus Papæ, sedulo vetatur. Regibus, si qui adfuerint, eorumque legatis, dabantur sedes post Imperatorem, non splendidius ornatae, quam sedes Cardinalium; & à dextra quidem longa serie, sedebant Cardinales Episcopi, à læva Cardinales Diaconi, sic tamen, ut eorum sedes altitudine palmi eminèrent supra sedem Presbyterorum, fuerintque instratae pretiosioribus pannis. In infima cavea infra omnes Cardinales à regione Papæ, locatae erant sedes quatuor Patriarchales, Patriarchis si qui adessent destinatae. Factum hoc ad Patriarcharum contumeliam, & ad ulciscendos homines, qui olim ausi sunt cum Papa de primatu contendere: nunc enim infra Papæ ministros detruduntur. Ideoque hæ sedes, ut plurimum sunt vacuæ, nisi cum misellus aliquis Patriarcha imagina-

rius, ibi locatur, mercede conductus. In medio aræ loco, sedent Prælati inferioris notæ, quibus attributæ erant sedes puræ sine postergali. Principes Laici, cuiuscunque tandem essent dignitatis, excepto Imperatore & Regibus, eorumque legatis, post omnes Diaconos sedebant. Cum itaque Pontifex, in suo throno aliquantisper quievisset, Cardinales omnes, ordine inter se servato, ipsius *manus & dextram oris partem* osculati sunt. Quo ritu absoluto ad altare majus, quam plurimis statuis, crucibus, candelabris ex puro auro, ornatum, ubi nulli præter summum Pontificem missam celebrare licet, ducebatur, ibi jam parum remansit, donec Musici miro concentu & vocis dulcedine, cum variorum Instrumentorum intermixtione & harmonia ex Ecclesiast. cecinissent:

ECCE SACERDOS MAGNUS, QUI IN DIEBUS SUI PLACUIT DEO, ET INVENTUS EST IUSTUS: ET IN TEMPORE IRACUNDIÆ FACTA EST RECONCILIATIO EIUS.

Cum Musici hæcce ad finem perduxissent, Papa altare osculatus fuit, eidemque magnam

TRIUMPHANS. 391

magnam summam monetæ aureæ suo nomine signatæ, propria manu imposuit, & sacrificii loco obtulit.

Deinde quâdam vocis gravitate fatis altè cecinit: **SIT N O M E N D O M I N I B E N E D I C T U M.** Cui à Choro responsum: *Ex hoc, nunc, & usque in seculum.* Subjuxit Papa: *Adjutorium nostrum in nomine Domini.* Cui repositum: *Qui fecit Cœlum & Terram.*

Postea sonantibus jam tubis, tibiis, & tympanis, populo benedictionem dedit, & in suam sellam gestatoriam rediit, qua, Cardinalibus, Principibus & Comitibus undiquè stipatus, in **PALATIUM LATERANUM**, huic Basilicæ proximum, ejusque **BENEDICTIONIS** (ita enim dicitur,) locum, seu porticum, portatus fuit, ibique eosdem versiculos, modo exscriptos repetiit, & populo rursus in area Obelisci stanti, factis signis crucis, **Benedictionem & Indulgentiam plenariam** dedit. Quam Indulgentiam Cardinalis *Medicens* latinè, & Card. *Barbarinus* Italicè, eadem formula, iisdemque verbis, quibus antea, post ejus coronationem, publicarunt. vid. pag. 272. 273.

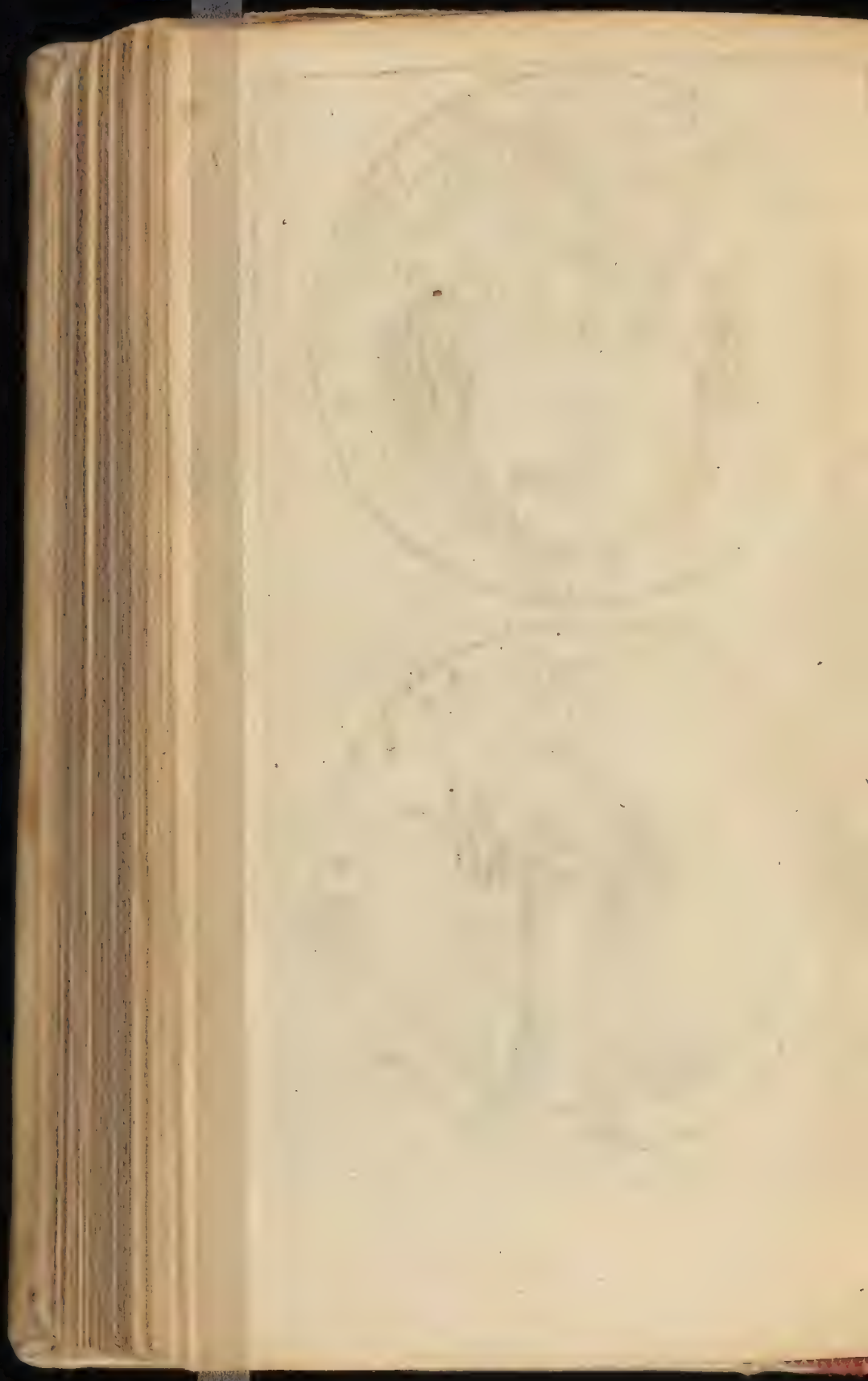
Interea cum illa fierent, rursus moneta argentea in astantem populum à Cardd.

Barbarino & Camillo Pamphilio copiosè fatis, & liberaliter erat projecta & sparsa, à cujus facie una S. Paulus cum gladio, ab altera, INNOCENTII X. insignia cum nomine impressa erant.

Hoc eodem temporis momento, fulmina & tonitrua tormentorum bellicorum & sclopetorum in monte *Celio*, *Tarpejo* seu *Capitolino*, *Palatino* & *Quirinali*, in *Vaticano* quoque, & *Castello S. Angeli*, aliisque locis ordinatorum & positorum, audiri cæpère, quorum boatu & fonitu, aër infremuit, terra concussa est, Theatra, Palatia & domus contremuerunt; Lituorum quoque tubarum & tympanorum ingeminatus clangor & strepitus totam urbem impleverunt.

Cum hæc ita fierent, Papa amiculo suo linteo spoliatus, & vestimentis quibus accesserat, indutus, se in lecticam novam reposuit, & alia quam venerat via, à Cardinalibus, Principibus, Legatis, Comitibus aliisque comitatus, suis insuper satellitibus corporisque custodibus stipatus, in Palatium Vaticanum tardo gressu rediit.

C A P. XVIII.

D E

*Signis Triumphalibus, quibus actus
ille introductionis clausus erat.*

Postquam tota illa solemnitas optatum habuisset finem, & Papa in Palatium Vaticanum rediisset, multa nova & artificiose excogitata vicissim Romæ conspici poterant, quæ non solum omnes cum admiratione oblectabant, verum etiam suos inventores mirum in modum commendabant.

In foro Agonis, vulgò Navona, super fonte in medio fori inter templum D. Iacobi, Hispanorum, & palatium Pamphilianorum sito, structura quædam maxima, montis figuram, cui Arca Noë, post diluvium exactum, imposita fuit, repræsentans, erecta & ædificata erat. Arcæ autem inerat Noë cum filiis & filiabus, omnisque generis animalibus, quorum effigies per arcæ illius fenestras clarissimè conspici poterant. Omnia verò illa, malleolis, telis missilibus, pyrobolis, a-

liisq̃ue artificiosis, ex pulvere nitrato factis, & paratis, impleta erant. E fenestris verò *Palatii Pamphilianorum*, quod illi fonti è regione positum est, candida quædam columba, arte facta & intus pulvere nitrato onusta ac impleta, emissa fuit, quæ cum alas suas movere, & in Arcam in foro positam, volare veller, tela missilia huc & illuc sparsit, & emisit, cum arcæ esset proxima, tota jam incensa & consumpta fuit. Unde etiam ipsa Arca in flammam verti cæpit, emissis per horæ fermè spatium pyrobolis, telis missilibus, & sagittis ignivomis, quibus eadem hæcenus onerata erat. Ipse verò mons eodem quoque momento incensus in flammam & fumos abiit.

Interèa cum illa agerentur, milites quidam in tectis *Palatii Pamphilianorum*, & templi *D. Jacobi* subordinati fuerant, qui indefinenter per vices sclopetis sua exonerarunt.

Dux *Savellius* Imperatoris Legatus in medio areæ *Theatri Marcelli*, varia spectatu digna subordinavit: Imprimis *Romulus* & *Remus* cum *Lupa* apparuerunt, *Romulus* in manu gladium ex pulvere nitrato factum ferebat, quo *Remi* caput amputare voluit, cum verò eodem ejus

cor-

corpustetigisset, Remus incensus, fumo sacratus erat; Postquam ipse consumptus fuisset, etiam Romulus quasi dolore captus, violentas sibi ipsi manus intulit. E cineribus verò Romuli columba oriebatur, quæ huc atque illuc per totam theatri aream, artis beneficio volabat, illa tandem in quadam structura, urbem Romanam representante, quievit; & mox totam illam molem incendit, unde infiniti pyroboli, telaque missilia, per omnia circumjacentia loca sparsa erant.

Legati etiam Regum Galliæ & Hispaniæ, multis variisque artificiosè inventis, non sine maximis sumptibus, eadem vespera, ante sua palatia, triumphale illud decus claudebant, rarisque istis inventionibus, actui illi maiestatem quandam addebant; Dii namque, Dæque quam plurimæ ex pulvere nitrato factæ, ante eorum palatia saltabant, gaudiumque illud augebant, donec pulvis esset incensus & in fumum conversus.

Notabile quoque fuit, quod in foro *Borghesiorum* ante eorundem palatia spectantium oculis objiciebatur, ibi namque maxima & admirabilis quædam structura, *Romanam triumphantem*, denuò representans, erecta fuit, in qua diversa ædifi-

cia, palatia & templa distinctissimè conspici poterant, omnia tamen ex pulvere tormentario facta, in summitate unius templi columba cum olivæ ramo posita fuit, cumque multi urbem illam intrare voluissent, in flammam conversi erant; Tandem post horulæ spatium, cum reliquis omnibus introitus denegatus fuisset, accessit unus equo albo insidens, cuius caput coronâ erat cinctum, sub cuius adventu, non solum portæ urbis aperiebantur, verùm etiam unius templi janua: cum autem ille intraret, Musici ad id constituti, suavissima voce cecinerunt: *Benedictus qui venit in nomine Domini, Hosanna in excelsis.* Post ejus in templum ingressum, Columba illa in ejus summitate posita, fuit incensa, quæ postea per universam illam structuram, ignem sparsit, donec tota in flammam & fumum esset conversa.

Alia quoque quam plurima, tam in parte transtiberina, quam in ipsa Urbe, inventionis raritate commendata, fuerunt addita, quibus triumphale illud gaudium optatum finem sortiebatur, ea tamen non addo, ne in iis recensendis lectorem diutius hic detineam.

C A P. XIX.

D E

Conclavistarum Privilegiis.

N Ulla penitus jam restabant, quæ ad alicujus Papæ inaugurationem, pertinere videbantur, quin omnia ultra debitum & solitum modum, fuerint peracta.

Interim cum mos à multis retro seculis obtinuerit, quod illi qui junctim cum Cardinalibus, in conclavi ad varia officia & servitia peragenda, tempore sedis vacantis includi solent, à Pontifice postea creato multa variaque pro molestiis & laboribus suis perpeffis, privilegia consequantur. Morem illum Papa præsens etiam sequi voluit, quare privilegia illa mox publicari curavit, quæ quamvis eadem ferme sint cum privilegiis Anno 1623. post Coronationem Urbani viii. conclavistis concessis, cum tamen illa ad multorum manus non perveniant, hic eadem à verbo ad verbum subjungere placuit.

S. D. N.

D. INNOCENTII
D E C I M I

Divinâ providentiâ

P A P Æ,

GRATIÆ & PRIVILEGIA
CONCLAVISTIS

Postremi Conclavis concessa.

INNOCENTIUS X.

Episcopus,

Servus, Servorum Dei,

Ad futuram rei memoriam.

Circumspecta in omnibus
Romani Pontificis pro-
videntia, singulorum merita æ-
quâ lance considerans, illos po-
tioribus gratiis, et favoribus
prosequitur, quos erga se et Se-
dem Apostolicam benemeritos.
Et in laboribus vigiliis, pro se-
de ipsa sufferendis indefessos,
et pluribus cognoscit meritis
adjuvari. Hinc est, quod nos
dilectos filios Conclavistas, qui
in Conclavi, in quo nos divinâ
favente clementiâ, ad summi
Apostolatus apicem assumpti
fuimus, Nobis et Venerabili-
bus fratribus nostris S. R. E.
Car-

Cardinalibus, uti familiares
& continui commensales inser-
viendo, interfuerunt, quique ea
de causa labores, Vigilias & in-
commoda plura subierunt, habi-
ta ratione obsequiorum hujus-
modi, favoribus, gratiis, & pri-
vilegiis pro cuiusque meritis
exornare volentes, ipsosque
Conclavistas, & quemlibet il-
lorum, à quibusvis excommu-
nicationis, suspensionis, & in-
terdicti, aliisque Ecclesiasticis
sententiis, censuris, & pœnis à
jure, vel ab homine, quavis oc-
casione, vel causa latis, si qui-
bus quomodolibet innodati exi-
stunt,

stunt, ad effectum presentium
duntaxat consequendum, harum
serie absolventes, & absolutos
fore censentes, motu proprio, non
ad ipsorum Conclavistarum, vel
alicujus illorum, vel alterius pro
eis, Nobis super hoc oblatae peti-
tionis instantiam, sed ex nostra
mera liberalitate, ipsos Concla-
vistas, & eorum singulos, qui-
bus etiam hodie summam de-
cem millium Scutorum Au-
ri, in auro, in tot locis Montium
vacabilium de Urbe, cum pri-
mum illos vacare contigerit, per
duos saltem ex deputatis ab ipsis
Conclavistis, inter eosdem Con-
clavi-

clavistas, & per singula eorum
Capita, solitum præscriptum nu-
merum non excedentia, non au-
tem singulas cellulas æquis por-
tionibus distribuendorum gra-
tiosè & irrevocabiliter Aposto-
licâ auctoritate donavimus, in
veros indubitatos, & non fi-
ctos familiares continuos com-
mensales nostros, ac illos, qui ex
eis Clerici existunt, seu militiæ
clericali ascribi desiderant, quos-
que tres hujusmodi Cardinales
singulatim, in quolibet ordine
antiquiores gradu, nobilitate,
& aliis meritis dignos tali digni-
tate judicaverint, in Nostros,
&

& Apostolicæ Sedis Notarios, si-
 ne præjudicio dilectorum filio-
 rum Notariorum de numero
 participantium, recipimus, &
 tam illos, quam alios conclavistas
 singulos, qui singulatim ab iis-
 dem tribus Cardinalibus digni-
 tali honore reputati fuerint, sacri
 Palatii, & Aula Lateranensis
 Comites & Milites, ac tam illos
 quam omnes, & quoscunque al-
 ios conclavistas indistinctè, qui
 Nobiles non sunt, Nobiles,
 quique Urbis, vel alicujus al-
 terius ex civitatibus, tempora-
 li dominio ejusdem Romanæ
 Ecclesiæ mediatè, vel immédia-
 tè sub-

tè subjectis, cives esse voluerint, singulos in ea ipsa civitate, quam sigillatim, quisque eorum elegerit, & ad quam ab eisdem tribus Cardinalibus se admitti petierit, veros cives ad instar, & nulla prorsus differentia, inter eos, & singulos alios, veros, originarios & antiquissimos, etiam Nobiles, & participantes cives ipsius Urbis, vel Civitatis, ita ut ipsum Jus civitatis, ad quoscunque eorum heredes, eodem modo transeat, creamus, constituimus & assignamus, ac Nobilitatis & Civitatis titulo, honore & insignibus decoramus, alio-

aliorumque familiarium & continuorum commensalium Nobis actu in Palatio nostro Apostolico inservientium, ac illius Tinnello comedentium, & bibentium, ac nostrorum & Sedis prædictæ Notariorum, Palatii-que & Aulæ prædictorum Comitum, & Militum & Nobilium, ac Civium hujusmodi originariorum numero, & consortio favorabiliter aggregamus, ac pro veris indubitatis, & non fictis familiaribus, continuis commensalibus, ac Notariis nostris, Comitibus, Militibus, Nobilibus & Civibus deinceps haberi,

haberi, & reputari volumus ac
mandamus, eisque ut in qui-
buscunque impetrationibus,
concessionibus, & literis tam
gratiam, quam justitiam concer-
nentibus, se familiares conti-
nuos commensales nostros, Co-
mites, Milites, Nobiles & Ci-
ves, etiam originarios nomina-
re, nec propterea impetrationes,
concessiones, & literæ ipsæ sub-
reptionis vitio subjaceant, sed
validæ, & efficaces existant, ac
ex nunc deinceps in perpetuum
omnibus, & quibuscunque, ac
prorsus similibus ante lationi-
bus, prerogativis, privilegiis,
immu-

immunitatib. exemptionibus, decretis, declarationibus, derogationibus, mandatis, suspensionibus, favoribus, gratiis, indulgentiis ac juribus, quibus alii nostri familiares tempore dictæ assumptionis nostræ ad summi Apostolatus apicem, ac quibus alii ejusdem Sedis Notarii, etiam de numero participantium existentes, etiamsi habitum & Rocchettum Notariorum ipsius Sedis non deferant, Palatiique & Aulae præfatorum Comites, Milites, Nobiles, etiamsi originarii, ac antiquissimi Cives ejusdem Urbis vel Civitatis, quam, ut præ-

præfertur, elegerint, quique ex
utroque Parente verè nobili, &
Cive Originario & antiquissimo
procreati de Jure, Statuto, con-
suetudine, vel aliàs ex aliquo
speciali privilegio, seu alias quo-
modo libet, etiam quoad asecu-
tionem quorumcunque beneficio-
rum Ecclesiasticorum, etiam per
quascunque literas, seu consti-
tutiones Apostolicas pro tempo-
re editas, utuntur, fruuntur, po-
tiuntur, & gaudent, ac uti,
frui, potiri, & gaudere pote-
runt, quomodolibet in futurum,
ubique locorum in judicio, &
extra, sine tamen eorundem No-
tario-

tariorum de numero participantium præjudicio, uti, frui, potiri & gaudere liberè & licitè valeant, realiter, & in omnibus, & per omnia, etiamsi in Civitate vel Urbe hujusmodi non habitaverint, perinde, ac si de verè nobili genere, ex utroque parente nobili originario & antiquissimo Cive procreati forent, & hujusmodi prærogativa, exemptiones, gratiæ, favores, concessionες, indulta, & jura, quæ pro aliis Nobilibus, & Civibus Originariis emanarunt, & quæ ratione Nobilitatis, & Civilitatis naturalis,
S. & ori-

Et originariæ aliis competunt, pro eisdem Conclavistis in specie emanassent, seu emanarent Et eis naturaliter de jure, statuto, consuetudine, fundatione, vel aliàs competerent, auctoritate et tenore similibus, indulgemus.

Singulosque Conclavistas prædictos à solutione Et exactione decimarum Et cujuscunque Pedagogii, Subsidii Et Gabelle, Et cujuscunque oneris, tam ordinarii quam extraordinarii, ubique locorum, Et ex quacunque, quantumvis urgentissima Et inexcogitabili causa, et occasione,

sione, etiam ad instantiam, Imperatoris, Regum & Rerumpublicarum, etiam Venetiarum ac aliorum quorumcunque Principum impositarum & imponendarum, pro tempore ex nunc, prout ex tunc *et* è contra. Et postquam casus huiusmodi impositionis, *et* solutionis evenerit, liberamus & eximimus, liberosque *et* exemptos fore & esse, ad instar S. R. E. Cardinalium decernimus.

Ac à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris *et* pænis, si
 S 2   quas

quas quomodolibet propter contraventiones contentorum in constitutionibus super Creatione Romani Pontificis pro tempore editis, vel aliàs quomodolibet incurrerunt in foro conscientie tantū, absolvimus, & liberamus.

Ac omnes & quoscunque defectus, si qui fortè sint, omnium provisionum, beneficiorum, dignitatum ac pensionum eorundem Conclavistarum, tam ex multiplicitate titulorum, & ob incursionem, quarumcunque censurarum & irregularitatis, quàm aliàs, ex quavis causa provenientes, sanamus, ac hujus-

jufmodi provisiones, vigore eo-
 rum privilegiorum, in foro con-
 scientiæ tantum, perinde, ac fi
 novas provisiones obtinuiffent,
 revalidamus, & quatenus opus
 fit, omnibus & fingulis eorum
 de omnibus & fingulis dignita-
 tibus, & aliis cum curâ, & sine
 curâ officiis Ecclefiafticis, quo-
 modolibet qualificatis, & nun-
 cupatis, etiam cujufvis Ordinis
 regularibus, per eos refpectivè
 obtentis, de novo etiam refpecti-
 vè providemus, & omnes & fin-
 gulas penfiones eis & eorum fin-
 gulis, fuper quibufvis benefi-
 ciis Ecclefiafticis quomodolibet

qualificatis, & nuncupatis, etiam alicujus ordinis regularibus, respectivè reservatis, similiter de novo reservamus, ipsisque conclavistis, eorumque singulis, quoscunque fructus, redditus & proventus Ecclesiasticos occasione quarumcunque Dignitatum, Canoniatuum & præbendarum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque, ac quarumcunque pensionum annuarum ipsis, vel eorum cuilibet collatorum & reservatorum, tam ex antedictis, quàm ex aliis defectibus & occasionibus, etiam ratione omissionis re-

cita-

citationis horarum Canonicarum indebitè perceptis, cuiuscunque quantitatis fuerint, gratiosè remittimus, & condonamus, ac cum eis super inhabilitate & irregularitate, per eos propterea quomodolibet contracta, vel etiã quod censuris huiusmodi ligati Missas, & alia divina officia, dummodo tamen non in Contemptum Clavium, celebraverint, aut alias in divinis se immiscuerint, quodque illa & aliis præmissis non obstantibus ad omnes, etiam sacros & Presbyteratus ordines aliàs ritè, & dummodo nullum

alicui illorum, obftet canonicum impedimentum, promoveri, & in illis, & in susceptis per eos aliàs ritè Ordinibus, etiam in Altaris Ministerio ministrare, etiam liberè & licitè valeant, dispensamus.

Ac eosdem Conclavistas, si qui eorum defectum natalium patiuntur, ex quocunque damnato & illicito coitu, etiam si ex nobilissimis parentibus, & vilissimis fœminis forsan procreati sint, etiam si legitimati aliàs existant, legitimamus, omnemque ab illis genituræ hujusmodi maculam, sive notam abstergimus,

gimus, & abolemus, ac legitimis natalibus restituimus.

Et cum eorum singulis, ut in quibuscunque bonis paternis, & maternis, & aliorum consanguineorum, seu cognatorum vel aliorum quorumcunque, sine tamen præjudicio venientium ab intestato, vel ex fideicommissio, seu alias de jure valida dispositione, & præterquam in bonis Ecclesiasticis, & ab Ecclesia provenientibus, succedere, & illa donationis, vel alio quovis titulo consequi & habere, ac ad æquales portiones, cum legitimis succedere,

S s

eos

eos ad omnia jura, legitimas successiones ex testamento, vel ab intestato, hereditates, legata, libertates, restituendo realiter, & cum effectu, ac ad dignitates, honores, & quaecunque alia officia secularia, publica vel privata etiam assumi, illaque gerere & exercere in omnibus & per omnia, ac si de legitimo matrimonio procreati forent, ac eodem defectu non obstante, si aliud Canonicum eis non obsistat, ut Clericali caractere qui illo nondum insigniti sunt, insigniri, & promoveri, ac postmodum eodem, & ordinibus hujusmodi, illorumque
privi-

privilegiis uti, ac in eisdem ordinibus, etiam in Altaris ministerio ministrare, ac quaecunque & qualicumque cum curâ, & sine curâ Beneficia Ecclesiastica, etiam si personatus, administrationes, & officia etiam curata & electiva in Cathedralibus & Metropolitanis, vel Collegiatis Ecclesiis, seu Patriarchales Ecclesie vel earum perpetuæ incuriæ, ac Canonatus & Præbendæ, Dignitates, non tamen maiores post Pontificalem, aut principales in Collegiatis Ecclesiis huiusmodi fuerint, si sibi alias canonicè conferantur, aut ipsi eligantur;

gantur, presententur, vel alias assumantur, ad illas & instituantur in eisdem, recipere, & dummodo plura simul non sint, quàm quæ à Concilio Tridentino permittuntur, retinere liberè & licitè valeant.

Ac eisdem Conclavistis & eorum singulis, ut quicumque loci Ordinarii, vel Canonici Metropolitanis, vel Cathedralium, seu duarum Insignium Urbis Collegiatarum Ecclesiarum, aut personæ aliæ quæcunque Ecclesiasticæ, in dignitate Ecclesiastica constitutæ, tam in Romanâ Curiâ, quàm extra eam ad
id per

id per eos & eorum singulos eli-
 gendi seu eligendæ quascunque
 pensiones annuas eis, & eorum
 singulis, super quibuscunque
 fructibus redditibus, & pro-
 ventibus, quorumcunque Bene-
 ficiorum Ecclesiasticorum, etiam
 per Sanctæ Romanæ Eccle-
 siæ Cardinales, obtentorum,
 & in posterum obtinendorum,
 cum curâ, & sine curâ secula-
 rium, & quorumcunq; ordinum
 regularium, seu fructus, redditus,
 & proventus huiusmodi bene-
 ficiorum reservatos, seu reser-
 vandos, etiamsi aliàs semel,
 vel pluries translata, seu
 S. 7 tran-

translati fuerint, usque ad summam centum ducatorum auri de Camera similium in toto, vel in parte ac etiam in mortis articulo cassare & exstinguere & postquam cassata & exstincta fuerint, alias pensiones annuas, seu fructus, redditus & proventus huiusmodi, usque ad summam predictam uni, vel pluribus aliis personis Ecclesiasticis, vel etiam si clericali caractere tunc temporis nondum insigniti sint, cum clausula tamen ex tunc, prout, post quam dicto caractere ritè insigniti fuerint, per eosdem Conclavistas, & eorum

rum singulos nominandis, etiam
quacunque, quotcunque & qua-
liacunque Beneficia Ecclesiasti-
ca obtinentibus, & expectan-
tibus, alias tamen capitulis si-
militer eis quoad vixerint, vel
eorum procuratoribus legitimis
eisdem, modo & formâ, qui-
bus ipsis Conclavistis reservatæ
seu reservati fuerint, etiam abs-
que beneficia ipsa obtinentium
consensu, integrè persolvendas,
ac per eos propriâ auctoritate
percipiendas, exigendas, & le-
vandas, reservare, constituere,
concedere, & assignare valeant,
atque in quasi possessione dictas
pen-

penfiones exigendi, in qua ipfi
Conclaviftæ, tempore translationis per eos præfentium vigore
facienda, exiftebant, in omnibus
& per omnia fubrogati eſſe cen-
ſeantur, etiam concedimus &
indulgemus, etiamſi ſimilem
gratiam à Prædeceſſoribus no-
ſtris aliàs forſan obtinuerint,
ſeu, quilibet eorum obtinuerit,
tàm vigore aliorum privilegio-
rum Conclaviſtarum, quam
ex quocunque alio indultu, &
privilegio, quorum effectum
per hanc novam gratiam & con-
ceſſionem impediri nolumus, ſed
cumulative conceſſum vel con-
ceſſas

cessas esse volumus, ita ut quolibet eorum cumulativè, & ampliativè prædictis facultatibus, præsentibus, ac præteritis privilegiis hac in re concessis, uti, frui, ac potiri possit.

Decernentes ipsas translationes, & novas reservationes, Constitutiones & assignationes pensionum, & fructuum, reddituum, ac proventuum hujusmodi, ut præfertur, faciendas ex nunc, prout postquam factæ fuerint, plenam roboris firmitatem obtinere, ipsosque Beneficia super quorū fructibus, redditibus, & provētibus reservatæ fuerint, obti-

obtinentes ad illas persolvendas
efficaciter obligatas fore.

Accum eisdem Conclavistis,
quod ratione quarumcunque
pensionum annuarum eis, & eo-
rum cuilibet, super quibuscun-
que beneficiis Ecclesiasticis, et-
iam Cathedralibus, & aliis Ec-
clesiis seu Monasteriis, etiam à
prædictis S. R. E. Cardina-
libus obtentis, & ut præfer-
tur, obtinendis, vel aliàs quo-
modolibet qualificatis, non tamē
ultra summam ducatorum du-
centorum parium pro quolibet,
nunc, & pro tempore reservata-
rum & reservandarum, habi-
tum,

tum, & tonsuram Clericales gestare, & in illis, dummodo ipsi aliàs habitum decentem, & honestum deferant, incedere minime debeant, nec ad id à quoquam desuper cogi, seu compelli, minusq; aliquas sententias, censuras, ac etiam privationis, seu cassationis ipsarum pensionum pœnas, occasione præmissorum incurrere possint; Sed easdem pensiones ad prædictam summam ducentorum ducatorum ascendentes, & reservatas, ut præfertur, etiam si matrimonium jam contraxerint, vel posthac contrahere voluerint, cum uni-

catomen, et Virgine, recipere
et libere retinere.

Postremò quod bona quacun-
que ad dictos Conclavistas, &
eorum quemlibet spectantia, &
per eos etiam ratione quorum-
cunque Beneficiorum Ecclesia-
sticorum, etiam Canonicatum
ac præbendarum, & dignita-
tum, etiam majorum et princi-
palium, etiam speciali notâ et
expressione dignitatum quarum-
cunque, per eos alias obtento-
rum, & obtinendorum, aut a-
liàs quomodolibet & quovis
quæsito colore vel ingenio,
seu, eorum industria, licita ta-
men,

men, ac aliàs licitè acquisita,
 & acquirenda, etiam in UR-
 BE, ejusque districtu, ac ubi-
 que existentium spoliis minimè
 subjaceant, sed Conclavistæ
 prædicti, etiamsi religioni ali-
 cujus Militiæ, etiam Sancti
 Johannis Hierosolimitani,
 adscripti fuerint, de illis in fa-
 vorem quarumcunque persona-
 rum, etiamsi Curiales esse de-
 sierint, & in quocunque loco
 quantumvis remoto, etiam ex-
 tra eorum, & cujuslibet i-
 psorum, propriam residentiam,
 eos decedere contigerit, te-
 stari, & aliàs disponere,
 iisque

iisque ab Intestato decedentibus, legitimi eorum hæredes, quicunque succedere liberè & licitè valeant, simili modo concedimus & indulgemus; præcipientes ac mandantes dilectis filiis nunc, & pro tempore exstantibus S. R. E. Camerario & Thesaurario Præsidentib. Clericis Cameræ Apost. & quibusvis aliis, spoliis huiusmodi Collectoribus, & Subcollectoribus, ac Militiarum prædictarum Officialibus, aut Prioribus, ne in huiusmodi bonis manus apponant, neque hæredes prædictorum Conclavistarum

rum desuper molestare audeant,
 seu præsument, ac etiam decer-
 nentes donationes per viam quo-
 que Testamenti, & Codicillorum
 per ipsos Conclavistas de eorum-
 bonis huiusmodi faciendas sem-
 per, & perpetuò validas & ef-
 ficaces fore.

Nec eosdem Conclavistas, eo-
 rumve aliquem ad præsentes lit-
 teras in dicta Camera insinuan-
 dum, aut admitti & registrari
 petendum teneri, nec illas et-
 iam si illæ intra tempus legitti-
 mum insinuatæ, admissæ seu re-
 gistratæ non fuerint, propterea
 minus validas censeri sed suos
 ple-

plenarios effectus sortiri debere.

Ac easdem literas presentes,
& in eis contenta, quaecumque
sub quibusvis revocationibus,
suspensionibus, limitationi-
bus, modificationibus, decre-
tis, & Constitutionibus Aposto-
licis, similium gratiarum re-
vocatoriis, vel quæ eas limi-
tarent seu moderarent, quæ à
Nobis & dicta Sede pro tempo-
re & ex quibusvis causis, etiam
urgentissimis, in favorem quo-
que fidei & divini cultus aug-
mentum, etiam Consistoriali-
ter, vel aliàs quâvis auctori-
tate hætenus, vel in posterum
emana-

emanaverint, minimè comprehensas esse: Sed quoties illæ emanabunt, toties easdem præsentēs in pristinum statum restitutas, repositas, & reintegratas esse, & censeri, sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios, quavis auctoritate jungentes in quavis causa & instantia sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate ubique judicari & definiri debere, irritumque & inane, ac si secus super his à quoquam, quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

T

Et

Et insuper dilectis filiis S. R. E. Vice Cancellario & literarum Apostolicarum Summatori, ac Secretariis Apostolicis, & Præsidenti Plumbi, aliisque Officialibus, ad quos literarum earundem expeditio per viam secretam spectat, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pena indignationis nostræ motu simili, & ex certa scientia, ac de Apostolica potestatis plenitudine, etiam mandamus, ut easdem præsentem litteras super præmissis omnibus, & singulis, tam conjunctim, quàm separatim ac pro singulis quibus concessa fuerunt, ac
seorsim

seorsim & separatim, cum omnibus & quibuscunque concessionibus, derogationibus, decretis, & clausulis in eis contentis, gratis etiam quoad compositionem in Dataria, Et per viam secretam absque alio mandato expediant & expediri faciant.

Et insuper omnia & singula privilegia, gratias Et Concessionnes eisdem Conclavistis, Et eorum cuilibet à diversis summis Pontificibus Prædecessoribus nostris hucusque concessa, motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus confirmamus & approbamus, ac de novo liberatissime

T 2

lissimè concedimus; Non obstantibus præmissis, ac de certo Notariorum eorundem numero, etiamsi ad illum nondum sit deven-
tuum, cui per hoc aliàs non intendimus derogare ac nostræ & Cancellariæ Apostolicæ regula de præstando consensu in pensionibus, ac felicitis recordationis Pii Quarti de similibus vel dissimilibus gratiis in Camera Apostol. infra tres Menses præsentandis & registrand. ac Pii Quinti Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum contra illegitimos, nec non Pictaviensis Concilii ac nostris
(t)

& predictæ Cancellariæ Regu-
 lis, etiam in crastinum assum-
 ptionis nostræ ad summi Aposto-
 latus apicem editis, & in predi-
 ctæ Cancellaria publicatis, &
 etiam in universalibus, provin-
 cialibusque Conciliis editis spe-
 cialibus, vel generalibus consti-
 tutionibus, et ordinationibus,
 ac Ecclesiarum, Monasteriorum,
 ordinum, etiam S. Johannis
 Hierosolymitani, ac etiam
 Urbis Romæ & aliarum Ci-
 vitatum, Oppidorum & Terra-
 rum Camera & predictæ, ac
 quarumvis Universitatum, et-
 iam juramento, confirmatione

Apostolicâ, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, usibus, naturis, decretis etiam quibuscvis reformationibus & legibus tam Pontificiis, quod Imperialibus, Regiis & Ducalibus, & Sacris Canonibus Privilegiis quoque indultis & litteris Apostolicis, illis eorumque superioribus & personis ac locis quibuscunque in genere, vel in specie, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibuscvis derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis irritantibus

tibus & aliis decretis etiam vivi contractus & statuti perpetui continentibus, & etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus etiam consistorialiter, & alias in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis & minoratis. Quibus omnibus etiam si de illis, eorumque totis tenoribus: specialis, specifica, expressa, & innovata, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi,

ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & formâ in illis tradita observatâ, inserti forent, præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, harum serie specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque. Aut si quibusvis communiter, aut divisim ab eâdem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint pro litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Hic

Hic omnium Conclavistarum nomina ordine inserta, variaque officia, ipsis interea concessa, enumerata fuerunt, quæ omnia hic annectere necessarium non duco. Sequitur porro:

Volumus autem quod præsentium transumptis impressis, & sigillo ac manu alicujus personæ, in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis & subscriptis, eadem fides tam in judicio quàm extra illud, adhibeatur, quæ originalibus literis adhiberentur, si forent exhibitæ & ostensæ.

T s Nulli

Nulli ergo omnino hominum,
liceat hanc paginam nostræ abso-
lutionis, donationis, receptio-
nis, creationis, constitutionis,
assignationis, decorationis, ag-
gregationis, liberationis, exem-
ptionis, remissionis, condonatio-
nis, dispensationis, legitimatio-
nis, abstersionis, abolitionis,
restitutionis, decretorum, con-
cessionum, indultorum, prae-
ceptorum, mandatorum, deroga-
tionis & voluntatum infringe-
re, vel ei ausu temerario con-
traire.

Si quis a. hoc attentare præ-
sumpserit, indignationem omni-
poten-

*potentis Dei, ac Beatorum
Pauli & Petri, Apostolorum
ejus, se noverit incursum.*

*Datum ROMÆ, sub An-
nulo PISCATORIS, apud
SANCTUM PETRUM, An-
no Incarnationis Dominicæ,
millesimo sexcentesimo quadra-
gesimo quarto, die vicesima
octava, stylo usitato, Novem-
bris, Pontificatus nostri, Anno
primo.*

T 6 A P-

APPENDIX

DE

Origine, Ceremoniarum, Papæ.

PUNCT. I.

ROmani Pontifices, quò suam auctoritatem ac potentiam, toti mundo clarius monstrent & probent, coronis precio inæstimabilibus, coronari solent; Unde verò mos ille originem traxerit, inter Scriptores non convenit. *Sigebertus, Aimoinus, lib. I. cap. 24. Anastasius*, sub Hormisida Pontif. circa annum 516. Bibliothecarius uno quasi ore affirmant, morem illum & coronationis ritus, antiquissimos esse, & per longam temporis seriem hætenus servatos fuisse & durasse. Nam *Clodoveus Rex*, ait *Sigebertus*, ab *Anastasio Imperatore* codicillos de Consulatu, & Coronam auream cum gemmis & tunicam accepit, & ea die Consul & Augustus appellatus est. Ipse vero Rex misit Romam *S. Petro* Coronam auream cum gemmis quæ
REGNUM

REGNUM appellari solet. *Benedicto I.* Anno 578. *Formoso I.* Anno 891. coronas fuisse impositas. *Anast.* affirmat. Imo post *Clement. II.* Anno 1044. auctore *Panuino* omnes Pontifices coronationis insignia acceperunt.

Communis tamen est sententia, hoc ornamenti genus à *Constantino Magno*, originem traxisse, ut ex *c. Constantinus. dist. 96.* ibi, *Deinde Diadema capitis nostri, simulque Phrygium nec non superhumerales videlicet lorum quod Imperiale circumdare assolet collum, &c.* Idem omnes quoque Pontifices sentiunt, ut *LEO IX. Epist. advers. præsumpt. Michaëlis c. 13.* Et *INNOCENTIUS III. ferm. 1. d. Sylvestro* scribens. *Constantinus* secedens *Byzantium*, Coronam capitis sui voluit *B. Sylvestro* conferre, sed ipse pro reverentia clericalis Coronæ, vel utilitatis causa, noluit eam portare. Verumtamen pro Diademate Regio, utitur auri Phrygio circulari: Et paulò post: *Romanus* itaque Pontifex, in signum imperii, utitur regno, & in signum Pontificii, utitur Mitra: Sed mitrâ semper & ubique utitur, quia Pontificalis auctoritas, est prior & dignior, & diffusior, quam Imperialis. Verbo, Omnia subdola & falsa.

Duplici autem Coronâ ornantur, quoniam

niam duplicem personam sustinent, ut
 rursus loquitur INNOCENTIUS III.
 d. Coronat. Pont. serm. 3. *Ecclesia sponsa
 non nupsit vacua, sed dotem mihi tribuit abs-
 que precio preciosam, spiritualium plenitudi-
 nem & temporalium: Magnitudinem & mul-
 titudinem utrorumque: In signum spiritua-
 lium contulit mihi MITRAM (de se ipso
 enim INNOCENTIUS ille, hæc pro-
 fert) In signum temporalium dedit mihi
 CORONAM: Mitram, pro SACERDOTIO,
 Coronam, pro REGNO, illius me constituens
 VICARIUM, qui habet in vestimento &
 femore suo scriptum: Rex Regum & Do-
 minus dominantium; sed, anne hæc im-
 pietatem sapiant, Lectori, & unicuique
 pio, judicandum relinquo. Interim, non
 exponit bonus ille INNOCENTIUS
 quare triplici coronâ Pontifices utantur,
 melius id colligitur ex Junii animadver-
 sionib. in Bellar. lib. I. d. Transf. Imp. c. 9.
 Nam Romam, S. Petro Corona cum gemmis
 quæ REGNUM appellari solet, missa erat,
 quid v. illâ significetur exponit Marcellus
 l. 2. Sacr. Cærem. sect. 2. c. quod inscribitur:
 Consecratio, Benedictio & Coronatio,
 simul Romani pontificis, & Diaconus d. smi-
 stris deponit mitram consuetam à capite Pon-
 tificis & Diaconus à dextris Tiaram quod
 Regnum.*

Regnum appellant & triplici coronâ ornatum, Pontificis capiti imponit, Populo acclamante, Kyrie Eleison. vid. pag. 270. 271. & seqq. Alii referunt Pontificem ideo triplici corona ornari, ut inde tres illi distincti status seu ordines, *Ecclesiasticus*, *Politicus*, *Oeconomicus*, quorum supremus Rector, caput & dispensator esse perhibetur, denotentur. Sunt alii qui mysterium quoddam ibi latitare prætendunt. vid. *Cost. lib. 1. var. ambig. cap. 3.* An verò Corona Imperatoria tribus Coronamentis fuerit ornata. vid. *Epist. 223. Just. Lips. d. Cruc. lib. 3. cap. 16.* Quæ etiam fides illis in hisce habenda sit, judicio lectoris relinquo.

PUNCT. II.

D E

Osculatione Pedum Romani Pont.

DE hoc Osculationis ritu multa varii scripsere, inter alios *Joseph. Steph. Episc. Coriol.* satis explicare videtur, quamobrem omnes Christiani Reges & Principes, aliique, Papæ Romani pedes ultro oscu-

osculentur; Nam in primis, inquit, Pontificum humilitas atque demissio, hac una in re maxime commendari debet, qui, cum omnes populos ex communi voto, ad suos pedes adorandos propensos agnoscerent, Cruci Christi, osculationem potius, quam sibi ipsis tantum honorem deferri maluerunt, ut omnes Christianos ad oscula pedum benigne exciperent. Itaque ut expressam Christi imaginem referrent, & Salvatoris passionem in hominum memoriam revocarent, CRUCEM, sandaliis affixerunt, ut Christiani homines eos honores, quos debitos & necessarios Pontifici offerebant, Cruce perscētâ, alacrius exhiberent.

Merito igitur Pontifex Maximus, gentes quas ad ipsius pedes procumbere videbat, ad Crucem Domini, quam sandaliis impressit, osculandam traduxit, cum in totius Ecclesiæ more sit positum Crucem venerationis causa, osculis petere. Niph. lib. 17. cap. 15.

Sed de Crucis adoratione cum abundè multis in locis Prudentius egerit, in Apothesi hoc amplissimum edidit testimonium:

*Fam purpura supplere
Sternitur Aeneadæ Victoris ad atria
Christi,*

Vexil-

*Vexillumque Crucis summus dominator
adorat.*

Et libr. 1. contra Symmachum, totius
Senatorii ordinis exemplo, *Crucem ad-
orata* memorat :

*Christus purpureum gemmanti textus in
atro,*

*Signabat labarum, clypeorum insignia
Christus*

*Scripserat, ardebat summis Crux addita
cristis.*

*Ipsè Senatorum meminit clarissimus or-
do,*

*Complexusquè pedes Victoris, ad inclita
flendo*

*Procubuit Vexilla jacens, tunc ille Sena-
tus,*

*Militis ultricis titulum, Christique ve-
rendum*

Nomen adoravit, quod collucebat in armis.

Signum verò sublime Romanorum in
speciem Crucis Dominicæ formatum,
quod Imperatorem Constantinum præ-
cedebat, & à militibus & senatu adora-
batur, LABARUM dictum fuit: vel quia
laborantibus aciebus subveniret: vel quia
in eo deferendo, exercituque lustrando,
milites qui alternis vicibus id veherent,
maximè laborarent. Paul. Diacon. lib. 11.
histo-

Historiar. Nicolaus I. *ad Consulta Bulgaror. cap. 7. & 33.*

Sed ex altero quoque capite, Romani Pontifices expressam, Apostolici muneris imaginem prætulerunt; qui cum docendi universum orbem curam susceperint, & evangelizandi potestatem, pedum quoque pulchritudine ornatifunt, ad pacem & Evangelium deferendum, ut mundi & perfecti, *Crucis* virtute in toto orbe decurrerent, &c. Hæc fermè ex Josepho Stephano Episcopo Coriolano habui. Ad-
dit *Adamus Contz. 6. pol. c. 2. §. 9.* Honorem illum Pontifici deberi, ut Regum obsequiis demissione etiam ad oscula pedum procedente, colatur.

Interim qua ratione honor ille *Pedibus* Pontificis *debeat*, planè non video, cur non etiam vel capiti, vel pectori utpote honestioribus corporis partibus? Fortè ob Crucem sandaliis affixam, cui tanta reverentia offerretur, sed potuit ne illa vel brachiis vel pectori affigi? Cum nulla necessitas fuerit, quod solis pedibus infingeretur. Imo si *Crux*, osculationis pedum esset causa, quis Cardinales impies non diceret, qui cruci tantum honorem non offerunt, cum ejus pedes valdè rarè osculentur, sed vel genas vel ejusdem genua.

nua quæ crucem nunquam affixam habent? veluti multoties in superioribus monui.

Reliqui vero utpote Prælati & Canonici plerumque ad pedum oscula admittuntur. *Humilitas* quoque ejus inde minimè colligi potest, verum potius illius superbia, ut cum tanquam novum quoddam Numen ab omnibus suspici ac venerari velit, pro sua libidine, ut divinitatis cujusdam speciem præ se ferat, miseros homines dementet, & ad abjectissimos ac plus quam serviles, pedibus oscula infingendi, ritus, eosdem cogat.

Quamvis dubium non sit, quin tales abusus antiquis quoque temporibus recepti fuerint, ut qui superiorem, velut principem salutarent, ejus purpuram l. 1. *Cod. de Apparit. Præf. præf. l. 1. Cod. de Appar. Præf. urb. l. sancimus. 4. Cod. de consul. Imperium l. 1. Cod. de Præp. sac. cub. ejusdem æternitatem l. 2. Cod. de fabric. adorare ac venerari dicerentur: Quam tamen æternitatis adorationem *Alciat. lib. 4. de V. S. n. 13.* hyperbolicam appellat, ab *Amm. Marcell.* falsè satis irrisam *lib. 15. Plin. Hist. nat. cap. 2.**

Nec fiebat illa Principis *Purpura* adoratione alio ritu, nisi labris ad purpuram admotis

motis unde & illud osculum *labratum*, à labris dicebatur. *Gothofr. in not. ad l. 1. Cod. de Appar. Præf. urb.* Qui Osculationis cultus, temporibus illis summi honoris loco fuit habitus, veluti in rescripto *Valentiniani & Valentis exstat. l. 4. Cod. de Domest. & Protect. lib. 12.*

Talia etiam oscula Ori, genis ipsis, etiam oculis fuerunt impressa *Plin. lib. 11. cap. 33.* & manibus, *Plin. lib. 11. cap. 25. Suet. in Domit. cap. 12.* Verùm postea vilissimo & abjectissimo ritu, ad ipsa genua & pedes protensa, *Amm. Marcell. lib. 28.* De pedum osculo, ita *Dion. Cass. Hist. Rom. lib. 59. n. 454. de C. Calig.* scribit: Paucos osculabatur, plerique etiam Senatorum, manum tantum aut pedem adorandum porrigebat. *Et inf. numero eodem:* Composuerat se, scilicet *L. Vitellius*, longè quam gloria ejus ferret, humiliori habitu, Cajique pedibus advolutus, ac eum multis divinis honoribus demulcens. *Et inf. n. 455.* Ibi Pomponius secundus Consul ad pedes Caji Caligulae assidens, cibum capiebat, ac subinde demisso capite, eos exosculabatur. Seneca quoque, *C. Cæsarem* ait, Pompejo absoluto & gratias agenti, porrexisse osculandum finistrum pedem *lib. 2. de benef. c. 12.*

Verifi-

Verisimilimum igitur est, Romanos Pontifices morem illum perditissimum & aliàs vetustissimum, imitatos fuisse, & per manus quasi traditum, quò omni humano fastigio altiores haberentur, ad hæc usque tempora diligentissimè servasse, ut pro genuina scilicet Sedis Apostolicæ, Servis Servorum Dei, conveniente humilitate, & plusquam paternâ erga dilectos suos filios charitate, pedes salutantibus osculandos præberent. Unde nemini dubium esse potest, quin Romani Pontifices ex hoc capite magis C. Caligulæ quam Christi Vicarii maneant.

PUNCT. III.

DE

Levazione seu Portatione Rom.

Pontif.

Satis notum est Pontificem Romanum, Comitum, Nobilium, Prælatorum & Canonicorum ipsorumque militum humeris portari ac deferri: Nam Romani inquit Jof. Steph. Pontifices, præter vehicula & carpenta, quibus publicè per Urbem deferrebant.

rebantur, gestatoriam quoque sellam habuere, quam lectarii homines suis humeris sustinebant.

Quod præter Evodii locum, in quinta Synodo ubi Apostolicæ confessionis sellam fuisse commemorat, ex Ordine Romano vetustissimo, ante Gelasium Papam conscripto, satis liquet, ubi sic legitur: Cum verò Ecclesiam introiret Pontifex, non ascendit continuo ad altare, sed prius intrat sacrarium. Sustentatus à Diaconis qui eum susceperunt de sellari descendente. Et infra: Diaconi eum descendente de Sellari accipiunt. Et alibi: Sellam Pontificis Cubicularius laicus deportat, ut parata sit dum in sacrarium venerit. Paulo post: Pontifex prius intrat in sacrarium sustentatus à Diaconis, qui eum susceperant de sellario descendente, ubi dum venerit sedens in sella sua, &c.

Sellare autem, inquit Glossa, idem est quod διφῆσθαι, sella, unde διφῆσθαι, sellarius. Διφῆσθαι enim apud Plutarch. in Galba & in Problem. Rom. Sellam curulem significat. In Etymologico Græco, Διφῆσθαι dicitur παρὰ τὸ δύο φέειν, quod à duobus deferatur: Estque genus sellæ vel Regii throni, apud Menand. & Homerum.

Constat igitur Pontificem Maximum à
sella-

sellariis, id est, lecticariis hominibus, per Urbem in *Sellari*, id est, in sella curuli insigni delatum fuisse, & ab eo descendentem obviis manibus, ut ait Ordo Romanus, exceptum. Quod multorum Pontificum exemplis aperte demonstrari potest. Nam *Stephanus II.* ut refert *Platina* & *Franciscus Joannettus cap. 90.* humeris in Basilicam Constantianam & inde in Lateranum delatus est. Et *Hadrianus II.* in Lateranensem Ecclesiam à Clero & Proceribus deportatus, ut habetur. c. cum *Hadrianus dist. 63.* Cum *Hadrianus II.* ad Romanum Pontificatum ab Ecclesia Dei Genitricis Domine nostræ, quæ dicitur ad Præsepe, traheretur ad Lateranensem Patriarchium, certatim à Clero & Proceribus & Plebe deportatus est.

Trahi vero dicitur arg. i. q. 6. c. sicut is. & l. si quanquam 31. Cod. de Episc. & Cler. Leo etiam III. cum summis & universalis Papa Romanæ Ecclesiæ tertio fuisset acclamatus, ad Lateranense Palatium, secundum consuetudinem cum laudibus ducitur, ut ait Luitprand. lib. 6. cap. 11. Et certo tempore in Ecclesia S. Petri ad summum Sacerdotium, facta consecratione attollitur. Gregorius IX. gemmis auroque circumtectus, ad Lateranum ducitur. Hactenus ille.
Sed

Sed nec opus est, ut pluribus res hæc probetur; omnibus fermè, satis notum est, Pontific. Rom. summâ solemnitate ac pompâ à suis lecticariis ubique circumduci, ita ut pedibus non indigeat, cum iisdem nunquam utatur, imo nec in sui palatii atrium, conclave, vel Sacellum, se conferat quin humeris semper portetur. Quod cuipiam planè mirum videri non debet, subjungit *Jos. Stephanus*, cum ab Esaja, hæc Pontificum celebris gestatio, prædicta jam fuerit: *Et afferent filios tuos in ulnis, & filias super humeros portabunt.* cap. 49. v. 22. Qua verò fronte, ea, quæ Ecclesiæ Christi ibi promittuntur, Pontifici Romano ascribat, ipse videat, saltem hoc impium judico. Addit porrò idem Author. *Ea quidem causa est, quia in magno pretio à mundi principibus futuri erant Ecclesiæ præsides, nec aliquod honoris, studii, officiique genus, ab illis prætermissum, quod Ecclesiæ Magistratibus consonum videretur.*

Accedit hoc, ideo Pontificem in altum deferri oportere, ut populum, ovesque Christi sibi creditas circumspicere, eisque fausta prædicatione benedicere; Et populus rursus illum in sublimi loco præidentem, commodè spectare, & ex vultu pastorem posset agnoscere, Ut inde protestationem fidei conciperet maxi-

nam, quoties aspiceret Christi Vicarium, & Petri, in eo quasi throno, gloriæ Successorem. Hæc ille.

Interim cum se Christi Vicarium, & Petri successorem, plenis buccis gloria-
tur, mirum est, quod eorundem exempla
& mores non imitetur; Evolvatur to-
tum novum Testamentum, nuspiam ap-
parebit vel Christum vel Petrum, vel ali-
quem Apostolorum, à Leticariis, huc &
illuc portatum, vel etiam militibus ad
sui defensionem, corporisque custodiam,
undique stipatum fuisse, unde clarissimè
patet, illum, hac in parte Vicarii & Suc-
cessoris officium, pessimè exequi & per-
agere.

Vereor igitur, ne & hic, quorundam
Imperatorum, qui divinos honores
quondam affectabant, exempla sequatur,
prisci namque illi divinitatem quandam
sapere, & præ se ferre voluerunt, ut patet
ex l. nemo. 3. §. 1. Cod. de re mil. l. etsi legibus.
5. Cod. si cont. jus vel util. publ. l. jubemus. 10.
Cod. de SS. Eccl. l. ult. Cod. de divers. rescr. l. o-
mnium. 8. Cod. de fund. patr. Quorum et-
iam mores erant, ut in sublime eveheren-
tur. Corn. Tac. lib. 16. Ann. Marcell. lib. 22.
Ado Viennens. de Clothar. filiis. Capitol. in
Gord. Hierod. lib. 7. Idem de Gothis affir-

mat *Cassiod. lib. 10. var. Epist. 31.* Eadem quoque ætate principes non solum levati, verum & Carpentio vecti erant, *Cornel. Tacit. lib. 12. Ann.* Idem de Urbis Præfectis refert *Symmach. lib. 1. & Cassiod. lib. 6. form. 4.*

Cum ergò ipsi Imperatores, aliquando in sublime elevati, & divinos honores sectati fuerint, nihil prohibet quo minus ille, qui supra Imperatores est, c. 1. ext. de consuet. c. fundamenta. ext. de elect. in 6. c. Apost. extr. de sent. & re jud. in 6. Et cum Deo idem facit consistorium. *Jo. de Syl. in tract. de benef. p. 3. q. 8. n. 26.* Qui etiam per omnia Redemptori nostro assimilari debet. *Zabar. cons. 142. n. 1. plenè cons. 143. n. 2.* majores quoque honores habeat. Illorum enim est terrestria moderari & regere. *Nov. 73. in pr. §. 1. & Nov. 81. c. 2. in fin.* Hujus verò, etiam Cœlestia & infernalia. *Fel. in c. 1. n. 3. & 5. de const.* Unde, si illi quodam vili carpento aliquando vecti sunt, oportet hunc Beatissimum Patrem, sella aurea portari: *Arg. c. solitæ benignitatis. extr. d. Maj. & Obed. ibique Gloss & c. duo. dist. 96.*

Qua in re, bonus ille Pastor, à moribus C. Caligulæ non abhorret, quos satis expressit, *Dion. Cass. Hist. Rom. lib. 49. n.*

454. Tum, inquit, decretum ut in tribunali excelso, in ipsa quoque curiâ, aliis sublimior sederet, ac ibi militari quoque præsidio uteretur. Jam ante quoque humano fastigio, altior haberi volebat, Jovem se fingebat. Et infra: Denique compositione vestitus, & ornatu imposito, sibi ac circumjecto mirificè variabatur, quidvis potius quam homo videri cupiens. Et postea: Hoc habitu se induebat, quum Deum se fingere vellet: Supplicationesque ei, vota, & sacrificia, pro singulorum ratione fiebant. Aliquando serico vestitu, aut triumphali habitu, inter populum versabatur, &c.

Illia omnia tam mirificè & plenè, Pontifices Romani imitantur, ut in illis exequendis nulla unquam desiderari videas, nunquam tamen sine sanctitatis & extreme humilitatis prætextu, sic cuncta rectè, ex officio, & ad imitationem Christi & Petri, fieri, populo insusurrant, ita ut sub religionis obtentu, religionem convellant, prodant, prostituunt. Nam, ut histriones, Principum & Magnatum Personam, habitu, gestu, moribus, sermone similes, inrorsum nihil horum habent: Tales isti. Interim, cum animus sit eadem alibi, data occasione, plenius repetere, hic plura non addam.

PUNCT. IV.

DE

Anno Iubileo.

A Nnus hic 1645. sub INNOCENTIO X. Romanis, omnibusque doctrinæ Catholicæ addictis, Iubileus fuit, qualem sibi à longo jam tempore, ad imitationem Anni Iubilei Mosaici, ejus prædecessores formarunt.

Mosaicus verò ille Annus Iubileus, *Levit. 25. v. 8, 9, 10. & seqq.* his verbis describitur: *Præterea, inquit Moses, numerabis tibi septem septimanas annorum, septem annos, septem vicibus, ita ut tempus septem septimanarum, annorum sint tibi quadraginta novem anni: Tunc facies ut ubique personet clangor tubæ, mense septimo: Die septimo ejus mensis, die expiationum, facito te ut personet tuba in tota terrâ vestrâ, ut sanctificetis annum quinquagesimum, & proclametis libertatem in ipsâ terrâ, omnibus habitatoribus ejus.*

Iubilei annus ille esto vobis, ut revertamini quisque ad possessionem suam, & quisque ad familiam suam revertamini.

Iubileus

TRIUMPHANS. 461

Jubileus hic est, annus quinquagesimus est nobis: Ne seminate, neque metite, sponte nascentia eius anni, neque vindemiate uvas intermissarum vinearum eius, vobis. Quum Jubileus est, sanctus esto vobis, &c.

Hinc Pontifices Romani, occasionem quæsierant jubilea illa instituendi, sed longè aliis mediis, & fine, infinitis scilicet suis cerimoniis, & cultu planè Idololatrico, eadem peragunt, hominesque solummodò dementant, ut suæ aviditati & extremæ avaritiæ, satisfacere possint.

Bonifacius V Ill. primus erat, qui annum Iubileum solemniter celebravit & instituit, *Anno 1300.* largissimamque statuit omnium peccatorum indulgentiam, cunctis, qui Basilicam Petri & Pauli aliasque Urbis Ecclesias, certis Anni illius, diebus, visitaverant. *c. Antiquorum x. comm. de poenit. & remiss.*

Et quamvis quilibet quinquagesimus, annus clim Iubileus fuerit, bonus tamen hic *Bonifacius*, ut unoquoque centesimo anno celebrareretur, decrevit, *d. c. Antiquorum. x. de poenit, & remiss.* Idque duas ob causas, quas ibi à Glossa relatas, vide.

Clemens vero vi. ad annum quinquagesimum reduxit, *c. unigenitus. ext. comm. de poenit. & remiss.*

Nos autem, inquit, attendentes, quod annus quinquagesimus in lege Mosaicâ (quam non venit Dominus solvere, sed adimplere) Jubileus demissionis & gaudii, sacerque dierum numerus, quo lege fit remissio, censebatur: Quodque ipse quinquagenarius numerus in testamentis, veteri quidem, legislatione, novo, ex visibili Spiritus Sancti in Discipulos missione, per quem datur omnium peccatorum remissio, singulariter honoratur. Quodque huic plura, & grandia divinarum adaptantur mysteria scripturarum, & clamorem peculiaris populi nostri Romani, videlicet, hoc humiliter supplicantis, ac Nos, ad instar Moisi, & Aaron, per proprios & solennes nuntios, ad hoc destinatos, speciali-

cialiter orantis, pro toto Christiano populo, & dicentis: Domine aperi eis thesaurum tuum, fontem aque vive, desiderantes benignius exaudire, non quidem ut sicut Israëliti illius populi indurati cesset murmuratio, sed ut istius per dilecti populi & cunctorum fidelium augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, charitas vehementius incalcescat: Volentesque quam plurimos hujusmodi Indulgentiæ fore participes, cum pauci multorum respectu, propter vitæ hominum brevitate, valeant ad annum centesimum pervenire, de fratrum nostrorum consilio, prædictam concessionem Indulgentiæ, ex superscriptis & aliis justis causis, ad Annum quinquagesimum duximus reducendam. Statuentes de

fratrum consilio prædictorum & Apostolicæ plenitudine potestatis, ut universi fideles, qui verè pœnitentes & confessi, in Anno à Nativitate ejusdem 1350. proximè futuro, & deinceps perpetuò futuris temporibus, quinquaginta in quinquaginta annis, prædictas eorundem Petri & Pauli Basilicas & Lateranensem Ecclesiam, causâ devotionis, modo prædicto visiterint, omnium peccatorum suorum veniam consequantur: Ita videlicet, ut quicumque voluerint indulgentiam hujusmodi assequi, si Romani, ad minus triginta, si peregrini aut forenses, modo simili quindecim diebus, ad prædictas Basilicas & Ecclesias accedere teneantur &c.

Hanc Clementis VI. constitutionem
ratam

ratam habuerunt, *Bonifacius IX.* & *Nicolaus V.* quorum ille, Anno 1400, hic, 1450, Iubileum Romæ instituit.

Paulus autem II. tempus hoc contraxit, & ut quovis vigesimo quinto Anno, *Jubileus* esset, voluit; ratus hominis vitam mille casibus, & periculis expositam, rarius ad quinquagesimum Annum pervenire, gratiæque ejus infinitam hominum multitudinem expertem fieri: ætati cuivis, Anno quoque 25. rectè consuli, cum unius hominis vita, ter Annum illum felicissimum, attingere possit, in juventute scilicet, virili ætate, & senectute, fraudarique bonis hisce inæstimabilibus, quibus lubricam adolescentiam excedere non contingit. *Platin. in ejus vita.* Hæc illi præcipua contrahendi temporis ratio & causa fuit.

Ipse verò, morte præventus, *Jubileum*, non celebravit; sed ejus successor, *Sixtus IV.* ut patet ex c. *quemadmodum*, extr. *comm. de pæn. & remiss.* ubi hæc habentur,

Olim siquidem felici recordationis Paulus Papa II. prædecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis,

(quas modo attuli ,) *Inductus*,
de venerabilium fratrum nostro-
rum, tum suorum, (de quorum
numero tunc eramus,) consilio,
Annum Jubileum, ad brevius
tempus providâ moderatione redu-
cens, illum ad annos viginti quin-
que, *Apostolicâ auctoritate re-*
strinxit: ac voluit, statuit & decre-
vit, ex causis prædictis, quod sin-
gulis viginti quinque Annis, Ju-
bileus Annus prædictus, celebrare-
tur: Quodque Anno Domini
MCCCC.LXXV. proximè futuro, vi-
delicet à vigilia Nativit. Domini
nostri Iesu Christi, idem Annus
Jubileus inciperet, & ut sequitur
finiretur. Ac universi ac singuli
Christi fideles, utriusque sexus, qui
beatorum Apostolorum Petri &
Pauli Basilicas, Lateranensem
quoque

quoque & S. Mariæ Majoris, al-
 me URBIS Ecclesias statutis diebus
 visitarent, omnes & singulas in-
 dulgentias, & peccatorum remis-
 siones consequerentur, quas idem
 Pontifex, ejusque prædecessores
 concesserant. Similiter & nos sta-
 tuimus & ordinamus, &c.

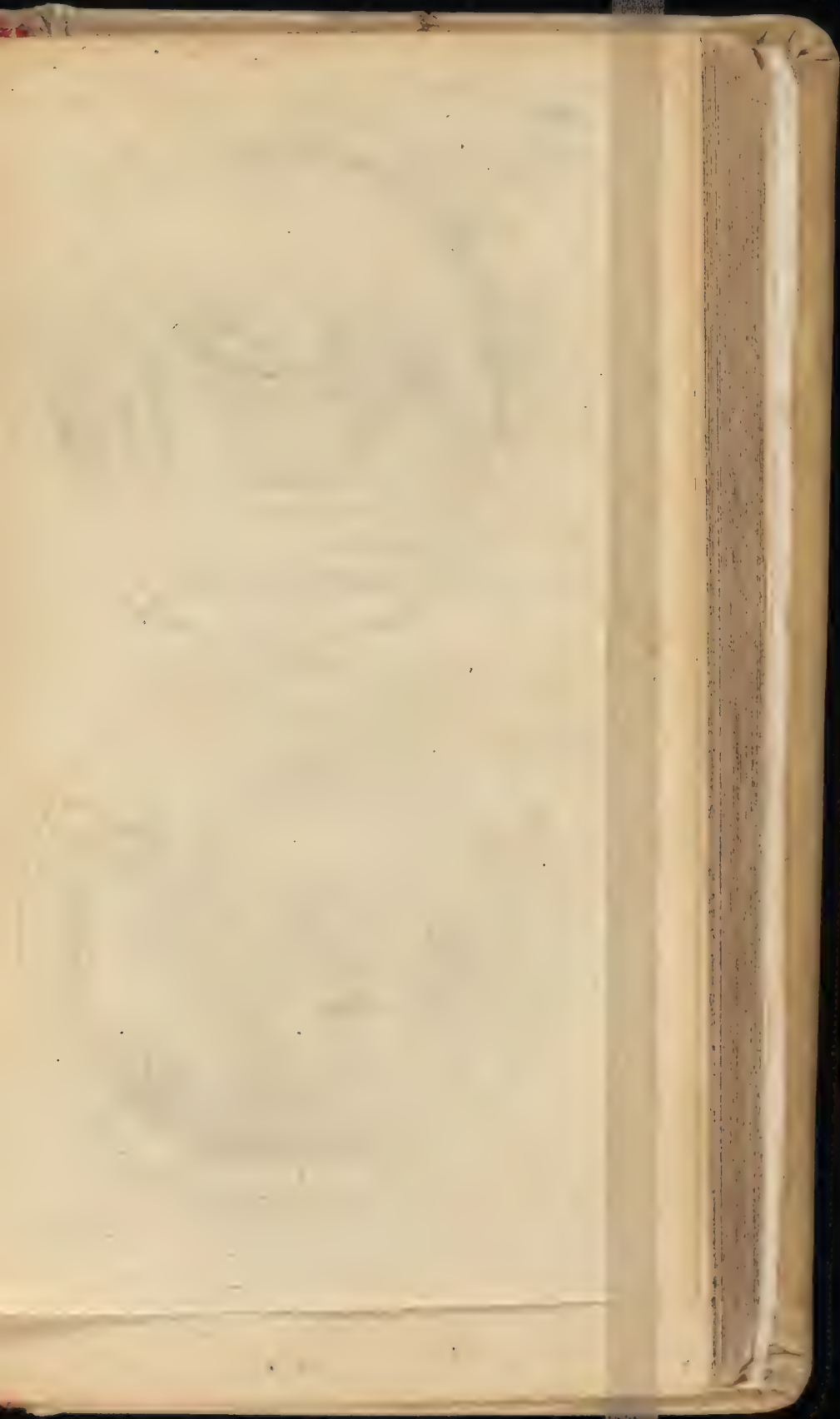
Quam constitutionem omnes fermè
 ejus successores hæcenus servarunt. Ita-
 que *Alexander I.* Anno 1500. Jubileum
 celebravit, & post illum suo ordine reli-
 qui Pontifices.

Præsens verò Papa, annum vigesimum
 vicissim contraxit; Ultimus enim Annus
 Jubileus sub Papa *Urbano VIII.* Anno
 1625. peractus erat, cum verò *Innocen-*
tius hic, ætate provectus esset, diesque
 paucos sibi restare videret, ut tamen Or-
 bi magis innotesceret, & quantum oves
 suas (ita ipse in suâ Bullâ scribit,) tan-
 quam fidelissimus Pastor amaret, certo
 & infallibili documento omnibus proba-
 ret, Anno hoc præsentis Jubileum insti-
 tuit.

Peragitur autem ritus ille sequenti fer-

mè modo : postquam Papa, sua diplomata, seu Bullas, per totum orbem, ope suorum Emissariorum divulgavit, omnes Romam advolant, qui peccatis mortalibus, se oneratos esse sentiunt, ibique in fine Anni præcedentis, Basilicas PETRI & PAULI, in Vaticano. S. JOH. LATERANENSIS, in Monte Celio: MARIÆ MAJORIS, in Monte Esquilino: S. PAULI, in Via Ostiensi: diebus quindecim visitare, & ROSARIUM, diligentissimè evolvere, seu AVE MARIA, cum PATER NOSTER, millenis quibusdam vicibus, recitate quotidie coguntur; Incolæ verò Urbis, 30 diebus idem officium peragere debent, veluti habetur, c. *Antiquorum*. c. *Unigenitus*. c. *Quemadmodum*. extr. de penit. & remiss. Ut hoc modo, inæstimabiles illas Indulgentias, certo die à Pontifice, vel ejusdem delegatis sacrificulis distribuendas, parati & digni, certissimè consequantur.

Die itaque ad id determinato, in Anni illius, qui Iubileus dicitur, initio, Pontifex ipse, additis sibi omnibus suis Cardinalibus, imò & Principibus, Comitibus, Nobilibus, omnisque Ordinis Equitibus auratis, è suo Palatio descendit,
maxima

TRIUMPHANS. 469

maximâ proinde cum pompâ, in Throno suo Pontificio sub uranisco sedens, à Canonici quibusdam ad id constitutis, ad porticû Ecclesiæ Vaticanæ, *S. Petri*, portatur, præcedentibus per plurimis Canonici, qui faces Cereas, easque incensas, ferunt, cum verò ad porticum pervenerit Papa, ipse Thuribulum suâ manu accipit, thus imponit, eique benedicit, & postea per astantes, ejus odorem spargit, quo factò, ad portam quandam parvulam, muro lateritio solùm clausam, prope majorem æneam Ecclesiæ illius, à dextrâ introitus parte, januam, accedit, eamque post preces quasdam peractas, & signa Crucis facta, malleo aureo assumpto, rumpit; ad sunt quoque mox alii, qui opus illud postea plenius exequuntur, ut porta ista aperiatur, postquam jam aperta fuerit, maximus clangor, sonitus & strepitus Tympanorum, Tubarum, Campanarum, aures undique claudunt, Musici etiam Papæ ordinarii, suo non desunt officio, quin gaudium illud augeant, cum verò Papa per portam jam ab ipso apertam, intrat, altâ ac clarâ voce, sequentia verba profert: **ET PORTÆ CÆLI APERTÆ SUNT.** Ipsum postea sequuntur Cardinales, Episcopi, Prælati,

Prælati, &c. cum infinitâ hominum multitudinem, proinde ipse Missam celebrat, innumerabilibus additis cerimoniis, ipsis verò omnibus, qui eo tempore per eandem portam intrarunt, portæ Cœli, si Diis placet, nunquam claudentur.

Hoc eodem momento, portæ aliæ in Basilicis, *S. Johannis Lateranensis*, *S. Mariæ Majoris*, *S. Pauli in Ostiensi viâ*, per Basilicarum earundem Antistites, Symmistas, Cardinales, eodem modo insidemque ceremoniis aperiuntur, cum impossibile sit, tantum populi confluxum, in Basilica Vaticana, locum reperire.

Causas verò talis Jubilei, præter antea expositas, Steph. Pigh. in *Tract. de Ann. Jub.* satis quoque refert: *Non absurdum, inquit, apparebit, si Pontifex Maximus, eos inflammet, ad opem divinam implorandam, convocet gregem suum universum, ad ovile suum, ad Ecclesiam videlicet Romanam, tanquam, ad fidei Petram, & Ecclesiæ fundamentum: Imo, velut congreget ad Arcam Noë, extra quam, regnante diluvio qui manet, peribit. Non otiosum, inquam, videbitur, quod orando, pulsandoque, gratiæ Cælestis portas, aperiri posse, Cerimoniis demonstrat, dum omnibus ordinibus sacris, stipatus, maximâ cum pompâ, portam Basilicæ D. Petri*

Petri, *Apostolorum Principis*, in Vaticano, semper alioquin muro lateritio clausam, anni illius initio, precibus & malleo recludit, atque per eandem Crucis sacrosanctæ signum triumphale, cereaque benedicta Sancti Spiritus, lucem mentes illuminantem, ac divini amoris flammam, corda succendentem, infert, populi multitudine ingenti subsequente. *Quantus tum, O superi! hominum omnis generis ex universis Christiani orbis provinciis ad ea sacra Romam venientium confluxus? Expositâ cuius ex inexhausto passionis & meritorum Christi, Divorumque thesauro, plenissimâ peccatorum indulgentiâ. Hæc ille.*

Indulgentia autem illa, est remissio & concessio poenæ, etiam gravissimæ, pro peccatis post mortem in purgatorio luentæ. *Quintil. Mandos. in Reg. Cancell. de Remunc. q. 5. n. 2. Cum sit peculiaris quædam gratia. Felin. in Tr. de Indulg. Angel. Cavas. & Sylv. in summa, in verb. Indulg. Plenaria verò indulgentia est, quæ in nullo deficit. c. Apostolicæ. de præb. Card. Tusch. vol. 4. præct. concl. 104. n. 8. Ideo, quando Papa concedit plenariam absolutionem, intelligitur, quod absolvet tam à culpâ, quàm à poenâ, quoad omnia peccata, quantumvis enormissima. Roman. cons. 364. dum secundo. in fin. vers. dum ergo.*
Tusch.

Tusch. d. Concl. Absolutio verò, seu liberatio ista, posita est in manibus solius Pontificis Romani, c. *unigenitus. c. Antiquorum. ext. comm. de pœnit. & remiss. Menoch. consil. 920. n. 8. & seqq.* Qui etiam vel per semetipsum, vel per delegatos sacrificulos & Confessarios eam exercet. *Jo. Mart. Tr. de Benef. Eccl. c. 9. n. 34.* Liberat enim Indulgentia illa è purgatorio, Confessario dicente & volente, *Menoch. consil. 920. n. 15.* Card. de Turre Cremata, *in c. in Levitico. n. 30. de pœnit. dist. 1. in fin.* Fit verò liberatio illa hoc pacto: Cum enim Sancti, dum essent in terris, plura præstiterint atque passi sint, quam necessarium fuerit ad salutem eorum; Papa per se, vel suos, ne opera & passiones Sanctorum, inutiles sint, de thesauro isto operum superabundantium accipit, & Deo in solutionem dat, pro omnibus qui indulgentias redimunt: Qui, hoc ipso, à poenis præsentis & futuræ vitæ satisfactoriis, liberantur, atque mox ad vitam æternam transferuntur. *Herm. Lign. Tr. de Jûb.* Habes summam commentum illius Pontificii.

Pace tamen tuâ, Romane Præsul, liberalitatem hic exerces tuâ personâ indignam, de alieno quippe liberalem esse, furtum Jureconsultis sapere placuit. *l. si pigno-*

pignori. § 4. §. 1. ff. de furt. Gloss. in l. 1. Cod. si adversus Vend. Joh. Sich. in l. 4. Cod. de Serv. fugit. Te verò furem appellare, tua, Beatissime Pater, Sanctitas vetat. Nemo etenim dubitat, quando opera illa supererogationis distribuis, aliena dispenſes, nisi tabulas injuncti tibi muneris exhibeas, alias, te malæ fidei possessorem proclamabunt omnes: Nullus enim unquam tibi injunxit, ut scorto Clauſtrali quod flammis Purgatorii amburitur, merita S. Pauli, vel Petri, vel Johannis, vel Francisci, vel Bernhardi, &c. conferres, nisi tui Prædecessores, ita tu mendacium mendacio accumulas.

Porro, quæ adduntur de operibus illis supererogationis, Sanctos plura fecisse & passos fuisse, quam ex debito tenebantur, impiissimum est, omnia enim ex debito tenemur, ad gloriam Dei 1. Cor. 10. Rom. 8. & 12. Etiam si omnia fecerimus. Luc. 17. & 10. Unde etiam Sanctissimorum opera, sunt immundities. Esaj. 64. & 6. Et stercora. Phil. 3. v. 8. Quæ propriam eorum salutem non merentur. Rom. 11. v. 7. & 4. v. 1. Eph. 2. v. 8. 2. Thess. 1. v. 9. Esaj. 43. v. 25. Joh. 1. v. 29. Rom. 3. v. 28. Gal. 2. v. 16. Multo igitur minus, alios adjuvare possunt. Ergo nec à pœnis purgatorii magis

gis liberat Romanus Pontifex, annumerato operum abundantium thesauro, quàm aliàs à pœnis Minois aut Rhadamanti, judicum infernalium fabulorum.

Miserrimæ propterea sunt illæ indulgentiæ, quæ misero populo, hoc modo, Anno Jubileo conceduntur, quæque magis ejusdem crumenas, quam peccata, exhauriunt. Nam quæ divitiæ, quæ opes, Romam, tempore Anni Jubilei, ad indulgentias illas redimendas afferuntur, nemo est qui ignorat. Nemini quippe Indulgentialis illa Bulla offertur, antequam manu tinniat, quod expressè fateatur *Sixtus IV. c. quemadmodum. vers. nos qui. ext. comm. de p. nit. & remiss.* Nec effectum aliquem habet, antequam è Cancellaria Apostolica levata fuerit, ut post *Rotam Romanam*, scribit, *Quintil. Mandes. in Reg. Cancell. de renunc. q. 5. n. 2. Menoch. conf. 920. n. 1, 2, 3.*

Hic ergò est egregius ille modus emungendi miseros homines, & corradendi pecunias, eò excogitatus, à Pontice, non ut patrimonium Petri augeretur, sed ut indiga illa Pontificis crumena, pignior redderetur, quò postea ejus affines & consanguinei, haberent, unde viverent;

Quare

Quare non immeritò Baptista Mantuan.
Monachus, in 3.lib. Calamit. scripsit.

Thuris odorati globulos & Cinnama ven-
dit

Mollis Arabs, Tyrii vestes; Venalia no-
bis

Templa, Sacerdotes, Altaria, Sacra,
Coronæ,

Ignis, Thura, preces, Cœlum est ve-
nale, Deusque, &c.

Et Ecclog. 5.

Si quid Roma dabit, nugas dabit accipit
Aurum,

Verba dat, heu Romæ nunc sola pecunia
regnat;

Nec mirum est, quod ipsi etiam Roma-
ni, suos Pontifices maximoperè aliquan-
do sollicitent, ut Annus Iubileus institua-
tur, ut ex d. c. unigenitus. v. Nos autem.
ext. comm. de pœnit. & remiss. patet. Nam, ex
incredibili illo hominum confluxu, ma-
ximum quoque lucrum ad ipsos pervenit,
Romaque ditatur, unde non sine ratio-
ne à capiendo, Caput mundi, dici pos-
sit. Nam:

Si CAPUT, à capio, vel dixeris à capien-
do,

Tunc est Roma CAPUT, omnia namque
capit.

Hæc

Hæc de Anno Jubileo ejusque origine, scripsisse, nobis sufficiant, plura qui desiderat, Theologos adeat.

P U N C T. V.

D E

Insignibus Militaribus, à Pontifice Max. Principibus deferri solitis.

Stephanus Pighjus, in tr. d. insignib. militar. à P. M. Princ. deferr. sol. horum originem multis describit. Eadem quoque ex non editis Panuini, quæ Francisc. Scott. in var. Roman. libr. citat, habentur; ex quibus aliqua saltem, de horum origine, transcribam. Principibus magnis, à summis Pontificibus honos ingens, in militarium insignium oblatione, interdum deferri solet. Mos etenim vetustus, jam à multis seculis inolevit, desumptus, ut apparet, (ita enim illi,) ex Machabæorum historiâ sacrâ, in quâ libr. 2. cap. 15. legimus; *Judam*, Ducem exercitus Judaici, priusquam iniret contra *Nicanorem* prælium, vidisse in somnio summum sacerdotem *Oniam*, pro populo orantem,

tem, Jeremiamque Prophetam tradentem sibi gladium, tali exhortatione ad praelium capeffendum: *Accipe sanctum gladium, munus à Deo, in quo dejicies adversarios populi mei Israël.* Aggressus igitur praelium Iudas, compulsus ab hostibus Sabbatho; victor occiso *Nicanore*, prostravit ad xxxv. hostium millia. Atque hinc sumptus videtur sacer ille ritus, ut Romani Pontifices, singulis annis, in præclarâ Natalis Domini nostri Iesu Christi, nocte, priusquam exordiantur sacrificia, thure & aquâ lustrali consecrent, & sanctis precibus inaugurent, *Ensem*, affabrè factum; *aureâ vaginâ*, *baltheo*, *capuloque aureo*, instructum, & ejus *mucroni* impositum *Galerum*, ex holoserico molli, janthino, consutum, duplicatumque exuviis mustelarum, vel ut quidam vocant, inalpinorum murium, candidissimis, fascia vel diademate aureo circumdatum, & margaritis plurimis circumtextum exornatumque. Nobilis & opima hæc semper habita est strena, quam parat eâ nocte solam Pontifex summus, magno cuiuspiam Principi donandam, qui benè de Republ. Christianâ meritus est, & benè mereri adhuc potest,

Cete-

Ceterum, eximio huic summi Sacerdotis muneri, *balteus*, accedit, ex auro puro contextus, & pulcherrimè elaboratus, quo cum honor & dignitas militaris conferri solet antiquitus, eratque Ducum, Comitum, ac Principum gestamen.

Additur quoque Gladio non solum *balteus*, sed *Galerus*, seu *pileus*, capitis nimirum, quo nihil in unaquaque re prius ac nobilius est, tegmen præcipuum: quod siquidem absolutæ libertatis, summæque nobilitatis habetur insigne, non minus æstimatum sua significatione, quàm auri, gemmarum ac materiæ pretio.

Pilei verò color janthinus, sive *cæruleus*, cœli sereni speciem habens: scilicet, ut cœli, cærulea templa Principibus esse contemplanda, doceat.

Nec otiosus est *pellium* ac *margaritarum* candor ille niveus, Deo pergratus color, ad animum maximè translatus, propter sinceritatem, mentisque puritatem, quæ nos Deo conciliat, &c. Hæc, ab Authoribus citatis. His itaque omnibus, ordine ita paratis, Pontifex ipse, Principi, devotè genua flectenti, ac se ei per omnia submittenti, tradit, & defensionem Christianæ fidei, Ecclesiæque Romanæ

Catho-

TRIUMPHANS. 479

Catholicæ commendat, ac demum solemnibus verbis, & subsequenti formula concepta, Deum Opt. Maximum precatur ac invocat.

OMNIPOTENS. AC. ÆTERNE. DEUS. CATHOLICUM. HUNC. PRINCIPEM. CHRISTI. TYRONEM. AC. DEVOTUM. SANCTÆ. MATRIS. ECCLESIAE. FILIUM. TUA. GRATIA. AD. HEROICAS. VIRTUTES. PROVEHAS. ARMIS. SUÆ. IUSTITIÆ. SINCERÆ. FIDELI. RECTÆQUE. RELIGIONIS. MUNIAS. ET. INSTRUAS. ADVERSUS. QUOSCUNQUE. CATHOLICÆ. ET. SANCTÆ. ROMANÆ. ECCLESIAE. INIMICOS. UTIQUE. PER. IPSUM. VIM. ÆQUITATIS. BONORUM. EXERCEAS. MOLEM. INIQUITATUM. MALORUM. AD. VINDICTAM. PARITER. EVERTAS. PER. IESUM. ✠. CHRISTUM. ✠. DOMINUM. NOSTRUM. ✠. AMEN.

Princeps itaque, è dextra Pontificis, munus illud acceptans, veneratur ex more

more Christi in terris Vicarium, latinis verbis, pro tanto honore, gratias agit immensas, testatus Superos, sibi nihil magis in votis esse, quàm ut divinâ suffragante clementiâ, vel ex parte Pontificis, totquè Procerum expectationi, satisfacere posset. *Gladium* deinde nobili ministro suo, deferendum tradit: qui, ante *Crucem Papalem*, donum illud gestat, dum è Sacrario Pontifex deducitur. Porro, valedictis post dictam gratiarum actionem, & factam congratulationem, Cardinalibus, cum Legatis, Princeps, cui gladius cum Pileo præfertur, à Castri S. *Angeli* Præfecto, Palatii quoque Magistro, omniquè adeo Nobilitate, Familiaquè Pontificiâ, & satellitio Palatino stipatus, magnâ cum pompâ & tympanorum sonitu, tubisque præcinentibus, per *porticum milliarum*, è Palatio domum deducitur. Interim, quid de hisce cerimoniis judicandum erit, Christiano, cordato, & pio Lectori, judicandum relinquo. Cujus etiam efficaciae, gladius ille, post Pontificis additam benedictionem, sit, qui Christo & ejus doctrinæ, nomen suum dedit, facile judicabit. De his quoque alibi me egisse memini.

F I N I S.

INDEX

INDEX CAPITUM.

C A P. I.

DE Urbani VIII. P. M. morte &
exequiis. pag. 1.

C A P. II.

De loco ipsius Conclavis, ejusque
structurâ. p. 18.

C A P. III.

De Cardinalium in Conclave, in-
troitu. p. 24.

C A P. IV.

De Cardinalium habitu, & præ-
cipuè in Conclavi. p. 48.

C A P. V.

De Statu Urbis, Sede Vacante. 56.

C A P. VI.

De cerimoniis, prandio & cænâ,
in Conclavi præmissis, vel aliàs usi-
tatis. p. 64.

X

C A P.

I N D E X

C A P. V I I.

De variis eligendi Pontificem
modis, & quis eorum hodiè maxi-
mè obtineat. p.67.

C A P. V I I I.

De Cardinalium in Pontificis e-
lectione, miro dissensu. p.92.

C A P. I X.

De novi Pontificis electione di-
versisque scrutiniis, & mutatione
nominis noviter electi, ejusque cau-
sis. p.144.

Appendix Cap. ix. de Natalibus
& vitâ INNOCENTII X. p.161.

C A P. X.

De noviter electi Pontificis ha-
bitu, ac cêrimoniis à Cardinalibus
usitatis. p.165.

C A P.

C A P I T U M.

C A P. X I.

De ritibus & triumphis electionem novam subsequenter. p.168.

C A P. X I I.

De ritibus quibusdam ante ipsam coronationem usitatis. p.249.

C A P. X I I I.

De ipso Coronationis actu, & ceremoniis illi additis. p.261.

C A P. X I V.

De Signis triumphalibus coronationem subsequenter. p.275.

C A P. X V.

De Apparatu, ad futuram Papæ, in possessionem Lateranensem, introductionem. p.315.

C A P. X V I.

De Actu Triumphali, quo Papa,
X 2 è Pa-

I N D E X

è Palatio Vaticano, in Lateranen-
sem Basilicam, ductus fuerat. p.349.

C A P. X V I I.

De Cerimoniis, in Basilicâ Late-
ranensi, dum ejusdem possessionem,
cum adjuncto palatio, acciperet, u-
sitatis. p.381.

C A P. X V I I I.

De signis Triumphalibus, qui-
bus actus ille inaugurationis, clau-
sus erat. p.393.

C A P. X I X.

De Conclavistarum Privile-
giis. p.397.

APPEN-

APPENDIX

De quarundam Cerimoni-
rum Papalium, origine.

PUNCT. I.

DE Pontificum Coronis. p.444.

PUNCT. II.

De osculatione Pedum Romani
Pontificis. p.447.

PUNCT. III.

De levatione, ac portatione, Ro-
mani Pontificis. p.453.

PUNCT. IV.

De Anno Jubileo. p.460.

PUNCT. V.

De insignibus militaribus, à Pon-
tifice Maximo, Principibus deferri
solitis. p.476.

Rerum & Verborum I N D E X.

A.

A	<i>Bbas.</i>	366.253
	<i>Abbreviatores majores. Minores.</i>	358
	<i>Acoluthi quot.</i>	253
	<i>Actores publici.</i>	355
	<i>Accessus viâ, eligitur Pontifex, & quomodo.</i>	81.
	<i>Acerra.</i>	386 (148)
	<i>Accursius unde dictus.</i>	153
	<i>Adhortatio Urbani VIII. P. M. pro mutuo Cardinalium consensu, in electione futurâ.</i>	5
	<i>Adriani Imperatoris moles.</i>	249
	<i>Adulteria, Romæ, Sede vacante, libera.</i>	57
	<i>Advocati Consistoriales.</i>	252, 355
	<i>Ælia Arx ab Urbano VIII. resecta.</i>	3
	<i>Agatha Pamphilia monialis, Innocentii X. Soror.</i>	279
	<i>Agonialis circus.</i>	373
	<i>Agonis forum, vulgo Navona.</i>	393
	<i>Alba, quid significet.</i>	166.252
	<i>Alexander III. priorum Pontificum super electione Pontificis, constitutiones, approbavit.</i>	74
	<i>Alexandri III. Constitutio super electione Pontificis.</i>	81, & seq.
	<i>Alderanus Cybus, Principis Massensis filius, Magister aulae Papalis constitutus.</i>	139
	<i>Amictus, quid Romanis significet.</i>	166.252
	<i>Amphi-</i>	

I N D E X.

<i>Amphitheatrum Titi.</i>	331
<i>Anabolagium quid.</i>	25. 256
<i>Andreas Iustinianus, Præfectus molis Adriani Imperatoris factus.</i>	249
<i>Annulo Piscatoris, digitus Pontificis ornatur.</i>	150. 259
<i>Annus Iubileus, quis.</i>	460. & seqq.
<i>Apparatus, pro introductione Pontificis in possessionem Lateranensem.</i>	315. & seq.
<i>Apostolicæ militiæ Generalis.</i>	239
<i>Ara cæli, templum Romæ.</i>	2
<i>Ara Cæli, templum Fratrum Franciscanorum ad aream Capitolinam.</i>	278
<i>Arca Noë representata.</i>	282. 393
<i>Archivi Scriptores.</i>	355
<i>Arcus Triumphalis, nomine S.P. Q. R. in Capitolio constructus. 318. Ejus structura. 319.</i>	& seqq.
<i>Arcus Septimii Severi.</i>	318. 324
<i>Arcus Titi & Vespasiani.</i>	325
<i>Arcus Triumphalis Odoardi Farnesi, Parmæ & Placentiæ Ducis. 325. ejus admirabilis structura.</i>	326. & seqq.
<i>Arma Italiam turbant & vexant.</i>	I
<i>Atrienses Pontificis.</i>	352
<i>Attaliæ texturæ.</i>	274
<i>Auditores Contradictarum.</i>	355
<i>Auditores Rotæ Romanæ.</i>	358
<i>Aurea vagina, cui detur.</i>	477

INDEX.

B.

B Aldachinum, quid.	254
Barbarinorum & Farnesiorum odium.	1
Barbarinus Diaconus, Thiarâ novum Pontificem ornat.	251
Basilica Lateranensis.	315.316.349.378
Basilica Vaticana.	250.249.35
Basilicæ Vaticanæ Card. Diaconi.	253
Benedictio super annulo pastorali.	261
Benedictionis locus in palatio Lateranensi.	391
Bentivolus Cardinalis, in palatio Vaticano, mortuus.	28
Biberius Caldius Mero, dictus fuit, Tiberius Claudius Nero.	157
Birettum, quid sit.	165
Boarium forum Romæ.	318.323
Bonifacii VIII. de eligendo Pontifice constitutio.	121. & seqq.
Bonifacius, unde dictus.	153
Bononiensis Legatus, in coronatione Pont. præsens.	250
Burgum, quodnam Romæ.	63

C.

C Amera Paramenti, seu, Papagalli, ubi.	250
Camillus Pamphilus Innocentii X. Nepos.	204. 161. Apostolica militiæ Generalis.
239.	Camillus

INDEX.

<i>Camillus Pamphilius, Cardinalis creatus.</i>	355
<i>Camisiâ, quid intelligatur.</i>	166
<i>Cancellarii Pop. Romani.</i>	360
<i>Candida simplicitas, Romæ exulat.</i>	58
<i>Canonici ad oscula pedum, & manuum, à novo Pontifice admittuntur.</i>	168
<i>Capitolina turris, rarum lumen à se emisit.</i>	277
<i>Capitolinæ scalæ, vinum, per ora leonum emiserant. ibid.</i>	318.
<i>Capitolium.</i>	277
<i>Cappa, quid significet.</i>	167
<i>Cappasia, quæ sint.</i>	55
<i>Caputium, quid</i>	<i>ibid. & 150</i>
<i>Cardinalis Sacchetti nomen, libello famoso laesum.</i>	114
<i>Cardinalis Lantius, missam celebrat pro defunctis.</i>	11
<i>Cardinales 4. ab Innocentio X. creati.</i>	355
<i>Cardinales, Regum Legatis audiendis vacant.</i>	45
<i>Cardinales Conclavæ ingrediuntur.</i>	18
<i>Cardinales, quam diu, super novi Pontificis electione, in Conclavæ fuerint.</i>	144. & seq.
<i>Cardinales ad osculum pacis admittuntur, à novo Pontifice.</i>	168
<i>Cardinales, manus, & pedes Pontificis, osculantur.</i>	171. 255. 266
<i>Cardinalium, in Conclavæ interitus.</i>	21
<i>Cardinalium, Conclavæ intrantium nomina.</i>	24
<i>Cardinalium habitus in Pontif. Coronatione.</i>	251

INDEX.

<i>Cardinalium Senatus convocatus.</i>	4
<i>Cardinalium in Conclavi habitus.</i>	48. & seq.
<i>Cardinalium in Pontificis electione dissensus.</i>	92. 106. & seqq. 112. & seqq.
<i>Castrum doloris Pontificis.</i>	10
<i>Casula quid significet.</i>	166
<i>Cataphracti milites.</i>	352
<i>Cellula quid.</i>	47
<i>Cellulae Cardinalium in Conclavi, quales.</i>	20
<i>Cerimoniae in conclavi usitatae.</i>	64. & seq.
<i>Ceroferarii, qui, quot.</i>	253. 258
<i>Christus à Pilato ad Herodem missus.</i>	347
<i>Cingulum.</i>	251. 257
<i>Circus Agonalis.</i>	373
<i>Claves duae Pontifici oblatæ.</i>	382
<i>Clavis aurea, ligandi.</i>	386
<i>Clavis argentea, solvendi.</i>	386
<i>Clementis V. constitutio de eligendo Pontifice.</i>	38
<i>Clementis VI. de electione Pontif. constitutio.</i>	38
<i>Clerici Camerae, Extra muros.</i>	252
<i>Clerici Camerae.</i>	ibid.
<i>Coadjutores.</i>	355
<i>Collectores plumbi.</i>	8
<i>Collegium Cardinalium convocatum.</i>	5
<i>Colobium, quid.</i>	159
<i>Colosseum Romæ.</i>	331
<i>Colossi marmorei cum Marii tropheis in aræ Capitolinâ.</i>	318
<i>Compromisso eligitur Pontifex.</i>	76
<i>Concla-</i>	

INDEX.

<i>Conclavæ & ejus structura.</i>	18
<i>Conclavis portæ, aperiuntur.</i>	170
<i>Conclavistæ quot & quinam.</i>	47
<i>Conclavistarum privilegia. 397. & seqq. usque ad</i>	444
<i>Confessarius Papæ ad eundem vocatur.</i>	4
<i>Confraternitatum processiones.</i>	61
<i>Conservatores Urbis.</i>	255
<i>Constantinus Magnus à leprâ sanatus.</i>	315
<i>Constitutio Leonis X. d. elect. Pont. 117. & seq.</i>	
<i>Conservatores Urbis, eorumque habitus. 253. & porro.</i>	360
<i>Constitutio Gregorii XIII. de Conclavi ejus loco & structurâ.</i>	21
<i>Constitutio Iulii II. d. elect. Pontif. 86. & seqq.</i>	
<i>Constit. Bonifacii VIII. d. elect. Pont. 121. & seq.</i>	
<i>Constit. Pii V. de elect. Pont. 128. & seq.</i>	
<i>Cornovallæ palatium in foro Romano.</i>	174
<i>Coronatio Pontificis. 261. & seqq. 271</i>	
<i>Correctores Pœnitentiariæ.</i>	252
<i>Correctores Archivi.</i>	252
<i>Corona triplex, cur Pontifici imponatur. 444. & seqq.</i>	
<i>Crocea, quid sit.</i>	55. 150. 167
<i>Crux argentea deaurata Pontifici deosculandæ offertur.</i>	382. 383
<i>Crux papalis.</i>	480
<i>Crux Papalis Innocentio X. electo Pontifici, præfertur.</i>	160. 170. 252

INDEX.

<i>Crux Pontificia, Urbano VIII. in agone mortis constituto, osculanda offertur.</i>	6
<i>Cubicularii Apostolici.</i>	8.250
<i>Cubicularius Pontificis, latus dextrum ejus claudit.</i>	250

D.

D Almatica, quid in Eccles. Rom. significet.	257
Diadema Pontificum.	214
Dicanitia, quæ dicuntur.	55
Dionisii, Romanis familiares.	58
Dissensus Cardinalium, super eligendo Pontifice.	92. & seqq. 106. & seqq. 112. & seqq.
Ducis Parmensis, Odoardi Farnesii frater, Cardinalis creatus.	355
Dux Hetruriae, varia lætitiæ signa, post Pontificis coronationem peractam, monstrat.	276

E.

E cclesia Lateranensis.	315.316
Ecclesia, Pontificum factionibus turbata.	33
Ecclesia Vaticana.	9
Electio Pontificis, per viam Spiritus Sancti, quæ,	75
Per compromissum, quæ,	26
Per	Per

I N D E X.

<i>Per viam Scrutini.</i>	77
<i>Per viam Accessus.</i>	81
<i>Electio Pontificis non valet. I^o. si ex justâ formâ non sit facta, vel si Papa sit hæreticus.</i>	85.
<i>II°. si fuerit Simoniacus. ibid. III°. Si femina fuerit.</i>	89
<i>Elemosinæ pro morte Pontificis distributæ.</i>	10
<i>Elogia varia, in Innocentii X. creationem, & ad Pontificatum exaltationem, à variis conscripta. 300. & seqq. usque ad</i>	315
<i>Ensis consecratus, Principi, à Pontifice datur.</i>	477
<i>Ephot, quid.</i>	166
<i>Epigramma Tortoletti in honorem Pontif. 184. & seqq.</i>	184.
<i>Epigramma Thomæ Thomasi.</i>	187
<i>Ejusdem panegyricus.</i>	190
<i>Epigramma Pauli Ralli in insignia Innocentii X.</i>	231
<i>Equites Cataphracti.</i>	252
<i>Expensæ, à populo Romano, tempore sedis Vacantis, solvi solitæ.</i>	132. & seqq.
<i>Extra muros, ministri Camera.</i>	354

F.

Femina in Pontificem electa, impedit ipsam electionem, redditque nullam. 89. & seq.
 Feminis, non sunt commissæ claves regni cælorum. ibid.

INDEX.

<i>Faldistorium quid significet.</i>	255
<i>Famosus libellus sparsus.</i>	114
<i>Famosi libelli varii Romæ sparsi. 367. 368. & usque ad 376.</i>	
<i>Fanum, quid.</i>	166. 257
<i>Farnesiani horti, in monte Palatino.</i>	378
<i>Farnesii arcus triumphalis.</i>	325. & seqq.
<i>Farnesiorum & Barbarinorum odium.</i>	1
<i>Ferula.</i>	267
<i>Fiscales rerum civilium & Criminalium.</i>	355
<i>Flamminii Rassantii palatium in foro Rom.</i>	174
<i>Flavius Domitianus, Dominus Deus dici voluit.</i>	156
<i>Florentiæ Ducis frater, Iohannes Carolus medicus, Cardinalis creatus.</i>	355
<i>Fons in medio fori Romani, variis status ornatus.</i>	279
<i>Forma Iuramenti in electione Pontificis à Cardinalibus præstandi.</i>	44.
<i>Forum Romanum facibus ornatum.</i>	279
<i>Forum Boarium.</i>	323. 318.
<i>Forum Romanum.</i>	174.
<i>Franciscani monachi, templum suum lucernis ornarunt.</i>	278
<i>S. Francisci festum.</i>	249
<i>Franciscus Maria, diplomata electionem Pontificis spectantia, Cardinalibus prælegit. 34. & seqq. 44. & seqq.</i>	
<i>Franciscus Barbarinus, populo Rom. annunciat,</i>	<u>novum</u>

I N D E X.

<i>novum Pontificem esse electum.</i>	160
<i>Franciscus Barbarinus, vestes sacras induit.</i>	257
<i>Fridericus II. astute à Gregorio IX. circumven-</i>	
<i>tus.</i>	62
<i>Furta, Romæ, Sede vacante, libera.</i>	57

G.

G <i>Abriellus Cardinalis ægrotus, è Conclavi</i>	
<i>exiit.</i>	28
<i>Galerus à Pontifice benedictus.</i>	254. 282
<i>Gelasius, unde nomen habeat per antiphrasin.</i>	155
<i>Grandimondenses monachi.</i>	61
<i>Grassatores & raptores Romæ liberi.</i>	75
<i>Gregorii X. de electione Pontificis constitutio.</i>	74
<i>Approbata. ibid.</i>	
<i>Gregorii XIII. de Conclavi constitutio.</i>	21
<i>Gregorii XIII. collegium, inhabitantes Iesuitæ, vā-</i>	
<i>riis Comædiis actum Coronationis Pontificis</i>	
<i>venerarunt.</i>	284
<i>Gregorius IX. Apostolorum capita, in processione</i>	
<i>gessit.</i>	62
<i>Gregorius unde appellatus.</i>	153
<i>Gubernator Urbis.</i>	360

H.

H <i>Abitus electi Pontificis.</i>	165
<i>Habitus Cardinalium in conclavi.</i>	84. &
<i>seqq.</i>	
<i>Habitus</i>	

INDEX.

<i>Habitus Cardinal. in Coronat. Pontif.</i>	251
<i>Habitus Pontificis tempore sue Coronationis.</i>	250.
252.	
<i>Habitus Cardinalium tempore Coronationis Pontificis.</i>	251
<i>Habitus Conservatorum, Urbis.</i>	253
<i>Hæresis Pontificis, reddit electionem ipso jure nullam.</i>	85
<i>Hebræi, novo Pontifici, congratulantur.</i>	332. & seqq. usque ad 347.
<i>Helena Constantini magni mater, Hierosolymis habitabat.</i>	347
<i>Hilarius, unde dictus, per Antiphrasin.</i>	155
<i>Hispaniæ Regis Legatus.</i>	281
<i>Horatius Albanus, nomine S. P. Q. R. Novum Pontificem in Capitolio excipit.</i>	377
<i>Horatius Albanus se processui triumphanti adjungit.</i>	378
<i>Horti Farnesiani in monte Palatino.</i>	378

I.

J <i>acobus Accariseus Bononiensis, Orationem pro novo eligendo Pontifice, in Cardinalium omnium præsentia habuit.</i>	12
<i>Iesuitæ templum suum sumptuosè ornant.</i>	278
<i>Imperatoris Legatus in Coronatione Pontificis præsens.</i>	250
<i>Incendiarii, Romæ liberi, & quando.</i>	57
<i>Indul.</i>	

INDEX.

- Indulgentia plenaria, omnibus Romæ presentibus,
die Coronationis Pontificis, data. 272. ibid.
390.*
- Indulgentiæ plenariæ Pontifici Urb. VIII. conce-
duntur. 4*
- Innocentii X. Natales. 161. 190. 200. 292*
- Innocentii X. insignia. 176. 201. & seqq. 222.
231. 292. & seqq.*
- Innocentius X. ex familiâ Pamphiliorum. 152. &
Illustri. 161. & seqq.*
- Innocentius X. antea Iohannes Baptista Pamphi-
lius dictus. 151. 159. 160*
- Innocentius X. annulum Pastoralem accipit. 150
Variis diplomatibus, constitutionibus, ac de-
cretis subscribit. 260*
- Innocentius X. Doctor creatus. 162. Postea, Cu-
riæ Romanæ Advocatus. Ibid. Et Rotæ Ro-
man. Auditor factus. 163. Legatus à La-
tere, in Galliam, & Hispaniam. Patriar-
cha Antiochenus salutarus. Ibid. Titulo S.
Eusebii donatus. 164*
- Innocentius I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. ac
eorundem omnium vita, & res gestæ. 178.
& seqq. 181. & seqq.*
- Innocentius X. æmulus filii Dei in cælis. 236*
- Insignia Innocentii X. 176. 201. 222. in eadem
Epigramma. 231*
- Insignia militaria, à Pontifice, Principibus deferri
solita. 476. & seqq.
Iohan-*

INDEX.

<i>Iohannes Faber, unde dictus.</i>	153
<i>Iohannes VIII. Pontifex fœmina.</i>	90
<i>Iohannes Baptista Pamphilius Pontifex electus.</i>	
146. & seqq. 164. Nomen suum muta-	
vit, & Innocentius X. dici voluit.	157
<i>Iohannes Nichæus, votum populi suspirantis ex-</i>	
<i>ponit.</i>	20. & seqq.
<i>Italia à lue pestilentia servata.</i>	2
<i>Italia Deo dilecta.</i>	211
<i>Italiæ motus pacantur. ab Urbano VIII.</i>	3.
<i>Iudæi, Urbis Romæ Incolæ, Pontifici novo gratu-</i>	
<i>lati sunt.</i>	331. & seq. usque ad 347
<i>Julianus Imp. Commodus dictus.</i>	156
<i>Iulii II. constitutio super eligendo Pontifice.</i>	86. &
<i>seqq.</i>	
<i>Iuramentum præstant Cardinales, antequam Con-</i>	
<i>clavæ ingrediuntur, ad eligendam Pontifice</i>	
<i>novum.</i>	11
<i>Iuramenti præstandi forma.</i>	44
<i>Iustinianus, unde dictus.</i>	153
<i>Iuvenes 40. Nobiles Romani.</i>	360

K.

<i>Kappa, quid denotet.</i>	167
-----------------------------	-----

L. Laba-

INDEX.

L.

- L** Abarum, quid, & unde. 449
- Labratum, osculum. 451.452
- Lantii Cardinalis, in confessu Cardinalium
de electione Pont. Oratio. 28. & seqq.
- Lantii pro novo electo Pontifice oratio. 148. &
seqq.
- Lantius Cardinalis, coram Sanctorum Ordine
pro Pontifice orat. 4
- Lantius Cardi à Pont. Osculo pacis exceptus. 161
- Thuribulum Pontifici offert. 259
- Lateranense palatium. 315.316
- Lateranensis Basilica in colle montis Caelii. 315
- Lateranum. 315
- Lecticarii Pontificis. 253
- Legatus Imperatoris. 250. Bononiensis. ibid. Re-
gis Galliae. 254
- Legatus Regis Hispaniae, taurum igne missili op-
pletum fieri curat. 281
- Legatus Regis Galliae, structuram quatuor mundi
partes representantē edificari facit. 282. & seqq.
- Leonina civitas. 277
- Leonis X. de electione Pontificis constitutio. 117.
& seqq.
- Levatio Romani Pontificis, unde originem tra-
bat. 453. & seqq.
- Libellus famosus Pasquini Romani, S. P. Q. R.
scriptus. 134. & seqq.
- Libellus

INDEX.

<i>Libellus famosus, in nomen Cardinalis Sachetti sparsus.</i>	114
<i>Lomelinus, Urbis Gubernator.</i>	360

M.

M <i>Agister Camerae.</i>	365
<i>Magistri Iustitiæ Romæ.</i>	355
<i>Magistri supplicationum.</i>	252. 355
<i>Magistri Viarum.</i>	365
<i>Manipuli vocabulo, quid significetur.</i>	166. 257
<i>Mantellum, quid significet.</i>	55, 56
<i>Mareschalli populi Romani.</i>	359
<i>Maria, Pontificum promotrix.</i>	268
<i>Marii trophæa in areâ Capitolinâ.</i>	318
<i>Martis fulmina vexant Italiam.</i>	I
<i>Mattheus Cardinalis, in Pontificis creatione, se non flitit.</i>	28
<i>Meta sudans.</i>	331
<i>Ministri Camerae, Extra muros.</i>	351
<i>Ministri secretiores Camerae.</i>	365
<i>Missæ, Spiritus Sancti, pro defunctis.</i>	11
<i>Missæ, Veni Sancte Spiritus.</i>	24
<i>Missæ, S. Sancti celebrata.</i>	94
<i>Missæ, pro electione Pontificis.</i>	96. & seqq.
<i>Missæ, pro animâ defuncti Pontificis, celebratæ.</i>	9
<i>Missæ, die Coronationis, à Pontifice celebrata.</i>	262.
<i>& seqq. 269.</i>	
<i>Modi eligendi novum Pontificem præcipui, tres.</i>	
75.	Monarchiz

INDEX.

<i>Monachi Franciscani letitie signa, die coronationis Pontificis, edunt.</i>	278
<i>Monachorum ordines varii.</i>	61
<i>Moniales Monasterii S. Ambrosii, pro Pontifice coronato, gaudio exultant.</i>	278
<i>Moniales, monasterii turris speculi, super coronato Pontifice liberales.</i>	278
<i>Moneta nova à Pop. Romano, in signum grati affectus, Urbano VIII. cuditur.</i>	3
<i>Moneta, Romæ, Sede vacante, cusa.</i>	64
<i>Moneta, summorum Pontificum antiqua, Innocentio X. pro missa celebrata, & Archiepresbytero Ecclesiæ Vaticanæ, tempore ejus Coronationis oblata.</i>	269
<i>Moneta, Innocentii X. in vulgus sparsa.</i>	391. 392
<i>Mons Iordanus.</i>	367
<i>Mulier papa.</i>	90
<i>Mulier non est imago Dei.</i>	90
<i>Mulier non potest esse Papa. ibid.</i>	
<i>Mutatio nominis Pontificum. 151. Ejus origo, & cause, ibid. & seqq.</i>	
<i>Mutandorum nominum mos, etiam apud Persas invaluit. 155. & Romanos. ibid.</i>	

N.

N Avicella.	259. 386
<i>Nicolai II. de electione Pontif. constitutio. 39. & seqq.</i>	
<i>Nicolai II. de modo eligendi Pontificem, constitutio.</i>	72. & seqq.
	<u>Nobiles</u>

INDEX.

Nobiles iuvenes Romani 40. 360. *Eorumque nomina* *ibid.*

Nomina Cardinalium Conclavē intrantium. 25

Notarii publici. 355

Notarii Rotæ. 252

Notarii Senatus. 355

Notarii Rotæ. *ibid.*

O.

O *Doardi Farnesii Parmae & Placentiae Ducis, arcus triumphalis.* 325. & *seqq.*
ad 331. *Ejus structura.* 326. 327. & *seqq.*

Offertorium. 259

Officiales Pontificis. 252

Officiales, Virga Rubra, dicti. 360

Officium Missae pro electione Pontificis. 96. & *seq.*

Oratio Iacobi Accarissii, in consessu Cardinalium, de Pontificis electione. 12

Oratio Card. Lantii de Pontifice eligendo. 28. & *seqq.*

Oratio Cardinalis Lantii super electo Pontifice. 148.

Oratio pro defuncto Pontifice. 7

Oratio super Coronatione Pontificis. 263

Oratio II. Oratio III. 263. 264

Orarium, quid Ecclesiast. Rom. significet. 166

Origo mutationis nominis Pontif. 151. & *seqq.*

Oscu-

I N D E X.

Osculatio pedum Pontificis unde originem trahat.
447. & seqq.

Osculum labratum. vid. labratum.

Osculum pacis. 161. 171

Os Porci, Sergius II. ante adeptum Pontificatum,
dictus. 151

P.

P *Penitentiaria Apostolica Procuratores.* 355

Penitentiarii Apostolici. 8. 253

Palafrenieri, quinam dicti. 65

Palatia circa forum Romanum. 174

Palatii Vaticani Equites.

Palatii Laterani Equites. 382

Palatinus mons Romæ. 323

Palatium Lateranense. 346. 316. *Et unde dictum.* 315

Palatium Vaticanum. 8

Palatium Lateranum. 315

Pallium Sacerdotale Pontifici traditum. 265

Pamphiliorum familia illustris. 152. 153

Pamphilius, est, quasi panem dans filiis. 176

Papa hæreticus, cum Diabolo in æternum puniendus. 85

Papa Innocentius X. missam pro suâ Coronatione, in Vaticano celebrat. 249

Papæ sella gestatoria. 253

Papagalli camera, quæ, & ubi. 250

Paramenti

INDEX.

Paramenti camera, <i>quæ</i> .	250
Paramentum.	250
Pasquini literæ S.P.Q.R. scriptæ.	134. & seq.
Pasquilli varii Romæ sparsi.	367. 368. usque ad
Pasquillus, à Pasquino, dictus.	367 (376
Pasquini forum.	367
Pasquini forum, nalleolis, pyrobolis onustum.	280
Pasquini lapis, cui innicitur.	373
Pasquini statua.	367
Pasquino, pasquillus capiti appensus.	369. Bra-
chio. 371. Lateri. 373.	
Pasquinius in Neptunum mutatus.	367
Pasquinus mutatus.	368
Pater Sancte, sic transit gloria mundi, cur in coronatione Pontificis dicatur.	261
Patibula Romana egregiè vestita.	63
Paulinum sacellum, ubi.	19
Perisoma, quid.	166
Petri & Pauli capita, in Basilicâ Lateranensi ser- vantur.	388
Phrygium.	316. 446
Pianella, quid sit.	165
Pii V. de electione Pontificis constitutio.	128. & seqq.
Piscatoris annulus, digito novi Pontificis electi, imponitur.	150
Planeta, quid denotet Romanis.	166
Plautus antea plotus nominatus.	157
Pluviale quid significet.	166
Pocilla-	

I N D E X.

Pocillator Pontificis.	250
Pompa triumphalis.	249. & seqq.
Pompa triumphalis.	351. & seqq.
Pons S. Angeli.	
Pontificem eligendi varii modi.	67. & seqq.
Pontifices electi, nomina mutant.	151. & seqq.
Pontifices, diademate ornantur.	214
Pontifici novo, pallium traditum.	265
Pontifici novo, moneta antiqua summorum Pontificum, pro Missæ celebratione die coronationis, offertur.	269
Pontificis Officiales.	252
Pontificibus nuper electis, nomina grata imponi solent.	154
Pontifex Romanus, Vicarius Iesu Christi.	86. 849
202. 220. unicus Vicarius.	268. 297. 384.
Pontifex Romanus, Successor Petri.	37. 15. 149.
197. 385.	
Pontifex Romanus, Rector universalis Ecclesiæ.	
37. 220. Vniuersalis urbis Romæ, Pontifex.	316
Pontifex Rom gregis Dominici Director.	37
Pontifex sanctissimus. 213. 221. Et sanctissimus Sponsus.	222
Pontifex universalis mediator, Angelorum & hominum.	236. 237
Pontifex æmulus filii Dei in cælis.	236
Pontifex, universalis Papa.	267
Pontifex universalis matris Ecclesiæ Sponsus.	265
P	Pontifex

I N D E X.

<i>Pontifex beatissimus.</i>	384
<i>Caput, Episcopus, ac spiritualis pater.</i>	385.
<i>Christianæ libertatis dispensator, Restitu-</i> <i>tor, ac vindex.</i>	384
<i>Pontificis virilia attrectantur.</i>	387
<i>Populus Romanus monumentum Urbano VIII. P.</i> <i>M. erigit.</i>	2
<i>Porta Sancta, ubi & quæ.</i>	254
<i>Porta benedictionis, quæ.</i>	270
<i>Portæ Conclavis aperiuntur.</i>	170
<i>Portionarii.</i>	355
<i>Portus Trajani ad Centum Cellulas, vulgò, la</i> <i>Città vecchia, ab Urbano VIII. refectus.</i>	3
<i>Præfecti, quatuordecim Regionum Urbis.</i>	359
<i>Præfectus Urbis.</i>	360
<i>Prælati & Canonici, ad oscula pedum & ma-</i> <i>nuum admittuntur.</i>	168
<i>Præsidentes Ripæ.</i>	355
<i>Presbyterium Pont. Innocentio X. oblatum, &</i> <i>quid sit.</i>	269
<i>Processiones variæ Romæ, Sede Vacante institu-</i> <i>tæ.</i>	57. & seqq.
<i>Procuratores Pœnitentiariæ.</i>	355
<i>Propugnaculum S. Angeli Romæ.</i>	169. 173

Q

Q. *Æmilius Paulus, adoptatus à Q. Fabio*
Maximo, dictus est, Q. Fabius Ma-
ximus

INDEX.

rimus *Æmilianus*. 158

Q. *Cecilius Pomponianus*, dictus fuit T. *Pomponius Atticus*, ab avunculo suo Q. *Cecilio* adoptatus. *ibid.*

Quatuordecim *Regiones Urbis*. 359.

R.

R. *Aptus Romæ*, Sede vacante liberi. 57

Referendarii Apostolici. 252

Regia, quid *Romæ* significet. 18

Registratores bullarum Pont. 355

Regiones Urbis Romæ obsessæ. 62

Regiones Urbis quatuordecim. 169

Regis Galliæ, Legatus. 281

Regis Hispaniæ, Legatus. 282

Registratores bullarum. 252

Regionum, Urbis 14. Præfecti, illarum & horum nomina. 359.

Regionum Urbis insignia. 359

Regnum, quid significet. 253.259.271.447

Roccafugus Cardinalis, Conclavæ non est ingressus. 27

Rochettum, quid sit. 55.150.166

Romulus & Remus cum Lupâ representantur. 394.

ps. xlv quid. 166

Roma, ab Urbano VIII. munita. 3

Roma, nequissimorum hominum receptatrix. 57.

INDEX.

& seqq.

<i>Roma, omnia scelera sede vacante fovet. ibid.</i>	
<i>Roma, caput Orbis.</i>	197
<i>Roma triumphans repræsentatur.</i>	395
<i>Romæ maximus hominum confluxus, tempore inaugurationis Pontificum.</i>	317
<i>Romulus & Remus cum Lupâ apparent.</i>	394

S.

S <i>Acellum Paulinum ubi.</i>	19
<i>Sacellum Sixti IV. ibid.</i>	103.94.146
<i>Sacrarii Apostolici, sacrorum Custos.</i>	257
<i>Sacrificuli septem, totidem regna portantes.</i>	253.
<i>Sacrificia.</i>	95 96
<i>Salutatio, ad multos annos.</i>	273
<i>Sandalia, quæ.</i>	257
<i>S. Angeli propugnaculum. 169. 173. munitum.</i>	3
<i>Scala Sancta, ubi & quæ.</i>	347
<i>σκιადιον, quid significet.</i>	55
<i>Scriptores e Archivis.</i>	ibid.
<i>Scriptores brevium.</i>	ibid.
<i>Scribe Senatus Rom.</i>	355
<i>Scrutinium, modus eligendi Pontif.</i>	77
<i>Scutiferi Apostolici. 9. Quot.</i>	252.352
<i>Secretarii Apostolici.</i>	252
<i>Secretarii Camerae.</i>	252
<i>Sedes marmorea perforata, in Basilicâ Lateranensi.</i>	387
	Sedes

INDEX.

<i>Sedes vacans, Romæ, mortuo Urbano VIII. & quis ejus status.</i>	56. & seqq.
<i>Sedes, quanto tempore fuerit vacans.</i>	144
<i>Sella, Sellare, Sellarins.</i>	454. 455
<i>Senatus P. Q. R. die Coronationis Pontif. viliori plebi vinum offerri curavit.</i>	277
<i>Septimii Severi arcus triumphalis.</i>	318
<i>Sergius Papa II. Os porci dictus.</i>	151
<i>Severus Afer, Pertinax dictus.</i>	156
<i>Simonia Pontificis, reddit electionem nullam. & seqq.</i>	85.
<i>Sollicitatores de Ianizaris.</i>	355
<i>Spiritus S. Missa.</i>	24
<i>Spolia Romæ libera, & quando.</i>	57
<i>Status Urbis Sede Vacante.</i>	56
<i>Stephani III. de modo eligendi Pontificem constitutio. 73. & seqq.</i>	
<i>Stercorea via, Romæ.</i>	347
<i>Stola, quid sit.</i>	166
<i>Stupra, Sede vacante libera.</i>	57
<i>Subdiaconus Apostolicus.</i>	253
<i>Succinctorium, vocabulum Ecclesiasticum, quid significet.</i>	166
<i>Sudarium quid.</i>	ibid.
<i>Superhumerales, quodnam.</i>	166. 252
<i>Sylvester I. Papa, Constantinum Magnum in numerum Christianorum reculit.</i>	315
<i>συμαρτήρα, quid significet.</i>	54

INDEX.

T.

T <i>Emplum Lateranense.</i>	315.316
<i>Templum, Scala Sancta, dictum.</i>	347
<i>Templum Vaticanum.</i>	9
<i>Theatrum antiquum Marcelli.</i>	394
<i>Theophrastus, antea Tyrtanus erat dictus.</i>	157
<i>Thronus Pontificius.</i>	270
<i>Tiara Pontificis, tribus coronis ornata.</i>	271
<i>Tiberius Claudius Nero, Biberius Caldius Mero, dictus.</i>	157
<i>Titus Vespasiani Amphitheatrum.</i>	331
<i>Traiani portus ad centum cellulas, vulgò, la Città vecchia, ab Urbano VIII. reficitur.</i>	3
<i>Transiberina civitas.</i>	284
<i>Triumphus, post Pontif. Roman. electionem Romæ instituti.</i>	168. & seqq.
<i>Trinitatis montium moniales, quod Pontifex sit coronatus, exultant.</i>	279
<i>Triumphalis pompa.</i>	351. & seqq.
<i>Triumphus Romanorum, 275. & seqq. 393. & seqq.</i>	
<i>Tympanistæ Pontificis.</i>	354
<i>Tyrtanus, qui antea dicebatur, postea Theophrastus est dictus.</i>	157

INDEX.

V.

V <i>Arii eligendi Pontificem novum, modi</i> 67.	
<i>& seqq.</i>	
<i>Vaticanum palatium.</i>	58
<i>Vaticana Comitia.</i>	12
<i>Vaticana Basilica.</i>	249.250
<i>Vesperæ, pro defuncto Pontif.</i>	9
<i>Viâ accessus, eligitur Pontifex.</i>	81.148
<i>Via Scrutinii, eligendi Pontificem.</i>	77
<i>Via Spiritus Sancti, eligendi Pontificem.</i>	75
<i>Via compromissi, eundem eligendi.</i>	76
<i>Via stercorea.</i>	347
<i>Vigiliæ pro defuncto Pontifice.</i>	9
<i>Virga Rubea, Officiales.</i>	360
<i>Vladislai defuncti Regis Poloniæ frater, hodiernus Rex Casimirus, Cardinalis creatus, ab Innocentio X.</i>	355
<i>Universalis Urbis Romæ Pontifex.</i>	316
<i>Votum populi suspirantis expositum. 210. & seqq.</i>	
<i>Urbis Conservatores.</i>	360
<i>Urbani VIII. ad mutuum Cardinalium consensum, in novi Pont. elect. adhortatio.</i>	5
<i>Urbano VIII. ab Incolis Romanæ Urbis, monumentum erigitur.</i>	2.3
<i>Urbanus VIII. morbo corripitur.</i>	2
<i>Urbanus VIII. Doctorum & doctrinæ amans. ibid.</i>	6
<i>Urbanus VIII. moritur.</i>	8
<i>Ejus corpus lavatum.</i>	

INDEX.

<i>Ornatum variis modis.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Urbani VIII. ætas.</i>	6
<i>Urbanus VIII. sepelitur.</i>	11
<i>Urbis Cancellarii.</i>	360
<i>Urbis Conservatores.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Urbis Præfectus. 359. Prior.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Urbis status, Sede vacante.</i>	56 & seqq.
<i>Urbs Roma, ab Urbano VIII. mirum in modum munita & aucta.</i>	3
<i>Ursinorum Palatium in foro Romano.</i>	174

X.

X <i>Averius, Ignatii Lojole discipulus.</i>	61
<i>Xenodochium S. Iohannis.</i>	346
<i>Xisti IV. Sacellum. 94. 19. 103. 146. 167. 250. 251. 19.</i>	
<i>Xistus Guarinus Ferrariensis, nova vota Papæ Nepoti, Andreae Iustiniano, coronatione per- actâ, sacravit. 287. & seq. usquè ad. 299.</i>	

Z.

Z <i>Andoval Cardinalis Hispanus, Conclave non est ingressus.</i>	27
<i>Zona, quid Romanis hodiè significet.</i>	166

I N D E X

Latino - Barbarus.

Præcipuè vocum quarundam Ecclesiasticarum, in opere hoc, juxta Ecclesiæ Romanæ ritus usitarum, ac in Cerimoniali Romano, sæpius occurrentium, aliarumquè obscurarum, brevem explicationem, continens.

A.

ABBAS. pag. 366. 253. II. Vocabulum hoc propriè Syriacum est, **ܐܒܝܬܐ** patrem significat, ætate, honore, curâ, ut Græcis *πάππας*. Hinc Abbas Collegii, seu Collegii Magister; Antistes cænobii & Archimonachus, vocatur. Etiam Cœnobiarcha ab Alciat. *ad libr. 1. Cod. d. in jus vocand.* Dicitur quoquè *ἀρχιμωνάζων* in *Novell. Justinian. & l. inter claras. 8. §. reddentes. Cod. d. summ Trinit. & fid. Cathol.* Et Heteriarchus, à Bud. in *Forens.* Proprieque ille dicitur, qui cænobiis & monasteriis præest. Seu, ut Pelagius Papa Opilioni scribit: *Abbas ille est, qui studiosè & fideliter universa, quæ vel ad divini cultus reverentiam, vel ad utilitatem ipsius*

I N D E X

ipsius monasterii pertinent, sollicitè curat, & adimplet. c. nullam. 18. q. 2. Plur. vid. in meis ad Taxam Cancell. Apostolicæ notis, pag. 289.

ABBREVIATORES. *pag. 358. 355.*

Ab *Abbreviaturâ*, quæ est instrumentum Notarii non extensum. Inquit Bartolus ad l. *Chirographi. 57. in pr. vers. secundo nota, ff. d. administrat. & pericul. tut. deduci judico. Utrumque tamen, quamvis minus latinè, ab Abbreviare. Sunt verò Abbreviatores, quidam Cancellariæ & Cameræ Apostolicæ scriptores, qui bullas Pontificias, antequam plumbo obsignantur, abbreviant, seu inde negotii causæquæ summam extrahunt, ac in certos libros reponunt, quò facilius quæ in Camerâ gesta sunt, reperiantur. Sunt etiam Abbreviatores duplicis generis; *Majores & Minores*: Illi, præcipuè Cancellariæ curam gerunt, ac XII. numero sunt. Hi verò, in Camerâ Apostolicâ, primariò manent, ac VI. numerantur.*

ACERRA. pag. 386. Idem hic quod alias in usu Ecclesiastico Navicula, seu, certum quoddam vasculi genus, in quod thus, in aliis divinis exequendis officiis, vel etiam sub Missæ celebratione imponi solet, significat. Quidam idem cum thuribulo

Latino-Barbarus.

ribulo esse volunt, Malè! quippe cum aliud sit ipsa, arcula, in quâ thus ad servandum reconditur, aliud thuribulum, in quod thus ut incendatur, quò odorem spargat gratum, conjicitur. Cornutus tamen scribit, esse pateram in qua libatur, Virgil.

Et plenâ supplex veneratur acerrâ.

Vocatur etiam à quibusdam *Thymiamaterium*, scilicet, vas, in quo odores suavissimi thymi, herbæ odoratæ naturam referentes, in sacris incendebantur.

ACOLUTHI. pag. 253. Acoluthus, seu, *Ακόλυθος*, pedisequus, affectator, minister; ab *ἀ*, particula congregandi, & *κέλευθ*, viâ; seu ab *ἀκολυθῆω*, comitor, sequor. Speciali vocabulo, Acoluthi dicebantur Sacerdotum ministri, seu affectæ. More tamen in Ecclesiâ Romanâ jam recepto, cum cereo accenso, sequuntur Diaconum, ad locum Euangelii, & urceolos, atque ampullas, ad sacrificium, seu Missam, præparant, ut subdiacono porrigant, aliter *Ceroferarii* dicti. Ita enim Innocentius Papa, ex Isid. lib. 7. *Etymol. cap. 12.* quem ille citat, *c. clericos vel Clericos. §. presbyter. vers. acolythi. Dist. 21. Acoluthi*, inquit, *Græcè, latinè verò Ceroferarii*
Y 6 *dicuntur*

INDEX

dicuntur, à deportandis cereis, quando legendum est Euangelium, aut sacrificium offerendum: tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum sol eodem tempore rutilat, sed ad signum lætitiæ demonstrandum. Similia fermè repetuntur. c. perlectis. Dist. 25. Ibi: Ad Acolythum pertinet, præparatio luminariorum in sacrario, ipse cereum præparat: ipse suggesta pro Eucharistiâ, calices subdiaconis præparat. Ex Isidor. Hispal. Episc. Epistolâ ad Luitfredum. Et l. 24. Cod. Theod. d. Episc. & Cleric. Ibi: Cereos & funalia de ferebant. Quique Cerarium ab heredibus defunctorum, exigere vetantur. Novell. 59. cap. 2. & 3. Tales Pontifex Max. cum Missam celebrat octo sibi inservientes, habet. plur. vid. in meis not. ad Taxam Cancell. Apost. pag. 273. & seqq. Ministrabant, inquit Panuinus, d. interpret. voc. obsc. Ecclesiast. Acoluthi, Episcopis & Ecclesiis, in his quæ ad sacra facienda pertinent, ut, in parandis mappis, & in altaribus, luminibusquè accendendis, & in ferendis iis, quibus in sacris faciendis usus erat. Fuerunt porrò multi in Urbe Acoluthi. I. Palatini, vel S. R. E. qui Papæ ministrabant, in palatio, & Basilicâ Lateranensi. II. Regionarii, qui in Regionibus Urbis

Latino-Barbarus.

Urbis Diaconis serviebant. III. *Stationarii*, qui in Stationibus, Papæ celebranti solum præstò erant.

ALBA. pag. 252. 166. Indusium est album ac subtilissimum, ex byssò seu lino ægyptiaco, artificiosè elaboratum. Olim dicebatur corrupto vocabulo *Camisia*, ab Italico *Camicia*, vel *Camiscia*; hodiè verò in Ecclesiâ Romanâ *Camisum*, barbarè tamen, vocatur.

AMICTUS. pag. 166. 252. Quamvis generaliter unumquodque vestitus ac indumenti genus denotet. Ita enim Tibullus:

Frustrà jam vestes, frustrà mutantur amictus.

Et Cicero *Philipp.* 2. Sedebat in rostris Collega tuus, amictus togâ purpureâ, in sellâ aureâ coronatus. Et *1. Tusc.* mihi amictui est Schytium tegmen. Hic verò quoddam vestimenti genus, quod ad caput commodè tegendum, & collum leviter stringendum, aptum est, significat. Durand. *in rational. Divinor. offic. lib.* 3.

ANABOLADIUM, seu, **ANABOLAGIUM.** pag. 252. 256. A verbo Græco ἀναβάλλομαι, quod est, supra jaceo. Appellant amictum album lineum, qui, quod humeris imponeretur; etiam in usu Ecclesiastico *superhumerales* vocatur. Differentia tamen est inter anaboladium & super-

INDEX

humerales; Nam illud lineum est album-
què, & ab humeris, etiam ad corpus te-
gendum, defluit. Hoc verò, ex materiâ
laneâ, caput humerosque tegens,

B.

BALDACHINUM. pag. 454. Ejus
mentio multoties fit, in Cerimoniali
Romano. Purè tamen Italicum *Baldachi-
no*. Est verò illud tegmen, quod super
alicujus Regis vel Principis throno, hasti-
libus sustentatur; nec malè aliquis *calum*
appellaverit, vel *umbellam*, quamvis
ista ab illo differat, cum hæc potius instru-
mentum quoddam sit, quo mulieres solent
à facie arceant. Juvenal. *Satyr. 9.*

*Et cui tu viridem umbellam, cui succina mittas,
Grandia, &c.*

Illud verò, tegumentum aliquod, totum
corpus quasi celans & tegens.

BIRETTUM & BIRETUM. pag. 265.
Vocabulum, purè barbarum, ac Italis
magis notum. *La beretta*, ô tocco, copertu-
ra del capo, diversa di capello, che si fa in va-
rie foggie, è di diversi drappi. Gallicè; *Bar-
rette, bonnet, ou toque*. Hispanicè: *Bonete,
Gorra*. Parvulam quandam mitram, intus
pellibus murium ponticorum, seu vario-
rum,

Latino-Barbarus.

rum, aut Venetorum, ad imum dependentibus marginem, subductam, significat. Talem, Pontifex quotidie cum in suo palatio hæret, imò, cum horis canonicis, & officiis vespertinis celebrandis, interest, gestat.

C.

CAMERA. pag. 250. Quamvis vocabulum hoc, aliàs sit notissimum, ac tectum devexum & incurvatum, arcus alicujus ædificium sustinens, quod & fornix & testudo, à latinis appellatur, propriè significet. Attamen August. Steuch. Papæ Bibliothecarius in *Vitis Pontificum Romanorum*, frequenter Basilicarum variarum Cameras profitetur, ut *S. Laurentii. S. Mariæ Majoris. S. Pauli. S. Johannis Lateranensis*, &c. & aliarum, quas etiam ab iisdem Pontificibus, exornatas scribit. Eas, inquit Panuin. in *Interp. voc. obs. Eccles.* opinor ego fuisse sacraria, vel quid ejusmodi basilicis adjuncta. Hinc *Cameraarius*, vox recens inventa. Archidiaconi enim S. R. E. officio, Gregorii VII. tempore extincto, in ejus locum successit *Cameraarius*, qui, quod pecuniarum Ecclesiasticarum, quæ in Cameris seu sacrariis, curam gereret,

I N D E X

gereret, ita appellatus est. Italicè quoque *la camera* dicitur. Ita Roland. d. Vill. cavà: Chiamasi anco *la camera*, il luogo, dove sono riposti per conseruar, i denari della chiesa, altramente vien per dire *la Sagristia*, dove si ripongono le cose sacre, e gli arnesi dell' altare, e di denari all' uso publico della chiesa. Hæc ille.

CAMISIA. pag. 166. Purè est vox Italica: *la camicia*, ovvero *la Camiscia*; questa veste di lino, che si porta in su le carni. Cui respondet Gall. *chemise*, & Hispan *la camissa*. Latini *indusium*, dicunt. Hic tamen illam exuit significationem, & indumentum quoddam sacerdotale, in Missæ celebratione præcipuè usitatum, ex bysso, seu lino ægyptiaco subtiliter elaboratum, denotat. Quo significandi modo, Itali, *la camicia*, vocant, *la veste bianca di leno*, e *lunga*, che portano i Preti, nel celebrare, sotto alla pianeta, ò Piviale. Gall. *Aulbe*. Hisp. *Alua*, dicitur. Est itaque illud indumenti genus, quod sacerdos in sacris peragendis officiis, sub *pluviali* vel *Planeta*, de quibus infra, gestat. Gothicè eēn *Māpseret* dicitur. Idemque erit quod *Alba* de quâ voce suprâ lit. A. *Camisæ* vocabulum habes in L. Salica, Tit. LXI. Et apud Theganum Chorepiscopum Trevirensē, opere de

Latino-Barbarus.

re de gestis Ludovici Pii. pag. 304. Ibid. Nihil diebus induit præter camisiam & femoralia. Est & Fortunati, in Vit. S. Rade-gundis, lib. 1. Stibionem, Camisias, manicas, cofias, fibulas. Habes idem apud Cæsarium, lib. 2. Miracul. cap. 11. & lib. 8. cap. 32. Et in Chronic. Cameracens. lib. 3. cap. 12. Ac multoties apud Authores alios.

C A P P A. *pag. 167. Ex voce merè Gothicâ, ῥαππα / Italis vocabulum hoc supeditatum est, la cappa, quo postea Clerici in suis exequendis ritibus Ecclesiasticis in latinum agrum, barbarè tamen, transtulerunt. Gallis, chappe; & Anglis, Cappe, dicitur. Hisp. Capa, Capote. Estque in primis capitis tegumentum monachale, Italis quoque certum pilei genus est, vel capitis tegmen; imo etiam pallium, annexum cucullum habens. Hac quoque significatione, Gothis propriè ῥαππα unde ῥαῖρα dicitur. Vocem hanc invenies in Ludovici Pii additamento ad Capitul. cap. 13. 22. & 61. Et apud Cæsarium lib. 1. Miracul. cap. 38. & 41. & lib. 4. cap. 11. in Chronic. Cassinens. lib. 1. cap. 22. Et ap. Valafri. Abb. Augiens. cap. ult. circ. fin. d. exord. & increment. rer. Ecclesiastic. Ibi: Dicti autem sunt Capellani, à Cappâ S. Mar-*

I N D E X

Martini, quam Reges Francorum, ob adiutorium victoriæ, in præliis solebant secum habere, &c. Honorius in Sermon. d. S. Martino. Hujus Cappa, ad bella euntibus profugno anteferebatur. Rhenanus ex Cod. pervetusto: Divus Martinus Ludovico Regi, illi, qui fidem Christianam primus, ex Francos suscepit, à Remigio tinctus, cui S. Martinus suam etiam Cappam dedit, adeo observatus fuit, ut pleraque bella, ope ejus Divi, ex voto confecerit, quorum minimum non est, illud adversus Visigothos gestum, &c. Durand. in rat. Divin. officior. Cappam illam sub quodam tentorio servatam esse, &c. Eadem vox, barbaro illo seculo, ex Italiâ ad Græcos pervenerat, & illis quoque καππῆ dicebatur. Rhuzan. in Paraphras. Vatican. Constantinop. καὶ τὸ ἐνδύσεν καππῆν, καὶ ἐγαυρεῖ βροχὴν, καὶ κρύαδον. Inde καππαῖος, Cappatus, cappa indutus. Ita Rhuzan. loc. cit. καὶ ἀνεμῆνς οἱ καππαῖοι, &c.

CAPPASIA. pag. 54. 55. Vox hæc planè barbara, nec ullibi, nisi in libris rituum Ecclesiasticorum invenitur; humeralia coccinea, humeros & pectus circumdantia denotat, quibus Cardinales, in variis processibus, & cum illis in publicum eundum erit, primariò utuntur. Sunt itaque eorundem *cappasia*, aliud nihil, quàm

Latino-Barbarus.

quam humerorum tegumenta coccinea, etiam brachia aliquomodo tegentia, non aliter quam Capucinatorum superhumeralia, si capitis tegmen inde demas. Durand. in *ration. Divinor. officior.*

CAPUT IUM. pag. 150. Priscis temporibus quoddam tegmen capitis erat, quo utebantur Magistratus urbici, in publicum euntes, loco pilei; cujus hodie in Italiâ nullum amplius restat vestigium, præterquam *Florentiæ & Sienæ*. Hoc approbat, *Interpres Tusc. in Glossar. Cappuccio*, dicit, *era già habito de nostri antichi, che portavano in capo, in cambio di capello, del quale nè resta hoggi essempro nell' uscire solenni, che fanno in Fiorenza, ed in Siena i Magistrati principali. Gall. capuchon.* Quam significationem minimè hic induit; sed potius certum quodpiam monachale capitis tegumentum, seu, cucullum monachalem, significat. *Cappuccio*, si dice *la beretta, che portano i Frati*, inquit *Interp. Tusc. in Gloss.* inde *Caputiari*, est cucullo monachali indui. *Petrus Blesens. sermon. 50. Erubescibilis est viro, manifesta curiositas, quo circa caputiari se appetit, ne vilescat.* Hinc deduco *Belgicum, Kapoeg / & Gothicum, Karpuns.* *Caputium* itaque barbarum est, & *Italis* planè suam

INDEX

suam originem debet. vid. *meas not. ad Tax. Cancell. Apostol.*

CASULA. pag. 166. Pallium est sacrum, poderis dici solet, & *Planeta*, de qua voce infra lit. P. Græcum est *ὁ καὶ σῆς*, unde Latin. *casa*. Ut ab *ὁ καὶ σῆς*, hæc *charta*: ab *ὁ μαργαρίτης*, hæc *margarita*. *Casa* verò, hic non domum, sed vestem signat: veluti *tectum*, tum ad ædificia, tum ad rem vestitiariam pertinet. A *casâ* verò, est *casula*. *Isidor. lib. 19. Orig. 24.* *Casula*, est vestis cucullata, dicta per diminutionem à *casâ*; quod totum hominem tegat, quasi minor *casâ*. *Alcuin libr. d. divin. officiis.* Idem affirmat; *Casula*, inquit, quæ super omnia indumenta ponitur, significat charitatem. *Rabanus Maurus, lib. 1. cap. 21. d. Clericor. Institut.* Septimum sacerdotale indumentum est *casula*, sic dicta, quod totum hominem tegat, quasi minor *casâ*. *Flodoard. lib. 3. cap. 21.* Mittens ei quædam pretiosa ornamenta, *casulam* scilicet *diaprasinam*, & alia munuscula, &c. A *casâ* est *Gallis, Casacque*; *Italis, Casacca*; *ὁ casacchino*; *Hispanis, casaca, y ropilla*, *Belgis, Casacke & Casacke* & per *aphe- reresin jacke*. Hinc deduco vocabulum Gothicum *ῥασιᾶκτα* & *ῥατ' ἀφ' ἀφ' ῥασιᾶκτα* *jackta* quod corrupte pronunciat *ῥασιᾶκτα jackta*. Est etiâ à *Casulâ*, *casubula* ejusdē cum illâ signifi-

Latino-Barbarus.

significationis; seu *casucula*. Everhelm.
Abb. in vit. S. Pappon. Abb. cap. 14. §. 58.
*In celebratione Missarum, casubulam quâ
induebatur, lachrymis humedatabat. Et pau-
lò post; Albâ etiam casuculâ, sanctum il-
lud corpus fratres curabant vestire. Plura
vide sis apud Panuin. in interpr. voc. obscur.
Eccles. Et Voss. de vitiis latin. serm. lib. 3. cap.
3. pag. m. 376. Et in Append. ad illam vocem.*

CAVALCATA, seu, **CAVALCA-
DA**. pag. 317. Originem suam Italica de-
bet, ac penitus Italicum est, & insignem
quendam justo servato ordine, equitan-
tium numerum, denotat. Talis equi-
tationis ordo solemniter in Regum &
Principum honorem, amplis processioni-
bus, etiamnum institui solet. Gulielmus
de Nangys, in gestis S. Ludov. Franc. Reg. c.
42. *Cavalcatas, extorquendæ pecuniæ cau-
sâ, non mandent; sed ex causâ omninò neces-
sariâ. Et tunc volentes facere personalem
cavalcata, ad eam redimendam pecuniâ
non compellant. Alii Caballicatam inter-
pretantur à Caballo. Luitprandus Tici-
nensis, lib. 3. cap. ult. hæc profert: Cumque
eo pervenisset, & Caballicatas, uti vulgò a-
iunt, circumcirca dirigeret, &c.*

CEROFERARIUS. pag. 253. A por-
tando cereo dicitur. Et Papiâ teste, idem
est

I N D E X

est quod *Acoluthus*, de quo suprâ. Ac veluti *Acoluthus* vocabatur, quia sacerdotes, diaconos, & subdiaconos, ad altaris obsequium sequeretur: Ita *Ceroferarius*, nuncupatus, quia lumina accenderet, & candelabrum cum cereo, ferret. Quod candelabrum cum cereo, similiter *ceroferarium*, vocabatur. Durandus, *libr. 2. Divin. offic. cap. 7.* Vocem hanc *Ceroferarii* invenies, apud Leonem *Marsicanum*, *Chronic. Cassinens. lib. 2. cap. 25.* Fecit & *ceroferaria duo, librarum. 15.*

CINGULUM. *pag. 252. 166.* Cingulum, inquit Panuin *dict. tract. à cingendo;* *chorda est, quâ Pontifex cingitur.* Est itaque *cingulum* hic, ille funiculus, quo Pontifex, in operandis sacris, *albam*, circa lumbos, præcingit, ligatque, ne illa defluendo, incessum impediât. Plura de *cingulo* in genere, vid apud Guid. Pancirol, *rer. memorab. lib. I. tit. 46. pag. m. 171. & libr. I. tit. 47. pag. 219. & tit. 59 p. 320.*

COLOBIUM. *pag. 259.* Latini juniores, vocabulum hocce, à sui temporis græcis, mutuati sunt; Hi, *κολόβιον* dicunt, quasi *κολόβον*, quod breve, mutilum, truncum significat. Est igitur *Colobium*, vestis sacra, sine manicis, quasi mutilata, quâ olim virgines utebantur, & S. Patres.

Etiam-

Latino-Barbarus.

Etiamnum hodiè moniales diversorum
Ordinum, in suis utuntur claustris ac mo-
nasteriis. Vestis hæc, ex parte quidem te-
git lacertos, at non brachia; imò nec la-
certos usque ad cubitum, sed partem la-
certorum, humeris propiorem: Illud ad-
huc ex veterum statuis cognoscere est.
Quandoque tamen, partem brachii tegit.
Ita enim Expositor Romani Ordinis; *In*
candidissimo, inquit, habitu, colobionis, quo
vel Apostoli, vel Apostolici Viri, usi sunt,
quum culparetur à quibusdam, nuditas bra-
chiorum. Pluries voce hæc, Codin. in Ori-
gin. Constantinop. est usus. Habes eandem
in Cod. Theod. lib. 19. tit. 10. apud Cassian.
d. habit. Monach. lib. 1. cap. 5. Isidor. libr. 19.
Orig. cap. 22. Anastas. in vit. Pontific. cap. 28.
Videatur quoque Servius in hoc Virgil,
Maron. I. *Æn.*

Romanos rerum Dominos, gentemque togatam.

Benè, inquit, gentem, quia & sexus
omnis, & conditio, togâ utebatur: sed ser-
vi, nec colobia; nec calices, habebant.
Atquè idem in illud 9. *Æneid.*

Et Tunica manicas, & habent redimicula mitra.

CROCEA. pag. 55. 150. 167. Vocem
hanc, præterquam in antiquis rituum Ec-
clesiasticorum scriptoribus, & Romano
Ceri-

I N D E X

Cerimoniali, nuspiam invenies. Durandus tamen, *libr. d. div. offic.* scribit; quod *crocea*, genus sit chlamydis longæ, ad terram usque, à parte anteriore aperta, à summo, ad imum, circa collare, rugosa, in similitudinem tunicarum Prælatorum, si demas cucullum. Crederem idem esse, quod Belgis een *Nacht-tabbaert* / seu een *nacht-roek*. Gallis, *Robbe de nuit*, Gothis, een *Nachtortell*.

D.

DALMATICA. *pag. 257. 259.* Tunica est manicata & candida, quâ personæ Ecclesiasticæ, ut plurimum utuntur. Sylvester Papa, (inquit Panunius, *d. interp. voc. obsc. Eccles.*) instituit, ut in Ecclesiastico ministerio, Diaconi Dalmaticas, id est, tunicas manicatas, & candidas induerent, quales testatur Isidor. Episcopus in Dalmatiâ primum contextas, quâ etiam usi sunt veteres. Lampridius in Commod. Dalmaticatus, in publicum processit. Glossat. vet. Vestem appellat, quâ modò utuntur omnes Diaconi, ex consuetudine, in omnibus solemnitatibus ut, *c. de jejuniis. Dist. 76.* Confunduntur aliquando colobium & Dalmatica, malè tamen, ex dictis, Durand. in *rational. div. offic.*

Latino-Barbarus.

offic. Dalmaticam & albam idem esse scribit. lib. 3. cap. 1. n. 17.

DATARIATUS. *pag. 163.* Est ipsa bullarum Pontificiarum signatura; etiam locum denotat, ubi bullæ plumbeæ obsignari & notari solent. Hinc *Datarius*, qui, diplomata Pontificia, plumbo subsignata, certo in Cancellariâ Apostolicâ numerato pretio, Romam venientibus offert & divendit. *Plur. in meis not. ad Tax. Cancell. Apost. pag. 316.*

DIADEMA. *pag. 214. 316.* Suidæ, Regale est gestamen, cujus notationem Plinius Libero Patri, adscribit. *lib. 7. cap. 56.* Id propriâ notatione valet redimiculum, à *Διάδῃω*, quod est circumligo. Erat enim fascia candida, quæ capiti Regis seu Reginae circumligabatur. Hinc celebrata vox illius, qui dixit: *Fasciam solve; quantum mali sub illâ latet.* Ubi fascia, aliud nihil significare potest quam *diadema*, & insigne illud, quo Regis caput cingebatur: quod & *Anadema* dicitur Lucretio *lib. 4.*

Et benè parta Patrum, fiunt Anademata mitra.
Quale etiam fuit **CIDARIS**, illud Persarum Regum insigne, de quo videatur Philipp. Camerar. *Operum subcifarum cap. 61.* Sanè fasciâ Romanos pro diademate

I N D E X

mate usos fuisse, liquet exemplo Pompeij Magni, de quo Marcellin. *libr. 17. Plur. videtis ap. Guid. Pancirol. rer. memorab. libr. 1. tit. 47. pag. m. 219. 220.* Interpres Tusc. vocem hanc explicans, scribit: *Diadema, era anticamente una fascia di tela bianca, che portavano i Rè in testa, per contra segno Regio. Hoggi s'intende, per ogni corona o segno di Rè. Gallis: Diademe, bandeau Royal, ou, un accoustrement de teste, que portoyent anciennement les Roy & Roynes. Hierosme ViEt. voc. diadema.* Sub hac significatione, voce illâ usus est Petrarcha: *forma un diadema natural, ch' alluma l'aer, d'intorno.* Et Ariost. *Hà disegnato ch'io habbia la diadema.* Cum itaque *diadema*, ex dictis Regale fuerit gestamen, ac Constantinus Magnus, omnia sua indumenta Imperialia, cum *Palatio*, sui Imperii, *Lateranensi*, *Sylvestro Pontifici*, & omnibus ejus successoribus Pontificibus, qui usque in finem mundi erint sessuri, tradiderit; (veluti loquitur, *c. constantinus. Dist. 96.*) mirum non erit, quod Pontifex hodiè diademat, ac omnibus aliis insignibus imperialibus, utatur. Interim de fide dict. *c. Constantinus*, me alibi egisse memini. Hodiè apud Italos etiam analogicâ inquit significationem, & coronam illam flammis radiisque

Latino-Barbarus.

diisquè aspersam, ac super capite imaginum Salvatoris ac Sanctorum, in templis ac monasteriis depingi solitam, denotat. *Diadema*, inquit Interp. Tusc. *e quel segno, che si dipegne, sopra al capo del Salvator nostro, e de' Santi.*

DICANITIA, pag. 55. Διγανίτιον Græcum est, & sceptrum Judiciale notat. Quæ vox apud Codin. d. aul. Constantinop. sæpius invenitur; & apud eundem fermè in principio: κατέκε δὲ διγανίτιον ἐύλον λαόν. Consimilibus sceptris argenteis deauratis E. R. Cardinales in processionibus, seu aliàs in publicum euntes, utuntur; in quibus etiam eorundem insignia sunt exsculpta. Talia Majestatis insignia, à Constantino Magno se accepisse asserunt. c. *Constantinus. Dist. 96.* Vocem hanc invenies in Chronico Constantinop. & apud Malexum in histor. Patriarch. Vid. Joann. Meurf, *Glossar. Græco Barbar.*

E.

EPHOD, pag. 166. Idem est quod superhumeralis, auro præcipuè contextum, sine manicis; ad modum collobii, in cuius parte superiore, videlicet super humeros, olim auro inferebantur duo lapides

I N D E X

des onichini, quibus duodecim nomina filiorum Israël erant insculpta. Docente Durando, *in rational. divinar. officior. libr. 3. cap. 19. n. 3.*

EXTRA MUROS. pag. 354. Ministrorum Pontifici inservientium, in Curiâ Romanâ magna est copia. In quorum discrimen, inventi sunt tituli, ut eorundem quidam, dicantur *secretiores & intra muros*, h. est, illi qui semper ad subeunda servitia, in Palatio Vaticano, ejusque intermœnia remanent, Alii *Extra muros*, qui in civitate Leoninâ, aliisque Urbis partibus, hærent, quorum etiam in Curiâ, non tantus est labor ac usus.

F.

FALDISTORIUM. pag. 255. A *falda* deduco, quæ veteri Saxonum linguâ, septum, ovile, stabulum, sive locum conclusum significat. Hinc, sedem Episcopalem, cancellis circumseptum, *Faldistorium*, nuncuparunt. Hodiè tamen frequentius aulæa Attalica super pavimento strata, quibus pulvini, ad commodius ibi genuflectendum, impositi, vox illa denotat.

FANUM. pag. 166. Onuphrius Panui-
nus

Latino-Barbarus.

nus in interp. voc. obscur. Ecclesiastic. fanon & fanum scribit. Gulielmus Durantes lib. d. sacr. rit. fanonem legit; & pro sudario & muccinio, vel mantili, quo sacerdos, in missæ celebratione, ad sudorem faciei detergendum, utitur, accipit. Hinc Alcuinus d. divin. officiis, cap. d. singul. vestib. Sudarium, quod ad tergendum sudorem, in manu gestari mos est, quod usitato nomine, fanonem, vocamus. In legibus quoque Alamannicis tit. 84. Ille involat in fanone. Labanus Maurus d. Institut. Cleric. lib. 1. cap. 13. Ibi. Quartum verò mappula, seu mantile, sacerdotis indumentum est, quod vulgo phanone vocant, quod ob hoc eorum tunc manibus tenetur, quando Missæ officium peragitur. Origine tamen vox Germanica esse videtur, & à velis illis ab hastilibus dependentibus, quæ faren hodiè dicuntur, derivatur. Belgis rane dicitur, een bendel. Gothis, een fana.

FERULA. pag. 267. Sceptrum, vel baculum sacerdotalem, signat. Quali communiter Episcopi, Abbates & Cardinales in sacris processionibus uti solent. Italis, Bacchetta e scudiscio, sonat. Aliàs apud latinos Authores ferula à feriendo deducitur, ac virgam quâ manus puerorum feriuntur, denotat. Dicitur quoque

I N D E X

baculus pastoralis, ut eodem velut ferulâ quapiam devios in rectum reducat; hinc ab ipso qui consecrationi præest, in consecrando dicitur: *Accipe baculum pastoralis officii, ut sis in corrigendis vitiis piè sapiens*. Baculus verò ille, est acutus in fine, rectus in medio, & bis incurvatus in summo. Rationem illius reddit, D. Ambrosius. *c. sicut. hi. §. necesse. Dist. 47. & Gregorius, in moral. lib. 20. part. 4. cap. 6. relat. c. disciplina. c. omnis. Dist. 45.* Scilicet quod ferulâ illâ significetur, Pontificis officium esse, pungere pigros, agere debiles, & colligere vagos. Hinc *Gloss. dd capp. versus* format:

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Et reddendo singula singulis, versus ille *ferulæ* descriptionem continet, ut loquitur Durand. *libr. 3. cap. 15. n. 4.* Vel potius hoc modo:

Attrahere per primum, medio rege, punge per unum.

Interim, de his fatis. Verbo, *ferula* idem hic erit quod *pastoralis baculus*, vel *pastorale*, de quo infra.

L.

L A B A R U M. pag. 449. Vexillum erat militare profanum, quod Imperatori præ-

Latino-Barbarus.

præferebatur, ac à militibus adorationis cultu venerabatur. Sozomenus auctor est, *lib. 1. hist. Eccles. cap. 3. & 4.* Idque Constantini Magni jussu, gemmis ad crucis effigiem decoratū, simul atque ipsi contra Maxentium bellaturo, in somnis de cælo crucis signum affulsisset, voce simul audita, victoriam pollicente. Niceph. *lib. 7. cap. 29.* Nam ut scribit Eusebius *d. vit. Constantin. lib. 1. cap. 25.* Figuram retulit hastilis erecti, cujus fastigio affixa corona, & quasi cornu medium hastilis oblique interfecabat, &c. Plura vid. ap. Euseb. *dict. loc.* Sed & vexillum erat militare sacrum Pontificum Romanorum, sanè pretiosius eo quod Imperatorem præcessisset. *Labari* mentio pluries fit apud antiquos Autores. Invenies illud in Chronic. Ivon. Carnotensis: *Transformat signum, quod dicitur labarum, in speciem Dominicæ crucis.* Et apud Prudentium contra Symmachum, *lib. 1.*

*Christus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum, clypeorum insignia Christus.
Scripserat, &c.*

Quos versus supra citatos, vide. Eodemque verbo & Ambrosius utitur; Et Septimius Florens in Apologetico, *cap. 16.* *Sipara illa vexillorum & labarorum, stolæ*

I N D E X

crucium sunt. Jonas Episcopus Aurelianensis *libr. 2. d. cult. imagin.* Ac labarum, quem dicunt draconem, in speciem Dominicæ crucis exaptat. Alii, laborum exprimunt, quasi vexillū id, à labore nuncupetur, quia laborum solatio foret: puta, ut excitaret milites ad laborandum, quasi labore, finem laboris consequerentur. Hinc Nazianzenus scribit. *Orat. 1. advers. Julian.* ἡμῶν λυτῆριον εἶναι, καὶ κατὰ Ῥωμαίους οὐ μαρτυροῦμαι, *Laborum esse levamen, ac sic vocari à Romanis.*

LABRATUM. pag. 451. 452. A labris dicitur. Gothofr. *in not. ad l. 1. Cod. d. Apparit. Præf. Urb.* Non aliter quam osculum, ab ore. Et est osculum illud quod datur manui regiæ, osculationis & venerationis ergo. Vide Cujacium *libr. 1. Obser. cap. 27.* Hoc quippe Veteribus adorare fuit, nam adorare propriè est, ad os admove-re. Observatum enim hoc in Deorū salutatione. Multi enim eminus stantes, quod Deos ore profano tangere verebantur, manum porrigebant, eamquē ad os, labraquē sua relatā, suaviabantur, ut Lipsius admonuit, *lib. 2. Elector. cap. 6.* Muretus. *variar. lection. libr. 10. cap. 1.* Idem monet Adrianus Turnebus, *libr. 18. adversar. cap. 6. & lib. 25. cap. 1.* Ubi veteres solitos scribit, in por-

tis

Latino-Barbarus.

tis urbium aliqua Deorum simulacra statuere: quæ; qui Urbes ingrediebantur aut egrediebantur, ritu quodam religionis, tactâ dexterâ, manu salutare consueverant, moxque manum ad labra referre. Lucretius.

Tum portas propter àhena

Signa manus dextras ostendunt attenuari

Sæpè salutantum tactu, præterque mentum.

Eodem modo, qui Principem salutabant, sacram ipsius purpuram adorare dicebantur. *l. 1. Cod. d. Appar præf. præf. libr. 12. l. si quis servum. 7. Cod. qui milit. poss eod. libr. l. 1. Cod. d. Apparit. Præf. urb. l. sancimus. 4. Cod. d. Consul. l. 2. Cod. d. Fabricens.* quia scilicet dextram manum, quam primum hac, purpuram ipsius vestem attigissent, labra admovebant, & suaviabantur. Unde Plinius: In adorando, inquit, dextram ad osculum porrigimus. *libr. 28. histor. Natural. cap. 2.* Atque hinc promanasse, autumo, ut iis, qui salutabantur, labris admotis simul etiam oscula darentur. Ejusmodi verò *labrata*, ori, genis, & ipsis etiam oculis imprimebantur: quos cum osculamur, ait Plinius, *lib. 11. cap. 33.* animum ipsum videmur attingere. Porro, ex pisco illo adorationis ritu, fluxisse etiam credo manus bafiandæ seu exoscu-

I N D E X

landæ consuetudinem; Italis Gallisquæ etiamnum inprimis familiarem; quam illum honorem solis potentioribus, tanquam in demissionis notam, & propriè fermè Dominis à servis delatum constat. Plura vide apud Guid. Pancirol. *lib. 1. rer. memorabil. tit. 46. pag. 211. 212.* Salmas ad *Probum Vopisci.*

M.

MANIPULUS. *pag. 166. 257.* In usu Ecclesiastico, sudarium oblongū, quo, sacerdotes, in missæ celebratione ad sudorē faciei detergendum, utuntur, signat. Est verò mantile illud, brachio sacerdotis sinistro appensum, ac duobus Crucis signis notatum. *Manipulus* itaque hic idem quod *fanon* denotat, de quo supra lit. F. Aliquando *manipulus* pro calceamento sumitur. *Durand. in ration. div. offic. lib. 3. cap. 8. n. 11.* hæc profert: Diaconi non debent uti compagis, id est sandaliis neque *manipulis*, id est, calceamentis Episcopalibus, absque indulgentiâ sedis Apostolicæ speciali. Aliàs manulem herbarum fasciculum, quem manu quis apprehendit metendo, significat. Hispani dicunt: *un manojo de yerves que el hombre puede abraçar con*

Latino-Barbarus.

con la mano. Ponitur quoque pro exigua militum manu, quæ unum sequitur signum. *Hisp. Pequeña compania de Soldados, que siguen una bandera.*

MANTELLUM. pag. 55. 56. Merè Italicum est, ac vestimenti speciem quæ aliis superinduitur vestibus, signat. *Ital. Mantello.* *Interp. Tusc. vocat, una robba, che si mette sopra l'altre vesti e panni.* Commodo, juxta usum hodiernum, exponi potest, per *togam*, sine caudâ, quâ primariò Cardinales supra superpellicium utuntur, cum suis inclusi palatiis hærent.

MITRA. pag. 262. 446. 445. Quâ voce usi sunt Christiani, pro insulâ sacerdotali. *Mitra*, seu *Mithra*, inquit Panvin. *libr. d. interp. voc. obsc. Eccles.* à Persis sol dicitur. Aliquando pro primario sacerdote ponitur, ut apud Apulejum *libr. ult.* Ibi: *ipsumque Mithram, illum suum sacerdotalem precipuum sacrorum ministrum decernit.* Sine aspiratione tamen, *mitra* significat quoddam capitis ornamenti genus, quo primum Mœonii, deinde Ægyptii, Syri, Phryges, Lydii & Persæ usi sunt. Erat verò pileum acutum. Episcopi tamen & sacerdotes Christianorum, *mitrâ* utuntur, quum rei divinæ operam dant, quæ, pileus lineus, vel à serico albo est, in altum

Z 6   porre-

INDEX

porrectus, & in duas cuspides divisus. Fiunt mitræ papales aureæ, unionibus & & gemmis ornatae. Didacus Ximenez Arias in suo Ecclesiast dicit: *Mitra es cierto ornamento, lo que nuestros Pontifices ponen en las cabeças, quando hazen sus officios.* Idem affirmat Interp. Tusc. *Mitra, e mitria* dicit, *e ornamento di testa, de' vescovi, e altri Prelati, quando si mettono in habito Pontificale.* Accipitur & *Mitra*, pro mulieri coronâ, ad ornatum capitis adulescentularum ex quâ pendebant fasciolæ, quæ phylla dicebantur, quod florum instar dependerent. Virgil. 9. *Aneid.*

Et tunica manicas, & habent redimicula mitræ.

N.

NACUS, & NACCHUS. pag. 253.
Pannus est ruber, quo insternitur sella æquitantis Pontificis. Idem hoc affirmat Onuphr. Panuin. *libr. d. Interpr. voc. obsc. Ecclesiast.* his verbis: *Nacus, pro Naccho, intellexerunt veteres Christiani Romani, pallium laneum rubrum, quo equorum, sellam, dum Pontifex equitabat, cooperiebant.* Dubio procul, à Græco verbo, *νᾶξ* & quod lanam, seu vellus significat, derivatum.

NAVIG

Latino-Barbarus.

NAVICELLA. pag. 259. 386. Nomen hoc inde habet, quod naviculæ figuram representet. Idem tamen hic denotat, quod *acerra*, quam vocem supra lit. A explicat. Scilicet, reconditorium est, in quo incensum, vel thus, ad servandum reconditur, donec thuribulo infundatur, ut incendatur. Eodem quoque modo *thy-mianatorium* dici potest. Glossar. magn. Senens. Idem explicat: Navicella, *si dice à molti, un vase ch' hà la forma di nave, ed in particolare à quello, che adoprano i Sacerdoti, per tener l'incenso.*

O.

OFFERTORIUM. pag. 259. Syndonem sericum, seu linteamen significat, in quo populorum oblationes reponebantur, ab offerendo dictum: à quo etiam ea Missæ pars, vocatur *offertorium*, quæ dicebatur tempore oblationis. Offendes hoc in Epistola Caroli Magni ad Albinum, d. *divin. offic.* Addam verba: *Post Evangelium non cantetur offertorium, & cantores tempore sacrificii silent.* Et eodem opere ad Albinum, pag. 80. *Verba historici continentur in offertorio.*

ORARIUM. pag. 166. 258. Vocabant eam

Z 7.

I N D E X

eam fasciã, quam aliàs *stolam* nominant. Alii velum, cui Romanus Pontifex, & Archiepiscopi pallium super humeros imponunt, *orarium* vocant. Erat id magis longum quam latum, unde fasciæ loco inserviebat. Augustinus, *libr. 22. d. civitat. Dei, cap. 8.* Hæc scribit : *Tunc sicut potuit, oculum lapsum atquè pendentem, loco suo revocavit, ligavit orario.* Papias : *Orarium, stola sacerdotalis, operculum capitis.* Petrus Blesensis, *sermon. 41.* *Orarium, quod & stola dicitur.* Nec tamen soli Episcopi hoc indumenti genere usi sunt; Clarum id ex Concilio Toletano 4. *cap. 25.* Ibi ! *Episcopus orarium, annulum & baculum, coram altari, de manu Episcoporum accipiat; Presbyter, orarium & planetam; Diaconus, orarium & albam; Subdiaconus, patinam & calicem.* Græcos etiam *ωρεγιον* dicebatur. vid. Ioannis Meursii *Glossar. Græc. barb. voce ωρεγιον. pag. m. 635.* Voss. *d. vitis, lat. serm. lib. 3. cap. 30.* vid. c. *presbyter. Dist. 23.* Ibi : *eodem Orario debet uti instanter. & cap. Ecclesiastica. Dist. ead. per. tot. c. ministrum. eod.*

Latino-Barbarus.

P.

PALAFRENIERI. pag. 65. Italicum est, palafreniere & palafreniero, hyppocomus, equiso, equorum ac stabuli curator. A Palefreno, equo, non vulgari ac mansionario, sed generoso, & curiali. Hinc vocẽ illam in eoloniã latinã quidam transtulerunt, & Palefrenarium vocarunt. Vocem hanc, præterquam in Cerimoniali Romano, etiam in Concilio Pisano II. pag. 156. invenies. Vossius à Palefredo vel palfredo deducere vult, quem vid. lib. 2. cap. 15. pag. 256. & lib. 3. cap. 31. d. vitis sermon. lat. Glossarium majus Senens. ita explicat: Palafreniẽre, si dicte, che v`a alla staffa del palafreno, inservandosi il nome di palafreniere, solamente à i staffieri de' Cardinali ò de' Principi grandi.

PALLIUM. pag. 255. Est fascia ex candida lana contexta, habens desuper circulum humeros constringentem, & duas lineas ab utraque parte dependentes, quatuor purpureas cruces, antè, retrò, à dextris, à sinistris. Illorum omnium explicationem, vide apud Innocentium, lib. 10. cap. 12. d. sacr. altar. myster. Dicitur à Græco πάλλον, quod est vibror, agitor: nam

I N D E X

nam circa collum superhumeros agitabatur, circumvolvebatur. In Synodo Constantinop. IV. sub Iohanne VIII. *sess. I.* Pallium vocatur *ἡ ἐκ τῆς ἀντιποδῆς*, h.e. *pontificalis stola*. Nam, Patriarchis, Primatibus, & Metropolitanis est proprium, ut à ceteris Episcopis discernantur, dum privilegiatam obtineant dignitatem. Siquidem per *pallium*, simul utrumque & superhumera-
 le legalis Pontificis intelligitur. Quia enim super utrumque Pontificis humerum jacet, superhumera-
 le, seu *λόγος*, dicitur, cum verò inde descendat, ac in ipso Pontificis pectore jungatur rationale vocatur. Gulielmus Durandus, *in ration. divin. offic. lib. 3. cap. 17.* Paschalis II. Papa: *Pallium*, inquit, *de altari B. Petri, in signum unitatis sedis Apostolicæ.* Quod Archiepiscopo electo, apostolica sedes non tradit, nisi prius præstet pro fide, obedientiâ, & unitate iuramentum. Quomodo verò pare-
 tur pallium explicat Panvinus, *lib. d. interp. voc. obs.* Eccles. voce *Pallii*, Ibi: Antiquitus candidi agni sine macula nutriebantur à monialibus albis S. Andreæ, prope S. Marcellum de Urbe, postea ea cura ad moniales S. Agnæ extra Urbem, *Via No-*
mentanâ translata fuit: Hodie est monialium *tyrris sæculi.* Qui dominica in
albis

Latino-Barbarus.

albis circuibant altare S. Petri. Ex ejusmodi agnis sumitur lana, de quâ per eadem virgines pallia texuntur, quæ Papæ, & Archiepiscopis, per manum primi Diaconi, initio ipsorum promotionis dari solent; qui, nisi accepto pallio, neminem consecrare possunt. Gregorius Papa venit aliquid pro susceptione pallii solvi. Quod decretum confirmarunt Leo II. & Urbanus II. Pontifices. Panvin. *dict. loc.* Hodie tamen, caro satis pretio, solvendum est. Vid. Taxam Cancell. Apostolicæ, *tit. 8. d. literis provis. Patriarch. & Archiep.*

PARAMENTUM. *pag. 250.* Hospitium, paratam mansionem, quæ & simpliciter *parata* & *parada* vocari solet. Ita vocem hanc ex aliis explicat Cl. Voss. *d. vitis lat. serm. lib. 3. cap. 32. pag. m. 529.* In usu tamen Ecclesiæ, illam exuit significationem, & potius hic omnis generis vestes sacra & habitus sacerdotales, quibus & ipsi Pontifices ac sacerdotes in sacris suis perficiendis, induuntur, templa etiam & altaria ornantur, signat. Ita *Glossar. maj. Senens.* exponit; Paramento, *si dice la veste ad habiti sacerdotali, e panni o drappi, di cui s'adornano gli altari e le chiese.* Unde *Camera paramenti, dict. pag. 250. dicitur,*

I N D E X

zur, quod tales vestes ibi servantur.

PASTORALE. *pag.* 258. Insigne seu baculus Episcopalis, plerumque argenteus justæ altitudinis, cujus apex est incurvatus, quo, præcipuè Archiepiscopi & Episcopi in signum status cujusdam eminentioris, uti solent. *Italica, Pastorale, bastone per il più di metallo, insegna del vescovo.*

PATENA. *pag.* 78. 79. Aliàs patina, est genus vasis, quo dapes in mensam feruntur. Patenarum usus in primitivâ Ecclesiâ, in oblatione corporis Domini est institutus & adhuc usque perseverat. Illud saltem interest, quod hodiè parvæ, antiquitus magnæ conficiebantur ex auro, & argento, ut Eucharistiam, pro tantâ communicantium multitudine suscipere capaces essent. Dicitur quoque patella, seu operculum calicis, sub Missæ celebratione. *Italica, patena, significa il coperechio del calice nella messa.* Videas quoque *c. subdiaconus. Dist. 23.*

PERISOMA. *pag.* 166. Græcum origine, & notissimum, quasi circum corpus, vel quod illud cingat. Dicitur etiam *succingulum & succinctorium.*

PHRYGIUM. *pag.* 445. 446. 316. Tjara est Pontificalis, opere Phrygio elaborata, auro gemmisque resplendens, figurâ circu-

Latino-Barbarus.

circulati, ac triplici coronâ ex purissimo auro ornata, ac circumcincta, in cuius apice, signum crucis conspicitur. Loco enim *diadematis*, de quo supra, *phrygio* utitur Pontifex. Causam antea ab Innocent. III. *serm. I.* expositam vid. in superioribus *pag. 445.* Illud tamen hic addo: quod *tjara*, seu *phrygium* olim in Persiâ, ornamentum capitis mulierum fuerit; quo postea capitis ornatu, Reges Persarum & Sacerdotes, in summę auctoritatis signũ, loco coronæ, cum etiam ab illis corona diceretur, usi sunt. Ab illis Pontifices postea hoc ornamentı genus mutatos fuisse, certissimum est. Didacus Ximenez Arias in *suo Ecclesiast.* simili modo vocem illam explicat: *Tjara*, inquit, *sue un ornamento de cabeça de las mugeres de Persia,* (como si digamos, mitra, corona, capello, ò sombreto,) *de que usaron despues los Reyes y los Sacerdotes. La mitra del Papa effecialmente se dize tjara.* Interp. Tusc. Ita reddit: *tjara e la corona de' Ré di Persia.*

PIANELLA. pag. 165. Vox est Italica, sed in agrum latinum à sacrificulis deducta; crepidam significat, non communem, sed qualem in calceis portare solent Itali, & eorundem fæminæ. Interp. Tusc. *Pianella*, inquit, *è una sorte di calzamento*

I N D E X

mento di cuojo senza calcagnuoli, che si può portare anche sopra la scarpa. Gallis, pantoufle. Hispan. pantuflo y pantufa. Gothi Toffell dicunt.

PLANETA. pag. 166. Genus vestis, in sacris à Christianis sacerdotibus usurpata, *Ἀγ. τῆς πλάνης*, id est ab errore dicta. Quoniam, quum latissimo initio, & sine manicis esset, ejus limbus super brachia, & scapulas projectus, errabundus, totum corpus circumiret. Hodie ab utraque parte concisa, antè & retro tantum producit ad talos. Glossar. magn. Senens. Ita explicat: *Dicesi pianeta anco la quella veste, ch'il sacerdote si mette sopra à tutte l'altre, quando celebra.* Gallis, *Planette*. Idem erit quod *Casula*. vid. *supr. lit. I.*

PLUVIALE. pag. 167. Monachale capitis tegumentum est, atque idem quod *cappa*. vid. *lit. C.* Sed & tunicam usque ad pedes protensam, & prolixam, caputium, seu cucullum annexum, habentem, significat. Ita doceor à Gulielm. Durand. *in rational. divinor. officior. lib. 3. cap. I. n. 13.*

PRESBYTERIUM. pag. 269. Originem suam à Presbytero deducit. Isidor. *c. claros. Dist. 21.* Ita loquitur: *πρεσβύτερος* Græcè, latinè senior, &c. non modo ratione ætatis, decrepitæ senectutis; sed honoris

Latino-Barbarus.

noris & dignitatis, quum acceperunt. Senectus quippe venerabilis est, & cani sunt sensus hominum. *c. quanto. 2. q. 4. X. d. transl. Episc.* Hieronymus verò, *c. legimus. in fin. Dist. 93.* affirmat, quod presbyter, nomen sit ætatis, Episcopus autem, dignitatis. Dicitur Presbyter, quasi aliis vivendi præbens iter. Durandus, *in rational. lib. 2. cap. 10. n. 5. & 6.* A presbytero, Presbyterium, mercedem, stipendium, seu salarium, quod presbytero vel sacrificulo, pro Missæ celebratione, offertur, significat. Sunt enim quidam sacerdotes, circumforanei & peregrinantes, qui in templo quopiam vel monasterio Missæ solemnia peragunt, pro quo officio, illis, ab Ecclesiæ seniore, vel Sacellario, certa pecunia numeratur. Quæ pecunia, *presbyterium* dici solet. Panuin. *Interp. voc. obsc. Eccles. voce, Sacellarius.* Joan. Meurs. *in Glossar. Græco-Barb.* interpretatur *πρεσβυτέρειον*, ipsum Presbyterorum ordinem, ex Ignatio in Epistolâ ad Trallianos *ἀλλ' ὑποβίβουσαι καὶ τῷ πρεσβυτέρειῳ ἀποστόλοις ἡσὺ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν.* &c. Eum vide pluribus voce *πρεσβύτερος*. pag. mihi 445. 446. Prior tamen significatio hodiè obtinet.

REGIA.

INDEX

R.

REGIA. *pag.* 18. Vox est notissima, & idem quod palatium vel aula Regis. Gallis, *palais Royal*. Italis, *palazzo regale*. Qualem aulam, Romanus Pontifex, pro excipiendis Regibus & Principibus, eorumque Legatis, in Vaticano sibi formari curavit, quæ etiam hodiè Regia, inde vocatur.

REGIONES URBIS. *pag.* 62, 169, 359. Sunt ipsæ partes in quas distribuitur. Romulus enim Urbem in tres partes divisit, ut *Tribus* appellatæ à tribus regionibus. Livius *libr.* 1. Auçta deinde Urbe, receptisque in eam septem collibus, Servius Tullus urbem in quatuor divisit regiones. Dionysius, *libr.* 4. Postremò Augustus eandem in XIV. divisit partes. Tranquillus, in *Augusto*, *cap.* 30. Earundem regionum nomina, prout apud priscos sonabant addam: Illarum 1. Porta Capena. 2. Cælimontium, vel, Montis Cælii. 3. Isis & Serapis. 4. Templum pacis. 5. Esquilix, ob montem Esquilinum. 6. Alta semita. 7. Via lata. 8. Forum Romanum. 9. Circus Flaminius. 10. Palatium, à Palatino. 11. Circus Maximus. 12. Piscina. 13. Aventinus.

Latino-Barbarus.

nus. 14. Transiberina. Hodie verò hæc
fortiuntur nomina. 1. Montium. 2. Tre-
vii. 3. Columnæ 4. Campi Martii. 5.
Pontis. 6. Parionis. 7. Regulæ. 8. S. Eu-
stachii. 9. Pineæ. 10. Campi minoris. 11.
S. Angeli. 12. Ripæ. 13. Burgi. 14. Tran-
stiberinæ. Hinc *regionarii* dicuntur præ-
fecti. qui *regionibus* singulis præsunt. Voss.
libr. 3. de vit. lat. serm. cap. 41. p. 571. Re-
gionarios, Romanæ Urbis Diaconos fuisse
asserit, Quem loco citato vide.

REGNUM. pag. 253. 259. 271. 445. 446. Tjara
est Pontificalis, triplici coronâ aureâ, cui
pretiosissimi lapides inserti, ornata. Ve-
luti ex supra citatis locis clarum est.

ROCCHETTUM. pag. 150. 166. Ro-
chetum etiam scribitur. Verissimum
esse judico, vocem hanc ab Italico Roc-
chetto, non aliter quam plurima alia vo-
cabula barbara, derivationem suam ha-
bere. Arguit hoc eadem vocum harum
significatio, & quoad scripturam conve-
nientia. Est autem Rocheto, *quella veste*
bianca di lino, ch' i Prelati, & l' altri religiosi
portano, sotto alla mozzetta, & al mantellet-
to; hoggi più comunemente si dice Rochet-
to. Seu, est vestis illa linea, vel amicu-
lum lineum, quo Prælati alique reli-
giosi, sub suis tunicis cinguntur. Belg.
ceii

I N D E X

een Choort-kleedt / ober-rok / ober-
 scop. Germ. Eines geistlichen rocklein /
 oder mântelein. Galli, un roquet d'homme
 d'Eglise. Gothi, een messe storta vel Mâf-
 seserct / vocant. Sapius vocis hujus sit
 mentio in Cerimoniali Romano. Ita lib.
 I. cap. 4. Ibi: Utuntur croceis obscuris, &
 subius parvo caputio, supra rocchettum.
 Et libr. I. cap. 6. Cingulo rubeo, cum au-
 reis fibulis, biretto rubro, & demum mundo
 nitidoque rochetto. Et alibi multoties.
 Dicitur etiam Rocus & Roccus, fortè à lin-
 guâ Gothicâ Rock vel Germanico Rock.

ROGA. pag. 59. Ea pecuniarum sum-
 ma, quæ à Sacellario, inter pauperes erat
 distributa, dicebatur roga. Quæ vox,
 sæpè in Bibliothecario legitur, & ero-
 gationem, munus honorarium, seu dona-
 tivum, vel stipendium, non illud, quod
 promeritum est, ac debitum, sed quod
 ex merâ gratiâ, & aliquando commise-
 ratione dabatur, significat, ab erogando
 dicta. Sic interpretatur etiam Michaël
 Glycis, part. 4. Annal. Nomen inde
 est, quod milites populusve, Imperato-
 rem, vel Patriarcham, rogare eam so-
 leant: vel quia Imperator, Pontifex, Pa-
 triarcha, consueverint hanc erogare mi-
 liti vel populo. Glossæ Isidori: Roga ele-
 mosyna.

Latino-Barbarus.

mosyna. Abbo Floriacensis d. vit. Pontific.
Sicque reversus est Ravennam; ubi, datâ mi-
litiibus rogâ, facta est pax magna in Italiâ.
Landulphus Sagax in Tiberio II. Duxit
Anastasiam uxorem suam, & coronavit
eam Augustam, & jactavit rogam mul-
tam. Baldericus in Hierosolymitanâ hi-
storiâ: Nos in rogâ Imperatoris locati, nihil
aliud, quàm quod ipse imperat, facere possu-
mus. Luitprandus Ticinensis libr. 6. ejus-
dem mentionem pluribus facit. Sed &
Græcis, dicebatur. Ρόγα. Suidas. ῥογα, ἡ
τῶν βασιλέων ἐνσεβεία, ἢ ἡ φιλοκμία. Cedre-
nus. Τὴν συνῆν ἀγομὴν τὰς ῥογὰς καλέουσα
γένησθαι τῶν σφετρυμάτων. Bessarion in
Epistolâ apud Phranzem, libr. 3. cap. 27.
eis ῥογὰν τῶν αὐτῶν, ἢ eis ἐνδυμῶσι ὑποχει-
ρίων τῶν αὐτῶν πέλων. Et pluries Codin.
d. offic. Constantinop. Crebro quoque apud
Niceram occurrit. Interim, ut antea di-
ximus, non Orientis saltem Imperato-
res, sed etiam Patriarchæ, rogam dabant;
Unde Luitprandus Ticinens. libr. 6. Pa-
triarcha eo die, pro rogâ, dividebat cereos &
crucis. Pontifices quoque Romani idem
præstabant. Unde Anastasius Bibliotheca-
rius in Eugenii vitâ: Rogam Clero de-
dit. Hinc Rogatorius, vel rogatarius qui
rogam petit. In Gloss. Isidori exponitur

I N D E X

petitor, rogator. Onomasticum maij: Rogatores, ἐπαίται. Et Gloss. Cyrilli: ἐπαίτης mendicus. Ita Belgis, *Bedelare* / mendicus, à *bede* / preces Gothis *ceu* *Ugiare*. Græcis etiam *Ροζατος* dicebatur. Codin. d. offic. Constantinop. ὁ τῆς αὐλῆς λοζαριασῆς λομζεται τὸς ἐν τῇ αὐλῇ ἐνερτικομένους ροζάρους. Vide Plura apud Joann. Meurs. in Glossar. latino-Barb. voce, *Ρόζα*. Et porro Voss. d. vit. latin. sermon. libr. 3 cap. 45. pag. 475.

Ρέχιον. pag. 166. Etiam *ῥέχιον* dicitur, à voce barbarà *roco* vel *rocco* quæ à Gothico *Roct* vel Germanico *Roc* originem trahit. Codin. d. offic. Constantinop. orig. cap. 3 & 6. Nicetas in Andronico, lib. 2. Et in Isacio, lib. 1. voce illa utuntur. vid. *Addit. I. Capit. Carol. tit. 22*. Et post illos Joann. Meurs. in Gloss. Græco-Barbar. voce *ῥέχιον*. Idem tamen quod *rociennum*, signat.

S.

SACELLARIUS. pag. 95. aliàs *Saccellarius*, à *facello* pecuniarum, quas erogabat, dictus. Is militibus stipendia, operariis & familiaribus pontificis, salaria distribuebat, & scrutiniorum sabbato, elemosynam dabat, Romano quoque clero
presby-

Latino-Barbarus.

presbyteria largiebatur. Hujus in locum hodiè Thesaurarius successit. Cujus muneris Bibliothecarius, frequenter in Pontificum vitis mentionem facit. Dictus autem à sacco vel sacculo *saccularius*, vel à facello, paruo sacco, *sacellarius* Græcis *σακελλεύς*, super quâ voce plurima commentatus est Meursius, in *Glossar. Græco-Barbar.* Voc. *σακέλη, σακελλεύς*; quo lectorem remitto. Ab illo quoque multa collegit Voss. *libr. 3. cap. 44 p. 580. d. viitis lat. sermon.* Hoc tamen addendum; quod non quilibet sacculus vel facellus hic sit intelligendus, sed saltem pecuniarius: hoc est, ærarium Ecclesiæ, cui præerat *Sacellarius*, vel *Saccularius*. Johannes Diaconus, *d. vii. S. Gregorii lib. 2 cap. 33.* Accersito Saccellario, cur contra iussionem suam tertium decimum invitare præsumpsit, inquis. *vii. Ivo Carnotensis in Chronico: Constituit Stephanum Persam Saccellarium. Chronic. Cameranens. libr. 3. cap. 60. Liberalitas vestra Saccellarium habet, qui causis supervenientibus, quotidianas expensas facit.*

SACRISTA. pag. 95. 96. Sacrorum est custos, seu ille, qui sacra vasa vestimenta, luminaria, aliaque Ecclesiastica servat. Ejus menrio fit, c. *perlecto. §. ad thesaurum, Dist. 25. c. unico. X. d. offic. Sacrist.* Ab

INDEX

illâ voce commodè *Sacristia* derivari potest, quæ nihil aliud, quam *sacrarium* denotat, seu ipsum locum, in quo res sacræ, & ritui Ecclesiastico inservientes, servantur. *c. non oportet. Dist. 23.* Gothis *Sacristia* dicitur. Italis, *Sagrestia*, luogo, dove si ripongono le cose sacre, è gli arnesi dell' altare. Glöss. magn. Senens. Vid. supr. in voce *camera*.

SANDALIA. pag. 448. 257. *Sandalium*, muliebris calceamenti species, vario interdum & pretioso opere ornata. *Panciroli. rer. memorab. libr. 2. tit. 1. pag. 65.* *Lucian. in libell. d. scribend. hist.* Inde *Sandaligeruli*, dicebantur servi, qui mulierum *sandalia* gererent. *Plaut. Trinum.*

Vestificæ, unctor, auri custos, flabelligeræ Sandaligerulæ.

Quo flexionis modo, & *salutigeruli* appellantur, eisdem *Plauto in Aulular.* qui jussu Domini hanc vel illam salutant, suntque nuntii & renuntii: non majori haud dubiè heri cum comodo, quam *Damnigeruli*, *Forasgerones*, & *Bonorum exagogæi* qui ad fæda scortilla, *Plaut. in Trucul. act. 2. scen. 7.* *Titus Popma d. operis servorum. fol. m. 53.* Vel *Camatypejas*, *Rhodigin. lib. 28. lect. antiq. cap. 24.* vel tandem ad *Ambubajas*, *Sueton. in Nerone cap. 27.* *Domino-*

rum

Latino-Barbarus.

rum suorum bona efferebant. Sed ut in
viam redeamus. *Sandalia*, Græcis quoque
συνδάλια, ita vocantur ab herba, vel sandali-
co colore, quo depinguntur. Guielm. Du-
rand. in *rational. divin. officior. lib. 3. cap. 8.*
n. 5. Habent porrò subtus integram so-
leam: desuper verò corium fenestratum,
interius quoque corio subducuntur albo,
sed valdè subtili, & tenui. Eorundem et-
iam pars superior, per quam pes induci-
tur, variis consuitur funiculis, ne duo ejus
cornua, ab invicem defluant, vel separen-
tur; corrigiis porrò ligantur. *Sandalia* au-
tem Pontificum signis Crucis pretiosissi-
mis & artificiosè elaboratis, sunt insigni-
ta, quò non tam ejus pedes osculari vide-
antur simplices, & caligine pressi homi-
nes, quàm ut in reverentiam dominicæ
crucis, sandalio affixæ, hoc exequantur.
vid. *supr. pag. 448. & seqq.* Celebraturus
itaque Missam Pontifex, pedibus, interea
cum dicuntur quinque psalmi in præpara-
tione Evangelii Pacis, *caligis & sandaliis*
induitur. Caligæ usque ad genua sunt
protensæ, ibique constrictæ, coloris hia-
cintini, seu aerei, vel coloris cœlestis.
Mox verò finita Missa, in Sacratio, iidem
rursus exuitur. Et hoc notandum venit,
quod Diaconis non liceat uti *sandalis*, nec

I N D E X

calceamentis Episcopalibus, absque indulgentiâ Sedis Apostolicæ speciali. Durandus, *loc. cit. num. 11.* Ex decret. Gregorii. *c. nonnulli. §. compagis. Dist. 93. c. pervenit. c. illud autem. Dist. ead.* Ibi: Diaconus non utatur *compagis*, i. e. *sandalibus*. Et dicuntur *compagi*, sandalia vel caligæ Episcopales, & est masculini generis inquit Gloss. *in c. nonnulli §. compagis. Dist. 93.*

Στιχάδιον. pag. 94. Capitis erat ornamentum insigne, in aulâ Constantinopolitanâ ab Imperatoris Primatibus, olim usitatum. Codin. *d. offic. aul. Constantinop.* Meurs. *in Gloss. Græc. barb. voce στιχάδιον.* Ab illis τὸ στιχάδιον insigne, mutuati sunt Cardinales Romani, & loco illius, ejusque in similitudinem, Galeris purpureis, in omnibus actibus solemnibus hodiè utuntur. Ita ut *στιχάδιον* jam idem fermè sit, quod galerus Cardinalitius. Belgicè, *een Cardinaels hoer.* Cothis, *ve Cardinale hat.*

Συγκριτική. pag. 54. Quid significet, ibi dixi.

STERCOREA VIA. *pag. 347.* Inter 32. Urbis portas, etiam una est, quæ *stercoraria* dicitur, vel exinde, quod omne lutum & quisquilie per eandem eveherentur, hinc via, quæ ad portam illam ducit, *Stercorea* vocatur. Quam novus Pontifex, ingreditur.

Latino-Barbarus.

greditur & aliquantisper in eadem equit-
tando pergit, vel ad humilitatem suam
populo monstrandam, ac commendand-
am vel quod ipse meminerit, se lutum &
stercus, ad tantum dignitatis gradum, e-
vectum esse.

STOLA. pag. 166. Idem quod Ora-
rium, de quo antea, significat. Vide ta-
men, c. non oportet lectores. c. presbyter. c. Ec-
clesiastica. c. ex Epistola. c. ministerium. Dist.
23.

SUCCINTORIUM. p. 166. A ve-
tere B. Irenæi interprete, & B. Ambro-
sio, vocatur, quod vulgato quoque inter-
preti perisoma dicitur. Genes. cap. 3. v. 7 Et
idem erit quod Græcis ἀνδράβιον sive ἀνδ-
ράβιον. Vestis sacerdotum & monacho-
rum; non aliter quàm ἐπιμαθιον, ἐπιτραχή-
λιον ἀμφόβιον, diaconorum, Archidiacono-
rum, Patriarcharum, Pontificum. Quæ
omnia ejusdem planè significationis esse
judico. Erant verò resticulæ duæ. Cassia-
nus, de habit. Monachor. cap. 6. Gestant
autem resticulas duplices lineæ textas subie-
gmine, quas Græci ἀνδράβιον, nos v. o.
succintoria, seu redimicula vel propriè re-
brachiatoria, possumus appellare, quæ de-
scendentia per summa cervicis, & à lateribus
colli divisa, utrarumque alarum sinus am-
bunt.

INDEX

biunt, atque hinc inde faccingunt, ut constringentia, latitudinem vestimenti ad corpus contrahant, atque contingant. Dorotheus, Doct. I. Τὸ σχῆμα ὃ φερέμεν κολοδιον ἐστὶ μὴ ἔχον χειρίδια, καὶ ζώνη δευεχτινή, καὶ ἀναλαβὴ, καὶ πεπεσσιον. Vid. Joann. Meurs. in Glossar. Græc-barb. voce ἀναλαβόν. Et Durand. in rational. lib. 3. cap. 9. n. 1. & cap. 4. n. 2. & 4.

SUDARIUM. pag. 166. Est lineus pannus, quem ministrans Episcopo, semper paratum habet, quo ille sudorem, & omnem corporis superfluum detergat humorem. Durand. dict. lib. cap. 15. n. 1. A sudario, sudarii, quibus sudor corpore quasi è rivis fluit, ex labore Venereæ palestræ. Firmicus, libr. 3. cap. 7. Faciet infames, libidinosos, & puerorum amatores, & ex coitu sudarios. Utrumque a sudore dictum; tenui & aquoso corporis excremento. Sudarium aliàs fanum, vel manipulum, vocant, quæ suis vide locis.

SUPERHUMERALE. pag. 166. 252. Verbis, Anablagnum, amictus, Ephod, cum quibus idem ferè denotat, explicui. Rabanus Maurus, ut & alii Græci, ἐπὶ ὤμῳ vocant. Nempe quia capiti sic injicitur, ut deinde in humerum dependeat, itaque quod hic superhumerales dicitur, in Gemma Animæ,

Latino-Barbarus.

Animæ, cap. 201. humerale vocatur. vid.
Durand. in rational. libr. 3. cap. 2. n. 1. 2. 3.

SUPERPELLICIUM. pag. 55. Habit
bitus sacerdotalis, vestis nempe linea, quæ
super induitur cæteris. Durand. dict. lib. 3.
cap. 1. n. 10. Mattheus de Parisiis. Ingressus
Ecclesiam, coram majori Ecclesiâ Pontificali-
bus se induit; superpellicio; & de super cap-
pâ choralî, pellibus variis furratâ (suffultâ,
subductâ,) & mitrâ.

T.

THURIBULUM. pag. 265. 266. Vas est
sacrum, in quod thus immittitur ut in-
cendatur, quo postea altare primùm, de-
inde totus chorus & omnes sacrificuli fu-
mo inde ascendente, quasi asperguntur.
Durand. in rational. libr. 6. cap. 8. n. 4. Pro-
pterea verò suffumigationes illæ fiunt, ut
præsentia malorum spirituum, à sacris illis
arceantur. Plura, vid. suprâ voc. *Acerra*,
& *Navicula*. Thuribuli autem pars infe-
rior & superior, tribus catenulis uniantur,
ut eò melius thus injiciatur. Durand. lib. 4.
cap. 10. n. 2.

THYMIAMATERIUM. vid. *Ac-
cerra*. *Navicella*.

ZONA.

INDEX

Z.

ZONA. pag. 166. Idem quod Cingulum, de quo alibi egi. Vid. etiam Durand. in *rational. divinor. officior. libr. 3. cap. 4. n. 1. & seqq.*

CORONIS.

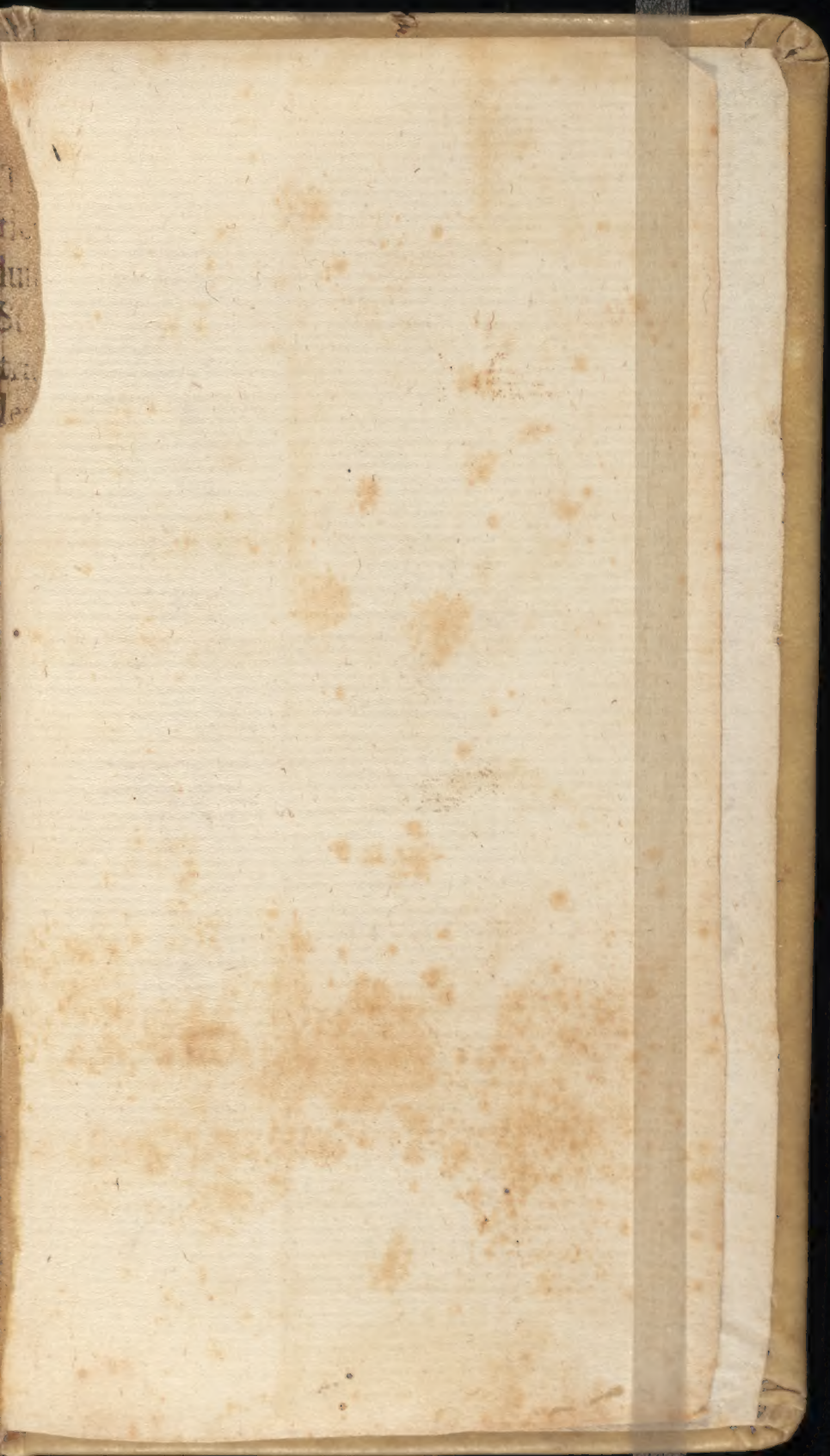
HActenus, pro re natâ, brevissimè tamen, vocum obscurarum Ecclesiasticarum, & præcipuè illarum, quæ indumenta sacra, seu vestes sacerdotales spectant, explicationem, addere volui. Brevem adhuc omnium vestium sacrarum, quibus Pontifex, Missam celebraturus, induitur, indiculum subjungam. *Pontifex* Missæ solemniam peracturus, exuit vestes quotidianas, & induit mundas ac sacras. 1. Caligas. 2. Sandalia. 3. Amictum. 4. Albam talem. 5. Cingulum. 6. Stolum. 7. Tun-

Latino-Barbarus.

Tunicam hiacintinam. 8. Dalmaticam. 9. Chirothecas. 10. Annulum Pastoralem. 11. Casulam. 12. Sudarium. 13. Pallium. 14. Mitram. 15. Baculum, seu Pastoralem ferulam. Interim & hoc addendum; indumenta sacerdotalia, vel esse *generalia*, quæ sacerdotibus & Episcopis sunt communia, eaque sex. 1. Amictus. 2. Alba. 3. Zona, seu Cingulum. 4. Stola. 5. Manipulus. 6. Planeta. Vel *specialia*; quæ & Pontificibus propria, suntque novem. 1. Caligæ. 2. Sandalia. 3. Succinctorium. 4. Tunica. 5. Dalmatica. 6. Chirothecæ. 7. Mitra. 8. Annulus. 9. Baculus Pastoralis. Quas, cum antea exposuerim voces, benignum Lectori, pluribus hic non libenter detinebo, sed, ut suis quoque locis earundem explicationem, in superioribus, ipse videat, rogo.

F I N I S.

92-B26968

